

GDOM SAVN

ØKONOMISK FATTIGE

16:05

FATTIGDOM OG AFSAVN

OM MATERIELLE OG SOCIALE AFSAVN BLANDT
ØKONOMISK FATTIGE OG IKKE-FATTIGE

LARS BENJAMINSEN
MORTEN HOLM ENEMARK
JESPER FELS BIRKELUND

KØBENHAVN 2016

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

FATTIGDOM OG AFSAVN. OM MATERIELLE OG SOCIALE AFSAVN BLANDT
ØKONOMISK FATTIGE OG IKKE-FATTIGE

Afdelingsleder: Kræn Blume Jensen
Afdelingen for Socialpolitik og Velfærd

Undersøgelsens følgegruppe:

Del 1: Udvikling af indikatorer for materielle og sociale afsavn.

Anders Kragh Jensen, Egmontfonden.

Bent Nielsen, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Bente Ingvarsen, Red Barnet.

Finn Kenneth Hansen, Center for Alternativ Samfundsanalyse.

Henriette Christiansen, Egmontfonden.

Jørgen Elm Larsen, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Nicolai Møller, Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Niels Ploug, Danmarks Statistik.

Kirsten Munk, Rådet for Socialt Udsatte.

Ole Kjærgaard, Rådet for Socialt Udsatte.

Sofie Klæsøe Egmose, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Trine Schaldemose, Mødrehjælpen.

Del 2: Analyse af materielle og sociale afsavn.

Bent Nielsen, Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Jørgen Elm Larsen, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Marie Ankjær Petersen, Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Martin Ulrik Jensen, Social- og Indenrigsministeriet.

Mette Ejrnæs, Økonomisk Institut, Københavns Universitet.

Nicolai Møller, Skatteministeriet.

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-358-9

e-ISBN: 978-87-7119-359-6

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Colourbox

Oplag: 400

Tryk: Rosendahls a/s

© 2016 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Hertuf Trolles Gade 11, 1052 København K

Tlf. 33 48 08 00, sfi@sfi.dk, www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

	FORORD	7
	SAMMENFATNING	9
1	INDLEDNING	29
	Rapportens opbygning	31
2	FORSTÅELSER AF FATTIGDOM OG AFSAVN	33
	Definition af økonomisk fattigdom	33
	Afsavn som mål for konsekvenserne af økonomisk fattigdom	38
	Udenlandske og danske undersøgelser af afsavn	43
	Afsavnsindikatorernes afgrænsning og fokus	47
	Forståelser af børns afsavn	49
3	METODE OG DATA	53

	Datagrundlag	53
	Svarprocent	58
	Pilottest	67
	Analyser og test	67
4	AFAVNSINDIKATORERNE	69
	Dimensioner	69
	Materielle afsavn	70
	Sociale og rekreative afsavn	77
	Helbred og personlig pleje	80
	Basale afsavn	81
	Økonomisk stress	82
	Kontekstfaktorer	84
	Børns afsavn	86
5	AFAVN BLANDT ØKONOMISK FATTIGE OG ØKONOMISK IKKE-FATTIGE	99
	Mad og dagligvarer	99
	Beklædning og fodtøj	106
	Bolig	111
	Indbo	119
	Transport	125
	Kommunikation	130
	Sociale afsavn	134
	Rekreative afsavn	139
	Helbred og personlig pleje	143
	Sammenfatning	149
6	BASALE AFAVN OG MANGE AFAVN	153
	Basale afsavn	153
	Indikatorer med de største og mindste forskelle	159
	Samlet antal afsavn	162
	Afsavn i flere dimensioner	166

	Sammenfatning	169
7	AFSAVN, BESKÆFTIGELSE OG FORSØRGELSESGRUNDLAG	171
	Beskæftigelse og forsørgelsesgrundlag	171
	Afsavn og beskæftigelsessituation	175
	Afsavn opdelt på indkomstkventiler	185
	Sammenfatning	191
8	ØKONOMISK STRESS	195
	Økonomisk stress	195
	Gæld	203
	Gæld og afsavn	207
	Sammenfatning	209
9	AFSAVN, HELBRED OG SOCIAL UDSATHED	211
	Økonomisk fattigdom, helbred og social udsathed	211
	Helbred, social udsathed og afsavn	216
	Sammenfatning	227
10	FAKTORER BAG DE MATERIELLE OG SOCIALE AFSAVN	229
	Statistisk model for omfanget af afsavn	229
	Sammenfatning	238
11	FATTIGDOM, AFSAVN OG LIVSTILFREDSHED	241
	Livstilfredshed	241
	Afsavn og følelsen af at være fattig	244
	Sammenfatning	246

12	BØRNS AFSAVN	249
	Mad og måltider	250
	Beklædning og fodtøj	253
	Bolig og indbo	257
	Transport	261
	Kommunikation	263
	Sociale afsavn	267
	Rekreative afsavn	271
	Helbred og personlig pleje	276
	Samlet antal afsavn for børn	278
	Statistisk model for omfanget af børns afsavn	281
	Trivsel og livskvalitet	284
	Sammenfatning	287
	BILAG	289
	Bilag 1 Bilagstabeller	289
	LITTERATUR	323
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2015	329

FORORD

Denne rapport præsenterer resultaterne af en undersøgelse af materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige i Danmark. Undersøgelsen afdækker omfanget og karakteren af afsavn blandt både voksne og børn. Undersøgelsen tager udgangspunkt i anbefalingerne fra ekspertudvalget om fattigdom om at udvikle indikatorer for materielle og sociale afsavn og at gennemføre en afsavnsundersøgelse for at belyse konsekvenserne af økonomisk fattigdom.

Undersøgelsen har bestået af to faser. I den første fase er der udviklet indikatorer for materielle og sociale afsavn, og i den anden fase er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt både voksne og børn i økonomisk fattige og ikke-fattige familier og husstande, baseret på indikatorerne.

Undersøgelsen har været fulgt af to følgegrupper – knyttet til de to projektfaser – og følgegrupperne takkes for kommentarer til rapporten. Professor Torben M. Andersen, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet, har været lektor på rapporten, og vi takker for gode og konstruktive kommentarer til rapporten. Forsker Lars Benjaminsen har været projektleder, og videnskabelige assistenter Morten Holm Enemark og Jesper Fels Birkelund har været projektmedarbejdere på undersøgelsen. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af satspuljepartierne og Social- og

Indenrigsministeriet og gennemført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

København, februar 2016

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

Denne rapport præsenterer resultaterne fra en undersøgelse af materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige sammenlignet med økonomisk ikke-fattige i Danmark. Undersøgelsen tager udgangspunkt i den definition af økonomisk fattigdom, der blev udarbejdet af ekspertudvalget om fattigdom i 2013, og som derefter blev vedtaget som officiel dansk økonomisk fattigdomsgrænse af den daværende regering.¹ Ekspertudvalget om fattigdom anbefalede tillige, at der blev foretaget en undersøgelse af materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige for at belyse fattigdommens konsekvenser, herunder at der blev udviklet indikatorer på materielle og sociale afsavn tilpasset nutidige danske forhold. Denne undersøgelse har haft til formål at udvikle sådanne indikatorer for materielle og sociale afsavn og at undersøge omfanget af disse afsavn blandt økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige. Undersøgelsens resultater er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt økonomisk fattige og ikke-fattige, defineret ud fra ekspertudvalgets definition af økonomisk fattigdom, og identificeret på baggrund af registerdata.

---

1. Den daværende regering bestod af Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti. Efter regeringsskiftet i 2015 vedtog den nye regering (Venstre) at afskaffe den økonomiske fattigdomsgrænse.

HOVEDRESULTATER

- Der er personer, der af økonomiske grunde har materielle og sociale afsavn i Danmark, herunder også basale afsavn.
- Der er et væsentligt højere omfang af materielle og sociale afsavn blandt de økonomisk fattige end de økonomisk ikke-fattige.
- Det er i særlig grad de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere, der har et højere omfang af afsavn, mens der ikke er et markant omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige, der er i beskæftigelse.
- Ud over økonomisk fattigdom er også psykisk sygdom og social udsathed væsentlige faktorer bag materielle og sociale afsavn.
- De materielle og sociale afsavn rammer i særlig høj grad økonomisk fattige enlige voksne uden hjemmeboende børn, hvoriblandt mange er socialt udsatte.
- Der er et lidt færre afsavn blandt de økonomisk fattige børnefamilier end blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn.
- Børn i økonomisk fattige familier har flere afsavn end børn i økonomisk ikke-fattige familier, men der er ikke et markant omfang af afsavn blandt børnene i de økonomisk fattige familier.
- Børn i økonomisk fattige indvandrerfamilier har flere afsavn end børn i økonomisk fattige familier med dansk baggrund.

DEFINITION AF ØKONOMISK FATTIGDOM

Undersøgelsen afdækker omfanget af afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige baseret på den definition af økonomisk fattigdom, der er formuleret af ekspertudvalget om fattigdom. Definitionen af økonomisk fattigdom omfatter, at den enkelte person har haft en disponibel indkomst (efter skat og renteudgifter) på mindre end 50 pct. af medianindkomsten (i det enkelte år) i mindst tre sammenhængende år. Indkomsten opgøres fordelt på personer i familien, hvor der foretages en ækvivalering for familiestørrelse, ved at tage hensyn til, at familier bestående af flere personer har ”stordriftsfordele”, da de faste udgifter fordeles på flere personer. Endvidere indgår det som kriterier i definitionen af økonomisk fattigdom, at personen ikke er studerende eller bor i husstand med en studerende, samt at husstanden ikke har en formue over 100.000 kr. pr. voksen (2010-priser).²

---

2. For en nærmere beskrivelse af beregningsmetoderne henvises til ekspertudvalget om fattigdom (2013): *En dansk fattigdomsgrænse – analyser og forslag til opgørelsesmetoder*.

Som grundlag for denne afsavnsundersøgelse er anvendt en opdeling i økonomisk fattige og ikke-fattige i 2012, foretaget efter ekspertudvalgets definition.³ Dette datagrundlag er anvendt til udtrækket af interviewpersoner til spørgeskemaundersøgelsen. Der var i 2012 ca. 39.000 økonomisk fattige personer – heraf ca. 31.000 økonomisk fattige på 18 år og derover og ca. 8.000 økonomisk fattige børn (0- 17 år). Det er ca. 0,7 pct. af befolkningen, der er økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition af fattigdom.

Når opdelingen i økonomisk fattige og ikke-fattige er baseret på data fra 2012, skyldes det den generelle forsinkelse på de registerdata, der anvendes til beregningerne, som ligger til grund for fattigdomsopgørelsen. Ved udtrækket af interviewpersoner til spørgeskemaundersøgelsen var opgørelsen fra 2012 de senest tilgængelige data. Det betyder, at respondenternes økonomiske situation kan have ændret sig siden 2012. Ekspertudvalgets analyser viste, at der er en betydelig tilgang og afgang fra gruppen af økonomisk fattige. Det er således ca. 30 pct. af de økonomisk fattige, der ikke længere tilhører gruppen af økonomisk fattige et år senere, og ca. halvdelen tilhører ikke længere gruppen af økonomisk fattige efter tre år (Ekspertudvalget, 2013). Vi må derfor antage, at en del af dem, som er interviewet ved spørgeskemaundersøgelsen i 2015 ikke længere tilhører gruppen af økonomisk fattige på interviewtidspunktet. En indikation på dette er, at flere blandt de interviewede økonomisk fattige er i beskæftigelse på interviewtidspunktet i 2015 end på opgørelsetidspunktet for den økonomiske fattigdom i 2012. Ud over opgørelserne af afsavn blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige generelt, er der også foretaget opgørelser af afsavn særskilt for de økonomisk fattige, der ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, ligesom omfanget af afsavn er opgjort i forhold til indkomstgrundlaget, herunder blandt personer på kontanthjælp (kapitel 7).

AFSAVN I NI DIMENSIONER

Til at belyse afsavn blandt voksne er der opstillet i alt 49 afsavnsindikatorer fordelt på ni forskellige dimensioner. Dimensionerne dækker både materielle og sociale afsavn samt afsavn knyttet til helbred og personlig pleje. De ni afsavnsdimensioner er:

---

3. Beregningen er foretaget af det daværende Økonomi- og Indenrigsministerium på basis af registerdata fra Danmarks Statistik.

- Mad og dagligvarer
- Beklædning og fodtøj
- Bolig
- Indbo (møbler og hvidevarer)
- Kommunikation
- Transport
- Sociale aktiviteter
- Rekreative aktiviteter
- Helbred og personlig pleje

Afsavnsindikatorerne refererer specifikt til økonomiske grunde til, at man ikke besidder et gode eller udfører en aktivitet, mens det ikke medregnes som afsavn, hvis der er tale om andre grunde, som fx præferencer eller andre fravalg. Der er generelt spurgt til forekomsten af de pågældende afsavn inden for en afgrænset tidsperiode, som oftest de seneste tre måneder.

Af de 49 afsavnsindikatorer indgår der i en del af rapportens analyser opgørelser for et sub-sæt af 14 indikatorer, der udgør de mest basale afsavn i de enkelte dimensioner, fx om man af økonomiske grunde ikke får et dagligt hovedmåltid, ikke har passende overtøj og mindst to par sko, eller har måttet lade være med at købe medicin.

Der er også blevet udviklet indikatorer, der belyser børns afsavn. Børns afsavn belyses både gennem spørgsmål til forældrene om børnenes afsavn, og gennem spørgsmål, der er stillet til børn mellem 11 og 17 år.

VOKSNES AFSAVN

FLERE AFSAVN BLANDT ØKONOMISK FATTIGE END ØKONOMISK IKKE-FATTIGE

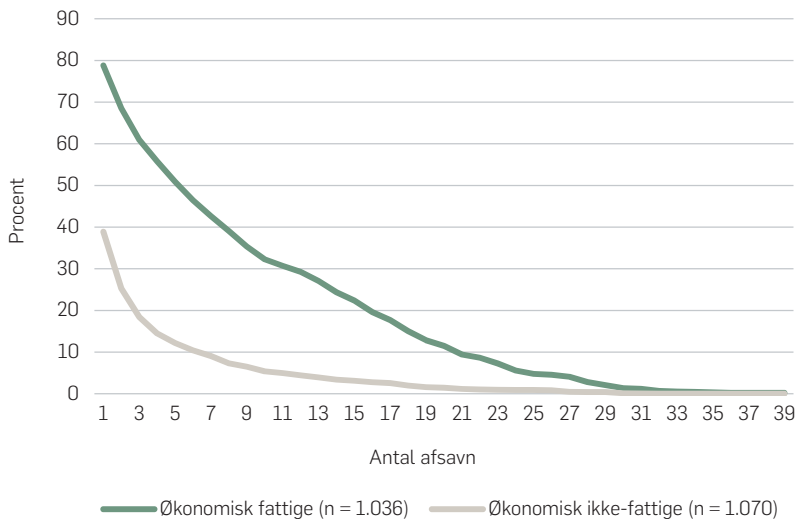
I alle de ni afsavnsdimensioner er der en højere andel, der har afsavn blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige. Der er dog også en del – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige – der ikke har afsavn på de enkelte indikatorer i de forskellige dimensioner.

I figur 1 er vist det samlede antal af afsavn (ud af de i alt 49 afsavnsindikatorer) blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Det er ca. 79 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét afsavn, mens det gælder 39 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Det er således forholdsvis al-

mindeligt for de fleste mennesker indimellem at måtte undvære forskellige goder af økonomiske grunde. Det er derimod mere alvorligt, hvis økonomiske begrænsninger betyder, at man ikke har mulighed for at dække de mest basale behov, eller hvis afsavnene er ret omfattende og vedrører mange af de goder og aktiviteter, der er almindelige i samfundet. Der er en langt større del blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige, der har et større antal afsavn, fx mindst fem afsavn (51 pct. vs. 12 pct.), og mindst ti afsavn (32 pct. vs. 5 pct.). Først ved et meget højt antal afsavn nærmer fordelingen for de økonomisk fattige sig fordelingen for de ikke-fattige, da også få af de økonomisk fattige har flere end ca. 25 af de 49 afsavn.

FIGUR 1

Andel med antal afsavn, særligt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

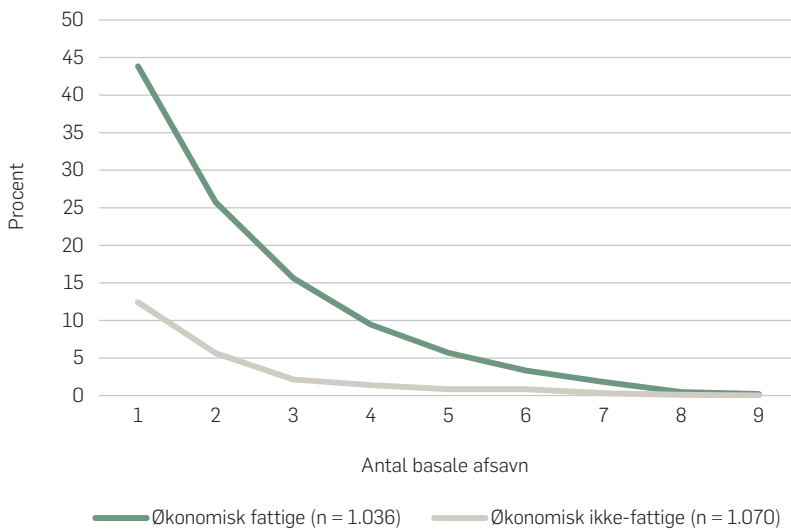

Kilde: Surveyoplysninger.

Vi har også set på, hvor mange der har afsavn på de 14 indikatorer, der udgør de basale afsavn i de enkelte dimensioner, fx om man af økonomiske grunde ikke får et dagligt hovedmåltid, ikke har passende overtøj og mindst to par sko, og har måttet lade være med at købe medicin. Andelen blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige med afsavn på de 14 basale indikatorer er opgjort i figur 2.

FIGUR 2

Andel med antal basale afsavn, særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige.
Procent.

Kilde: Surveyoplysninger.

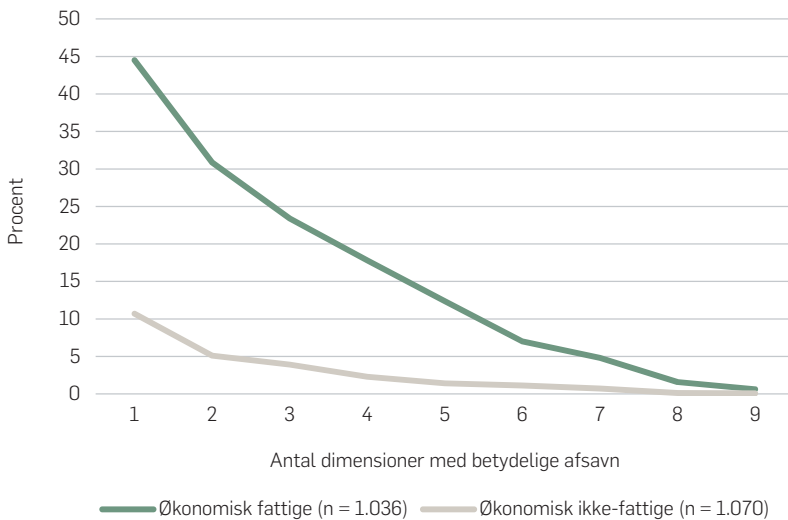
Der er flere blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige, der har mindst ét af de 14 basale afsavn (44 pct. vs. 12 pct.) og ligeledes flere, der har mindst tre af de basale afsavn (16 pct. vs. 2 pct.). Det er dog få – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige – der har et større antal af de basale afsavn.

Vi har også set på ophobningen af afsavn ved at se på dem, der har flere afsavn i flere af dimensionerne. Figur 3 viser andelen med et vist antal dimensioner med betydelige afsavn blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige. Det er 23 pct. af de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mod kun 4 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

FIGUR 3

Andel med antal dimensioner med betydelige afsavn, særligt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Kilde: Surveyoplysninger.

AFSAVN PÅ FORSKELLIGE OMRÅDER

Ser vi nærmere på de basale afsavn og de øvrige afsavn på de enkelte dimensioner, er det relativt få blandt de økonomisk fattige (og meget få blandt de økonomisk ikke-fattige) der må undvære daglige måltider af økonomiske grunde, mens flere har ladet være med at købe sunde og varierede fødevarer, herunder frugt og grønt. Det skal dog ikke overses, at der er 16 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de af økonomiske grunde ikke spiser tre måltider om dagen, og 6 pct., der af økonomiske grunde ikke spiser et dagligt hovedmåltid, mens de tilsvarende tal er henholdsvis 3 pct. og 1 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige.

Det er ret få af de økonomisk fattige, der ikke har dækket de mest basale behov vedrørende beklædning og fodtøj (har passende overtøj og mindst to par sko), mens flere af økonomiske grunde har måttet lade være med at købe nødvendigt tøj eller fodtøj eller har måttet gå i genbrugstøj/aflagt tøj eller tøj, der var slidt op.

Ligeledes er der ret få af de økonomisk fattige, der ikke har de mest nødvendige møbler og hvidevarer som et køleskab, en fryser, en

seng og et spisebord, mens langt flere af de økonomisk fattige ikke har råd til at udskifte slidte møbler og foretage reparationer i boligen. Ligeledes er der ret få – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige – der ikke har telefon, TV, PC eller adgang til internettet.

Derimod er der væsentlig flere blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige, der har afsavn vedrørende sociale og rekreative aktiviteter knyttet til økonomiske begrænsninger, fx at man har ladet være med at tage i byen eller lignende med familie og venner, har ladet være med at give fødselsdagsgaver, eller har haft svært ved at fejre højtider af økonomiske grunde.

Der er også en del af de økonomisk fattige, der har afsavn vedrørende helbred og personlig pleje, knyttet til økonomiske begrænsninger. Det er 15 pct. af de økonomisk fattige, der af økonomiske grunde ikke har købt lægeordineret medicin, sammenlignet med kun 3 pct. af de ikke-fattige, og 42 pct. af de økonomisk fattige har ladet være med at gå til tandlæge af økonomiske grunde, mod 10 pct. af de ikke-fattige.

Der er 16 pct. af de økonomisk fattige, der inden for det seneste år af økonomiske grunde ikke har betalt deres boligudgifter til tiden, mod kun 2 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

Opdeles gruppen af økonomisk fattige efter alder, er der en tendens til, at de økonomisk fattige unge har flere afsavn end de økonomisk fattige ældre.

På nogle indikatorer er der en lidt højere andel med afsavn blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere end blandt de økonomisk fattige danskere, men der er også en del indikatorer, hvor der ikke kan observeres en sådan forskel.

På mange af indikatorerne er der en tendens til, at den højeste andel med afsavn blandt de økonomisk fattige findes i husstande bestående af en enlig voksen uden hjemmeboende børn. Det kan hænge sammen med, at det særligt er blandt de enlige økonomisk fattige, at vi finder en del socialt udsatte voksne. Blandt de økonomisk ikke-fattige er det for de fleste indikatorer derimod blandt husstande bestående af enlige med hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel med afsavn.

AFSAVN, BESKÆFTIGELSE OG INDKOMSTGRUNDLAG

Der er på hovedparten af afsavnsmålene en højere andel med afsavn blandt de økonomisk fattige, der på interviewtidspunktet ikke var i beskæftigelse, end blandt dem, der var i beskæftigelse. Blandt de økono-

misk fattige, der ikke var i beskæftigelse, er andelen med mindst ét af de 14 mest basale afsavn 54 pct. sammenlignet med 25 pct. blandt de økonomisk fattige, der var i beskæftigelse. Andelen med mindst tre basale afsavn er 23 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke var i beskæftigelse, mod 4 pct. blandt de økonomisk fattige, der var i beskæftigelse. 32 pct. af de økonomisk fattige, der ikke var i beskæftigelse, har betydelige afsavn i mindst tre af de ni dimensioner, mens det gælder 8 pct. af de økonomisk fattige i beskæftigelse.

Særligt blandt de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere er der en væsentligt højere andel med afsavn end blandt de øvrige økonomisk fattige. 83 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere har mindst fem af de i alt 49 afsavn, og 59 pct. har mindst ti af de 49 afsavn. Det er 70 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere, der har mindst ét af de 14 basale afsavn, og 32 pct., der har mindst tre af de basale afsavn. 45 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere har betydelige afsavn i mindst tre af de ni afsavnsdimensioner.

Når vi inddeler de økonomisk ikke-fattige i indkomstkventiler, viser en sammenligning af afsavnene blandt de økonomisk fattige med afsavnene i indkomstkventilerne blandt de økonomisk ikke-fattige, at der i den nederste indkomstkventil blandt de ikke-fattige, også er en del med afsavn i de forskellige dimensioner. Hvor det blandt de økonomisk fattige er 44 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, gælder dette 27 pct. i den nederste indkomstkventil blandt de økonomisk ikke-fattige, mod kun 5 pct. i den øverste indkomstkventil. Det er 16 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst tre af de basale afsavn, mens det samme gælder 9 pct. i den nederste indkomstkventil blandt de økonomisk ikke-fattige, mod ingen af respondenterne i den øverste indkomstkventil.

ØKONOMISK STRESS OG GÆLD

En betydelig del af de økonomisk fattige oplever forskellige former for økonomisk stress. For eksempel er det 24 pct. af de økonomisk fattige, der oplever, at boligudgiften er en stor byrde mod kun 8 pct. af de økonomisk ikke-fattige, og 38 pct. af de økonomisk fattige har svært ved at betale regninger mod 10 pct. af de økonomisk ikke-fattige. 24 pct. af de økonomisk fattige mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden, mens det samme gælder 8 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Der er også flere blandt de økonomisk fattige end

blandt de økonomisk ikke-fattige, der har lånt penge af deres familie for at få økonomien til at hænge sammen.

Der er en højere andel af de økonomisk fattige, der har oplyst, at de har gæld (ud over boliggyæld) end blandt de ikke-fattige (54 pct. vs. 33 pct.). 23 pct. af de økonomisk fattige har gæld over 100.000 kr., og 8 pct. har en gæld på mere end en halv million kroner. Andelen med gæld er højest blandt de økonomisk fattige med dansk baggrund med 61 pct., mens det er 43 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har gæld (ud over boliggyæld).

De økonomisk fattige med gæld har generelt et højere omfang af afsavn end de økonomisk fattige uden gæld. Blandt de økonomisk fattige med gæld er det fx 46 pct., der har mindst ti af de i alt 49 afsavn mod 17 pct. blandt de økonomisk fattige uden gæld.

AFSAVN, HELBRED OG SOCIAL UDSATHED

Der er i gruppen af økonomisk fattige en betydelig del med helbredsproblemer og forskellige tegn på social udsathed. Der er 35 pct. af de økonomisk fattige, der har en langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller et handicap mod 24 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. 37 pct. af de økonomisk fattige, der har en langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap, har haft svært ved at afholde udgifter forbundet med denne lidelse eller handicap

25 pct. af de økonomisk fattige oplyser, at de har en psykisk lidelse eller psykiske problemer mod 8 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. 10 pct. af de økonomisk fattige har røget hash, og 2 pct. har taget hårde stoffer inden for den sidste måned mod henholdsvis 3 pct. og ½ pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. Derimod er der lidt færre blandt de økonomisk fattige, 15 pct., der drikker alkohol dagligt eller næsten dagligt, mens andelen er 19 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige.

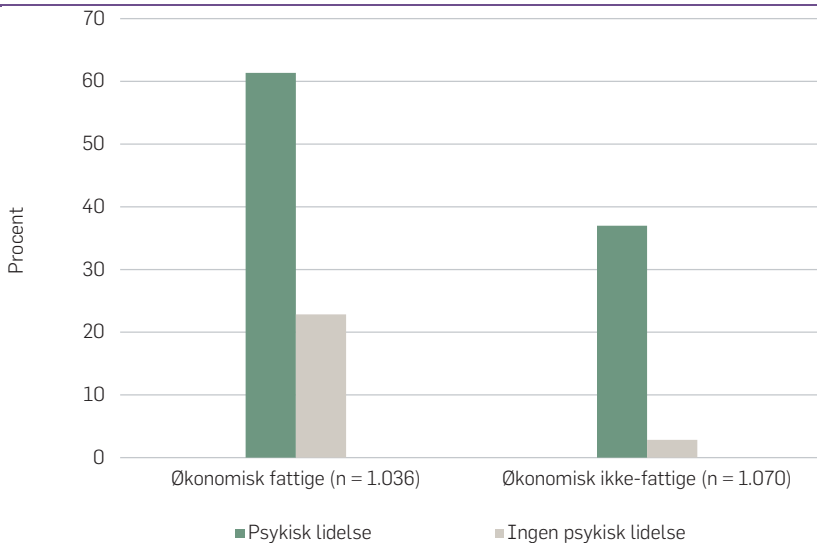
Der er et markant større omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige, der har en kronisk fysisk sygdom eller handicap, en psykisk lidelse eller har røget hash/taget hårde stoffer inden for den sidste måned, sammenlignet med dem, der ikke har disse tegn på helbredsproblemer og social udsathed.

Særligt blandt de økonomisk fattige med en psykisk lidelse er der et betydeligt omfang af afsavn. Figur 4 viser andelen med mindst 10 afsavn (af de 49 indikatorer) blandt dem med og uden en psykisk lidelse, særskilt for de økonomisk fattige og ikke-fattige. Det ses, hvordan der

både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige er et markant højere omfang af afsavn blandt respondenter med en psykisk lidelse.

FIGUR 4

Andel med mindst 10 afsavn, særskilt for om personen har en psykisk lidelse, og særskilt blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Kilde: Surveyoplysninger.

Analyserne viser også, at 70 pct. af de økonomisk fattige, der har en psykisk lidelse har mindst ét af de 14 basale afsavn af økonomiske grunde mod 35 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke har en psykisk lidelse. 36 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse har mindst tre basale afsavn mod 9 pct. af de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse. 48 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mens det samme gælder for 15 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har en psykisk lidelse.

MULTIDIMENSIONALITETEN I FAKTORER BAG AFSAVN

Omfanget af materielle og sociale afsavn kan blive påvirket både af de økonomiske forhold, og af andre forhold, som fx tilstedeværelsen af sociale og psykiske problemer. Vi har ved hjælp af statistiske modeller un-

dersøgt, hvor stor en betydning forskellige faktorer har for omfanget af de materielle og sociale afsavn.

Som forklarende faktorer i modellerne er ud over den økonomiske fattigdom også inddraget køn, alder, etnisk baggrund, husstandstype, uddannelsesniveau, langvarig eller kronisk fysisk sygdom eller handicap, psykisk lidelse, brug af hash/hårde stoffer den seneste måned, daglig/næsten daglig brug af alkohol, samt om respondenterne har gæld.

Også når vi kontrollerer for betydningen af de øvrige baggrundsfaktorer, er der en betydelig forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige i omfanget af afsavn. Den stærkeste statistiske sammenhæng med omfanget af afsavn er imidlertid, om personen har en psykisk lidelse.

De statistiske sammenhænge er imidlertid komplekse, idet der er en høj grad af sammenhæng mellem mange af de enkelte baggrundsvariable. Inddrages der i modellerne en variabel for indkomstgrundlag, hvor der sondres mellem lønmodtagere, selvstændige, kontanthjælpsmodtagere og 'andet', forsvinder sammenhængen mellem variabelen for økonomisk fattigdom og afsavnsmålene. Ligeledes reduceres sammenhængen mellem at have en psykisk lidelse og at have afsavn væsentligt. I stedet er der i denne model en meget kraftig sammenhæng mellem at være på kontanthjælp og at have afsavn, mens alle andre sammenhænge mellem baggrundsvariable og afsavnene er små i sammenligning.

Her skal det tages i betragtning, at kategorien for at være kontanthjælpsmodtager måler en gruppe af personer, der både er kendetegnet ved en lav indkomst og en høj forekomst af andre sociale og helbredsrelaterede problemer, herunder psykiske lidelser. Den høje grad af indbyrdes sammenhæng mellem baggrundsvariable indebærer, at en entydig fortolkning af de enkelte faktorerets betydning ikke er ligetil.

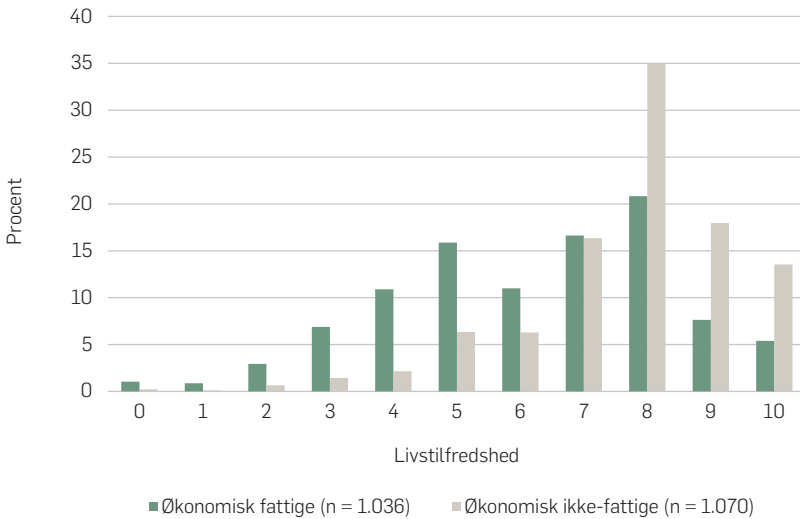
AFSAVN OG LIVSTILFREDSHED

I undersøgelsen ser vi også på sammenhænge mellem økonomisk fattigdom, afsavn og generel livstilfredshed. Den gennemsnitlige livstilfredshed på en skala fra 0 til 10, hvor 10 er den højeste livstilfredshed, er lavere blandt de økonomisk fattige med en gennemsnitsværdi på 6,2, mens den gennemsnitlige livstilfredshed er 7,7 blandt de økonomisk ikke-fattige. Særligt blandt de økonomisk fattige uden beskæftigelse er der en lavere livstilfredshed med en gennemsnitsværdi på 5,6, ligesom der også er en lavere livstilfredshed blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn med en gennemsnitlig livstilfredshed på 5,8. Den

samlede fordeling blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige på skalaen for livstilfredshed er vist i figur 5. Det ses, hvorledes relativt flere af de økonomisk fattige ligger i de mellemste kategorier på skalaen, mens relativt flere af de økonomisk ikke-fattige ligger i den øverste del af skalaen. Der er dog også en del af de økonomisk fattige, der ligger i den øvre del af skalaen.

FIGUR 5

Livstilfredshed på en skala fra 0 (lav tilfredshed) til 10 (høj tilfredshed), særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Kilde: Surveyoplysninger.

Hvor de økonomisk fattige ligger på skalaen for livstilfredshed, hænger i høj grad sammen med omfanget af afsavn. Blandt de økonomisk fattige med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner er den gennemsnitlige livstilfredshed 4,4, mens den er 6,8 blandt de økonomisk fattige, der ikke har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner.

BØRNS AFSAVN

I undersøgelsen har vi også belyst omfanget af afsavn blandt børn i de økonomisk fattige familier og sammenlignet med børn i de økonomisk ikke-fattige familier. Afsavnsmålene for børnene er baseret på spørgsmål

til forældrene om børnenes afsavn og spørgsmål til de 11-17-årige børn i både de økonomisk fattige og ikke-fattige familier.

Det overordnede resultat er, at der ikke er et markant omfang af materielle og sociale afsavn blandt børn i de økonomisk fattige familier. Børnene i de økonomisk fattige familier har dog flere afsavn end børnene i de økonomisk ikke-fattige familier. Blandt de 11-17-årige børn, der er spurgt om egne afsavn, er det 19 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der har afsavn på mindst fem af i alt 22 indikatorer, mens det til sammenligning gælder 5 pct. af børnene i de økonomisk ikke-fattige familier.

På nogle af indikatorerne er der tegn på et højere omfang af afsavn blandt børn i økonomisk fattige familier med indvandrerbaggrund. Der er også tegn på et højere omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige børn, hvis forældre var uden for beskæftigelse på interviewtidspunktet. En multivariat analyse bekræfter, at omfanget af afsavn er højere blandt børn i indvandrerfamilier, vel at mærke også når der kontrolleres for øvrige baggrundsfaktorer. Den multivariate analyse viser også, at der er et højere omfang af afsavn blandt børn, hvis forældre er kontanthjælpsmodtagere.

Ser vi på de forskellige typer af afsavn, er der ikke væsentlige forskelle på børnene i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier, når det gælder afsavn vedrørende mad og måltider. I både de økonomisk fattige og ikke-fattige familier er det kun en lille andel af børnene, der ikke får et dagligt hovedmåltid eller ikke får tre daglige måltider af økonomiske grunde, ligesom det også er få, der af økonomiske grunde ikke dagligt får frugt og grøntsager.

Der er ligeledes få af børnene i de økonomisk fattige familier, der har afsavn på de mest basale indikatorer vedrørende beklædning og fodtøj. Derimod er der flere af børnene i de økonomisk fattige familier, der har måttet gå i genbrugstøj/aflagt tøj af økonomiske grunde eller har undværet nødvendigt tøj, sammenlignet med børnene i de ikke-fattige familier.

Der er flere af de 11-17-årige børn i de økonomisk fattige familier, 20 pct., der ikke har deres eget værelse mod 10 pct. af børnene i samme aldersgruppe i de økonomisk ikke-fattige familier. Det er særligt børn af økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der ikke har deres eget værelse. Det kan blandt andet hænge sammen med, at der ge-

nerelt er flere børn i indvandrerfamilierne end i de danske familier, hvilket gælder både i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier.

Det er kun en mindre del af de 11-17-årige børn i både de økonomisk fattige og ikke-fattige familier, der ikke har en PC eller tablet eller en mobiltelefon, ligesom næsten alle børnene har adgang til internettet fra boligen. Det er dog værd at bemærke, at der særligt blandt de økonomisk fattige børn mellem 11 og 17 år med indvandrerbaggrund er ca. en fjerdedel, der ikke har en PC eller en tablet.

Det er lidt flere af børnene i de økonomisk fattige familier, der har oplevet sociale afsavn (knyttet til økonomiske begrænsninger), men også i de økonomisk fattige familier har hovedparten af børnene ikke oplevet disse afsavn. I de økonomisk fattige familier, hvor ingen af forældrene er i beskæftigelse, er der dog flere af børnene, der har oplevet sociale afsavn. For eksempel er det 23 pct. af de økonomisk fattige børn i familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse, der ifølge forældrene af økonomiske grunde har måttet undvære at fejre fødselsdag med klassen eller kammerater.

Det er kun meget få af børnene i de økonomisk fattige familier (og næsten ingen i de ikke-fattige familier), der ikke har fået lægeordineret medicin, 3 pct., eller ikke har fået nødvendige briller af økonomiske grunde, 2 pct. Det er 15 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der af økonomiske grunde ikke har været til frisør jævnligt sammenlignet med 6 pct. blandt børnene i de økonomisk ikke-fattige familier.

Når afsavnene ikke har et markant omfang blandt børnene i de økonomisk fattige familier, kan det hænge sammen med at velfærdssystemet, herunder de sociale ydelser, i høj grad er orienteret mod at afbøde omfanget af økonomisk fattigdom blandt børnefamilier. Det kommer også til udtryk ved, at familier, hvor forældrene er på kontanthjælp, kun udgør ca. en femtedel af de børnefamilier, der er økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition. Derimod kommer størstedelen af de økonomisk fattige børn fra familier, hvor mindst en af forældrene er i beskæftigelse, herunder en betydelig del fra familier, hvor mindst én forælder er selvstændig.

En anden mulig forklaring på, at vi ikke finder et markant omfang af afsavn blandt de børnene i de økonomisk fattige familier, kan være, at de økonomisk fattige forældre prioriterer børnenes behov før deres egne. Det er således flere af de økonomisk fattige forældre, 34 pct.,

der angiver at have ladet være med at købe nødvendige ting til sig selv til fordel for børnene mod 20 pct. af de økonomisk ikke-fattige forældre.

Endelig har vi også bedt de 11-17-årige børn om at vurdere deres livstilfredshed på samme skala fra 0 til 10 som for de voksne. Her er et vigtigt resultat, at der ikke er forskel i den gennemsnitlige livstilfredshed blandt børnene i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier med et gennemsnit på henholdsvis 8,3 og 8,2 i de to grupper af børn. Det vil sige, at både blandt børnene i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier finder vi en relativt høj livstilfredshed i gennemsnit.

KONKLUSIONER OG PERSPEKTIVER

Analyserne viser, at der i gruppen af økonomisk fattige, efter ekspertudvalgets definition, er et betydeligt højere niveau af materielle og sociale afsavn end i gruppen af økonomisk ikke-fattige. Særligt er der ca. en fjerdedel af de økonomisk fattige, der har en betydelig ophobning af afsavn. Analyserne viser imidlertid også, at der er en del i gruppen af økonomisk fattige, der har ingen eller få af de afsavn, der måles ved indikatorerne. På den måde er selv den forholdsvis snævre afgrænsning af gruppen af langvarigt fattige efter ekspertudvalgets definition ikke ensbetydende med, at næsten alle i denne gruppe har et betydeligt omfang af afsavn.

Det skal tages i betragtning, at en del af dem, der blev klassificeret som økonomisk fattige på baggrund af registerdataene fra 2012, formentlig ikke ville tilhøre gruppen af økonomisk fattige i 2015. Hvis det var muligt at foretage interview med et udtræk af personer, der var økonomisk fattige i samme år (såfremt der ikke var en forsinkelse i tilgængeligheden af de registerdata, der benyttes til at beregne den økonomiske fattigdom) ville der formentlig være en højere andel med afsavn på indikatorerne. De højere andele med afsavn blandt de økonomisk fattige, der ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, indikerer, at omfanget af afsavn formentlig er højere blandt personer, der aktuelt er økonomisk fattige. Her skal det dog tages i betragtning at ved at se på omfanget af afsavn blandt dem, der sandsynligvis fortsat er økonomisk fattige på interviewtidspunktet i 2015, er der – set i forhold til ekspertudvalgets definition – tale om en gruppe, der har været økonomisk fattige i endnu længere tid end tre år, hvilket således indebærer en endnu mere snæver afgrænsning af personer, der har været meget langvarigt økonomisk fattige (mindst 5-6 år).

Ekspertudvalgets definition af fattigdom afgrænser en gruppe på under 1 pct. af befolkningen som værende økonomisk fattig. Sammenholdt med OECD's fattigdomsgrænse på under 50 pct. af medianindkomsten i et enkelt år og EU's grænse for risiko for fattigdom på under 60 pct. af medianindkomsten i et enkelt år, udgør ekspertudvalgets definition således en definition af langvarig fattigdom, og dermed en mere afgrænset definition af økonomisk fattigdom end OECD's eller EU's definitioner. Denne undersøgelses resultater viser, at der også er en del personer med afsavn i gruppen af økonomisk ikke-fattige efter ekspertudvalgets definition. Her viser opgørelsen af afsavn i indkomstkventilerne blandt de økonomisk ikke-fattige, at selvom omfanget af afsavn er større blandt de økonomisk fattige end i den nederste indkomstkventil blandt de økonomisk ikke-fattige, er der i den nederste indkomstkventil en større andel med afsavn end i de øvrige indkomstkventiler. Det understreger, at der også vil være en del personer med afsavn blandt dem, der afgrænses af de fattigdomsgrænser, der benyttes af henholdsvis OECD og EU.

Disse resultater viser, at selvom den (tidligere) danske definition af økonomisk fattigdom afgrænser en gruppe, der klart har et højere omfang af afsavn end resten af befolkningen, indfanger den danske definition langt fra alle personer med et betydeligt omfang af afsavn, ligesom der også er personer blandt de økonomisk fattige, der ikke har afsavn på de indikatorer, der er opstillet i undersøgelsen.

At der ikke er et tilnærmelsesvist fuldt overlap mellem gruppen økonomisk fattige, og gruppen med afsavn, er et resultat, der generelt findes i en række lande (Whelan m.fl., 2004; Nolan & Whelan, 2010). Her kan det fremhæves, at der i tidligere internationale komparative studier særligt for Danmarks vedkommende er fundet en lavere grad af sammenhæng mellem økonomisk fattigdom og omfanget af afsavn end i andre europæiske lande. Den internationale forskning har også vist, at sammenhængen mellem økonomisk fattigdom og omfanget af afsavn generelt er højere i lande med et relativt lavere velstandsniveau end i lande med et relativt højere velstandsniveau (Whelan m.fl., 2001).

Når der ikke er et fuldt overlap mellem økonomisk fattigdom og afsavn, hænger det også sammen med heterogeniteten i gruppen af økonomisk fattige, det vil sige, at gruppen af økonomisk fattige består af flere forskellige undergrupper. Mens flertallet af de økonomisk fattige er overførselsindkomstmottagere, er der også både selvstændige og lønmottagere blandt de økonomisk fattige.

Det skal her fremhæves, at der særligt er et højere omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere end blandt de øvrige grupper af økonomisk fattige. Samtidig viser disse analyser også kompleksiteten i samspejlet mellem de forskellige faktorer, idet gruppen af kontanthjælpsmodtagere både er en gruppe med en relativt lav indkomst og ligeledes en gruppe, hvor en høj andel også har helbredsproblemer og/eller andre sociale problemer.

Undersøgelsens resultater viser således generelt, at både økonomisk fattigdom og materielle og sociale afsavn må forstås i et multidimensionelt perspektiv. Både den økonomiske fattigdom og afsavnene spiller sammen med andre sårbarhedsfaktorer, herunder i høj grad med psykosociale sårbarhedsfaktorer.

Der er en betydelig sammenhæng mellem psykiske lidelser og omfanget af afsavn. Psykiske lidelser er generelt en risikofaktor for at være langvarigt uden for arbejdsmarkedet og for at have en lav indkomst. Samtidig kan økonomisk stress være med til at forstærke psykiske problemer. Samspejlet mellem få økonomiske ressourcer og psykosociale problemer medvirker til at forklare et særligt højt omfang af afsavn for de økonomisk fattige med psykiske lidelser. Undersøgelsens data giver dog ikke mulighed for nærmere at fastlægge årsagssammenhængene mellem disse faktorer.

Når vi i de multivariate analyser finder, at den økonomiske fattigdom har en betydelig sammenhæng med omfanget af afsavn, men at også andre faktorer spiller ind, skal man endvidere være opmærksom på, at styrken af sammenhængen mellem den økonomiske fattigdom og afsavnene skal ses i sammenhæng med det nuværende velfærdssystemets karakter. Hvis indkomstniveauet blandt de økonomisk fattige ændres væsentligt, kan det påvirke den relative betydning af den økonomiske fattigdom set i forhold til andre væsentlige forklaringsfaktorer.

Endelig skal det fremhæves, at når vi ikke finder et markant omfang af afsavn blandt børn i økonomisk fattige familier, kan det have forskellige årsager. Ud over et generelt forbehold for, at der kan være en del af forældrene, der på interviewtidspunktet ikke længere tilhører gruppen af økonomisk fattige, skal dette resultat først og fremmest ses på baggrund af den generelle bestræbelse i det danske velfærdssystem på at afbøde omfanget af økonomisk fattigdom blandt børnefamilier. Det er også med til at forklare, at børnefamilier ikke er overrepræsenterede blandt de økonomisk fattige husstande. Særligt udgør gruppen af børne-

familier på kontanthjælp som nævnt en mindre del af de børnefamilier, der er økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition, men det skal ikke overses, at analyserne viser tegn på et højere omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige børn af kontanthjælpsmodtagere. Denne undersøgelse har imidlertid primært haft fokus på at undersøge omfanget af afsavn blandt økonomisk fattige familier og belyser således ikke nærmere omfanget af afsavn blandt børnefamilier på kontanthjælp, som ikke er økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition, eller blandt socialt udsatte børnefamilier generelt.

METODE OG DATAGRUNDLAG

Afsavnsindikatorerne er udviklet på baggrund af en gennemgang af tidligere dansk og udenlandsk litteratur om økonomisk fattigdom og afsavn. Med udgangspunkt i afsavnsindikatorer anvendt i tidligere studier, er der foretaget en udvikling og tilpasning af indikatorerne til nutidige danske forhold.

Der blev foretaget en pilottest af indikatorerne og det tilhørende spørgeskema blandt ca. 200 voksne personer og ca. 30 børn. Pilottesten blev primært gennemført blandt personer bosiddende i udsatte boligområder med henblik på at teste pilotskemaet blandt personer i den lavere del af indkomstfordelingen. Pilottesten gav anledning til en revidering og reformulering af enkelte spørgsmål.

Derefter blev der foretaget et udtræk af stikprøver blandt både økonomisk fattige og ikke-fattige. I løbet af foråret og sommeren 2015 blev der gennemført interview med 1.036 økonomisk fattige og 1.071 økonomisk ikke-fattige personer på 18 år og derover samt interview med 317 børn mellem 11 og 17 år i de økonomisk fattige familier og med 264 børn i de økonomisk ikke-fattige familier. For at sikre et tilstrækkeligt antal interview med familier med børn, blev børnefamilierne vægtet op i stikprøven både blandt økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige, og der er taget højde for denne stratificering i rapportens opgørelser. Interviewene blev gennemført af Danmarks Statistiks survey-afdeling ved en kombination af telefon- og besøgsinterview. I de husstande, hvor også børnene er interviewet, er interview med både voksne og børn gennemført som besøgsinterview.

En udfordring ved undersøgelsen har været, at der har været en lav svarprocent, særligt i gruppen af økonomisk fattige. Der er gennemført interview med 32 pct. af de udtrukne i gruppen af økonomisk fattige,

mens der er gennemført interview med 52 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Den lave svarprocent blandt de økonomisk fattige hænger sammen med, at gruppen af økonomisk fattige personer er en stærkt selekteret gruppe, der som nævnt udgør under én procent af befolkningen. Der er blandt de økonomisk fattige, set i forhold til resten af befolkningen, en stærk overrepræsentation af personer, der langvarigt er uden beskæftigelse, ligesom der også er en overrepræsentation af personer med indvandrerbaggrund. Der er også relativt flere unge og enlige uden hjemmeboende børn blandt de økonomisk fattige. Det er i alle tilfælde markører, hvorudfra vi vil forvente en lavere svarprocent. Endvidere har besvarelsenerne blandt de respondenter, der har deltaget i interviewene, vist, at der i gruppen af økonomisk fattige er en betydelig andel med tegn på social udsathed.

Den forholdsvist lave svarprocent i gruppen af økonomisk fattige indebærer, at der kan være en systematik i, hvem der har deltaget i interviewene, hvilket kan påvirke det observerede omfang af afsavn. Der er i alle rapportens analyser anvendt vægtning, der justerer for observerede forskelle i svarprocenterne ud fra køn, alder, etnisk baggrund og husstandstype samt blandt de økonomisk ikke-fattige ud fra den ækvivalerede indkomst.

INDLEDNING

Denne rapport præsenterer resultaterne af en undersøgelse, der har haft til formål at udvikle indikatorer for materielle og sociale afsavn i Danmark og at belyse omfanget af materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige gennem en spørgeskemaundersøgelse, baseret på disse indikatorer. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af satsuljepartierne og Social- og Indenrigsministeriet, og er gennemført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Første del af undersøgelsen har bestået af udviklingen af indikatorer for materielle og sociale afsavn, og pilottestningen af indikatorerne. I anden del af undersøgelsen er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige, baseret på de udviklede indikatorer. Spørgeskemainterviewene er gennemført i perioden april 2015 til august 2015.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i de anbefalinger, ekspertudvalget om fattigdom har fremsat i rapporten *En dansk fattigdomsgrænse – analyser og forslag til opgørelsesmetoder* (2013). Ekspertudvalget foreslog en definition af en økonomisk fattigdomsgrænse, som efterfølgende blev indført i 2013 af den daværende S-R-SF-regering og derefter anvendt i den første fattigdomsredegørelse, der indgik i rapporten *Familiernes økonomi – fordeling, fattigdom og incitamenter* (Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014) og i den tilsvarende redegørelse året efter (Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2015). Den økonomiske fattigdomsgrænse blev efter re-

geringsskiftet i 2015 afskaffet af V-regeringen. Indeværende afsavnsundersøgelse og afrapporteringen heraf har taget udgangspunkt i det oprindelige oplæg for undersøgelsen og i ekspertudvalgets anbefalinger.

Ekspertudvalget anbefalede, at der i tilknytning til den økonomiske fattigdomsdefinition blev udviklet indikatorer for materielle og sociale afsavn med henblik på at gennemføre en afsavnsundersøgelse til at belyse konsekvenserne af økonomisk fattigdom for de berørte borgere. En sådan undersøgelse ville kunne åbne op for andre perspektiver på fattigdom end de rent økonomiske ved at belyse de materielle og sociale levevilkår blandt borgere, der er økonomisk fattige.

Ekspertudvalget fremhævede også fattigdommens multidimensionalitet, da økonomisk fattigdom og andre former for social eksklusion og udsathed ofte følges ad. Ekspertudvalget betonedede i den forbindelse vigtigheden af at skelne mellem afsavn, knyttet til økonomiske begrænsninger, og andre former for sociale og helbredsmæssige problemer.

Ekspertudvalget påpegede endvidere vigtigheden af at kunne skelne mellem frivillige og ufrivillige afsavn, altså hvorvidt afsavnet skyldes manglende økonomiske ressourcer eller snarere prioriteringen i den enkelte husstand. Yderligere fremhævede ekspertudvalget, at målene skulle give mulighed for sammenligning af afsavn over tid, samtidig med at afsavnsindikatorer løbende bør tilpasses samfundsudviklingen, i takt med at nye materielle goder, som fx ny kommunikationsteknologi, bliver almindeligt udbredte. Endelig var det, ifølge ekspertudvalget, centralt at tage stilling til, hvordan de afsavn, som børn oplever, kan måles.

Undersøgelsens første del har omfattet udviklingen af afsavnsindikatorer. Denne del har taget udgangspunkt i en litteraturgennemgang af tilgange og indikatorer, anvendt i undersøgelser af afsavn i blandt andet Sverige, Tyskland og Storbritannien. På den baggrund har vi udviklet et sæt af indikatorer, tilpasset nutidige danske forhold, som er operationaliseret gennem spørgsmål og svarkategorier, til anvendelse i en spørgeskemaundersøgelse. Indikatorerne og spørgsmålene blev testet i en pilot-test gennem besøgsinterview med ca. 200 voksne og 30 børn, som primært var bosiddende i udsatte boligområder, med henblik på at pilotteste skemaet blandt personer i den lavere del af indkomstfordelingen. På baggrund af pilottesten blev der foretaget en tilpasning af indikatorer og spørgsmål.

I undersøgelsens anden del blev der foretaget et repræsentativt udtræk af både økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige personer,

baseret på den af ekspertudvalget anbefalede fattigdomsgrænse. Opdelingen i økonomisk fattige og ikke-fattige er baseret på en beregning på baggrund af registerdata for 2012, foretaget af det daværende Økonomi- og Indenrigsministerium. På baggrund af udtrækket er der i foråret og hen over sommeren 2015 blevet gennemført interview med 1.036 økonomisk fattige og 1.071 økonomisk ikke-fattige personer på 18 år og derover samt interview med 317 børn mellem 11 og 17 år i de økonomisk fattige familier og med 264 børn, ligeledes mellem 11 og 17 år, i de økonomisk ikke-fattige familier. Interviewene er gennemført af Danmarks Statistiks survey-afdeling.

RAPPORTENS OPBYGNING

I kapitel 2 gennemgås undersøgelsens teoretiske grundlag i form af tilgange til og definitioner af økonomisk fattigdom og afsavn. Ligeledes gennemgås ekspertudvalgets definition af økonomisk fattigdom, som undersøgelsens afgrænsning af økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige er baseret på. I kapitel 3 gennemgås rapportens metode og datagrundlag. I kapitel 4 gennemgår vi de opstillede afsavnsindikatorer og de øvrige mål, der indgår i undersøgelsen. Der er i alt opstillet 49 afsavnsindikatorer, fordelt på ni forskellige dimensioner. Kapitel 5 belyser omfanget og karakteren af afsavn blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige voksne, baseret på data fra spørgeskemaundersøgelsen. I kapitlet gennemgås afsavnene i de forskellige dimensioner. Kapitel 6 analyserer omfanget af afsavn på tværs af dimensioner, herunder omfanget af de mest basale afsavn, og i hvor høj grad personer er registreret med mange afsavn på tværs af dimensionerne. I kapitel 7 afdækkes sammenhængen mellem afsavn, beskæftigelse og forsørgelsesgrundlag, mens der i kapitel 8 ses på omfanget af økonomisk stress og gæld i de økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige familier. I kapitel 9 afdækkes samspillet mellem økonomisk fattigdom, afsavn og en række udsathedsfaktorer. I kapitel 10 anvendes en statistisk model til at opgøre betydningen af økonomisk fattigdom og en række øvrige risikofaktorer for omfanget af de materielle og sociale afsavn. I kapitel 11 belyses livstilfredsheden blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige, herunder i forhold til om man oplever afsavn. Endelig belyses i kapitel 12 omfanget og karakteren af børns afsavn, ba-

seret på resultaterne af både spørgsmålene til de voksne og til de 11-17-årige børn om børns afsavn.

FORSTÅELSER AF FATTIGDOM OG AFSAVN

I dette kapitel gennemgås begreberne om økonomisk fattigdom og materielle og sociale afsavn. Vi gennemgår den definition af økonomisk fattigdom, der blev udviklet af ekspertudvalget om fattigdom, og som undersøgelsen bygger på, og sammenligner med andre definitioner af økonomisk fattigdom. Vi ser også på, hvordan afsavnsindikatorer har været benyttet i undersøgelser i andre lande og på afgrænsningen mellem afsavnsmaal og andre mål for sociale og helbredsmæssige forhold.

DEFINITION AF ØKONOMISK FATTIGDOM

Denne afsavnsundersøgelse tager udgangspunkt i den definition af økonomisk fattigdom, der blev udviklet af ekspertudvalget om fattigdom. Ekspertudvalget definerede begrebsligt fattigdom som:

”En situation, hvor en person eller familie ufrivilligt har væsentligt dårligere livsvilkår sammenlignet med den øvrige befolkning, og hvor denne situation

- skyldes mangel på ressourcer, herunder særligt økonomiske

- er vedvarende, og hvor personen eller familien ikke har eller kun i begrænset omfang har, mulighed for ved egen drift at ændre situationen.”⁴

Ekspertudvalgets definition af økonomisk fattigdom er baseret på en kritisk indkomstgrænse, der er fastsat ved 50 pct. af medianindkomsten for de disponible indkomster i befolkningen. Den disponible indkomst er indkomsten efter skat og renteudgifter og inklusiv personlige indkomstoverførsler.⁵ Gruppen af økonomisk fattige er operationelt defineret som personer, der opfylder følgende:

- En disponibel indkomst, der i tre på hinanden følgende år er under den kritiske indkomstgrænse.
- Familiens formue er under 100.000 kr. pr. voksen (2010-niveau).
- Personen er ikke studerende eller deler husstand med studerende over 17 år.⁶

Medianindkomsten er generelt det mest gængse mål i analyser af økonomisk fattigdom. Medianindkomsten er det indkomstniveau, hvor halvdelen af befolkningen har en højere og den anden halvdel en lavere indkomst.⁷ OECD benytter ofte en grænse på 50 pct. af medianindkomsten⁸, mens EU's statistiske bureau, Eurostat, ofte benytter en grænse på 60 pct. af medianindkomsten, der betegnes som en grænse for at være 'i risiko for fattigdom'.⁹

En væsentlig forskel mellem ekspertudvalgets definition og definitionerne, der anvendes af OECD og Eurostat, er kriteriet om, at personen er under den kritiske indkomstgrænse i tre sammenhængende år, hvor både OECD og Eurostats definitioner er baseret på, at indkomsten er under de respektive grænser i det enkelte år. Ekspertudvalgets begrundelse for at anvende kriteriet om at være under indkomstgrænsen i tre på

---

4. Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 33.

5. For en detaljeret beskrivelse af opgørelsen af den disponible indkomst, se ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 55.

6. Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 9.

7. Medianindkomsten adskiller sig fra gennemsnitsindkomsten i befolkningen, idet gennemsnitsindkomsten sædvanligvis er højere end medianindkomsten, da personer med en særlig høj indkomst trækker gennemsnitsindkomsten op, men ikke påvirker medianindkomsten.

8. OECD (2016), Poverty rate (indicator). doi: 10.1787/0fe1315d-en (Besøgt d. 18. januar 2016).

9. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At-risk-of-poverty_rate.

hinanden følgende år er, at der er en betydelig cirkulation ind og ud af gruppen af økonomisk fattige fra år til år. Ekspertudvalgets analyser viste således, at ca. 60 pct. forlader gruppen af et-års-fattige fra det ene år til det næste.¹⁰ På den måde er ekspertudvalgets definition i praksis en definition af langvarig fattigdom.

Ekspertudvalgets definition adskiller sig også fra OECD og Eurostats definitioner ved kriterierne om, at der ikke indgår studerende (over 17 år) i husstanden, og at husstandens formue ikke overstiger 100.000 kr. pr. voksen (2010-priser). Begrundelsen for at udelade studerende (og deres husstand) fra gruppen af økonomisk fattige er, ifølge ekspertudvalget, at det at være studerende er en selvvalgt situation, der har til formål at forbedre mulighederne for job og indkomst senere i livet.¹¹ Begrundelsen for, at formuegrænsen indgår i definitionen af økonomisk fattigdom, er, at formue af et vist niveau giver forbrugsmuligheder, der ikke afspejles tilstrækkeligt ved blot at anvende en definition, baseret på indkomsten.¹² Den danske definition adskiller sig også ved, at renteudgifter fratrækkes i indkomsten, hvilket derimod ikke er tilfældet i indkomstberegningerne i OECD og Eurostats opgørelse. Til gengæld tillægges indkomsten i den danske beregning en procentdel af værdien af fast ejendom som beregnet lejeværdi.

Endelig indgår der ved beregningen af den disponible indkomst en ækvivalering af indkomsten, der tager højde for antallet af personer i familien. Beregningsmæssigt foretages ækvivaleringen ved, at hvert medlem af familien tildeles en indkomst, svarende til familiens samlede disponible indkomst delt med familiens ækvivaleringsfaktor. Ekspertudvalgets definition af økonomisk fattigdom er baseret på følgende ækvivaleringsfaktor¹³:

$$(\text{antal voksne} + \text{antal børn i familien})^{0,6}$$

Ækvivaleringsfaktoren er således 1 for enlige personer, og forøges med mindre end 1 for hver ekstra person i familien.¹⁴ Forøgelsen reduceres

---

10. Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 63.

11. Ibid., s. 33.

12. Ibid., s. 54.

13. Ibid., s. 105-106.

14. Ækvivaleringen er baseret på de disponible indkomster hos personerne i samme såkaldte D-familie (Danmarks Statistiks tidligere D-familiebegreb). En D-familie består enten af en enlig eller et samboende par med eventuelle hjemmeboende børn, uanset alder (ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 113-114).

for hver ekstra person. Det skyldes, at familier med flere personer vil have stordriftsfordele, det vil sige, at udgifterne deles ud på flere personer, herunder de faste udgifter som husleje og varmeudgifter.

Ud fra ekspertudvalgets definition var den kritiske indkomstgrænse (50 pct. af medianindkomsten) i 2013 for en enlig på 103.200 kr. i disponibel indkomst om året, det vil sige indkomsten efter skat og renteudgifter. For en familie på to personer var den kritiske indkomstgrænse på 156.400 kr. i alt, svarende til 78.200 kr. pr. person. For en familie på tre var grænsen på 199.400 kr. i alt, svarende til 66.500 kr. pr. person, mens grænsen for en familie på fire personer (fx to voksne og to børn) var på 237.000 kr. i alt, det vil sige 59.300 kr. pr. person.

OMFANGET AF ØKONOMISK FATTIGDOM

Ekspertudvalgets opgørelser belyste omfanget af økonomisk fattigdom i 2010, opgjort på baggrund af de senest tilgængelige registerdata på daværende tidspunkt. Disse opgørelser viste, at 42.200 personer i 2010 var økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition. Det svarer til ca. 0,8 pct. af hele befolkningen. Heraf var ca. 31.500 personer voksne (18 år og derover), svarende til ca. 0,7 pct. af alle voksne. 10.700 var børn (0-17-årige) i økonomisk fattige familier, svarende til ca. 0,9 pct. af alle børn.

Opgørelserne viste også, at antallet af fattige var steget betydeligt over en årrække, fra 16.300 personer i 1999 til 42.200 personer i 2010, det vil sige en stigning på ca. 160 pct.¹⁵. Trods stigningen var det dog stadig en meget lille andel af den danske befolkning, der var ramt af økonomisk fattigdom ud fra ekspertudvalgets definition.

Af de i alt ca. 31.500 økonomisk fattige voksne i 2010 var 28.000 mellem 18 og 64 år, mens 3.500 var 65 år og derover. Der er således relativt få økonomisk fattige ældre. 12.400 af de økonomisk fattige voksne var fuldt ledige, mens 4.300 var selvstændige. Kun 1.000 af de økonomisk fattige voksne var lønmodtagere med fuld beskæftigelse, mens 2.900 var deltids- eller delårsbeskæftigede. Der var 1.400 førtidspensionister blandt de økonomisk fattige, hvilket afspejler, at få førtidspensionister falder under den kritiske indkomstgrænse på 50 pct. af medianindkomsten. 6.000 personer havde 'anden indkomst', herunder personer uden registreret indkomst. Ca. 17.000 af de økonomisk fattige voksne i 2010 var enlige under 65 år uden hjemmeboende børn. 11.100 af de

---

15. Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 66.

økonomisk fattige voksne var ikke-vestlige indvandrere mens 4.600 var ikke-vestlige efterkommere.¹⁶

Af de i alt cirka 10.700 økonomisk fattige børn i 2010 var de ca. 4.200 fra familier hvor forældrenes primære arbejdstilknytning var som selvstændige, mens 3.800 var fra familier, hvor forældrene var fuldt ledige. Kun 500 af de økonomisk fattige børn i 2010 var fra familier, hvor forældrene var fuldt beskæftigede, mens 1.300 var fra familier med deltids- eller delårsbeskæftigelse. 300 var fra familier, hvor forældrene var pensionister eller efterlønsmodtagere, mens 600 var fra familier, hvor forældrene havde 'andet' indkomstgrundlag. Cirka 8.400 af de økonomisk fattige børn i 2010 var fra parfamilier, mens 2.300 boede sammen med en enlig forsøger. Cirka 4.800 af de økonomisk fattige børn havde dansk herkomst, mens 1.500 var indvandrere og 4.400 var efterkommere, hvilket understreger, at gruppen af indvandrere og efterkommere, også blandt de økonomisk fattige børn, er stærkt overrepræsenteret.¹⁷

I henholdsvis 2014 og 2015 fremlagde den daværende regering de to første fattigdomsredegørelser, "Familiernes økonomi 2014"¹⁸ og "Familiernes økonomi 2015"¹⁹, der indeholdt analyser af udviklingen i den økonomiske fattigdom, der var baseret på ekspertudvalgets definition. Fattigdomsredegørelsen for 2015 inkluderede analyser for udviklingen i den økonomiske fattigdom frem til og med 2013. Vi vil dog her særligt fremhæve tallene for 2012, da det er opgørelserne for 2012, som udtrukket af økonomisk fattige og ikke-fattige til indeværende afsavnsundersøgelse er baseret på.

Tallene for 2012 viste, at omfanget af den økonomiske fattigdom var faldet lidt fra 42.200 personer i 2010 til 39.200 personer i 2012. Faldet var primært sket i antallet af økonomisk fattige børn, der var faldet fra ca. 10.700 til 7.900 økonomisk fattige børn, mens antallet af økonomisk fattige voksne var nogenlunde uændret, med 31.500 personer i 2010 og 31.300 personer i 2012. Ligesom ekspertudvalgets rapport viste også fattigdomsredegørelsen, at kontanthjælpsmodtagere, selvstændige og personer med ukendt forsørgelsesgrundlag udgjorde en relativt stor del af de økonomisk fattige, mens personer i beskæftigelse, førtidspensionister, dagpengemodtagere og efterlønsmodtagere udgjorde en relativt lille del af de økonomisk fattige. Fattigdomsredegørelsen viste også, at

---

16. Ibid., s. 14-15.

17. Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s.147.

18. Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014.

19. Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2015.

enlige voksne, og særligt enlige voksne uden hjemmeboende børn, er overrepræsenterede blandt de økonomisk fattige, ligesom også indvandrere og efterkommere er overrepræsenterede blandt de økonomisk fattige.²⁰

Som nævnt er ekspertudvalgets definition af økonomisk fattigdom mere restriktiv end de respektive definitioner af økonomisk fattigdom, der anvendes af OECD og EU/Eurostat. Det skyldes særligt betingelsen i ekspertudvalgets definition om, at den økonomiske fattigdom skal være af vedvarende karakter (tre på hinanden følgende år), mens både OECD og Eurostat som nævnt anvender en definition, baseret på indkomsten i det enkelte år. Dertil kommer udeladelsen af husstande med studerende samt formuegrænsen i ekspertudvalgets definition.

Hvor det er mindre end 1 pct. af befolkningen, der er økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition, er det en væsentligt højere andel ud fra både OECD og Eurostats definitioner. Ifølge OECD's opgørelse²¹ var det i 2012 5,4 pct. af den danske befolkning, der var økonomisk fattige (grænse ved 50 pct. af medianindkomsten), mens det ifølge Eurostats opgørelse var 13,1 pct. af den danske befolkning, der var i risiko for fattigdom (grænse ved 60 pct. af medianindkomsten).

Den danske definition (ekspertudvalgets definition) afgrænser således en væsentlig mindre gruppe, der er kendetegnet ved en længerevarende økonomisk fattigdom. Vi må derfor antage, at gruppen af økonomisk fattige efter den danske definition alt andet lige er en mere specifik gruppe, og i statistisk forstand en mere "selekeret gruppe", hvilket har metodiske implikationer i forhold til fx svarprocenter, ligesom vi må antage, at afsavnene er mere koncentrerede i gruppen af økonomisk fattige efter den danske definition.

AFAVAV SOM MÅL FOR KONSEKVENSERNE AF ØKONOMISK FATTIGDOM

Den økonomiske fattigdomsgrænse giver et mål for, hvilke personer der langvarigt har få økonomiske ressourcer. Grænsen giver dog ikke et mål for konsekvenserne af den økonomiske fattigdom i form af de faktiske afsavn og sociale forhold for de grupper, der er økonomisk fattige.

---

20. Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014, s. 175-192.

21. <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>.

Ekspertudvalget om fattigdom anbefalede derfor, at der som supplement til den økonomiske fattigdomsgrænse blev gennemført afsavnsundersøgelser, der kan belyse de konkrete afsavn, som de økonomiske begrænsninger giver anledning til. Ekspertudvalget anbefalede, at der blev udviklet indikatorer for, om personer under fattigdomsgrænsen lider afsavn på områder, der er centrale for levevilkårene, herunder særligt indikatorer for materielle og sociale afsavn, det vil sige afsavn vedrørende centrale materielle fornødenheder, og afsavn vedrørende selvopretholdelse og sociale aktiviteter.²²

Økonomisk fattigdom og afsavn må også ses i tæt sammenhæng med en række øvrige sociale og helbredsmæssige forhold. Det afspejles i ekspertudvalgets rapport og anbefalinger gennem inddragelse af en række øvrige sociale indikatorer og risikofaktorer som fx eksklusion fra arbejdsmarkedet, lav uddannelse, en usikker boligsituation, og problemer, relateret til dårligt helbred, psykosocial sårbarhed samt stof- og alkoholmisbrug.

ØKONOMISK FATTIGDOM OG AFSAVNSMÅL

Den britiske sociolog Peter Townsend (1979) bidrog afgørende til forståelsen af økonomisk fattigdom og afsavn med sit begreb om *relative deprivation* – relative afsavn. Med begrebet fastslog Townsend, at økonomisk fattigdom og afsavn må forstås relativt til det omgivende samfund og i forhold til, hvad der er almindelige levevilkår i samfundet.

Ligesom den økonomiske fattigdomsgrænse er baseret på et relativt mål i form af, at indkomsten er under halvdelen af medianindkomsten, må også mål for materielle og sociale afsavn tage udgangspunkt i, hvad der er almindeligt udbredte goder i samfundet, og hvad der kendetegner almindelige levevilkår for den brede befolkning. Afsavnsmålene må også tage hensyn til, hvordan disse forhold ændres over tid. Det gælder udbredelsen af nye goder (fx ny kommunikationsteknologi) eller nye sociale praksisser i hverdagslivet.

Der er dog i litteraturen forskellige forståelser af, hvordan afsavnsmaal skal ses i forhold til mål for økonomisk fattigdom. Det gælder særligt, hvorvidt afsavnsmaal skal ses som et alternativ til en økonomisk fattigdomsgrænse, eller om afsavnsmaalene skal ses som komplementære til en økonomisk fattigdomsgrænse.

---

22. Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 10.

Opfattelsen af, at afsavnsmålene udgør et alternativ til økonomiske fattigdomsmål, tager udgangspunkt i, at fattigdom handler om reelle, faktiske afsavn, og at en økonomisk fattigdomsgrænse ikke i sig selv identificerer, hvem der har sådanne afsavn. Kun i det omfang, der er et næsten fuldt overlap mellem dem, der defineres som økonomisk fattige, og dem, der har afsavn, bliver de to mål sammenfaldende. Med andre ord er en økonomisk fattigdomsgrænse ud fra denne opfattelse kun anvendelig i det omfang, den afgrænser en gruppe, der tilnærmelsesvis alle har afsavn, og det er i dette tilfælde afsavnsmålene snarere end den økonomiske fattigdomsgrænse, der er det centrale mål.

Endvidere er en økonomisk fattigdomsgrænse ikke et operativt redskab, der kan anvendes som identifikation på individniveau i forhold til at afdække, hvem der reelt lider afsavn eller har andre sociale og helbredsmæssige problemer. En fattigdomsgrænse er således ikke et redskab, der kan anvendes i en målretning af den konkrete sociale indsats på individniveau.

En udfordring ved at anvende afsavnsmaal som alternativ til et mål for økonomisk fattigdom er imidlertid, at mens økonomiske fattigdomsmål generelt definerer en grænse mellem dem, der ud fra de anvendte kriterier er økonomisk fattige, og dem, der ikke er økonomisk fattige, kan det være vanskeligt at trække en sådan grænse ud fra afsavnsmaal. Afsavnsindikatorer vil generelt måle afsavn på en række forskellige indikatorer, der indfanger forskellige områder af basale og alment udbredte fornødenheder og aktiviteter i forskellige dimensioner af hverdagslivet. Metodisk *kan* der defineres en grænse for afsavn af et betydeligt omfang ved at definere, fx hvor mange indikatorer eller dimensioner, der skal opleves afsavn indenfor, før der er tale om en ophobning af afsavn af et betydeligt omfang. Ligesom for indkomstmål vil der imidlertid også være tale om et kontinuum mellem 'få' og 'mange' afsavn, og der er ikke nogen entydig måde, at trække en grænse for, hvornår der er tale om afsavn af et betydeligt omfang. Der vil også være tale om afsavn i flere forskellige dimensioner, sådan som det også er tilfældet for de afsavnsmaal vi definerer i denne undersøgelse, og hvor der typisk vil være en variation i omfanget af afsavn mellem de forskellige dimensioner.

Afsavnsmaal kan også ses komplementært til en økonomisk fattigdomsgrænse. Mens den økonomiske fattigdomsgrænse definerer en gruppe med økonomiske begrænsninger og få økonomiske ressourcer, giver afsavnsmålene en viden om de faktiske afsavn og dermed også om

de mulige konsekvenser af økonomisk fattigdom. Ud fra denne tilgang er hovedformålet med en afsavnsundersøgelse ikke at fastlægge et samlet mål for omfanget af afsavn, men at opnå en bedre viden om på hvilke områder afsavn særligt gør sig gældende, og hvilke grupper, der rammes af forskellige typer af afsavn. Det gælder ikke blot ved en sammenligning af de økonomisk fattige og ikke-fattige, men også hvordan øvrige faktorer spiller sammen med omfanget af afsavn. Denne tilgang lægger således i bredere forstand op til en multidimensionel forståelse af både økonomisk fattigdom, afsavn og andre typer af sociale problemer. Ofte vil personer, der er økonomisk fattige, også have andre sociale problemer som fx en langvarig eksklusion fra arbejdsmarkedet, dårligt fysisk helbred, psykiske lidelser eller forskellige former for social udsathed som misbrugsproblemer og social isolation. Forekomsten af og samspillet mellem disse forskellige faktorer kan variere fra individ til individ og mellem forskellige befolkningsgrupper, fx i forhold til køn, alder, etnisk baggrund og familietyper.

Det er en sådan multidimensionel forståelse af økonomisk fattigdom, materielle og sociale afsavn samt andre helbredsmæssige og sociale problemer, som vi generelt bygger på i denne undersøgelse. Dermed følger vi de multidimensionelle tilgange til fattigdom og social eksklusion, der efterhånden er blevet de mest udbredte tilgange i den internationale forskningslitteratur på området (Sen, 1993; Alkire, 2002; Wagle, 2008). Disse tilgange betoner, hvorledes fænomener som økonomisk fattigdom, afsavn og forskellige øvrige former for sociale problemer indgår i et komplekst samspil, hvor mange forskellige former for sociale mekanismer og processer kan gøre sig gældende. Heri ligger ikke mindst, at økonomisk fattigdom, afsavn og øvrige sociale problemer skabes i et samspil mellem både strukturelle faktorer, fx vedrørende arbejdsmarkedet og boligmarkedet, og individuelle faktorer som fx psykosociale sårbarheder. Det er således vigtigt, at der ikke anlægges et individualiseret perspektiv på forståelsen af de processer, der skaber og opretholder økonomisk fattigdom og afsavn. Tværtimod vil der ofte være et samspil mellem de samfundsmæssige og individuelle forhold. Det er således typisk individer med sociale og psykiske sårbarheder, der påvirkes mest af ugunstige samfundsmæssige forhold som fx lav økonomisk vækst/arbejdsløshed, eller boligmangel.

Ligeledes spiller karakteren af velfærdssystemet ind på omfanget af både den økonomiske fattigdom og afsavn, fx i form af niveauet af

sociale ydelser og kvaliteten af sociale indsatser. Studier har således generelt vist, at der i lande med relativt stærke velfærdssystemer kan observeres et lavere niveau af økonomisk fattigdom og afsavn end i lande med svagere velfærdssystemer (Brady, 2003; Gustafsson & Lindblom, 1993; McFate, Smeeding & Rainwater, 1995; Ritakallio, 2002; Halleröd m.fl., 2006).

Studier har også vist, at der generelt ikke er et tilnærmelsesvist fuldt overlap mellem økonomisk fattigdom og materielle og sociale afsavn. Et studie af Whelan m.fl. (2004) sammenligner en række europæiske lande, heriblandt Danmark, og viser, at mens der i alle landene er et væsentligt højere omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige, er der også en del af de økonomisk fattige, der ikke har afsavn, ligesom der er en del af de økonomisk ikke-fattige, der har afsavn.

Der er dog flere studier, der peger på, at den relativt lave sammenhæng mellem økonomisk fattigdom og afsavn til dels hænger sammen med, at der ofte benyttes tværsnitsdata til at belyse sammenhængen, hvilket ikke i tilstrækkelig grad indfanger, at økonomisk fattigdom er et dynamisk fænomen, idet der er en betydelig tilgang og afgang fra gruppen af økonomisk fattige over tid (Berthoud, Bryan & Bardasi, 2004; Gordon, 2000; 2005; Halleröd m.fl., 2006). Her peger flere studier på, at et mål for langvarig økonomisk fattigdom er et bedre udgangspunkt for studiet af materielle og sociale afsavn, da der er en stærkere sammenhæng mellem langvarig økonomisk fattigdom og afsavn, end når den økonomiske fattigdom måles over et enkelt år (Whelan m.fl., 2004; Halleröd m.fl., 2006).

Studiet af Whelan m.fl. (2004) viser også, at blandt de ni europæiske lande, der indgår i studiet, er det i Danmark, at der er den laveste grad af statistisk sammenhæng mellem økonomisk fattigdom og afsavn, uanset om der benyttes tværsnitsmål eller mål for langvarig økonomisk fattigdom. I et lignende studie blandt 11 europæiske lande har Whelan m.fl. (2001) vist, at sammenhængen mellem økonomisk fattigdom og afsavn generelt er svagest i lande med et relativt højere generelt velstandsniveau (Belgien, Danmark, Holland, Luxembourg og Tyskland), mens sammenhængen omvendt er stærkest i lande med et relativt lavere generelt velstandsniveau (Grækenland, Portugal og Spanien). Det skal her bemærkes, at de øvrige Nordiske lande ikke indgår i de to studier af Whelan m.fl. (2001, 2004).

UDENLANDSKE OG DANSKE UNDERSØGELSER AF AFSAVN

Som nævnt bidrog Townsend afgørende til udviklingen af afsavnsbegrebet. Townsends egen undersøgelse af både materielle og sociale livsvilkår i Storbritannien var baseret på 60 indikatorer, der dækkede dimensioner som ernæring, beklædning, boligforhold, sundhed, arbejdsforhold, familieforhold samt sociale forhold. Ud af disse udvalgte Townsend 12 indikatorer fra forskellige dimensioner, der indgik i et samlet aggregeret afsavns mål.

Efterfølgende er der blevet udført en række undersøgelser i resten af verden, herunder Danmark, der har afsavn eller levevilkår som emnefelt, ligesom der som nævnt er gennemført omfattende komparative studier af omfanget af afsavn i forskellige lande (Whelan m.fl., 2001, 2004). I det følgende vil vi redegøre for de undersøgelser, vi har inddraget i udviklingen af afsavnsindikatorerne, samt for anvendelsen af afsavnsindikatorer i tidligere danske undersøgelser.

I Storbritannien er der en betydelig forskningstradition for studier af fattigdom og afsavn, der har bygget videre på Townsends tilgang. I undersøgelsen *Poverty and Social Exclusion in the United Kingdom* (PSE UK, 2013) var formålet at undersøge, hvor stor en del af den britiske befolkning der har en levestandard, der ligger under den levestandard, som gør sig gældende i den generelle befolkning. Der er således ikke tale om en egentlig afsavnsundersøgelse, men en levekårsundersøgelse i den britiske befolkning. I undersøgelsens spørgsmålsbatteri indgår også indikatorer om afsavn, herunder fx manglende opvarmning af boligen, ikke at have varmt overtøj og ikke at have råd til frisk frugt og grønt. Undersøgelsen har været gennemført i alt fem gange i løbet af de sidste 30 år, senest i 2012.

I Sverige har Björn Halleröd udført en række undersøgelser af afsavn i både svensk og komparativt perspektiv. Flere af disse undersøgelses spørgsmålsbatterier har vi anvendt som inspiration til udviklingen af indikatorer til indeværende undersøgelse. Halleröds undersøgelser indeholder en del typiske afsavnsindikatorer, eksempelvis det ikke at have en telefon, ikke at kunne købe nyt tøj, det ikke at kunne holde en uges ferie væk fra hjemmet, samt mangelfulde toilet- og badeforhold (Halleröd 1994; 1996; 2006).

I Tyskland er der blevet gennemført flere undersøgelser af levestandarden i de tyske husstande, bl.a. det tyske socioøkonomiske panel

German Socio-Economic Panel²³ (herefter GSOEP), der er et studie blandt 11.000 tyske husstande, der har været gentaget hvert år siden 1984. En anden tysk undersøgelse er The Panel Labour Market and Social Security (herefter PASS). Undersøgelsen gennemføres årligt blandt 9.500 husstande, dels blandt populationen af husstande, der har modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse, og dels blandt den generelle befolkning. Endelig har vi medtaget surveyen kaldet The German Welfare Survey (herefter GWS), en survey, der har været gennemført i alt seks gange siden 1978, senest i 1998. Mellem 2.000 og 3.000 personer har deltaget i hver bølge af undersøgelsen. Data fra de tre tyske surveys har været anvendt i en analyse af sammenhængen mellem indkomst og subjektiv livstilfredshed (Christoph, 2010), der indeholder indikatorer såsom ikke at have råd til nyt nødvendigt tøj eller til at invitere sine venner til middag eller ikke at have et TV.

TIDLIGERE DANSKE UNDERSØGELSER

I Danmark er der gennemført forholdsvis få undersøgelser af afsavn. I undersøgelsen ”Materielle og sociale afsavn i befolkningen” (Hansen, 1990) blev befolkningens afsavn afdækket inden for fire aspekter: ”daglige fornødenheder”, ”boligaktiviteter”, ”reproduktionsaktiviteter” og ”sociale aktiviteter”. Denne undersøgelse opererede med et begreb om multiafsavn, der dækkede over, at en familie havde mindst ét afsavn inden for hvert af de fire aspekter (Hansen, 1990. s. 146). På denne måde sikredes, at det ikke var familiernes nedprioritering af ét aspekt, der var skyld i, at familien blev kategoriseret som havende multiafsavn.

Undersøgelsen fandt, at 9 pct. af danskerne oplever multiafsavn. Andelen var højere blandt enlige og særligt blandt enlige med to eller flere børn (36 pct.). Blandt dem, der havde været arbejdsløse eller modtaget hjælp fra socialforvaltningen i mindst tre år i perioden 1982-1988 var andelen med multiafsavn henholdsvis 33 pct. og 27 pct. Undersøgelsen fandt også, at afsavn hang tæt sammen med familiernes økonomi. Blandt dem, der havde et rådighedsbeløb på under 1.000 kr. pr. person pr. måned i 1990-priser (20 pct. af stikprøven), havde 25 pct. multiafsavn mod blot 1 pct. blandt dem, der havde et rådighedsbeløb på over 3.000 kr. pr. person. pr. måned (9 pct. af stikprøven). Endelig viste undersøgelsen, at afsavn hang sammen med indikatorer for helbred og social udsat-

---

23. Vi benytter de engelske oversættelser af de tyske afsavnsstudier, som de er beskrevet i Christoph, 2010.

hed. Eksempelvis var der blandt dem med multiafsavn 57 pct. med mindst ét fysisk helbredsproblem og 61 pct. med mindst ét psykisk helbredsproblem. I stikprøven generelt var disse tal henholdsvis 43 pct. og 28 pct. (Hansen, 1990).

En anden dansk undersøgelse, der inddrog mål om afsavn, var Levekårsundersøgelsen, der blev gennemført i 1976, 1986 og i år 2000. I den seneste udgave fra år 2000 indgik et mindre antal indikatorer på afsavn, fx om man havde undladt at købe helt nødvendige dagligvarer eller medicin, betale regninger, at gå til frisør eller at dyrke fritidsinteresser (Larsen, 2004). I afrapporteringen analyseredes afsavn dog ikke for sig selv, men anvendtes sammen med et mål for økonomisk fattigdom til at danne et samlet mål for relativ fattigdom (under 250.000 kr. i årlig bruttoindkomst i husstanden og under 2.500 kr. om måneden i rådighedsbeløb for hver voksen og 1.750 kr. for hvert barn *samt* mindst to afsavn). Med denne definition levede 8 pct. af befolkningen i år 2000 i relativ fattigdom (ibid., s. 118). Andelen var dog særligt høj blandt unge i 20'erne (16 pct.), enlige med børn (34 pct.), arbejdsløse (32 pct.) og blandt dem, der ikke har dansk som modersmål (20 pct.).

En undersøgelse af levevilkår og fattigdom, herunder afsavn, i Københavns Kommune blev gennemført i 2007. Respondenterne skulle angive, hvilke af 22 udvalgte goder og aktiviteter de fandt nødvendige, og hvilke af disse de havde måttet fravælge af økonomiske grunde. Hvis en person havde afsavn på mindst 13 af de 22 indikatorer, blev personen kategoriseret som havende mange afsavn (Københavns Kommune, 2007, s. 39f). I undersøgelsen blev en økonomisk fattigdomsgrænse formaliseret ud fra budgetmetoden. Fattigdomsgrænsen var 103.649 kr. for en enlig uden børn i 2005. Ud fra denne definition levede 15,9 pct. af københavnere i 2007 i fattigdom. Undersøgelsen undersøgte overlappet mellem økonomisk fattigdom og afsavn og viste, at 0,7 pct. af københavnere havde mindst 13 afsavn, men ikke var under fattigdomsgrænsen. Samtidig levede 1,9 pct. af københavnere under fattigdomsgrænsen, men angav ingen afsavn, hvilket svarede til, at 12 pct. af de økonomisk fattige københavnere ikke angav nogen afsavn.

Endelig afdækkede undersøgelsen ”Konsekvenser af de laveste ydelser - Forsørgelsesgrundlag og afsavn” (Hansen & Hussain, 2009)²⁴ afsavnene blandt den del af den danske befolkning, der var på de laveste offentlige ydelser (fx starthjælp og introduktionsydelse), sammenlignet

---

24. Se også Hansen & Hussain, 2013; Müller m.fl., 2015.

med den del af den danske befolkning, der var på almindelig kontanthjælp, på dagpenge eller i beskæftigelse. Spørgsmålsbatteriet i denne undersøgelse indeholdt 19 indikatorer, og der blev benyttet en enkel opgørelse af antallet af afsavn. Der blev efterfølgende analyseret på andelen af respondenter med et vist antal afsavn, fx mindst fem og mindst ti afsavn i forskellige indkomst- og befolkningsgrupper. Blandt dem på de laveste offentlige ydelser angav 70-74 pct. mindst 5 afsavn og 31-34 pct. mindst 10 afsavn. Tallene for almindelige kontanthjælpsmodtagere var henholdsvis 40 pct. og 16 pct., for arbejdsløse 19 pct. og 6 pct., mens de for beskæftigede var blot 4 pct. og 1 pct. Hele 79 pct. af de beskæftigede angav ingen af de 19 mulige afsavn. Blandt børnefamilier på de laveste sociale ydelser var der også mange, der angav afsavn relateret til børn. Bl.a. havde mere end 35 pct. blandt dem på de laveste sociale ydelser måttet undlade at købe tøj og fodtøj til børnene og mere end 30 pct. havde måttet undlade at lade børnene dyrke sport eller andre fritidsinteresser. Blandt børnefamilier på almindelig kontanthjælp var disse andele lidt lavere, men bestemt ikke ubetydelige – henholdsvis 16 pct. og 26 pct.

Afsavn i Danmark er også belyst i de europæiske undersøgelser Statistics on Income and Living Conditions (herefter EU-SILC), der indeholder spørgsmål om indkomstforhold og levevilkår, herunder afsavn. Undersøgelsen gennemføres af Eurostat hvert år i alle EU-lande og har til formål at sammenligne indkomstforhold og levevilkår på tværs af EU-landene. I den danske del af undersøgelsen deltager hvert år omkring 5.500 husstande. I EU-SILC indgår ni afsavnsindikatorer (Eurostat, 2010a, 2010b). Fire af disse indikatorer er ikke at have råd til varige forbrugsgoder: vaskemaskine, farvefjernsyn, telefon og bil. De øvrige fem indikatorer drejer sig om ikke at have råd til at betale uforudsete udgifter, til en uges ferie væk fra hjemmet, til at betale faste udgifter, til et måltid med kød (eller et tilsvarende vegetarisk måltid) hver anden dag, og til at holde hjemmet tilstrækkeligt varmt.

Blandt danskere, der er økonomisk ikke-fattige (over 60 pct. af medianindkomsten), er andelen med mindst tre af de ni afsavn ifølge Eurostat 5,1 pct. Blandt danskere i risiko for fattigdom (under 60 pct. af medianindkomsten) er det 20,5 pct., der har mindst tre afsavn. Eurostats undersøgelse viser, at den vigtigste risikofaktor for simultant at være økonomisk fattig og at have mindst tre afsavn, er at have en lav arbejdsintensitet (lav beskæftigelsesgrad) i husstanden. Andre risikofaktorer er at

være enlig uden børn, enlig forældre eller par med mindst tre børn (Eurostat, 2010b).

AFSAVNSINDIKATORERNES AFGRÆNSNING OG FOKUS

Et væsentligt hensyn omkring opstillingen og operationaliseringen af afsavnsindikatorer er, at man skal kunne sondre mellem, hvornår fraværet af et gode skyldes økonomiske forhold, og hvornår fravalget skyldes andre forhold, der er knyttet til præferencer og livsstil. Her skal spørgsmålene kunne afdække, hvorvidt familien ikke besidder et bestemt gode, eller har undladt forskellige aktiviteter, pga. økonomiske begrænsninger, eller om fravalget skyldes andre forhold, som at man ikke ønsker det pågældende gode eller at deltage i den pågældende aktivitet.

I det omfang afsavnsindikatorer ses som et alternativ til en økonomisk fattigdomsgrænse, vil der typisk blive lagt vægt på, at indikatorerne i høj grad er i stand til at vise forskelle i afsavn mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige. I statistisk forstand vil det sige, at indikatorerne har en høj evne til at 'diskriminere' mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige i omfanget af afsavn, det vil sige at afsavnsmaal, der viser den største forskel tillægges en metodisk forrang.

Ses afsavnsindikatorerne derimod som komplementære til det økonomiske fattigdomsmål og med det formål at belyse konsekvenserne af den økonomiske fattigdom, lægges der ikke særligt vægt på, at afsavnsmaalene skal vise forskelle mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige, da formålet med afsavnsindikatorer snarere er at give en viden om på hvilke områder, der er forskelle. Her antages det, at der ikke nødvendigvis vil være en (lige) stor forskel i omfanget af afsavn blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige på alle indikatorer og dimensioner. Tværtimod kan der på nogle områder være større forskel end på andre områder, ligesom der også kan være forskel mellem forskellige befolkningsgrupper med hensyn til, hvilke afsavn der særligt gør sig gældende. Samtidig vil forskellene i omfanget af afsavn mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige som tidligere nævnt afhænge af det generelle velstandsniveau i samfundet, ligesom også karakteren af velfærdssystemet spiller ind, fx i form af niveauet af de sociale ydelser.

Vi anlægger i denne undersøgelse generelt et komplementært perspektiv på at belyse samspillet mellem økonomisk fattigdom og af-

savn. I udformningen af indikatorerne har vi lagt vægt på, at de skal kunne indfange forskellige dimensioner og aspekter af afsavn i forhold til, at nogle afsavn vil være mere udbredte end andre. Det betyder også, at der i de forskellige dimensioner både indgår mål for de mest basale afsavn og mål for afsavn, der i øvrigt kendetegner goder og aktiviteter, som er alment udbredte i samfundet i dag. Et væsentligt formål med undersøgelsen er at få en detaljeret viden om, på hvilke dimensioner afsavnene særligt viser sig, og om der er forskelle i omfanget af afsavn mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige, herunder afhængigt af om der er tale om de mest basale afsavn eller øvrige goder, der er alment udbredte i befolkningen.

Samspillet mellem økonomisk fattigdom, afsavn og øvrige former for social eksklusion og udsathed indebærer også en afgrænsningsproblematik i forhold til, hvornår vi definerer forhold som afsavn, og hvornår der er tale om øvrige sociale problematikker. Vi lægger her vægt på, at afsavnsindikatorerne skal knytte an til økonomiske begrænsninger, mens en række bredere sociale og helbredsmæssige forhold ikke defineres som afsavn, men indgår som øvrige informationer om respondenterne i undersøgelsen. Denne problematik er særligt relevant omkring de sociale afsavn. Her definerer vi afsavnsmålene i forhold til, om man har undladt at deltage i forskellige sociale aktiviteter af økonomiske grunde, fx har ladet være med at invitere familie eller venner til middag, fordi man ikke har råd. Vi inddrager samtidig i det samlede spørgebatteri mere generelle mål på den sociale situation, fx omfang af relationer til familie og venner, eller om man føler sig ensom. Sådanne mål defineres ikke blandt de sociale afsavnsmaal, men indgår som øvrige sociale og helbredsmæssige oplysninger. Det samme gælder spørgsmål omkring afsavn, knyttet til helbred og personlig pleje, hvor der indgår afsavnsindikatorer, knyttet direkte til økonomiske begrænsninger, fx at man har ladet være med at købe medicin af økonomiske grunde.

I spørgeskemaet indgår således en række spørgsmål om øvrige sociale og helbredsmæssige forhold, uddannelse, beskæftigelse og forsørgelsesgrundlag, ligesom der indgår en række spørgsmål om øvrigt forbrug og baggrundsforhold. Vi inddrager disse øvrige sociale og helbredsmæssige indikatorer, fordi man med en afgrænsning af en afsavnsundersøgelse til kun at se på omfanget af økonomisk betingede afsavn begrænser perspektivet i forståelsen af samspillet mellem fattigdom, afsavn og social eksklusion. Det er med andre ord vigtigt at belyse sådanne

brede sociale og helbredsmæssige forhold som led i en afsavnsundersøgelse, da der ofte er en tæt sammenhæng mellem disse forhold og afsavnene, og for at forstå konteksten for både den økonomiske fattigdom og de materielle og sociale afsavn.

Den multidimensionelle tilgang betyder også, at der ikke kan anlægges et entydigt perspektiv på årsagssammenhænge mellem den økonomiske fattigdom, afsavnene og de øvrige sociale og helbredsmæssige forhold. For eksempel kan helbredsmæssige forhold som fysisk sygdom eller en psykisk lidelse være en væsentlig årsag til, at personer ikke er i beskæftigelse, hvilket kan være en medvirkende årsag til økonomisk fattigdom. Ligeledes kan økonomisk fattigdom og materielle og sociale afsavn påvirke de helbredsmæssige forhold, fx gennem økonomisk stress, der kan influere på både det fysiske og psykiske helbred.

Også velfærdssystemets karakter kan spille ind på disse sammenhænge. Tilgængeligheden og niveauet af indkomstydelse har betydning for, hvorvidt personer uden beskæftigelse har mulighed for at opretholde en indkomst af et omfang, hvorved de undgår økonomisk fattigdom, og dermed reducerer de materielle og sociale afsavn, der kan være en følge af den økonomiske fattigdom. Ligeledes kan veludbyggede sociale indsatser være med til at afbøde virkningerne af psykosociale sårbarheder på beskæftigelseschancerne og indkomsten eller på evnen til at håndtere sin økonomi.

FORSTÅELSER AF BØRNS AFSAVN

Børns afsavn kan både have andre årsager og andre konsekvenser end voksnes afsavn. En af de væsentligste faktorer, der adskiller børns afsavn fra voksnes, er deres økonomiske afhængighed. Børn vil ofte mærke konsekvenserne af fattigdom og afsavn indirekte gennem deres forældres håndtering af økonomi og den stress, der er forbundet med økonomiske problemer (Backe-Hansen, 2004; Conger & Conger, 2002; Conger m.fl., 1994; Elder m.fl., 1985; McLoyd, 1998). Derudover viser forskningslitteraturen, at fattigdom ikke rammer alle familiemedlemmer lige hårdt. Typisk vil forældrene prioritere børnenes behov over deres egne, og nogle børn fra fattige familier vil derfor i mindre grad end deres forældre opleve konsekvenserne af fattigdom (Backe-Hansen, 2004; Bonke m.fl., 2005; Ottosen, 2007; Sloth, 2004; Müller m.fl., 2015).

Ud over den økonomiske afhængighed af forældrene spiller også skole og uddannelse en væsentlig rolle, når vi beskæftiger os med børns afsavn. Hvis børnenes uddannelseschancer og øvrige fremtidsmuligheder mindskes som direkte eller indirekte følge af fattigdom, vil børnefattigdom i en anden grad end voksenfattigdom få betydning for både det individuelle barn og samfundet (Bradshaw, 1990; Currie & Stabile, 2007; Europa-Kommissionen, 2008; Hirsch, 2006; Micklewright, 2003). En dansk undersøgelse fra 2015 viser, at børn, der bare i et enkelt år af deres barndom har levet i en familie med mindre end 60 pct. af medianindkomsten, oftere end ikke-fattige børn har afbrudt en ungdomsuddannelse og oftere har oplevet arbejdsløshed, når de fylder 30 år (Sievertsen & Montgomery, 2015). Vi inddrager derfor, ud over afsavnsindikatorerne, også en række mål for børnenes trivsel i bredere forstand, i form af forældrenes eller børnenes vurderinger af helbred, skoletrivsel og livstilfredshed. Dårlig trivsel kan være en konsekvens af afsavn og fattigdom, men kan også have andre årsager.

Vi belyser børns afsavn gennem henholdsvis spørgsmål til forældrene og spørgsmål til børnene selv. Spørgsmålene til forældrene afdækker de samlede afsavn for alle børn i familien, og spørgsmålene til børnene afdækker afsavn, som de opleves af de store børn mellem 11 og 17 år.

En diskussion i litteraturen om børns afsavn drejer sig om, hvorvidt børn kan svare på, om manglen på forskellige goder skyldes økonomiske begrænsninger eller andre grunde. Her er der både synspunkter om, at det er muligt at spørge børn, om afsavn skyldes økonomiske begrænsninger, og synspunkter om, at børn ikke har et tilstrækkeligt præcist kendskab til de økonomiske begrænsninger i familiens økonomi til at kunne besvare disse spørgsmål på en valid måde. En mulighed er også at spørge til, om børn ønsker det pågældende gode, såfremt de ikke besidder det (Main & Bradshaw, 2012). I denne undersøgelse spørger vi generelt ikke børnene om, hvorvidt fraværet af bestemte goder og aktiviteter skyldes økonomiske begrænsninger hos forældrene eller andre grunde, da vi deler forbeholdet overfor, om børn har en tilstrækkelig indsigt i forældrenes økonomiske situation. Da vi i undersøgelsen har mulighed for både at interviewe børnene selv og deres forældre om børnenes afsavn, stiller vi i stedet (kun) forældrene spørgsmålene om, hvorvidt børnenes afsavn skyldes økonomiske begrænsninger eller andre grunde. Vi gør dog en undtagelse, når vi spørger børnene om, hvorvidt de har

måttet lade være med at deltage i fritidsaktiviteter og lignende, fordi forældrene ikke har råd, da vi antager, at det her er nærliggende, at forældrene direkte har henvist til økonomiske grunde til, at børnene har måttet lade være med at deltage i de pågældende aktiviteter.

METODE OG DATA

I dette kapitel gennemgår vi undersøgelsens metode og datagrundlag. Vi beskriver forhold omkring stikprøveudtrækket og svargrundlaget, herunder bortfald. De anvendte afsavnsindikatorer gennemgås først i det efterfølgende kapitel 4.

DATAGRUNDLAG

Undersøgelsens empiriske grundlag er en spørgeskemaundersøgelse, der afdækker omfanget og karakteren af materielle og sociale afsavn for personer under den økonomiske fattigdomsgrænse og i den øvrige befolkning, det vil sige blandt de økonomisk ikke-fattige. For at sikre et tilstrækkeligt antal interview med økonomisk fattige personer er stikprøven udtrukket stratificeret. Det vil sige, at der er udtrukket en gruppe af økonomisk fattige såvel som en gruppe af økonomisk ikke-fattige med henblik på at opnå cirka 1.000 interview med personer på 18 år og derover i hver gruppe.

Vi har endvidere foretaget en stratificering efter husstandstype, hvor vi både blandt de økonomisk fattige og de ikke-fattige har interviewet en større andel af husstande med børn, end disse husstande rent faktisk udgør, for at sikre et tilstrækkeligt antal interview med både for-

ældre og børn om børnenes afsavn. I de udtrukne familier med børn mellem 11 og 17 år er der givet en værdikupon til en dagligvarebutik i de tilfælde, hvor der er gennemført interview med børnene ved hjemmebesøg.

Ved opgørelsen af afsavnene i rapportens analyser er der benyttet en vægtning, der omregner omfanget af afsavn ud fra de forskellige husstandstypers faktiske andel blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige husstande. Ved denne vægtning er der også taget højde for forskelle i svarprocenterne blandt forskellige grupper, hvor der ud over husstandstype er vægtet efter køn, alder og etnicitet, ligesom der blandt de ikke-fattige er foretaget en vægtning ud fra den ækvivalerede indkomst.

Det er registerdata om indkomst og formue mv. fra 2012, der ligger til grund for opdelingen af befolkningen i økonomisk fattige og ikke-fattige. Beregningen af, hvilke personer der var økonomisk fattige og ikke-fattige i 2012, er foretaget af det daværende Økonomi- og Indenrigsministerium ud fra den definition af økonomisk fattigdom, der er givet af ekspertudvalget om fattigdom (se kapitel 2)²⁵. Tabel 3.1 viser den voksne befolkning, fordelt på en række baggrundskarakteristika, særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige.

Som det ses af tabel 3.1, udgør unge mellem 18 og 29 år en større del af gruppen af økonomisk fattige end af gruppen af ikke-fattige, mens ældre på 60 år og derover omvendt udgør en lavere del af gruppen af økonomisk fattige. Indvandrere og efterkommere er meget kraftigt overrepræsenterede i gruppen af økonomisk fattige og udgør ca. 40 pct. af gruppen, mod 10 pct. blandt de ikke-fattige. Der er også en langt større andel enlige uden hjemmeboende børn blandt de økonomisk fattige, idet denne gruppe udgør 69 pct. af de økonomisk fattige, mod 30 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Parfamilier (både med og uden hjemmeboende børn) udgør en lavere andel af de økonomisk fattige end af de ikke-fattige, mens enlige med hjemmeboende børn med omtrent 5 pct. udgør nogenlunde samme andel af både de økonomisk fattige og ikke-fattige.

---

25. Beregningen er foretaget på baggrund af den fulde population af økonomisk fattige og ikke-fattige. Opgørelserne afviger derfor marginalt fra opgørelsen af antallet af økonomisk fattige og ikke-fattige i "Familiernes Økonomi, 2014" (Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014), der var baseret på en stikprøve på en tredjedel af den fulde population.

TABEL 3.1

Personer på 18 år og derover (i hele befolkningen), fordelt på baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige i 2012. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Alle	31.055	100	4.293.690	100
<i>Køn</i>				
Mænd	18.977	61,1	2.103.774	49,0
Kvinder	12.078	38,9	2.189.916	51,0
<i>Aldersgruppe</i>				
18-29 år	9.642	31,1	783.323	18,2
30-59 år	16.616	53,5	2.191.520	51,0
60 år eller derover	4.797	15,5	1.318.847	30,7
<i>Etnicitet</i>				
Dansk herkomst	18.923	60,9	3.879.494	90,4
Indvandrere og efterkommere	12.132	39,1	414.196	9,7
<i>Husstandstype</i>				
Par uden hjemmeboende børn	2.825	9,1	1.470.201	34,2
Par med hjemmeboende børn	5.254	16,9	1.322.433	30,8
Enlig uden hjemmeboende børn	21.449	69,1	1.278.527	29,8
Enlig med hjemmeboende børn	1.527	4,9	222.529	5,2
<i>Uddannelse</i>				
Lang videregående udd. eller højere	926	3,0	317.755	7,4
Mellemlang videregående udd.	1.515	4,9	639.795	14,9
Kort videregående uddannelse	1.191	3,8	210.469	4,9
Erhvervsfaglig uddannelse	5.265	17,0	1.415.070	33,0
Gymnasial uddannelse	2.463	7,9	351.000	8,2
Grundskole	14.662	47,2	1.199.250	27,9
Ukendt	5.033	16,2	160.351	3,7
<i>Indkomstgrundlag</i>				
Fuldtidsbeskæftigede	1.270	4,0	1.612.197	35,9
Selvstændige	3.836	12,0	146.200	3,3
Deltidsbeskæftigede	2.599	8,1	417.440	9,3
Modtagere af midlt. off. ydelser	13.115	41,0	183.356	4,1
Uddannelsessøgende	0	0	410.100	9,1
Førtidspensionister	968	3,0	246.137	5,5
Efterlønsmodtagere	56	0,2	106.595	2,4
Ukendt forsørgelsesgrundlag	5.735	17,9	189.772	4,2
65+-årige	3.476	10,9	981.893	21,8
<i>Indkomstinterval (økonomisk fattige)</i>				
< 0 kr.	2.152	6,9	-	-
0-49.999 kr.	5.005	16,1	-	-
50.000-74.999 kr.	7.222	23,3	-	-
75.000-99.999 kr.	14.818	47,7	-	-
100.000 kr. og derover	1.858	6,0	-	-

(Fortsættes)

TABEL 3.1 FORTSAT

Personer på 18 år og derover (i hele befolkningen), fordelt på baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige i 2012. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.
<i>Indkomstinterval (økonomisk ikke-fattige)</i>				
0-149.999 kr.	-	-	929.953	21,7
150.000-199.999 kr.	-	-	1.061.096	24,7
200.000-299.999 kr.	-	-	1.501.452	35,0
300.000 kr. og derover	-	-	801.189	18,7

Anm.: Beregningen af de økonomisk fattige og ikke-fattige er foretaget af det daværende Økonomi- og Indenrigsministerium.

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik.

Gruppen af lavtuddannede udgør også en væsentligt større del af de økonomisk fattige end af de ikke-fattige. Særligt er der en stor gruppe på næsten halvdelen af de økonomisk fattige, der har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, mens denne gruppe udgør godt en fjerdedel af de ikke-fattige. Der er dog også en gruppe på ca. 17 pct. af de økonomisk fattige, der har en erhvervsfaglig uddannelse, og 12 pct., der har en videregående uddannelse.

En stor del af gruppen af økonomisk fattige, 41 pct., var modtagere af midlertidige offentlige ydelser (fx kontanthjælp) mod kun 4 pct. blandt de ikke-fattige. Selvstændige er også overrepræsenterede blandt de økonomisk fattige med en andel på 12 pct., mens de kun udgør 3 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Derimod er der få fuldtidsbeskæftigede blandt de økonomisk fattige, med kun 4 pct. mod 36 pct. blandt de ikke-fattige. Endelig er der blandt de økonomisk fattige 18 pct. med ukendt forsørgelsesgrundlag, mod 4 pct. blandt de ikke-fattige.

Tabel 3.2 viser baggrundskarakteristika for de økonomisk fattige og ikke-fattige børn. Her ses det særligt, at der er en markant overrepræsentation af indvandrere og efterkommere, der næsten udgør halvdelen af de økonomisk fattige børn, mod ca. en tiendedel af de ikke-fattige børn. Ca. tre fjerdedele af de økonomisk fattige børn bor i husstande med parfamilier, mens en fjerdedel er i husstande med en enlig forsøger.

TABEL 3.2

Personer mellem 0 og 17 år (i hele befolkningen), fordelt på baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige i 2012. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige børn		Økonomisk ikke-fattige børn	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Alle	8.094	100	1.154.991	100
<i>Køn</i>				
Drenge	4.023	49,7	591.711	51,2
Piger	4.071	50,3	563.280	48,8
<i>Etnicitet</i>				
Dansk herkomst	4.207	52,0	1.040.422	90,1
Indvandrere og efterkommere	3.887	48,0	114.569	9,9
<i>Husstandstype (forældrene)</i>				
Par m. hjemmeboende børn	6.192	76,5	935.488	81,0
Enlig m. hjemmeboende børn	1.901	23,5	219.503	19,0

Anm.: Beregningen af de økonomisk fattige og ikke-fattige er foretaget af det daværende Økonomi- og Indenrigsministerium.

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik.

Når det er data fra 2012, der er anvendt som datagrundlag for klassificeringen af økonomisk fattige og ikke-fattige, skyldes det den generelle forskning, der er på de registerdata, som er benyttet i beregningerne af økonomisk fattigdom. Dataene fra 2012 var således de senest tilgængelige oplysninger på det tidspunkt, hvor spørgeskemaundersøgelsens stikprøveudtræk blev genereret.

At det er indkomstoplysninger tilbage fra 2012, der afgør, hvorvidt en person i udtrækket kategoriseres som økonomisk fattig eller ikke-fattig, indebærer en mulighed for, at personens økonomiske situation efterfølgende kan have ændret sig, således at en del af de personer, der i 2012 kunne beskrives som værende økonomisk fattige, ikke længere kan karakteriseres som sådan på tidspunktet for udtrækket i 2015. Ligeledes kan der omvendt være personer, der i 2015 er blevet økonomisk fattige, men som ikke var økonomisk fattige (efter den daværende fattigdomsdefinition) i 2012.

Spørgsmålet om, hvorvidt interviewpersonerne var økonomisk fattige på interviewtidspunktet i 2015, lader sig dog ikke belyse gennem registerdataene, da de registerdata, som ville kunne belyse dette, netop ikke er tilgængelige endnu. I stedet benytter vi informationerne fra spørgeskemainterviewet til at se på, om der er forhold, der indikerer, at personens økonomiske situation har forandret sig i perioden fra 2012 og frem til i dag. Det belyser vi nærmere i kapitel 7, hvor vi blandt andet

sammenligner de personer, der var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, med dem, der ikke var i beskæftigelse. Vi ser også på, om personen selv vurderer, at der er sket en forandring i husstandens økonomiske situation.

SVARPROCENT

Svarprocenten angiver, hvor stor en andel af de udtrukne personer i stikprøven der har deltaget i undersøgelsen i form af et gennemført interview. Stikprøven består af i alt 5.281 repræsentativt udtrukne voksne personer, bestående af 3.203 personer tilhørende gruppen af økonomisk fattige og 2.078 tilhørende gruppen af ikke-fattige personer. Vi har udtrukket relativt flere økonomisk fattige, da vi forventede en lavere svarprocent for denne gruppe. Tabel 3.3 viser den opnåede svarprocent, opdelt på en række baggrundskarakteristika, og særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige.

Bilagstabel B1.1 viser fordelingen på en række baggrundskarakteristika for henholdsvis hele populationen af økonomisk fattige og hele populationen af ikke-fattige for stikprøverne og for de opnåede interview, særskilt for de økonomisk fattige og ikke-fattige.²⁶ Når der er en afvigelse mellem fordelingerne i populationen og i stikprøven, skyldes det opstratificeringen af antallet af børnefamilier i stikprøven for at sikre et tilstrækkeligt antal interview i denne gruppe.

Der blev opnået interview med 2.107 voksne personer på 18 år og derover, heraf 1.036 økonomisk fattige og 1.071 ikke-fattige (tabel 3.3). Den samlede svarprocent blandt de økonomisk fattige er på 32,3 pct., mens den for de ikke-fattige er på 51,5 pct., hvilket særligt for de økonomisk fattiges vedkommende er en lav svarprocent. Her skal det tages i betragtning, at gruppen af økonomisk fattige efter ekspertudvalgets definition er en stærkt selekteret gruppe på under 1 pct. af befolkningen, der er kendetegnet ved langvarigt (i tre på hinanden følgende år) at have en indkomst under 50 pct. af medianindkomsten. Det vil sige, at der typisk er tale om personer, der også på en række andre parametre adskiller sig markant fra den øvrige befolkning, idet der i gruppen er en

---

26. I bilagstabel B1.1 er opgjort signifikanstest for forskellene i fordelingerne på baggrundsvariablerne mellem stikprøven og de opnåede interview, særskilt for de økonomisk fattige og ikke-fattige. Det svarer også til en signifikanstest for forskelle i svarprocenterne mellem kategorierne inden for de enkelte baggrundsfaktorer i tabel 3.2.

betydelig andel, der er langvarigt uden for arbejdsmarkedet, ligesom der er en højere andel med psykiske lidelser og andre sårbarhedsfaktorer.²⁷

TABEL 3.3

Antal personer i stikprøven, antal respondenter og svarprocent opgjort efter baggrundsfaktorer. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Antal i stikprøven	Antal respondenter	Svarprocent	Antal i stikprøven	Antal respondenter	Svarprocent
Alle	3.203	1.036	32,3	2.078	1.071	51,5
<i>Køn</i>						
Mænd	1.833	580	31,6	1.001	514	51,4
Kvinder	1.370	456	33,3	1.077	557	51,7
<i>Aldersgruppe</i>						
18-29 år	648	207	31,9	329	164	49,9
30-59 år	2.012	676	33,6	1.176	589	50,1
60 år eller derover	543	153	28,2	573	318	55,5
<i>Etnicitet</i>						
Dansk herkomst	1.915	742	38,8	1.839	975	53,0
Indvandrere og efterkommere	1.288	294	22,8	239	96	40,2
<i>Husstandstype</i>						
Par u. hjemmeboende børn	256	81	31,6	631	347	55,0
Par m. hjemmeboende børn	990	375	37,9	869	456	52,5
Enlige u. hjemmeboende børn	1.688	486	28,8	446	197	44,2
Enlige m. hjemmeboende børn	269	94	34,9	132	71	53,8
<i>Uddannelse</i>						
Lang videregående udd. eller højere	116	45	38,8	154	103	66,9
Mellemlang videregående udd.	202	87	43,1	343	203	59,2
Kort videregående uddannelse	179	83	46,4	117	72	61,5
Erhvervsfaglig uddannelse	594	210	35,4	676	330	48,8
Gymnasial uddannelse	241	79	32,8	137	63	46,0
Grundskole	1.400	425	30,4	591	270	45,7
Ukendt	471	107	22,7	60	30	50,0
<i>Indkomstgrundlag (2012)</i>						
Fuldtidsbeskæftigede	162	60	37,0	851	456	53,6
Selvstændige	517	206	39,9	73	34	46,6
Deltidsbeskæftigede	320	114	35,6	207	102	49,3
Modtagere af midlt. off. ydelser	1.223	384	31,4	115	52	45,2
Uddannelsessøgende	0	0	-	190	98	51,6
Førtidspensionister	103	25	24,3	96	32	33,3
Efterlønsmodtagere	(-)	(-)	(-)	55	36	65,5
Ukendt forsørgelsesgrundlag	502	144	28,7	88	34	38,6
65+-årige	316	80	25,3	349	200	57,3
Børn	55	21	38,2	54	27	50,0

(Fortsættes)

27. Jf. analyserne i ekspertudvalget om fattigdoms rapport (Ekspertudvalg om fattigdom, 2013), kapitel 7.

TABEL 3.3 FORTSAT

Antal personer i stikprøven, antal respondenter og svarprocent opgjort efter baggrundsfaktorer. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Antal i stikprøven	Antal respondenter	Svarprocent	Antal i stikprøven	Antal respondenter	Svarprocent
<i>Disponibel indkomst 2012 (økonomisk fattige)</i>						
< 0 kr.	271	121	44,7	-	-	-
0-49.999 kr.	434	135	31,1	-	-	-
50.000-74.999 kr.	718	218	30,4	-	-	-
75.000-99.999 kr.	1561	496	31,8	-	-	-
100.000 kr. og derover	219	66	30,1	-	-	-
<i>Disponibel indkomst 2012 (økonomisk ikke-fattige)</i>						
0-149.999 kr.	-	-	-	462	208	45,0
150.000-199.999 kr.	-	-	-	510	254	49,8
200.000-299.999 kr.	-	-	-	740	406	54,9
300.000 kr. og derover	-	-	-	366	203	55,5

Anm.: (-) betyder få observationer i cellen.

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik, samt surveyoplysninger.

Når vi ser på sammensætningen af gruppen af økonomisk fattige på baggrundsvariable og på svarprocenterne i de forskellige grupper, får vi en indikation af, hvordan gruppen af økonomisk fattige adskiller sig fra de økonomisk ikke-fattige, og hvordan dette i meget betydelig grad medvirker til den lave svarprocent.

Der er ikke markante forskelle i svarprocenten mellem mænd og kvinder i grupperne af henholdsvis økonomisk fattige og ikke-fattige. I forhold til alder er der en lidt lavere svarprocent i den ældste aldersgruppe blandt de økonomisk fattige, mens der blandt de ikke-fattige er en lidt lavere svarprocent i den yngste aldersgruppe.

Hvis vi ser på svarprocenterne, opdelt på personer med dansk eller anden etnisk baggrund, er der til gengæld store forskelle. Indvandre og efterkommere udgør omkring 40 pct. af hele stikprøven af økonomisk fattige (Bilagstabel B1.1). Blandt de økonomisk fattige ligger svarprocenten blandt indvandre og efterkommere på kun 22,8 pct., mens den for økonomisk fattige med dansk baggrund er på 38,8 pct. (tabel 3.3). Den særligt lave svarprocent blandt indvandre og efterkommere påvirker derfor den samlede svarprocent blandt de økonomisk fattige betydeligt. Tilbage meldinger fra interviewerne peger på sprog vanskeligheder som en del af forklaringen på den lave svarprocent blandt personer med

indvandrerbaggrund, men også på en betydelig andel, der ikke har ønsket at medvirke. Blandt de økonomisk ikke-fattige ligger svarprocenten for indvandrere og efterkommere også under svarprocenten for de ikke-fattige med etnisk dansk baggrund, men den relative forskel mellem de to grupper er ikke helt så markant som blandt de økonomisk fattige.

Der er også en variation i svarprocenten på tværs af husstandstyper. Svarprocenten er lavest for de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn. Det er også i denne gruppe, at vi forventer at finde den største andel af socialt udsatte borgere med fx psykiske lidelser og/eller misbrug, hvilket kan være en del af forklaringen på den lave svarprocent for denne gruppe. Blandt de ikke-fattige er det ligeledes de enlige uden hjemmeboende børn, der har den laveste svarprocent. Forskellene i svarprocenter i forhold til husstandstyper er dog ikke lige så stor blandt de ikke-fattige som blandt de økonomisk fattige. Der er også en tendens til en lidt højere svarprocent blandt højtuddannede end blandt lavt uddannede – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Forskellene i svarprocenter mellem de forskellige uddannelseskategorier er dog ikke så markante, som når vi betragter etnicitet og husstandstype.

Den generelt lave svarprocent i gruppen af økonomisk fattige, og særligt i bestemte befolkningsgrupper, indebærer en risiko for, at der kan være en selektion i, hvem der har deltaget i undersøgelsen. Hvis der er relativt flere af dem blandt de økonomisk fattige, der har færrest afsavn, som har deltaget, vil det påvirke opgørelserne af omfanget af afsavn således, at omfanget af afsavnene fremtræder lavere, end hvad der reelt er tilfældet i den samlede gruppe af økonomisk fattige. Vi tager i nogen grad højde for dette gennem vægtningen af besvarelsenerne hvad angår det, at nogle befolkningsgrupper er underrepræsenterede. For eksempel betyder vægtningen, at gruppen af indvandrere vægtes op i beregningen af andele med afsavn blandt de økonomisk fattige (og ligeledes i den øvrige befolkning) for at kompensere for den lavere svarprocent i denne gruppe. Vægtningen kan dog ikke tage højde for, hvis de interviewpersoner, der har deltaget i interviewene, adskiller sig fra populationen af økonomisk fattige, herunder hvis interviewpersonerne har enten færre eller flere afsavn end de personer, der ikke har ladet sig interviewe.

Selv om de knap 1 pct. af befolkningen, der tilhører gruppen af økonomisk fattige, som helhed er en stærkt selekteret gruppe, må vi antage, at bortfaldet er størst blandt de mest ressourcetsvage personer *inden for* gruppen af økonomisk fattige, for hvem vi også må antage, at niveau-

et af afsavn er højest. Omvendt skal det ikke overses, at der, når vi tegner et billede af respondenterne gennem de forskellige øvrige mål, der indgår i undersøgelsen, er en betydelig del med tegn på social udsathed blandt de interviewede personer. Opgørelserne i kapitel 9 viser, at en fjerdedel af respondenterne i gruppen af økonomisk fattige angiver, at de har en psykisk lidelse, og det er således tydeligt, at de socialt udsatte grupper blandt de økonomisk fattige også i betydeligt omfang er repræsenteret blandt respondenterne.

FORÆLDRE

Vi har spurgt de voksne, som har hjemmeboende børn i alderen 0-17 år, hvilke afsavn deres børn oplever. Af de 2.107 interviewede har 928 forældre besvaret et supplerende spørgeskema om deres børns afsavn, fordelt nogenlunde ligeligt med 471 interviewede økonomisk fattige og 457 interviewede økonomisk ikke-fattige forældre med hjemmeboende børn. Tabel 3.4 viser svarprocenten blandt forældrene, fordelt på forskellige baggrundskarakteristika, samt antallet af forældre i den udtrukne stikprøve og antal interviewede forældre. Bilagstabel B1.2 viser fordelingen på baggrundskarakteristika for forældre med 0-17-årige børn i henholdsvis populationen, stikprøven og blandt de interviewede forældre.

Da de udtrukne forældre er en delmængde af de udtrukne voksne, følger svarprocenterne for forældre i høj grad de samme tendenser som for den samlede gruppe af voksne. Tabel 3.4 viser, at svarprocenten for økonomisk fattige forældre med indvandrerbaggrund er på 28,9 pct., mens den blandt de økonomisk fattige forældre med dansk baggrund er på 48,2 pct. Da indvandrere og efterkommere blandt forældrene udgør knap 50 pct. af hele stikprøven af økonomisk fattige forældre (jf. bilagstabel B1.2), påvirker denne forskel derfor også den samlede svarprocent blandt de økonomisk fattige forældre betydeligt. Svarprocenten for økonomisk ikke-fattige forældre med indvandrerbaggrund er knap 44 pct., mens den er 54 pct. blandt økonomisk ikke-fattige forældre med dansk baggrund. For husstandstype skelnes for forældrene kun mellem par og enlige med hjemmeboende børn. Her er der ikke den store forskel, idet svarprocenten for par blot er en anelse lavere end for enlige med hjemmeboende børn. Dette gælder for både økonomisk fattige og ikke-fattige. Der er også en tendens til, at svarprocenten for forældre med videregående uddannelser er lidt højere end blandt lavtuddannede forældre.

TABEL 3.4

Antal personer i stikprøven, antal interviewede og svarprocent blandt personer med hjemmeboende børn i alderen 0-17 år, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent
Samlet	1.219	471	38,6	875	457	52,2
<i>Etnicitet</i>						
Dansk herkomst	616	297	48,2	745	400	53,7
Indvandrere og efterkommere	603	174	28,9	130	57	43,9
<i>Husstandstype</i>						
Par m. hjemmeboende børn	951	361	38,0	768	398	51,8
Enlige m. hjemmeboende børn	268	110	41,0	107	59	55,1
<i>Uddannelse</i>						
Lang videregående udd. el. højere	53	21	39,6	104	69	66,4
Mellemlang videregående udd.	96	55	57,3	192	109	56,8
Kort videregående uddannelse	123	71	57,7	53	37	69,8
Erhvervsfaglig uddannelse	286	110	38,5	298	134	45,0
Gymnasial uddannelse	93	37	39,8	40	17	42,5
Grundskole	387	117	30,2	153	72	47,1
Ukendt	181	60	33,2	35	19	54,3
<i>Indkomstgrundlag (2012)</i>						
Fuldtidsbeskæftigede	98	52	53,1	515	282	54,8
Selvstændige	359	147	41,0	42	20	47,6
Deltidsbeskæftigede	186	81	43,6	138	72	52,2
Modtagere af midlt. off. Ydelser	279	96	34,4	65	30	46,2
Uddannelsessøgende	0	0	0,0	61	32	52,5
Førtidspensionister	46	11	23,9	18	5	27,8
Efterlønsmodtagere	0	0	0,0	(-)	(-)	(-)
Ukendt forsørgelsesgrundlag	242	78	32,2	33	15	45,5
65+-årige	9	6	66,7	(-)	(-)	(-)
<i>Disponibel indkomst 2012 (økonomisk fattige)</i>						
< 0 kr.	152	82	54,0	-	-	-
0-49.999 kr.	179	60	33,5	-	-	-
50.000-74.999 kr.	259	101	39,0	-	-	-
75.000-99.999 kr.	550	202	36,7	-	-	-
100.000 kr. og derover	79	26	32,9	-	-	-

(Fortsættes)

TABEL 3.4 FORTSAT

Antal personer i stikprøven, antal interviewede og svarprocent blandt personer med hjemmeboende børn i alderen 0-17 år, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Antal og procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent
<i>Disponibel indkomst 2012 (økonomisk ikke-fattige)</i>						
0-149.999 kr.	-	-	-	185	90	48,7
150.000-199.999 kr.	-	-	-	219	115	52,5
200.000-299.999 kr.	-	-	-	350	192	54,9
300.000 kr. og derover	-	-	-	121	60	49,6

Anm.: (-) betyder få observationer i cellen.

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik, samt surveyoplysninger.

BØRN

I de familier, hvor der er hjemmeboende børn i alderen 11-17 år, er også børnene (n = 581) blevet spurgt om deres egne oplevelser af afsavn. Disse 581 børn er fordelt på i alt 404 familier (heraf 209 økonomisk fattige og 195 økonomisk ikke-fattige familier), som vist i tabel 3.5.

TABEL 3.5

Familier med hjemmeboende børn i alderen 11-17 år, hvor der er blevet interviewet børn, fordelt efter antal interviewede børn i familien. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Antal.

Antal interviewede børn i familien:	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige	I alt
1 barn	120	131	251
2 børn	73	59	132
3 børn eller flere	16	5	21
Antal familier med interviewede børn	209	195	404
Antal interviewede børn i alt	317	264	581

Anm.:

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik, samt surveyoplysninger.

I over halvdelen af de familier, hvor der er interviewet børn, er der kun blevet interviewet ét barn. Dog er der i godt en tredjedel af de interviewede familier blevet interviewet flere børn. Således har vi opnået i alt 581 interview med børn i alderen 11-17 år, der som tidligere nævnt er fordelt

med 317 børn i økonomisk fattige familier, og 264 børn i økonomisk ikke-fattige familier.

TABEL 3.6

Familier med hjemmeboende børn i alderen 11-17 år, hvor mindst ét barn er interviewet. Antal i stikprøven, antal familier, hvor der er interviewet børn, og svarprocent. Opgjort efter baggrundsforhold. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Antal og procent.

Baggrundsforhold:	Økonomisk fattige familier med 11-17-årige børn			Økonomisk ikke-fattige familier med 11-17-årige børn		
	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent
Samlet	578	209	36,2	389	195	50,1
<i>Etnicitet</i>						
Dansk herkomst	300	140	46,7	341	179	52,5
Indvandrere og efterkommere	278	69	24,8	48	16	33,3
<i>Husstandstype</i>						
Par m. hjemmeboende børn	479	171	35,7	333	166	49,9
Enlige m. hjemmeboende børn	99	38	38,4	56	29	51,8
<i>Uddannelse</i>						
Lang videregående udd. eller højere	19	7	36,8	39	22	56,4
Mellemlang videregående udd.	56	30	53,6	93	59	63,4
Kort videregående uddannelse	67	35	52,2	28	16	57,1
Erhvervsfaglig uddannelse	158	55	34,8	137	59	43,1
Gymnasial uddannelse	55	20	36,4	20	9	45,0
Grundskole	167	40	24,0	66	28	42,4
Ukendt	56	22	39,3	(-)	(-)	(-)
<i>Indkomstgrundlag 2012</i>						
Fuldtidsbeskæftigede	56	28	50,0	259	139	53,7
Selvstændige	192	72	37,5	27	14	51,9
Deltidsbeskæftigede	72	29	40,3	43	22	51,2
Modtagere af midlt. off. ydelser	116	37	31,9	21	8	38,1
Uddannelsessøgende	0	0	0,0	(-)	(-)	(-)
Førtidspensionister	28	5	17,9	(-)	(-)	(-)
Efterlønsmodtagere	0	0	0,0	(-)	(-)	(-)
Ukendt forsørgelsesgrundlag	110	35	31,8	13	5	38,5
65+-årige	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
<i>Disponibel indkomst 2012 (økonomisk fattige)</i>						
< 0 kr.	81	39	48,2	-	-	-
0-49.999 kr.	85	28	32,9	-	-	-
50.000-74.999 kr.	103	37	35,9	-	-	-
75.000-99.999 kr.	269	94	34,9	-	-	-
100.000 kr. og derover	40	11	27,5	-	-	-

(Fortsættes)

TABEL 3.6 FORTSAT

Familier med hjemmeboende børn i alderen 11-17 år, hvor mindst ét barn er interviewet. Antal i stikprøven, antal familier, hvor der er interviewet børn, og svarprocent. Opgjort efter baggrundsforhold. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Antal og procent.

Baggrunds faktorer:	Økonomisk fattige familier med 11-17-årige børn			Økonomisk ikke-fattige familier med 11-17-årige børn		
	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent	Antal i stikprøven	Antal interviewede	Svarprocent
<i>Disponibel indkomst 2012 (økonomisk ikke-fattige)</i>						
0-149.999 kr.	-	-	-	69	26	37,7
150.000-199.999 kr.	-	-	-	97	54	55,7
200.000-299.999 kr.	-	-	-	168	90	53,6
300.000 kr. og derover	-	-	-	55	25	45,5

Anm.: Svarprocenten angiver andelen af de udtrukne familier, hvor der indgår 11-17-årige børn, hvor der også er opnået interview med mindst ét barn i husstanden. (-) betyder få observationer i cellen.

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik, samt surveyoplysninger.

Tabel 3.6 viser svarprocenterne for de familier, hvor der er interviewet børn i alderen 11-17 år, samt antallet af familier med børn i denne aldersgruppe i stikprøven og blandt de interviewede. Svarprocenten angiver andelen af de udtrukne familier, hvor der indgår 11-17-årige børn, hvor der også er opnået interview med mindst ét barn i husstanden.²⁸ Svarprocenterne for opnåede børneinterview i de økonomisk fattige børnefamilier ligner meget de tilsvarende svarprocenter for de økonomisk fattige forældre, når det gælder etnicitet. Svarprocenten for økonomisk fattige børn med indvandrerbaggrund er markant lavere end for økonomisk fattige børn med dansk baggrund. Også blandt de økonomisk ikke-fattige børnefamilier er svarprocenten væsentligt lavere for børn i familier med indvandrerbaggrund.

For både husstandstype og uddannelse ser vi samme tendens hos børnene som hos forældrene for både økonomisk fattige og ikke-fattige. Svarprocenten for børn fra familier bestående af to forsørgere er lidt lavere end for børn fra familier med enlige forsørgere, og svarprocenten for børn fra familier med forældre med videregående uddannelse er lidt højere end for børn fra familier med lavere uddannelse.

28. Bilagstabel B1.3 indeholder fordelingen på baggrundskarakteristika for forældrene til 11-17-årige børn for henholdsvis populationen, stikprøven og de familier, hvor der er interviewet 11-17-årige børn, særskilt for de økonomisk fattige og ikke-fattige.

PILOTTEST

Indikatorerne og spørgsmålene er blevet testet i en pilottest, der er gennemført ved besøgsinterview med 203 voksne personer og 30 børn mellem 11 og 17 år. Spørgeskemaerne er afprøvet på en målgruppe, der i vid udstrækning minder om gruppen af personer under den økonomiske fattigdomsgrænse, idet pilottesten primært er gennemført blandt borgere i et udvalg af ”udsatte” boligområder rundt om i landet. Pilottesten er gennemført af det daværende SFI Surveys landsdækkende besøgsinterviewkorps. Der har dog ikke været anvendt et egentligt repræsentativt udtræk ved pilottesten.

Pilottesten har givet mulighed for at afprøve alle tre spørgebatte-rier, det vil sige både spørgsmålene til de voksne om henholdsvis voksne og børns afsavn, og spørgsmålene til børn mellem 11 og 17 år om deres egen oplevelse af afsavn. På baggrund af pilottesten har vi foretaget en yderligere tilpasning af indikatorer og spørgsmål, hvilket uddybes nærmere i kapitel 4.

ANALYSER OG TEST

Hovedparten af rapportens analyser består af deskriptive fordelinger over forekomsten af afsavn i forskellige grupper – opdelt på økonomisk fattige og ikke-fattige, samt opdelt på køn, alder, etnisk baggrund og husstandstype, særsomt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Der er i alle opgørelserne tale om fordelinger, baseret på vægtede data, det vil sige hvor der er justeret for opstratificeringen af børnefamilier og taget højde for forskelle i svarprocenterne mellem de forskellige grupper.

Vægtningen tager særligt hensyn til den lave svarprocent i bestemte befolkningsgrupper. Da der samtidig er en tendens til højere niveau af afsavn i nogle af disse grupper (fx blandt enlige voksne uden hjemmeboende børn), betyder det, at de vægtede andele for afsavn generelt er lidt højere end de uvægtede andele. Et eksempel på forskellen gælder andelen med afsavn på de 14 indikatorer for basale afsavn. Her er den uvægtede andel blandt de økonomisk fattige med mindst ét af de basale afsavn 37 pct. mens den vægtede andel er 43 pct. Blandt de økonomisk ikke-fattige er denne andel på 12 pct. både når der ses på de uvægtede og de vægtede resultater. Da de vægtede andele giver det mest

korrekte billede af omfanget af afsavn, er de uvægtede andele generelt ikke afbildet.

I tabellerne er endvidere opgjort antallet af respondenter (n) i hver kategori, hvor der er tale om det uvægtede antal personer i hver kategori. Der er foretaget signifikansberegninger for forskelle mellem de forskellige grupper, og signifikante forskelle på 5-procentsniveau er markeret med en stjerne (*). I trevejs-tabellerne, hvor grupperne af økonomisk fattige og ikke-fattige er opdelt på undergrupper (køn, alder, etnisk baggrund og husstandstype), refererer signifikanstestene til forskellen mellem undergrupperne inden for henholdsvis økonomisk fattige og ikke-fattige med undergruppen i den første kolonne som referencekategori.

I kapitel 10 er anvendt vægtede multivariate lineære regressionsmodeller til at undersøge den relative betydning af den økonomiske fattigdom set i forhold til en række øvrige baggrundsfaktorer for omfanget af afsavn.

AFSAVNSINDIKATORERNE

I dette kapitel beskriver vi de indikatorer på afsavn blandt henholdsvis voksne og børn, der er benyttet i undersøgelsen. Vi beskriver, hvilke indikatorer der indgår i forskellige dimensioner af hverdagslivet, og vi gennemgår operationaliseringen af disse indikatorer gennem konkrete spørgsmål og svarkategorier.

DIMENSIONER

Indikatorerne for voksnes afsavn kan inddeles i tre overordnede aspekter. Der er materielle afsavn, sociale afsavn samt helbredsmæssige afsavn. For alle indikatorernes vedkommende er afsavnene knyttet til konkrete økonomiske begrænsninger. Det betyder, at fraværet af materielle goder kun er opgjort som et afsavn, hvis fraværet skyldes økonomiske forhold og ikke blot et fravalg pga. præferencer og lignende. Ligeledes gælder for de sociale afsavn, at disse ikke beskriver karakteren af socialt netværk og social kontakt generelt, men tager udgangspunkt i, hvordan økonomiske begrænsninger begrænser sociale kontakter og aktiviteter. For helbredsmæssige afsavn gælder ligeledes, at afsavnene tager udgangspunkt i økonomiske begrænsninger, der knytter sig til helbred og personlig pleje, som fx at have ladet være med at købe lægeordineret medicin eller ladet

være med at gå til tandlæge af økonomiske grunde. De helbredsmæssige afsavnsindikatorer beskriver således ikke personens helbredssituation generelt.

I alt indgår der ni afsavnsdimensioner som vist i tabel 4.1. Der er i disse dimensioner i alt opstillet 49 indikatorer.

TABEL 4.1

Oversigt over undersøgelsens aspekter og dimensioner.

Aspekt	Dimension
Materielle afsavn	Mad og dagligvarer
	Beklædning og fodtøj
	Bolig
	Indbo
	Kommunikation
Sociale afsavn	Transport
	Sociale aktiviteter
	Rekreative aktiviteter
Helbredsmæssige afsavn	Helbred og personlig pleje

Ligeledes er der, med udgangspunkt i den multidimensionelle tilgang til fattigdom, afsavn og social eksklusion, der er fremherskende i den internationale forskningslitteratur, inddraget en række øvrige mål for økonomiske, sociale og helbredsmæssige forhold og øvrige forhold, der beskriver individets livssituation. Heri indgår blandt andet en række mål for ”økonomisk stress”, som ikke bør opgøres som egentlige afsavn, men som er tæt forbundet med den økonomiske fattigdom og de materielle og sociale afsavn. Endelig er der medtaget en række baggrundsoplysninger, fx om demografi, forsørgelsesgrundlag og uddannelse.

I det følgende gennemgås de forskellige dimensioner af afsavn, indikatorerne i disse dimensioner, de overvejelser, der ligger bag disse indikatorer, og operationaliseringen af indikatorerne i form af spørgsmål og svarkategorier. De empiriske analyser af omfanget af afsavnene præsenteres i kapitel 5.

MATERIELLE AFSAVN

De materielle afsavn kan inddeles i forskellige typer: mad og dagligvarer, beklædning og fodtøj, boligforhold, indbo og hvidevarer, kommunikation og transport.

MAD OG DAGLIGVARER

I tabel 4.2 er opgjort de seks indikatorer i dimensionen ”mad og dagligvarer”, spørgsmålsformuleringerne, der er læst op til respondenterne (i telefonen eller ved besøgsinterview) samt svarkategorierne.²⁹

TABEL 4.2

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for mad og dagligvarer.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid med kød eller fisk, pga. økonomi	Spiser du et hovedmåltid med kød, kylling, fisk eller et tilsvarende vegetarisk måltid hver dag?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde?	Ja Nej
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at købe frugt eller grøntsager af økonomiske grunde?	Ja Nej
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at købe sunde og varierede fødevarer af økonomiske grunde?	Ja Nej
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at købe nødvendige fødevarer af økonomiske grunde?	Ja Nej
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at købe andre nødvendige dagligvarer af økonomiske grunde?	Ja Nej

Den første indikator er, at man ikke får et hovedmåltid med kød eller fisk (eller et tilsvarende vegetarisk måltid) hver dag, fordi man ikke har råd. Et tilsvarende spørgsmål indgår blandt afsavnsindikatorerne i EU-SILC, hvor der dog spørges til om man ikke har fået et sådant hovedmåltid mindst hver anden dag. Her skal det tages i betragtning, at EU-SILC-indikatorerne anvendes til sammenligninger på tværs af EU-landene og dermed mellem lande med en betydelig variation i indkomstniveauet. I tilpasningen af afsavnsindikatorerne til en dansk sammenhæng med et relativt højt gennemsnitligt indkomstniveau spørger vi i stedet til, om man ikke får et hovedmåltid *hver* dag, fordi man ikke har råd, frem for

29. Ved formuleringen af spørgsmålene, der måler hver enkelt indikator, er der generelt taget hensyn til, at der i undersøgelsen udelukkende foretages interview gennem telefon- eller besøgsinterview. Det vil sige, at spørgsmålene læses op for respondenterne, frem for at der er tale om et skriftligt spørgeskema. Derfor anvender vi formuleringer som ”har du ladet været med ...”, fremfor fx ”har du undladt ...” da førstnævnte formulering egner sig bedre til talesprog, mens sidstnævnte egner sig bedre til skriftsprog. Endvidere er der i det elektronisk opsatte spørgeskema, der er anvendt af interviewerne, i nogle tilfælde anvendt andre operative svarkategorier for at minimere risikoen for fejlindtastning. For eksempel er i stedet for kategorierne ”ja” og ”nej” i en del tilfælde anvendt formuleringer som ”Har ladet været med ...”, og ”Har IKKE ladet være med ...”.

hver anden dag. Endvidere indgår der blandt indikatorerne for mad og dagligvarer en indikator for, om man inden for de seneste tre måneder har ladet være med at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde.

Afsavn vedrørende fødevarer drejer sig ikke kun om, hvorvidt man får de nødvendige måltider, men også om næringsindholdet i maden, herunder hvorvidt man får dækket næringsbehovet for eksempelvis protein (via kød, kylling, fisk eller tilsvarende vegetarisk) og C-vitamin (via frugt eller grøntsager). To af indikatorerne er, om man har ladet være med at købe frugt og grønt, og om man har ladet være med at købe sunde og varierede fødevarer inden for de sidste tre måneder af økonomiske grunde. Spørgsmål til fx indtag af frugt og grøntsager og kød, kylling eller fisk genfindes generelt i en række andre afsavnsundersøgelser (fx Halleröd m.fl., 2006; Hansen & Hussain, 2009; Københavns Kommune, 2007; PSEUK; GSOEP).

Endelig indgår der også to indikatorer for at have ladet være med at købe henholdsvis nødvendige fødevarer eller andre nødvendige dagligvarer inden for de sidste tre måneder af økonomiske grunde.

BEKLÆDNING OG FODTØJ

Afsavnsspørgsmål inden for dimensionen ”beklædning og fodtøj” indgår i stort set alle afsavnsundersøgelser (Halleröd, 1996; Halleröd m.fl., 2006; Hansen, 1990; Hansen & Hussain, 2009; Københavns Kommune, 2007; PSEUK). I denne dimension opstiller vi fem indikatorer (tabel 4.3).

TABEL 4.3

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for beklædning og fodtøj.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	Har du passende overtøj, herunder varmt vintertøj?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	Har du mindst to par sko?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år måttet gå i tøj eller sko, der var slidt op eller gået i stykker, fordi du ikke havde råd til at købe nyt tøj?	Ja Nej
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år været nødt til at gå i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, fordi du ikke havde råd til at købe nyt tøj?	Ja Nej
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år ladet være med at købe nødvendigt tøj eller fodtøj af økonomiske grunde?	Ja Nej

Det gælder to indikatorer for, om helt basale behov er dækket i form af at have passende overtøj (herunder varmt vintertøj) og at have mindst to par sko. Der inddrages også tre øvrige indikatorer for afsavn i denne dimension i form af, om man har måttet gå i slidt tøj eller genbrugs-tøj/aflagt tøj af økonomiske grunde, og om man har ladet være med at købe nødvendigt tøj eller fodtøj af økonomiske grunde.

BOLIG

Spørgsmål om boligforhold har været en fast bestanddel af en lang række tidligere afsavnsundersøgelser i både Danmark og udlandet (jf. fx Townsend, 1979; Halleröd, 1996; Hansen, 1990; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007; GSOEP). Inden for boligdimensionen har vi opstillet ni afsavnsindikatorer (tabel 4.4).

Boligdimensionen indeholder ikke en indikator for, hvorvidt man har et sted at bo eller ej, selv om fraværet af en bolig naturligvis udgør det mest basale afsavn vedrørende bolig. Det skyldes et metodisk hensyn på den måde, at det kun i begrænset omfang vil være muligt at afdække hjemløshed og boligløshed gennem en spørgeskemaundersøgelse, gennemført i husstande udtrukket gennem befolkningsregistre.

I stedet inddrages en indikator for, om man har mistet boligen pga. en udsættelse eller en tvangsauktion inden for de seneste tre år. Her anvendes der en længere periode end ved de øvrige spørgsmål. Et individ eller en familie, der er blevet sat ud af boligen, kan inden for de tre år være kommet på fode igen og kan være flyttet ind i en ny bolig. Den længere tidsgrænse er dog anvendt, idet en udsættelse generelt er et kraftigt indgreb i livssituationen, og at særligt børn kan være påvirkede af en udsættelse i lang tid.

Indikatoren for at bo i en "overbefolket" bolig udgøres af to spørgsmål, nemlig antallet af personer, der bor i boligen, samt antallet af værelser i boligen (fraregnet badeværelse, køkken og entré). Vi definerer en bolig som overbefolket, hvis der bor mere end én person pr. rum. I denne beregning vægtes personer over 11 år med vægten 1, mens personer på 10 år eller derunder vægtes med vægten 0,5.

Indikatorer, der vedrører installationsmangler, samt problemer med boligen kan genfindes i en række andre afsavnsundersøgelser (fx Townsend, 1979; Halleröd, 1996; Hjort Andersen, 2003; EU-SILC; GSOEP; GWS; PASS). Som afsavnsindikatorer inddrager vi fraværet af henholdsvis toilet og bad i boligen, ligesom der også indgår en indikator

for fugt eller svamp og en indikator for træk eller kulde i boligen. Spørgsmål om problemer med for lidt dagslys eller støjgener indgår ikke som egentlige afsavnsindikatorer, da disse forhold i højere grad er relateret til indretningen af boligen, samt forhold uden for boligen, som fx støj fra naboer. I stedet opgøres disse som kontekstmål under øvrige boligforhold.

TABEL 4.4

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for bolig.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Overbefolket bolig	Antal personer i boligen	Skriv: _____
	Hvor mange rum har din bolig, det vil sige stuer og værelser, ud over køkken, bad og entré?	Skriv: _____
Intet toilet i boligen	Er der i din bolig et toilet, som fungerer?	Ja Nej
Intet bad i boligen	Er der i din bolig et separat badeværelse med bruse- eller karbad?	Ja Nej
	Er der anden mulighed for bad i boligen, fx en brusekabine i køkken eller i et værelse?	Ja Nej
Ikke betalt boligudgift (husleje, termin osv.) til tiden pga. økonomi	Har du inden for det seneste år pga. dårlig økonomi ladet være med at betale din husleje/termin/ydelse på dit boliglån/boligafgift til tiden?	Nej
		Ja, én gang
		Ja, flere gange
		Ja, hver måned
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år pga. dårlig økonomi ladet være med at betale el, vand, varme eller gas til tiden?	Betaler ikke husleje
		Nej
		Ja, én gang
		Ja, flere gange
Fugt eller svamp i boligen	Er der i din bolig problemer med fugt eller svamp?	Ja, hver måned
		Alle (el, vand, varme, gas) er inkluderet i huslejen
Træk eller kulde i boligen	Er der i din bolig problemer med træk eller kulde?	Ja Nej
Mistet bolig pga. en udsættelse, tvangsauktion el.lign.	Har du inden for de seneste tre år mistet en bolig pga. en udsættelse, tvangsauktion, manglende huslejebetaling eller lignende?	Ja
		Nej
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	Har du i vinters ladet være med at varme din bolig tilstrækkeligt op af økonomiske grunde?	Ja, altid
		Ofte
		Af og til
		Sjældent
		Nej

For indikatoren om, hvorvidt man har ladet være med at varme sin bolig tilstrækkeligt op sidste vinter – en indikator, der ligeledes indgår i adskillige afsavnsundersøgelser (fx Halleröd m.fl., 2006; Hansen, 1990; GSO-EP; PSEUK) – opgøres den del, som har svaret ”ja, altid” eller ”ofte” til dette spørgsmål som havende et afsavn på denne indikator. Det skyldes,

at vi antager, at det er almindeligt for de fleste personer af og til at ”skru ned” for varmen for at spare penge, uden at dette kan kaldes et egentligt afsavn. Sker dette derimod ”ofte” i løbet af vinteren, er der tale om afsavn.

INDBO

I dimensionen indbo er der opstillet ni indikatorer (tabel 4.5).

TABEL 4.5

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for indbo (møbler og hvidevarer).

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Intet køleskab, pga. økonomi	Har du et køleskab, som fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen fryser, pga. økonomi	Har du en fryser, som fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen vaskemaskine	Har du adgang til vaskemaskine enten i hjemmet eller i ejendommen?	Ja Nej
Ingen seng, pga. økonomi	Har du en seng?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	Har du et spisebord med stole?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen sofa, pga. økonomi	Har du en sofa?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år, af økonomiske grunde, ladet være med at reparere eller erstatte udstyr i hjemmet, der var gået i stykker?	Ja Nej
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år ladet være med at foretage reparationer i boligen af økonomiske grunde?	Ja Nej
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år ladet være med at udskifte slidte møbler af økonomiske grunde?	Ja Nej

De seks indikatorer vedrører at have fungerende hvidevarer i form af et køleskab, en fryser, vaskemaskine eller adgang til vaskemaskine og basale møbler i form af en seng, et spisebord og en sofa. Derudover indgår tre mere generelle spørgsmål om, hvorvidt man har ladet være med at reparere eller erstatte udstyr i hjemmet som fx hvidevarer, ladet være med at foretage reparationer i boligen eller ladet være med at erstatte slidte møbler, fordi man ikke har råd. Sådanne indikatorer for det mest nødvendige indbo i boligen optræder i de fleste afsavnsundersøgelser (fx Hansen,

1990; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007; Townsend, 1979; PSEUK). For spørgsmålet om, hvorvidt personen har en vaskemaskine eller adgang til vaskemaskine, spørges ikke til, om fraværet skyldes økonomiske grunde, da mange har adgang til vaskemaskine i ejendommen. Indikatoren belyser således, om man hverken har vaskemaskine i boligen eller adgang til vaskemaskine i ejendommen.

I forhold til det spørgeskema, der blev afprøvet i pilotskemaet, har vi i denne dimension tilføjet indikatoren, der spørger til, hvorvidt man af økonomiske årsager har undladt at reparere eller erstatte udstyr i hjemmet (fx hvidevarer), der var gået i stykker, da en tilbagemelding fra pilotinterviewene var, at der er forskel på at foretage reparationer i boligen og på at reparere/erstatte udstyr i hjemmet.

TRANSPORT

I dimensionen transport er opstillet tre indikatorer (tabel 4.6). Det gælder, om personen har ladet være med at benytte offentlig transport af økonomiske grunde, om personen ikke har en cykel, og om personen ikke har en bil af økonomiske grunde. Her spørger vi også supplerende til, om personen bor i et område, hvor det er nødvendigt at have bil.

Spørgsmålet om ikke at have en cykel indgik ikke pilottesten, men en tilbagemelding var, at der også er borgere, der må undvære en cykel, fordi de ikke har råd. Heri ligger en opdatering af indikatorerne til en nutidig dansk kontekst, hvor cyklen er et vigtigt transportmiddel i hverdagen for mange.

TABEL 4.6

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for afsavn vedrørende transport.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	Har du inden for de seneste tre måneder ladet være med at tage toget eller bussen af økonomiske grunde?	Ja Nej
Ingen cykel, pga. økonomi	Har du en cykel?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen bil, pga. økonomi	Har du en bil eller adgang til en bil?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde

KOMMUNIKATION

I dimensionen kommunikation har vi opstillet fire indikatorer, nemlig om personen har et TV, en PC/tablet og en telefon, der fungerer, og om personen/husstanden har adgang til internet i hjemmet (tabel 4.7).

TABEL 4.7

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for kommunikation.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Ingen telefon, pga. økonomi	Har du en telefon, inkl. mobiltelefon, som fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Intet TV, pga. økonomi	Har du et TV, som fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen PC, tablet el. lign., pga. økonomi	Har du en PC, tablet eller lignende, som fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen adgang til internet, pga. økonomi	Har du adgang til internettet fra hjemmet eller fra en mobil enhed som fx en telefon?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde

Disse apparater er på mange måder nødvendige for at kunne tage del i samfundet på samme vilkår som andre, hvorfor vi har karakteriseret det som afsavn, hvis man af økonomiske grunde undværer et af disse. Sådanne mål indgår generelt i næsten alle afsavnsundersøgelser (fx Halleröd, 1996; Halleröd m.fl., 2006; Hansen, 1990; Hansen & Hussain, 2009; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007; Townsend, 1979, GSOEP; GWS; PASS; PSEUK).

SOCIALE OG REKREATIVE AFSAVN

SOCIALE AFSAVN

I dimensionen om afsavn vedrørende sociale aktiviteter er opstillet fem indikatorer (tabel 4.8). Det har været et kriterium ved udformningen af indikatorerne for sociale afsavn, at de samtidig skulle knytte an til økonomiske grunde. Det vil sige, at det pågældende afsavn er opstået – fx at man ikke har haft familie og venner til middag, eller ikke har spist ude blot én gang i løbet af de sidste tre måneder – fordi man ikke har haft råd. Svarkategorierne på disse spørgsmål giver således også mulighed for at svare, at man fx ikke har haft familie og venner til middag af andre grunde, og disse svar medregnes ikke som afsavn. Lignende spørgsmål

om sociale afsavn kan genfindes i en række andre afsavnsundersøgelser (fx Halleröd, 1996; Hansen, 1990; Hansen & Hussain, 2009; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007; Townsend, 1979, GSOEP; GWS; PASS; PSEUK).

TABEL 4.8

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for afsavn vedrørende sociale aktiviteter.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	Har du, inden for de seneste tre måneder, haft familie eller venner til middag?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	Har du, inden for de sidste tre måneder, været ude at spise på restaurant, pizzeria, café eller lignende?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	Har du, inden for de seneste tre måneder, ladet være med at besøge venner eller familie, der bor mere end 20 km væk af økonomiske grunde?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ikke taget i byen el.lign. med venner eller familie pga. økonomi	Har du, inden for de seneste tre måneder, ladet være med at tage med familie eller venner i byen, biografen eller lignende af økonomiske grunde?	Ja Nej
Ikke givet fødselsdagsgaver pga. økonomi	Har du, inden for det seneste år, ladet være med at give gaver til fødselsdage eller lignende af økonomiske grunde?	Ja Nej

Desuden indgår et spørgsmål om, hvorvidt personen af økonomiske grunde ikke har besøgt familie og venner, der bor mindst 20 km væk. Det kan her diskuteres, om indikatoren for ikke at have besøgt familie og venner, der bor mindst 20 km væk, hører til i transportdimensionen eller under de sociale afsavn. Vi medtager dog indikatoren i den sociale dimension, da konsekvensen af afsavnet primært vedrører de sociale forhold. Dette spørgsmål, inklusive afstandsbetingelsen, kan genfindes i flere undersøgelser (Hansen, 1990; Hansen & Hussain, 2009; Hjort Andersen, 2003).

AFSAVN VEDØRENDE REKREATIVE AKTIVITETER

Tæt op ad de sociale afsavn ligger afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Vi har her anvendt en skelnen, hvor de rekreative afsavn blandt andet måles gennem ikke at have råd til at deltage i fritidsaktiviteter, mens de sociale afsavn mere direkte omhandler afsavn knyttet til det at deltage i sociale aktiviteter med familie og venner (tabel 4.9). Blandt de tre indi-

katorer på rekreative afsavn indgår desuden en indikator for, om man ikke har holdt mindst én uges ferie væk fra hjemmet, fordi man ikke har haft råd (der kan genfindes i fx Halleröd, 1996; Hansen, 1990; Hjort Andersen, 2003; Hansen & Hussain, 2009; PSEUK), og om man ikke har haft råd til at fejre højtider (der kan genfindes i fx Halleröd, 1996; Hansen, 1990; Hjort Andersen, 2003; PSEUK).

Det at kunne dyrke fritidsinteresser er en dimension, der også afdækkes i flere andre afsavnsundersøgelser (fx Halleröd, 1996; Hansen, 1990; Hansen & Hussain, 2009; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007). Efter gennemførslen af pilottesten har vi erstattet to spørgsmål om, hvorvidt man havde undladt at dyrke sport og øvrige fritidsaktiviteter med ét spørgsmål. Dette skyldes, at de tidligere spørgsmål var stillet på en måde, som ikke helt afspejler egentlige afsavn. Hvis fx en person går til to fritidsaktiviteter, men har undladt at gå til en tredje aktivitet af økonomiske grunde, registreres dette ud fra den tidligere formulering af spørgsmålet som et afsavn. I den endelige version af spørgeskemaet spørger vi derfor i stedet om, hvorvidt man har gået til fritidsaktiviteter inden for det seneste år. Indikatoren for afsavn er således, at man ikke går til nogen fritidsaktiviteter, og at man har undladt at gøre dette af økonomiske grunde.

En tilbagemelding omkring disse spørgsmål har endvidere været, om der mangler spørgsmål om ”kulturelle afsavn”, fx ikke at have råd til at benytte kulturtilbud som teater, museum og lignende. Her mener vi dog, at en mere specifik opstilling af forskellige typer af rekreative aktiviteter vil have vanskeligt ved at fungere til forskellige sociale grupper, der kan have forskellige præferencer i forhold til forskellige aktiviteter. Vi vurderer her, at sådanne forhold mere generelt dækkes af begrebet ”fritidsaktiviteter”, ligesom den mere sociale dimension af sådanne aktiviteter indfanges af den sociale afsavnsindikator for, om man har undladt at ”gå i byen, biografen og lignende” med familie og venner af økonomiske grunde.

TABEL 4.9

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for rekreative aktiviteter.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet	Har du, inden for det sidste år, gået til en regelmæssig fritidsaktivitet?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet	Har du holdt mindst en uges ferie væk fra hjemmet i Danmark eller i udlandet inden for det seneste år?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi	Har du af økonomiske grunde haft vanskeligt ved at fejre højtider, som fx jul, nytår eller påske inden for det seneste år?	Ja Nej

HELBRED OG PERSONLIG PLEJE

Dimensionen ”helbred og personlig pleje” indeholder fem indikatorer (tabel 4.10). Disse er, om man har ladet være med at købe lægeordineret medicin af økonomiske grunde, har ladet være med at have gået til tandlæge af økonomiske grunde, har ladet være med at købe briller, som man har brug for (evt. stærkere briller), af økonomiske grunde, og om man har ladet være med at gå jævnligt til frisør af økonomiske grunde. Endelig indgår en indikator for, om man har haft svært ved at afholde udgifter i forbindelse med kroniske lidelser eller handicap. Spørgsmålene til lægeordineret medicin og tandlæge genfindes i andre danske afsavnsundersøgelser (Hansen & Hussain, 2009; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007), ligesom også spørgsmålet om ikke at have gået jævnligt til frisør af økonomiske grunde kan genfindes i en række andre afsavnsundersøgelser (fx Halleröd m.fl., 2006; Hansen, 1990; Hansen & Hussain, 2009; Hjort Andersen, 2003; Københavns Kommune, 2007; PSEUK). Der har i spørgeskemaet også indgået et spørgsmål om, hvorvidt man har ladet være med at få foretaget større tandoperationer af økonomiske grunde. Analyserne har dog vist en meget høj korrelation mellem dette spørgsmål og indikatoren for, om man generelt har ladet være med at gå til tandlæge, og de to spørgsmål måler derfor i vid udstrækning samme forhold, nemlig at man ikke har råd til at gå til tandlægen. Derfor indgår kun spørgsmålet om at have ladet være med at gå til tandlæge af økonomiske grunde blandt de endelige indikatorer, der er anvendt i opgørelserne.

TABEL 4.10

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for helbred og personlig pleje.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	Har du, inden for det seneste år, ladet være med at købe medicin, der var ordineret af en læge, af økonomiske grunde?	Ja Nej
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	Har du, inden for det seneste år, ladet være med at købe briller, du har brug for, af økonomiske grunde?	Ja Nej
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	Har du, inden for det seneste år, ladet være med at gå til tandlæge af økonomiske grunde?	Ja Nej
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	Har du, inden for det seneste år, ladet være med at gå til frisør jævnligt af økonomiske grunde?	Ja Nej
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	Har du, inden for det seneste år, haft svært ved at afholde udgifter i forhold til denne lidelse eller dette handicap?	Ja Nej

Afsavnsindikatorerne for helbred og personlig pleje er afgrænset fra spørgsmål om sociale og helbredsmæssige forhold i øvrigt. Vi kan antage, at der i gruppen af personer under fattigdomsgrænsen er en del med dårligt fysisk og/eller psykisk helbred, og at disse forhold kan spille sammen med både økonomisk fattigdom og materielle og sociale afsavn. Et dårligt fysisk helbred kan betyde, at man ikke har mulighed for at have et arbejde, og er således forbundet med risikoen for at have en langvarigt lav indkomst. Ligeledes kan psykiske vanskeligheder have en indvirkning på både arbejdsevnen og evnen til at håndtere sin økonomi, ligesom misbrugsproblemer kan betyde, at mange penge går til alkohol eller stoffer. Samtidig kan disse forhold være medvirkende til at fastholde personen i en situation uden beskæftigelse og i en vanskelig livssituation generelt.

BASALE AFSAVN

På tværs af dimensionerne har vi udvalgt 14 af de 49 indikatorer som mål for basale afsavn (tabel 4.11). Det er indikatorer, som måler de mest nødvendige fornødenheder og aktiviteter. Blandt de basale afsavn vedrørende mad og dagligvarer har vi medtaget de to indikatorer for, om man har ladet være med at spise et dagligt hovedmåltid eller ladet være med at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde. Angående beklæd-

ning og fodtøj er medtaget, om man ikke har passende overtøj eller mindst to par sko. Vedrørende boligen er opgjort, om man ikke har toilet eller bad i boligen, samt om man ofte har undladt at opvarme boligen af økonomiske grunde. Vedrørende indbo indgår, om man ikke har et køleskab eller en seng pga. økonomi. Fra transportdimensionen indgår, om man har undladt at tage offentlig transport af økonomiske grunde, og i kommunikationsdimensionen om man ikke har en telefon. Blandt de sociale indikatorer indgår, om man ikke har haft familie eller venner til middag af økonomiske grunde. Endelig indgår vedrørende helbred og personlig pleje, om man har undladt at købe lægeordineret medicin af økonomiske grunde, og om man har haft svært ved at dække udgifter relateret til et handicap eller en kronisk sygdom. Ingen af de tre indikatorer i den rekreative dimension er medregnet blandt de mest basale afsavn.

TABEL 4.11

Indikatorer for basale afsavn

Indikatorer:

Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi
 Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi
 Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi
 Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi
 Intet toilet i boligen
 Intet bad i boligen
 Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi
 Intet køleskab, pga. økonomi
 Ingen seng, pga. økonomi
 Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi
 Ingen telefon, pga. økonomi
 Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi
 Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi
 Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap

I rapportens analyser foretager vi i en række tilfælde separate analyser af, hvorvidt de økonomisk fattige og ikke-fattige og en række specifikke baggrundsgrupper har afsavn på de 14 indikatorer for basale afsavn, herunder også andelen med henholdsvis mindst ét, to og tre basale afsavn.

ØKONOMISK STRESS

Der indgår i spørgeskemaet også en række mål, der kendetegner den generelle økonomiske situation (tabel 4.12). Disse mål indgår ikke som

egentlige afsavnsmaal, men tegner et billede af, om husstanden oplever det, vi kan kalde ”økonomisk stress”. Denne type spørgsmål kendes også fra flere andre undersøgelser (fx Halleröd, 1996; Halleröd m.fl., 2006; Hansen & Hussain, 2009; Københavns Kommune, 2007; PSEUK).

Der indgår fx mål for, om man har svært ved at betale sine regninger, og om man har været ude af stand til at spare op. Dette kan være et udtryk for en presset økonomi, hvor hele husstandens indtægt bliver brugt på forbrug. Der indgår også spørgsmål om, hvorvidt huslejen er en tung byrde.

Vi har inkluderet et spørgsmål om, hvorvidt man ville kunne betale en uforudset udgift på 4.500 kr. uden at låne penge. I spørgeskemaet fra EU-SILC-undersøgelsen indgår et tilsvarende spørgsmål, men med et højere beløb på 9.000 kr. Vi mener dog, at et beløb af størrelsesordenen 4.500 kr. vil repræsentere et typisk beløb, hvis fx en vaskemaskine går i stykker eller en cykel skal skiftes ud.

TABEL 4.12

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for generel økonomisk situation.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Boligudgift er en stor byrde	Når du tænker på dine samlede boligudgifter - herunder husleje eller afdrag og renter på lån, vedligeholdelsesudgifter, renovation og lignende; er de så en tung økonomisk byrde, noget af en byrde eller ikke noget problem?	En tung byrde Noget af en byrde Ikke noget problem
Renter og afdrag på gæld er en tung byrde	I hvilket omfang udgør renter og afdrag på denne gæld en byrde for dig?	En tung byrde Noget af en byrde Ikke noget problem
Ingen indboforsikring, pga. økonomi	Har du en indboforsikring?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Ingen ulykkesforsikring, pga. økonomi	Har du en ulykkesforsikring?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Haft svært ved at betale regninger	Har du, inden for det seneste år, haft svært ved at betale regninger	Ja Nej
Lånt penge af familie eller venner	Har du, inden for det seneste år, lånt penge af familie, venner eller bekendte for at have råd til at betale faste udgifter eller daglige fornødenheder?	Ja Nej
Fået penge forærende af familie eller venner	Har du, inden for det seneste år, fået penge forærende af familie, venner eller bekendte for at have råd til at betale faste udgifter eller daglige fornødenheder?	Ja Nej
Kan ikke betale en uforudset udgift på 4.500 kr.	Hvis du pludselig fik en uforudset udgift på 4.500 kr., ville du da kunne betale den uden at skulle låne?	Ja Nej

(Fortsættes)

TABEL 4.12 FORTSAT

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for generel økonomisk situation.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
Søgt om eller modtaget hjælp fra frivillige organisationer	Har du, inden for det seneste år, modtaget eller søgt om hjælp fra frivillige organisationer pga. din økonomiske situation, fx julehjælp eller feriehjælp?	Har søgt og modtaget hjælp Har søgt, men IKKE modtaget hjælp Har ikke søgt hjælp
Mangler altid penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden	Mangler du penge til indkøb af nødvendige dagligvarer i slutningen af måneden?	Ofte Af og til Sjældent Nej
Har ikke penge tilovers hver måned	Har du penge tilovers hver måned, som du kan bruge på dig selv?	Ja, altid Ofte Af og til Sjældent Nej
Undladt at spare op, pga. økonomi	Har du inden for det seneste år ladet være med at spare op, fx til indkøb af større ting, forbedringer af bolig eller ferie, af økonomiske grunde?	Ja Nej
Finder det meget svært på nuværende indtægt	Hvilken beskrivelse svarer bedst til din opfattelse af din indkomst for tiden?	Lever godt på den nuværende indtægt Klarer dagen og vejen med den nuværende indtægt Finder det svært med den nuværende indtægt Finder det meget svært med den nuværende indtægt
Har ikke kunnet leve et alm. liv, pga. økonomi	Har du i løbet af det seneste år, af økonomiske grunde, i væsentlig grad været forhindret i at leve det, du synes er et almindeligt liv?	Ja Nej
Restance på anden gæld (ikke boliggæld)	Har været i restance med renter og afdrag på anden gæld end boliggæld	Ja Nej
Restance på afdrag på ting, købt på afbetaling	Har inden for det seneste år været i restance med et eller flere af afdragene på ting, købt på afbetaling	Ja Nej

KONTEKSTFAKTORER

Undersøgelsen indeholder endvidere en række spørgsmål, der skal afdekke den sociale og helbredsmæssige kontekst og øvrige livssituation, som kendetegner de adspurgte personer. Det drejer sig om forhold omkring sociale relationer, fysisk helbred og psykisk velbefindende, lokalområdet, samt supplerende spørgsmål om en række forhold som fx tilfredshed med boligen og hyppige flytninger samt nogle generelle spørgsmål om borgerens livssituation. Der indgår også nogle yderligere spørgsmål om den sociale situation, fx om personen er ensom, og hvor ofte personen generelt ser familie og venner. Spørgsmålene, der er an-

vendt til at afdække disse kontekstfaktorer for de voksne, er vist i oversigtsform i bilagstaberne B1.4-B1.12.

Vedrørende boligforhold spørger vi til faktorer, der ikke kan karakteriseres som egentlige afsavn, men som stadig siger noget om den situation, som husstanden befinder sig i. Det drejer sig dels om tilfredsheden med boligen og nabolaget, for lidt plads i boligen, tryghedsfølelsen i nabolaget og husstandens flyttmønster i de seneste år (bilagstabel B1.4).

Ligesom i EU-SILC-undersøgelsen spørger vi om husstandens adgang til forskellige serviceydelser for på den måde at kunne afdække, om de afsavnsramte husstande også lider under en ”udkantsproblematik”, hvor deres adgang til centrale serviceydelser er besværliggjort. De serviceydelser, der er inkluderet, er adgang til offentlig transport, praktiserende læge og dagligvareindkøb (bilagstabel B1.5). Disse spørgsmål indgår ikke som egentlige afsavnsindikatorer, men som øvrige oplysninger.

Med hensyn til den sociale situation indgår der spørgsmål om karakteren af respondentens sociale netværk. Det gælder både med hensyn til, hvor ofte respondenten mødes med familie eller venner, om respondenten føler sig ensom, og respondentens nære relationer (bilagstabel B1.6). Disse sociale forhold kan være udtryk for bredere sociale problemer, der kan påvirke andre dimensioner af respondentens liv.

En mangel på økonomiske ressourcer kan ikke kun give sig udslag i materielle eller sociale afsavn, men kan også indvirke på det fysiske helbred i de husstande, der er berørt af fattigdom. Samtidig kan fx langvarig eller kronisk sygdom også være en årsag til, at personen ikke har mulighed for selvforsørgelse. Derfor har vi også inkluderet et spørgsmål til respondentens selvvaluerede helbred, samt et spørgsmål om, hvorvidt respondenten har et fysisk handicap eller en kronisk lidelse, der virker begrænsende i hverdagen (bilagstabel B1.7).

Vi har også stillet en række spørgsmål om psykisk helbred, herunder om personen har en psykisk lidelse eller andre psykiske problemer (bilagstabel B1.8). En psykisk lidelse kan være en grund til, at individet ikke er i beskæftigelse, og kan ligeledes påvirke individets evne til at håndtere sin økonomi. Ligeså kan det psykiske velbefindende blive påvirket af en anstrengt økonomi. Problemer i arbejds- eller privatlivet, herunder økonomiske problemer, kan give sig udslag i søvnproblemer, stress eller depressive tilstande, og vi har inkluderet spørgsmål om disse forhold. Samtidig kan det også komme til udtryk ved et manglende psy-

kisk overskud i hverdagen, der gør det svært at klare basale hverdagsting såsom at stå op om morgenen, købe ind, lave mad eller gøre rent, og vi måler dette ved et spørgsmål om, hvorvidt man har vanskeligt ved at klare basale hverdagsting.

Vi har også inkluderet spørgsmål om øvrige økonomiske forhold som den månedlige boligudgift, eventuel gæld og størrelsen af denne, og hvorvidt man har optaget kviklån (bilagstabel B1.9). Da populationen af økonomisk fattige er udtrukket på baggrund af registeroplysninger fra 2012, er det vigtigt at få kendskab til de væsentlige forandringer, der i den mellemliggende periode har indvirket på husstandens nuværende økonomiske situation. Her indgår der spørgsmål om, hvorvidt der er sket en væsentlig forandring i familiens økonomiske situation, og hvilken forandring der i givet fald er sket. Vi spørger også til, hvorvidt respondenter har købt ting på afbetaling, har fået penge forærende af familie eller venner til at betale faste udgifter eller daglige fornødenheder, er medlem af fagforening eller A-kasse, om respondenter selv føler sig fattig, og hvor længe respondenter evt. har haft denne følelse.

For at afdække respondenterens livstilfredshed beder vi respondenter om at indplacere sig selv på en skala fra 0 til 10 på et spørgsmål om, hvad vedkommende synes om sit liv lige nu (bilagstabel B1.10).

Respondenterens brug af rusmidler afdækkes med spørgsmål til indtaget af både alkohol og forskellige former for stoffer i form af hash eller hårde stoffer som kokain og heroin (Bilagstabel B1.11). Dermed kastes lys over, hvorvidt respondenter har et misbrug, der kan påvirke respondenterens helbred og evne til at passe et job, og som kan påvirke muligheden for at kunne få indkomsten til at slå til. Endvidere spørges der til, om respondenter er tobaksryger.

Spørgeskemaet til de voksne indeholder endelig en række spørgsmål, der skal indsamle baggrundsuplysninger omkring respondenterens køn, alder, etnicitet, uddannelse samt familie-, indkomst- og boligforhold (bilagstabel B1.12).

BØRNS AFSAVN

Indikatorerne for børns afsavn tager, ligesom spørgsmålene til de voksne, udgangspunkt i et relativt og multidimensionelt fattigdomsbegreb, der både indeholder en materiel og en social dimension, og som skal ses i en

tæt sammenhæng med andre dimensioner i børnenes liv, herunder særligt skole og uddannelse. De indikatorer, der medtages, er materielle goder og sociale aktiviteter, der er almindelige blandt danske børn. Samtidig måler de enkelte indikatorer forhold, der kan have afgørende betydning for barnets mulighed for at deltage på lige fod i børnefællesskabet her og nu og/eller betydning for barnets fremtidige inklusion i samfundet. For hver dimension af afsavn redegør vi samlet for de spørgsmål om børns afsavn, der indgår i voksenskemaet, og for de spørgsmål, der indgår i børneskemaet.

Børnespørgsmålene fungerer som selvstændige indikatorer på 11-17-åriges individuelle oplevelse af afsavn. Selve spørgsmålsformuleringen er i nogle tilfælde hentet fra spørgeskemaer, specifikt udviklet til at afdække børns levevilkår og afsavn, og så specificerer vi det i nedenstående. Det drejer sig om de danske forløbsundersøgelser *Børn og unge i Danmark* (2010; 2014) og *Børneforløbsundersøgelsen* (1996-2014) samt om den norske undersøgelse fra 2008, *Barns levekår* (Sandbæk, 2008).

MAD OG MÅLTIDER

Dimensionen omkring mad og måltider består af tre spørgsmål, stillet til forældre til børn i alderen 0-17 år, om børnenes afsavn vedrørende mad og måltider, og to spørgsmål til børnene (11-17 år) om deres egne oplevelser af disse afsavn.

Regelmæssige og sunde måltider hører til blandt børns minimumsbehov (se fx Fløtten & Pedersen, 2008). Analyser baseret på SFI's børneforløbsundersøgelse (Ottosen & Skov, 2013) samt en analyse, baseret på SFI's forløbsundersøgelse, "Børn og Unge i Danmark" (Dahl, 2013), viser, at fattige børn i mindre grad end andre børn spiser frugt og grønt. Desuden indgår spørgsmål om, hvorvidt barnet får et hovedmåltid med kød, kylling, fisk eller lignende vegetarisk hver dag, i såvel engelske PSEUK som i EU-SILC. Endelig har vi inkluderet et spørgsmål til forældrene om, hvorvidt børnene får tre daglige måltider.

TABEL 4.13

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for mad og måltider.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene får ikke dagligt et hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	Får alle børn mindst ét måltid hver dag med kød, kylling eller fisk?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Børnene får ikke tre daglige måltider, pga. økonomi	Har børnene, inden for de seneste tre måneder, af økonomiske grunde, måttet lade være med at spise tre måltider om dagen?	Ja Nej
Børnene får ikke dagligt frugt eller grøntsager, pga. økonomi	Får alle børn frisk frugt eller grøntsager hver dag?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i>		
Får ikke dagligt et varmt måltid mad	Hvor ofte får du herhjemme et varmt måltid mad?	Hver dag 2-5 gange om ugen Én gang om ugen Sjældnere Aldrig
Får ikke dagligt morgenmad	Hvor ofte spiser du morgenmad?	Hver dag 2-5 gange om ugen Én gang om ugen Sjældnere Aldrig
Får ikke dagligt frokost	Hvor ofte spiser du frokost eller et lignende måltid i skolen i løbet af din skoledag/midt på dagen?	Hver dag 2-5 gange om ugen Én gang om ugen Sjældnere Aldrig
Får ikke dagligt frugt eller grøntsager	Hvor ofte får du frugt eller grøntsager?	Hver dag 2-5 gange om ugen Én gang om ugen Sjældnere Aldrig

Spørgsmålene omkring mad og måltider til børnene selv indeholder stort set de samme spørgsmål, som vi stiller til forældrene. Spørgsmålet om hovedmåltidet stiller vi dog lidt anderledes til børnene, da vi her spørger, om børnene får et varmt måltid hver dag. Desuden spørger vi også specifikt ind til, hvorvidt barnet får morgenmad og mad midt på dagen. Tabel 4.13 viser disse indikatorer, spørgsmålsformuleringer og svarkategorier, opdelt på spørgsmål stillet til forældrene og spørgsmål stillet til børnene.

BEKLÆDNING OG FODTØJ

Beklædning, der passer barnet og passer til årstiden, hører til de basale behov og indgår som indikatorer i både EU-SILC og i PSEUK. For mange børn vil det at skille sig ud fra andre børn pga. slidt tøj også være et afsavn i et samfund, hvor langt størsteparten af børn kan regne med at få nyt tøj, når de behøver det. Vi skelner derfor her mellem, hvorvidt barnet overhovedet har det mest nødvendige overtøj og de mest nødvendige sko, og hvorvidt forældrene har måttet undlade at anskaffe nyt tøj, som barnet havde brug for, eller om barnet evt. har måttet gå i genbrugstøj eller andres aflagte tøj. Dette har vi gjort for både at afdække, om de basale behov er opfyldt, og om forældrene føler sig pressede, når disse ting skal skiftes ud.

TABEL 4.14

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for beklædning og fodtøj.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene havde ikke passende varmt overtøj i vinters	Havde alle børn i vinters varmt overtøj, der passede dem?	Ja Nej
Børnene har ikke mindst to par sko	Har alle børn, ud over evt. helt små, mindst to par sko, der passer dem?	Ja Nej
Børnene har gået i genbrugstøj, pga. økonomi	Har børnene, inden for det seneste år, været nødt til at gå i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, fordi I ikke havde råd til at købe nyt tøj?	Ja Nej
Børnene har gået i tøj, der var slidt op pga. økonomi	Har børnene, inden for det seneste år, måttet gå i tøj eller sko, der var slidt op eller gået i stykker, fordi I ikke havde råd til at købe nyt?	Ja Nej
Børnene har undværet nødvendigt tøj pga. økonomi	Har børnene, inden for det seneste år, af økonomiske grunde måttet lade være med at få nyt tøj eller fodtøj, som de havde brug for?	Ja Nej
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i>		
Havde ikke varmt vintertøj i vinters	Havde du i vinters varmt overtøj?	Ja Nej
Har ikke mindst to par sko	Har du mindst to par sko, der passer dig?	Ja Nej

Spørgsmålene til, om barnet overhovedet har varmt tøj og sko, der passer dem, har vi hentet dels fra PSEUK og dels fra EU-SILC.

Når vi spørger børnene om deres tøj, stiller vi kun de spørgsmål, der omhandler de basale afsavn inden for denne dimension, nemlig hvorvidt barnet har passende overtøj og mindst to par sko. Dog undlader vi i spørgsmålet til børnene at spørge til, hvorvidt det skyldes øko-

nomi eller ej, da vi vurderer, at kun forældrene kan vurdere dette. Tabel 4.14 viser de spørgsmål, vi stiller til forældrene og børnene om børnenes beklædning.

BOLIG OG INDBO

For børn er afsavnsdimensionerne bolig og indbo slået sammen. Dimensionen dækker over, om børnene har eget værelse, egen seng og et sted, hvor de kan læse lektier i fred og ro, samt om der er nødvendigt babyudstyr til de alleryngste.

Spørgsmålene om eget værelse og et stille sted at læse lektier går igen i mange undersøgelser af børns boligforhold (Ottosen m.fl., 2010; 2014; Sandbæk, 2008; PSEUK). Spørgsmålene om, hvorvidt der er senge til alle børn, og om der er nødvendigt babyudstyr i hjemmet, afdækker, om de mest basale behov vedrørende indbo er opfyldt.

TABEL 4.15

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for bolig og indbo.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene (11-17 år) har ikke eget værelse	Har alle børn mellem 11 og 17 år deres eget værelse (her) i hjemmet?	Ja Nej
Børnene (6-17 år) har ikke et sted, hvor de kan læse lektier	Har I (her/der), hvor I bor, et sted, hvor børnene mellem 6 og 17 år kan sidde i fred og ro og læse lektier?	Ja Nej
Børnene (0-17 år) har ikke egen seng	Har børnene (her) i hjemmet hver deres egen seng?	Ja Nej
Børnene (0-2 år) har ikke nødvendigt babyudstyr	Har du (her) i hjemmet nødvendigt babyudstyr såsom en barnevogn, barneseng og et puslebord?	Ja Nej
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i>		
Har ikke eget værelse	Har du dit eget værelse, her hvor du bor – et værelse, som du ikke deler med andre?	Ja Nej
Har ikke et sted, hvor man kan læse lektier	Har du, her hvor du bor, et sted, hvor du kan sidde i fred og ro og lave dine lektier?	Ja Nej

Spørgsmålene til børnene vedrørende bolig og indbo supplerer spørgsmålene i det generelle voksenskema om husstandens boligstandard. Det at have et roligt sted til lektielæsning er vigtigt for børnenes mulighed for at følge med i skolen, mens det at have sit eget værelse for de ældste børn er vigtigt for at kunne invitere venner på besøg i hjemmet. Tabel 4.15 viser de medtagne indikatorer, spørgsmål og svarkategorier.

TRANSPORT

Afsavnsindikatorerne vedrørende transport er for børns afsavn begrænset til at gælde en manglende cykel og for de ældste børn at undlade at tage offentlig transport af økonomiske grunde. En cykel, der fungerer og passer, er noget, vi antager, at langt hovedparten af danske børn har. Begge spørgsmål indgår i såvel den engelske PSEUK, EU-SILC's afsavnsbatteri og nævnes i kvalitative undersøgelser af børn selv som noget, der er vigtigt for dem (Espersen, 2006; Sloth, 2004). At undvære disse ting er derfor både med til at begrænse børnenes mulighed for at transportere sig til og fra skole og sociale aktiviteter i fritiden og kan være med til at stigmatisere barnet. De medtagne indikatorer, spørgsmål og svarkategorier er vist i tabel 4.16.

TABEL 4.16

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for transport.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i> Børnene (6-17 år) har ikke cykler pga. økonomi	Har alle børnene mellem 6 og 17 år en cykel, der fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i> Har ikke en cykel (11-17 år)	Har du en cykel, der passer dig og som fungerer? Tænk igen på det seneste år.	Ja Nej
Har undladt at tage offentlig transport pga. egen økonomi (15-17 år)	Har du ladet være med at tage toget eller bussen, fordi du ingen penge havde?	Ja Nej

KOMMUNIKATION

Adgang til kommunikations- og læringsredskaber såsom mobiltelefon, PC og internet er for mange større børn en nødvendighed for at begå sig socialt i kammeratskabsgruppen og for at kunne deltage i undervisningen i skolen. Denne type spørgsmål indgår i både Børn og unge i Danmark, EU-SILC og PSEUK samt nævnes af fattige børn i kvalitative danske undersøgelser (Espersen 2006; Sloth, 2004) som væsentlige midler til at blive inkluderet i børnefællesskaber og som væsentlige markører af social status. Også her giver vi interviewpersonerne mulighed for at angive, om deres børn eventuelt undværer kommunikationsredskaberne, fordi der ikke er råd til dem, eller af andre grunde.

Vi spørger også børnene selv, om de har egen mobiltelefon og egen PC eller tablet og adgang til internettet fra hjemmet, da disse kommunikationsredskaber er afgørende for større børns adgang til sociale fællesskaber og for deres mulighed for at følge med i skolens undervisning. Tabel 4.17 viser de medtagne indikatorer, spørgsmål og svarkategorier.

TABEL 4.17

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for kommunikation.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene (11-17 år) har ikke en PC eller tablet i hjemmet	Har børnene mellem 11 og 17 år en computer eller tablet (her) i hjemmet, der fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Børnene (11-17 år) har ikke egen mobiltelefon	Har børnene mellem 11 år og 17 år hver især en mobiltelefon, der fungerer?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Børnene (0-17 år) har ikke alderssvarende bøger i hjemmet	Har du bøger eller e-bøger, der passer til dine børns alder?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i>		
Har ikke en PC eller tablet	Har du en PC eller tablet, der fungerer?	Ja Nej
Har ikke egen mobiltelefon	Har du din egen mobiltelefon, der fungerer?	Ja Nej
Har ikke adgang til internettet fra boligen	Har du adgang til internettet, her hvor du bor?	Ja Nej

AFAVSN VEDRØRENDE BØRNS SOCIALE AKTIVITETER

Tidligere undersøgelser har vist, at fattigdom blandt danske børn i høj grad giver sig udslag i børnenes sociale liv. Det gælder samvær med venner i eget hjem, deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter, deltagelse i fødselsdage, fejring af mærkedage, samvær med bedsteforældre, og hvor tit børnene får nogle oplevelser sammen med deres familie – såsom en udflugt eller ferie i Danmark eller i udlandet (Dahl, 2013; Espersen, 2006; Ottosen m.fl., 2010; Ottosen m.fl., 2014; Sandbæk, 2004; 2008; Sloth, 2004).

Vi deler børns sociale afsavn op i to kategorier: sociale afsavn og rekreative afsavn. Børns sociale afsavn afdækker vi ved hjælp af spørgsmålene i tabel 4.18. Det handler for forældrenes vedkommende om børnenes mulighed for at have kammerater på besøg, muligheden for at fejre

fødselsdag og muligheden for at tage gaver med til kammeraters fødselsdage.

TABEL 4.18

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for afsavn vedrørende sociale aktiviteter

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene har ikke ugentligt en kammerat på besøg, pga. økonomi/plads	Har alle børnene mellem 6 og 17 år en kammerat på besøg (her) i hjemmet mindst én gang hver uge?	Ja Nej, har ikke råd/plads Nej, af andre grunde
Børnene har undværet fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. økonomi	Har børnene mellem 6 og 17 år, inden for det seneste år, af økonomiske grunde måttet lade være med at fejre deres fødselsdag med klassen eller kammeraterne?	Ja Nej
Børnene har undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater pga. økonomi	Har børnene mellem 6 og 17 år, inden for det seneste år, af økonomiske grunde måttet lade være med at købe fødselsdagsgaver, når klassekammerater holder fødselsdag?	Ja Nej
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i>		
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, pga. forældres økonomi	Tænk på det seneste år. Har du måttet ladet være med at gøre ting sammen med dine venner, fx ture i biograf, svømmehal, bowling eller lignende, fordi dine forældre ikke havde råd?	Ja Nej
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, pga. egen økonomi	Tænk på det seneste år. Har du ladet være med at gøre ting sammen med dine kammerater, fordi du ingen penge havde? – fx gå i biografen, i svømmehal eller shoppe?	Ja Nej
Har det seneste år undladt fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. forældres økonomi	Tænk på det seneste år. Har du måttet lade være med at holde din sidste fødselsdag med klassen eller kammeraterne, fordi dine forældre ikke havde råd?	Ja Nej
Har det seneste år undladt at købe fødselsdagsgaver til kammerater, pga. forældres økonomi	Tænk på det seneste år. Har du måttet ladet være med at købe fødselsdagsgaver til kammerater, fordi dine forældre ikke havde råd?	Ja Nej

Spørgsmålet om ugentlige besøg af kammerater er en tilpasset udgave af et spørgsmål, der indgår i spørgeskemaerne i Børn og unge i Danmark, Børneforløbsundersøgelsen og i Sandbæk (2004; 2008). Spørgsmålene om afsavn med hensyn til at fejre fødselsdag og medbringe gaver til andres fødselsdage er medtaget, fordi det i kvalitative danske undersøgelser er noget, fattige børn selv angiver som et afsavn. Spørgsmålene indgår også i Sandbæk (2008).

Som tidligere beskrevet viser analyser fra undersøgelsen Børn og unge i Danmark, at børn fra fattige familier i mindre grad end andre børn

angiver, at de har venner med hjemme på besøg (Dahl, 2013). Backe-Hansen (2004) finder, på baggrund af en litteraturgennemgang, derudover også flere studier, der viser, at fattige børn hyppigere er udsat for mobning og ensomhed. Mobning og ensomhed har vi inddraget som supplerende kontekstvariable.

Børnenes egen oplevelse af sociale afsavn afdækker vi ved hjælp af indikatorer, der omhandler undladelsen af sociale aktiviteter pga. enten forældrenes eller egen økonomi. Ligeledes spørger vi børnene, om de har undladt at fejre deres fødselsdag med kammeraterne, og om de har undladt at købe fødselsdagsgaver til kammerater pga. forældrenes økonomi. Spørgsmålene er baseret på norske Sandbæk (2008) og Børn og Unge i Danmark (2010; 2014).

AFAVAV VEDRØREAVD BØRNS REKREATIVE AKTIVITETER

Mattsson, Hestbæk & Andersen (2008) og Baviskar & Dahl (2008) viser, at børn fra familier med få ressourcer (ikke kun økonomiske) deltager i færre fritidsaktiviteter end andre børn. Børns rekreative afsavn afdækker vi ved hjælp af spørgsmålene i tabel 4.19.

Deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter indgår i spørgeskemaerne for Børn og unge i Danmark og Børneforløbsundersøgelsen, samt i Sandbæk (2004; 2008), men spørgsmål og svarkategorier er tilpasset til denne undersøgelse for at indfange den økonomiske side af afsavnene.

Spørgsmålene om fejring af mærkedage figurerer i EU-SILC og i Halleröd (1996) og nævnes som et afsavn blandt fattige børn i kvalitative danske undersøgelser (Espersen, 2006; Sloth, 2004). Derudover er det, ifølge følgegruppen, noget, som de sociale hjælpeorganisationer oplever, at fattige familier søger hjælp til.

Børns egne oplevelser af at kunne deltage i fritidsaktiviteter afdækkes med spørgsmål omhandlende generel deltagelse i fritidsaktiviteter, deltagelse i udflugter med fritidsaktiviteter eller skole, hvorvidt man har været i biografen, i teatret, til sportskamp el.lign., samt om man har været på mindst én uges ferie med familien væk fra hjemmet. Spørgsmålene om afsavn vedrørende fritidsaktiviteter pga. økonomi indgår i Sandbæk (2004; 2008). Analyser, baseret på kvalitative danske undersøgelser, viser, at oplevelser med familien såsom ferie er noget af det, fattige børn oplever i mindre grad end andre børn (Espersen, 2006; Sloth, 2004). Spørgsmålet indgår i forløbsdatasættene Børn og unge i Danmark samt Børneforløbsundersøgelsen.

TABEL 4.19

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier for afsavn vedrørende rekreative aktiviteter.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene (6-17 år) går ikke til en ugentlig fritidsaktivitet, pga. økonomi	Går alle børnene mellem 6 og 17 år til mindst én ugentlig aktivitet i fritiden?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Børnene (6-17 år) har undværet udstyr eller ture i forbindelse med fritidsaktivitet	Har børnene mellem 6 og 17 år, inden for det seneste år, af økonomiske grunde måttet lade være med at få udstyr til eller komme på ture med de aktiviteter, de går til i fritiden?	Ja Nej
Børnene (6-17 år) har undværet skoleudflugter, pga. økonomi	Har børnene mellem 6 og 17 år, inden for det seneste år, af økonomiske grunde måttet lade være med at deltage i skoleudflugter, der koster penge?	Ja Nej
Børnene (0-17 år) har undværet fejring af store mærkedage, pga. økonomi	Har du, inden for de sidste tre år, af økonomiske grunde måttet lade være med at fejre store mærkedage for børnene, såsom barnedåb eller konfirmation?	Ja Nej
<i>Børn (11-17 år) om egne afsavn</i>		
Har undladt at gå til fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	Tænk på det seneste år. Har du måttet lade være med at gå til noget i fritiden, fordi dine forældre ikke havde råd til kontingentet?	Ja Nej
Har undladt at deltage i udflugter med fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	Tænk på det seneste år. Har du måttet lade være med at tage på udflugter med fodboldklubben, danseskolen eller lignende, fx til deltagelse i stævner, fordi dine forældre ikke havde råd?	Ja Nej
Har det seneste år undladt at deltage i skoleudflugter, lejrskole, skolefester eller lignende, pga. forældres økonomi	Tænk på det seneste år. Har du måttet lade være med at deltage i skoleudflugter, lejrskole, skolefester eller lignende, fordi dine forældre ikke havde råd?	Ja Nej
Har det seneste år ikke været i biografen, i teatret, til koncert, på museum, til sportskamp eller lignende	Hvor ofte har du det seneste år været i biografen, set en teaterforestilling, været til koncert, på museum eller til sportskamp?	Mindst én gang om måneden Hver anden eller tredje måned 1-3 gange om året 0 gange
Har det seneste år ikke været på en uges familieferie i Danmark eller i udlandet	Har du inden for det sidste år været på ferie i mindst en uge i Danmark eller i udlandet med din familie?	Ja Nej

HELBRED OG PERSONLIG PLEJE

Spørgsmålene vedrørende afsavn om helbred og personlig pleje for børnene er kun stillet til forældrene og er alle parallelle til spørgsmål, der også stilles til de voksne selv. Disse omhandler, om forældrene har undladt at købe lægeordineret medicin til børnene, om børnene ikke har fået

nødvendige briller, om børnene ikke har været jævnligt til frisør, alt sammen grundet økonomi, og endelig om forældrene har svært ved at afholde udgifter til børnenes eventuelle handicap (tabel 4.20).

TABEL 4.20

Indikatorer, spørgsmål og svarkategorier vedrørende helbred og personlig pleje.

Indikator	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Forældre om børns (0-17 år) afsavn</i>		
Børnene har ikke fået lægeordineret medicin, pga. økonomi	Har børnene, inden for det seneste år, måttet lade være med at få medicin, der var ordineret af lægen, af økonomiske grunde?	Ja Nej
Børnene har ikke fået nødvendige briller, pga. økonomi	Har børnene, inden for det seneste år, ikke fået briller, de har brug for, af økonomiske grunde?	Ja Nej
Børnene har ikke været til frisør jævnligt, pga. økonomi	Har børnene, inden for det seneste år, måttet lade være med at komme til frisør jævnligt, fordi du ikke havde råd?	Ja Nej
Haft svært ved at afholde udgifter ift. børns handicap	Har husstanden, inden for det seneste år, haft svært ved at afholde udgifter i forhold til denne lidelse eller dette handicap?	Ja Nej

TRIVSEL OG LIVSKVALITET

Spørgeskemaerne om børns afsavn indeholder endvidere en række supplerende spørgsmål, der skal afdække forhold vedrørende barnets skolegang, trivsel, sociale relationer samt barnets og forældrenes håndtering af familiens økonomiske situation. Analytisk kan disse spørgsmål fungere som afhængige trivselsmål eller som beskyttende mellemliggende faktorer. I det følgende vil vi kort beskrive de supplerende spørgsmål.

Sociale relationer dækker over relationer til venner, forældre, bedsteforældre og andre voksne samt barnets vurdering af, hvordan familiens medlemmer har det med hinanden. For kammeratrelationernes vedkommende drejer det sig både om, hvorvidt barnet har en god ven, har kammerater på besøg eller besøger eller er ude med kammerater, om det føler sig ensomt, og om det bliver mobbet.

Vedrørende barnets skolegang spørger vi børnene, om de går i skole, om de passer deres skole regelmæssigt, om de kan lide deres skole og kan følge med fagligt, og om de kan få støtte til lektielæsningen af deres forældre eller andre voksne. Trivsel dækker over barnets fysiske og psykiske trivsel og generelle tilfredshed med livet. En oversigt over spørgsmål og svarkategorierne kan ses i bilagstabel B1.13.

Spørgsmålene til børnene om oplevelsen af familiens og egen økonomiske situation omhandler, hvorvidt de undlader at spørge deres forældre om ting, de ønsker sig, hvordan de oplever familiens økonomiske situation, sammenlignet med andre familier, hvorvidt de selv tjener penge, og hvad de i givet fald betaler med deres egne penge. Bilagstabel B1.14 viser en oversigt over de medtagne spørgsmål og svarkategorier.

AFSAVN BLANDT ØKONOMISK FATTIGE OG ØKONOMISK IKKE-FATTIGE

I dette kapitel afdækkes omfanget af afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige i de forskellige dimensioner af materielle og sociale afsavn. Andelen af personer med afsavn opgøres for hver enkelt indikator inden for hver dimension, og det opgøres ligeledes, hvor stor en andel der har mindst ét eller flere afsavn i hver dimension. Andelen med afsavn opgøres endvidere for de centrale baggrundsvariable – køn, alder, etnisk baggrund og husstandstype.

MAD OG DAGLIGVARER

Dimensionen mad og dagligvarer belyses ved hjælp af seks spørgsmål, hvoraf de fem måler afsavn vedrørende måltider og fødevarer, og det sidste spørgsmål vedrører øvrige dagligvarer. Som nævnt i kapitel 3 er alle afsavnsmålene defineret således, at personen kun tælles med i opgørelserne, hvis der er økonomiske grunde til, at man fx ikke spiser et hovedmåltid hver dag, mens det ikke tælles med som et afsavn, hvis der er andre grunde.³⁰ Tabel 5.1 viser andelen af personer med afsavn vedrø-

---

30. Af formidlingsmæssige hensyn benytter vi i tabellerne i dette og de følgende kapitler generelt betegnelsen ”pga. økonomi” om de forskellige formuleringer, der er anvendt i spørgeskemaet om afsavn ”af økonomiske grunde”, og fordi man ”ikke har råd”. For de specifikke formuleringer henvises til kapitel 4.

rende indikatorerne om mad og dagligvarer for henholdsvis økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige.

TABEL 5.1

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende mad og dagligvarer. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,2	1,1*
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	15,7	2,6*
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	20,9	3,5*
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	23,8	4,0*
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	18,4	3,3*
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	22,7	4,2*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	34,9	7,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	26,2	4,5*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	19,2	3,3*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

På de to mest basale mål for afsavn i denne dimension – om man ikke spiser et dagligt hovedmåltid, og om man ikke spiser tre måltider om dagen af økonomiske grunde – er det relativt få, der ikke spiser et hovedmåltid hver dag, mens det er flere, der har undladt at spise tre måltider om dagen. Det er 6 pct. af de økonomisk fattige og 1 pct. blandt de ikke-fattige, der ikke spiser et hovedmåltid hver dag, fordi de ikke har råd. Flere svarer, at de inden for de seneste tre måneder har undladt at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde: 16 pct. af de økonomisk fattige og 3 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

På de øvrige mål i denne dimension er det generelt lidt flere, der angiver at have oplevet afsavn. Det er 18 pct. af de økonomisk fattige, der har undladt at købe frugt eller grøntsager af økonomiske grunde, og 23 pct., der har undladt at købe sunde og varierede fødevarer af økonomiske grunde. Ligeledes er det 21 pct. af de økonomisk fattige, der oplyser, at de har undladt at købe nødvendige fødevarer af økonomiske grunde, og 24 pct., der har undladt at købe andre nødvendige dagligvarer af økonomiske grunde. Blandt de ikke-fattige er disse andele langt lavere med 3-4 pct.

Samlet set er det 35 pct. af de økonomisk fattige, der har angivet afsavn på mindst én af indikatorerne, mod kun 7 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. 26 pct. af de økonomisk fattige har angivet mindst to

afsavn, og 19 pct. har mindst tre afsavn mod kun henholdsvis 5 pct. og 3 pct. blandt de ikke-fattige.

De efterfølgende tabeller 5.2-5.5 er opdelt på køn, alder, etnicitet og familietype inden for henholdsvis gruppen af økonomisk fattige og gruppen af ikke-fattige. I gruppen af økonomisk fattige er der samlet set en signifikant højere andel med mindst ét afsavn relateret til mad og dagligvarer blandt de økonomisk fattige mænd end blandt de økonomisk fattige kvinder (tabel 5.2). Det er i alt 38 pct. af de økonomisk fattige mænd, der har mindst ét af afsavnene, mod 30 pct. af de økonomisk fattige kvinder. For eksempel er det 26 pct. af de økonomisk fattige mænd, der har undladt at købe frugt og grøntsager af økonomiske grunde, mod 21 pct. af de økonomisk fattige kvinder. Forskellene på de enkelte indikatorer mellem de økonomisk fattige mænd og kvinder er dog ikke signifikante.

TABEL 5.2

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende mad og dagligvarer. Særskilt for mænd og kvinder blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,9	5,1	0,8	1,4
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	17,5	12,7	2,7	2,6
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	22,2	18,8	2,1	4,8*
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	25,8	20,8	2,6	5,3
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	19,4	16,9	2,3	4,2
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	24,1	20,6	3,5	4,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	37,7	30,4*	5,3	8,6
Mindst to afsavn inden for dimensionen	28,4	22,7	3,0	6,0
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	19,9	18,2	2,8	3,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Signifikantesten sammenligner mænd og kvinder indbyrdes blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige. N angiver det uvægtede antal personer, mens procentandelene er baseret på vægtede beregninger.

Kilde: Surveyoplysninger.

I resten af befolkningen er der derimod en lidt højere andel med afsavn vedrørende mad og dagligvarer blandt de ikke-fattige kvinder end blandt de ikke-fattige mænd, med i alt 9 pct. af de ikke-fattige kvinder, der har mindst ét afsavn i dimensionen mod 5 pct. af de ikke-fattige mænd. Denne forskel er dog ikke statistisk signifikant.

Der er en betydelig forskel mellem aldersgrupperne inden for andelen med afsavn i forhold til mad og dagligvarer (tabel 5.3). Både blandt de 18-29-årige og de 30-59-årige er det 39 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét afsavn i dimensionen, sammenlignet med 19 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover. For eksempel er det 25 pct. af de 18-29-årige økonomisk fattige, der har undladt at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde, sammenlignet med 13 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover. Ligeledes er det 22 pct. af de 18-29-årige økonomisk fattige, der har undladt at købe nødvendige fødevarer, mod 7 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover. Af de økonomisk fattige mellem 18 og 29 år har 23 pct. mindst tre afsavn i dimensionen, sammenlignet med 20 pct. blandt de økonomisk fattige 30-59-årige og kun 12 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover.

TABEL 5.3

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende mad og dagligvarer. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	7,2	6,1	5,1	0,0	2,0*	0,5
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	22,1	15,8	7,2*	4,5	3,6	0,6
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	25,0	21,7	13,3*	3,6	5,6	0,8
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	28,6	24,9	14,7*	5,3	5,6	1,4
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	19,5	21,3	9,1*	6,2	4,4	0,6*
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	28,6	24,6	10,2*	7,4	6,1	0,3*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	38,6	39,1	18,7*	11,1	9,6	1,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	32,9	27,7	13,8*	7,9	6,2	0,8*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	23,2	20,0	12,1*	5,4	4,5	0,8*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de ikke-fattige er andelen med afsavn inden for dimensionen også lavest blandt dem på 60 år og derover, hvor kun 2 pct. af de ikke-fattige har mindst ét afsavn inden for dimensionen, mens det er 11 pct. af de

ikke-fattige mellem 18 og 29 år, og 10 pct. blandt de 30-59-årige, der har mindst ét afsavn.

Blandt de økonomisk fattige er der ikke nogen signifikant forskel mellem danskere og indvandrere/efterkommere i andelen med afsavn vedrørende mad og dagligvarer (tabel 5.4). Det er 35 pct. af danskerne og 36 pct. af indvandrerne, der har mindst ét afsavn i dimensionen, mens 20 pct. af de økonomisk fattige danskere og 19 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere har mindst tre afsavn i dimensionen.

TABEL 5.4

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende mad og dagligvarer. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	5,8	7,0	0,6	5,5
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	16,4	14,5	2,1	7,7
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	19,3	23,4	2,7	11,3
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	23,6	24,2	3,2	11,7
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	19,2	17,1	2,6	9,6
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	24,3	20,1	3,4	11,4
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	34,5	35,6	5,9	18,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	26,1	26,4	3,8	11,7
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	19,5	18,7	2,5	11,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I den øvrige del af befolkningen er det derimod en væsentligt højere del blandt indvandrere/efterkommere end blandt danskere, der har afsavn i denne dimension. Det hænger sammen med, at der generelt er væsentligt flere blandt indvandrere og efterkommere, der tilhører de lavere indkomslag, selvom de ligger over den økonomiske fattigdomsgrænse. Det er 18 pct. af de ikke-fattige indvandrere og efterkommere, der har mindst ét afsavn i dimensionen, mod kun 6 pct. blandt danskerne. Særligt er andelen, der ikke spiser et hovedmåltid hver dag, fordi de ikke har råd, næsten lige så høj blandt de økonomisk ikke-fattige indvandrere og efter-

kommere med 6 pct. som blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, hvor denne andel er 7 pct.

I forhold til husstandstype er det blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, at vi finder den højeste andel med afsavn vedrørende mad og dagligvarer, idet 42 pct. i denne gruppe har mindst ét afsavn i dimensionen (tabel 5.5). Den næsthøjeste andel er blandt de økonomisk fattige par uden børn, hvor 29 pct. har mindst ét afsavn i dimensionen. Blandt de økonomiske fattige husstande med børn er der en noget lavere andel med afsavn inden for dimensionen, med 23 pct. af de økonomisk fattige par med børn og 22 pct. af de økonomisk fattige enlige med børn, der har mindst ét afsavn i dimensionen. Her skal der gøres opmærksom på, at spørgsmålene om afsavn i denne del af spørgeskemaet vedrører afsavn blandt de voksne i husstanden, mens afsavn blandt børnene afdekkes ved de særskilte spørgsmål om børns afsavn (kapitel 12).

Det er blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, at der er den højeste andel, 10 pct., der ikke får et hovedmåltid hver dag af økonomiske grunde, sammenholdt med kun 1 pct. blandt økonomisk fattige par uden børn og 2 pct. blandt både økonomisk fattige par og enlige med børn. Ligeledes er det blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, at vi finder den højeste andel, der ikke har fået tre hovedmåltider hver dag af økonomiske grunde, med 28 pct. af de økonomisk fattige enlige uden børn, efterfulgt af 15 pct. af de økonomisk fattige enlige med børn. Blandt de økonomisk fattige par, henholdsvis uden børn og med børn, er de tilsvarende andele henholdsvis 10 pct. og 11 pct.

I den øvrige befolkning er det derimod blandt de enlige med børn, at vi finder den højeste andel med afsavn vedrørende mad og dagligvarer, med 16 pct., der har mindst ét afsavn i denne dimension, sammenholdt med 9 pct. blandt de ikke-fattige enlige uden børn, 5 pct. blandt ikke-fattige par med børn og 4 pct. af ikke-fattige par uden børn. Den højere andel med afsavn blandt de ikke-fattige enlige med børn hænger sammen med, at der i gruppen af enlige med børn generelt er en højere andel med relativt lave indkomster end i de øvrige husstandstyper.

TABEL 5.5

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende mød og dagligvarer. Særskilt for husstandstyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	0,8	2,0	9,4*	0,0	0,3	1,7*
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	4,7	9,6	21,2*	0,5	1,0	4,6*
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	10,0	11,0	27,6*	1,8	2,1	4,6
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	18,9	15,5	29,0	3,0	2,2	4,5
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	16,0	11,6	22,6	1,5	2,1	3,9
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	16,7	14,2	28,2*	2,2	3,4	4,4
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	29,0	23,4	42,0*	3,5	5,0	9,1*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	21,2	15,3	32,3	2,2	2,6	6,2*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	11,9	11,3	24,4*	1,8	1,8	4,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er par uden hjemmeboende børn.
 Kilde: Surveyoplysninger.

BEKLÆDNING OG FODTØJ

Der er kun en lille andel blandt både de økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige, der angiver afsavn på de to mest basale mål for afsavn vedrørende beklædning og fodtøj – om man har passende overtøj, og om man har mindst to par sko (tabel 5.6). Det er således kun 5 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de ikke har passende overtøj (herunder varmt vintertøj), og 4 pct., der ikke har mindst to par sko. I resten af befolkningen er disse andele kun henholdsvis 1 pct. og ½ pct.

TABEL 5.6

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for afsavnsindikatorer og for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	1,2 *
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,4	0,4 *
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	26,7	5,4 *
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	27,1	5,6 *
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	31,7	7,5 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	41,7	11,2 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	28,7	5,4 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	17,7	2,6 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Derimod er der en betydeligt højere andel på 27 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de har måttet gå i genbrugstøj eller aflagt tøj, fordi de ikke har haft råd til at købe nyt, og ligeledes 27 pct. af de økonomisk ikke-fattige, der angiver, at de har måttet gå i tøj eller sko, der var slidt op eller gået i stykker, fordi de ikke havde råd til at købe nyt. Endelig er der 32 pct. af de økonomisk fattige, der har undladt at købe nødvendigt tøj eller fodtøj af økonomiske grunde. Blandt de økonomisk ikke-fattige gælder det henholdsvis 5, 6 og 8 pct. for disse tre mål.

I alt er der 42 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét af de fem afsavn vedrørende beklædning og fodtøj, mens det gælder 11 pct.

af de økonomisk ikke-fattige. 29 pct. af de fattige har mindst to af disse afsavn, sammenholdt med kun 5 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

Der er ikke nogen systematisk forskel på de økonomisk fattige mænd og kvinder i andelen med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj (tabel 5.7) For eksempel har 7 pct. af de økonomisk fattige kvinder ikke passende overtøj mod 3 pct. af de økonomisk fattige mænd, mens omvendt 29 pct. af de økonomisk fattige mænd har måttet gå i tøj og sko, der var slidt op eller gået i stykker, mod 24 pct. af de økonomisk fattige kvinder. I alt 43 pct. af de økonomisk fattige mænd og 40 pct. af de økonomisk fattige kvinder har mindst ét afsavn på de fem indikatorer, og forskellen er ikke statistisk signifikant. I resten af befolkningen er der derimod lidt flere kvinder – 13 pct. – der har mindst ét afsavn i denne dimension, mod 9 pct. blandt mænd, men heller ikke denne forskel er statistisk signifikant.

TABEL 5.7

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	3,3	6,8	0,9	1,5
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,7	3,9	0,0	0,7
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	25,5	28,6	3,1	7,7*
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	29,4	23,5	5,0	6,2
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	32,8	30,0	7,0	8,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	42,5	40,3	9,1	13,3
Mindst to afsavn inden for dimensionen	29,9	26,8	4,9	5,9
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	17,9	17,2	1,8	3,4

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Den højeste andel med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj finder vi blandt de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år, hvor 49 pct. har mindst ét afsavn i denne dimension. Blandt de økonomisk fattige 30-59-årige er andelen 45 pct., mens andelen blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover er 25 pct. og dermed væsentligt lavere.

TABEL 5.8

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	7,7	5,0	0,0*	2,6	1,7	0,0
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	6,7	4,4	1,5*	1,1	0,4	0,0
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	26,9	30,0	17,4	3,5	8,6*	2,4
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	38,7	27,7*	11,0*	7,6	8,4	1,3*
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	41,0	33,8	14,3*	9,7	10,9	2,3*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	48,9	44,6	24,6*	12,8	15,9	4,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	38,5	30,3	11,9*	6,7	8,2	1,3*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	21,6	20,1	6,2*	3,9	4,3	0,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 5.9

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	4,6	1,2	1,0
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	3,6	5,6	0,4	0,0
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	26,3	27,2	4,4	15,7*
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	29,2	23,7	4,8	13,4
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	33,7	28,4	6,3	18,9*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	41,6	41,8	9,3	29,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	30,7	25,4	4,6	13,2
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	19,3	14,9	2,3	6,1

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er 8 pct. af de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år, der ikke har passende overtøj, og 7 pct., der ikke har mindst to par sko. 39 pct. af de økonomisk fattige unge har måttet gå i tøj eller sko, der var slidt op eller gået i stykker, af økonomiske grunde, og 41 pct. af de økonomisk fattige unge har måttet undlade at købe nødvendigt tøj eller fodtøj af økonomiske grunde.

Der er ikke nogen væsentlige forskelle mellem økonomisk fattige danskere og økonomisk fattige indvandrere/efterkommere i andelen med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj (tabel 5.9). 42 pct. i begge grupper har mindst ét afsavn i denne dimension. I den øvrige befolkning er andelen med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj væsentligt højere blandt indvandrere og efterkommere, hvor 30 pct. af de ikke-fattige indvandrere og efterkommere har mindst ét afsavn i denne dimension, sammenholdt med kun 9 pct. af de ikke-fattige danskere. Denne forskel kan ses på baggrund af de generelle indkomstforskelle mellem danskere og indvandrere i befolkningen som helhed.

Sammenligner vi de forskellige husstandstyper, er den højeste andel med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj blandt økonomisk fattige enlige uden børn (tabel 5.10). I alt 48 pct. af de økonomisk fattige enlige uden børn har mindst ét afsavn i denne dimension, mens den næsthøjeste andel findes blandt økonomisk fattige par uden børn, hvor 44 pct. angiver mindst ét afsavn. I husstande med økonomisk fattige par med børn har 28 pct. mindst ét afsavn, mens det i husstande med økonomisk fattige enlige med børn er 27 pct., der rapporterer mindst ét afsavn.

Blandt de økonomisk ikke-fattige husstande er det derimod blandt de enlige med børn, at vi finder den højeste andel med afsavn med 21 pct., der har mindst ét afsavn, mens den næsthøjeste andel er blandt de enlige uden børn med 15 pct.

TABEL 5.10

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for husstandstypen blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige m. hjb. børn (n = 127)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	0,0	5,7*	3,6*	1,6	0,6	0,9
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	0,9	2,6	2,1	0,6	0,0	0,0
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	31,0	22,9	19,4	1,8	5,8*	6,4*
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	22,5	16,1	20,0	2,5	4,7	7,1*
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	28,7	19,0	24,6	3,7	6,6	9,7*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	43,5	28,4*	27,3*	5,9	9,5	14,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	26,4	18,0	21,1	2,5	5,2	6,4*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	13,1	12,3	16,8	1,2	2,5	2,5

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencetekategorien er par uden hjemmeboende børn.

Kilde: Surveyoplysninger.

BOLIG

I tabel 5.11 er opgjort, hvilken boligtype de økonomisk fattige og ikke-fattige bor i. Langt hovedparten af de interviewede økonomisk fattige bor i lejeboliger, heraf størstedelen – 44 pct. – i en almen lejebolig, og 20 pct. i en privat lejebolig. 20 pct. af de økonomisk fattige bor i en ejerbolig, mens 8 pct. bor i andelsbolig. Der er endvidere 4 pct. af de økonomisk fattige, der bor på et lejet værelse. Blandt de interviewede ikke-fattige bor flertallet – 59 pct. – i en ejerbolig og 8 pct. i andelsbolig. 19 pct. af de ikke-fattige bor i en almen lejebolig og 10 pct. i en privat lejebolig.

TABEL 5.11

Respondenterne, fordelt efter boligtype. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Boligtyper:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ejerbolig	19,8	59,3
Andelsbolig	7,9	7,6
Almen lejebolig	44,0	19,4
Privat lejebolig (uden tidsbegrænsning)	19,5	10,4
Til fremleje (med tidsbegrænsning)	0,7	0,5
Lejet værelse	4,1	1,0
Beskyttet bolig	0,9	0,3
Plejhjem el. lign.	0,3	0,7
Andet	2,9	0,7
I alt	100,0	100,0

Anm.: P = 0,000.

Kilde: Surveyoplysninger.

Spørgsmålet om, hvorvidt man overhovedet har en bolig, indgår ikke blandt afsavnsindikatorerne, selv om det naturligvis er det mest basale afsavn vedrørende boligsituationen. Det skyldes, som nævnt i kapitel 4, metodiske forhold, da det generelt kan forventes at være vanskeligt at opnå interview med personer uden bolig i en spørgeskemaundersøgelse, hvorved denne indikator ikke ville give et retvisende billede af omfanget af hjemløshed i befolkningen.³¹ I kategorien ”andet” i tabel 5.11 indgår

31. For omfanget af hjemløshed i Danmark henvises til den nationale kortlægning af hjemløshed, der er foretaget hvert andet år siden 2007, baseret på en optælling i uge 6. For kortlægningen i

en gruppe på i alt fire respondenter blandt de økonomisk fattige, der har oplyst, at de ikke har nogen bolig, mens der blandt de interviewede økonomisk ikke-fattige ikke er respondenter, der har oplyst at være uden bolig.

I boligdimensionen indgår i alt ni afsavnsindikatorer. Andelen med afsavn blandt de økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige er opgjort i tabel 5.12. De to mest basale afsavnsmaal i boligdimensionen er, at der ikke er henholdsvis toilet og bad i boligen. Det opgøres også som et afsavn, hvis der kun er adgang til et toilet uden for selve boligen, fx på en gang eller bagtrappe. Det samme gælder, hvis der kun er adgang til bad uden for selve boligen, fx i kælderen. Det er en meget lille gruppe, der ikke har toilet i boligen, med 1,6 pct. blandt de økonomisk fattige og 0,4 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. En lidt større andel på 5 pct. af de økonomisk fattige og 2 pct. af de ikke-fattige har ikke bad i boligen.

TABEL 5.12

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende bolig. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke- fattige (n = 1.070)
Intet toilet i boligen	1,6	0,4*
Intet bad i boligen	4,9	1,9*
Overbefolket bolig	8,3	3,4*
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	6,1	0,5*
Ikke betalt boligudgift (huseje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	15,6	1,9*
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	13,0	2,3*
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	9,3	3,2*
Fugt eller svamp i boligen	13,5	7,6*
Træk eller kulde i boligen	22,3	12,5*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	50,3	23,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	24,8	7,0*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	10,4	1,7*

Anm.: Surveyoplysninger.

Kilde: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Det er også udtryk for afsavn i boligdimensionen, hvis man bor i en overbefolket bolig. Det er boliger, hvor der i gennemsnit bor mere end én person pr. rum (stuer/værelser). Alle personer på 11 år og derover tæller med vægten 1, mens børn på 10 år og derunder tæller med vægten

2015, se Benjaminsen & Lauritzen, 2015. Der henvises endvidere til Ankestyrelsens Statistik over brugere af § 110-boformer for hjemløse borgere (Ankestyrelsen, 2015).

0,5 i beregningen af antallet af personer i husstanden. Det er i alt 8 pct. af de økonomisk fattige, der bor i en overbefolket bolig, mod 3 pct. af de ikke-fattige (tabel 5.12).

Indikatoren for at have mistet en bolig pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende giver et mål for en betydelig ustabilitet i bopligssituationen. Det er 6 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de inden for de sidste tre år har mistet en bolig pga. en udsættelse, en tvangsauktion eller lignende, mens det kun gælder 0,5 pct. af de ikke-fattige.

16 pct. af de økonomisk fattige har undladt at betale boligudgiften til tiden mod kun 2 pct. af de ikke-fattige. 13 pct. af de økonomisk fattige har undladt at betale udgifter som el, gas, vand og varme til tiden, mod ligeledes kun 2 pct. af de ikke-fattige, mens 9 pct. af de økonomisk fattige af økonomiske grunde har undladt at opvarme boligen tilstrækkeligt, mod 3 pct. af de ikke-fattige.

Det er 14 pct. af de økonomisk fattige og 8 pct. af de ikke-fattige, der har problemer med fugt eller svamp i boligen, mens det er 22 pct. af de økonomisk fattige og 13 pct. af de ikke-fattige, der har problemer med træk og kulde i boligen. For disse to indikatorer er der ikke en lige så markant forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige, som på de fleste øvrige indikatorer, hvilket kan være udtryk for, at en vis del af boligmassen generelt har sådanne mangler.

Det forhold, at der også er en del af de ikke-fattige personer, der er registreret med fugt, svamp, træk eller kulde i boligen, er medvirkende til, at andelen, der er registreret med mindst ét afsavn i boligdimensionen, ikke blot er relativt høj blandt de økonomisk fattige – med 56 pct. – men også er det blandt de ikke-fattige, hvor det er 25 pct., der har mindst ét afsavn i denne dimension. Afgrænses derimod gruppen, der har mindst tre afsavn i dimensionen, er det 15 pct. blandt de økonomisk fattige, mod kun 3 pct. blandt de ikke-fattige.

Ud over de egentlige afsavnsspørgsmål i boligdimensionen har vi også spurgt til den generelle tilfredshed med boligen (ikke vist) og en række andre spørgsmål om boligen og lokalområdet. Det er 9 pct. af de økonomisk fattige, der er ”utilfredse” eller ”meget utilfredse” med boligen, mod kun 3 pct. blandt de ikke-fattige. 24 pct. af de økonomisk fattige angiver at have for lidt plads i boligen, sammenlignet med 10 pct. af de økonomisk ikke-fattige. 10 pct. af de økonomisk fattige oplever, at boligen er for mørk pga. for lidt dagslys i boligen, sammenlignet med 4

pct. af de økonomisk ikke-fattige. 13 pct. af de økonomisk fattige oplever problemer med støj fra naboer, og 17 pct. oplever støj udefra (fx trafik, industri eller lignende), sammenlignet med henholdsvis 9 pct. og 10 pct. af de økonomisk ikke-fattige (ikke vist). Vi har også spurgt, om personen oplever problemer med hærværk, vold eller kriminalitet i nabolaget, hvilket 13 pct. af de økonomisk fattige svarer er tilfældet – hvilket dog kun er lidt flere end blandt de ikke-fattige, hvor denne andel er 10 pct. (ikke vist). Endelig har vi spurgt til, om respondenterne har vanskelig adgang til henholdsvis praktiserende læge, indkøb af dagligvarer og offentlig transport, men for disse spørgsmål er der ikke signifikante forskelle mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige (ikke vist).

Ser vi på de egentlige afsavnsindikatorer i boligdimensionen, er der ikke væsentlige forskelle på mænd og kvinders afsavn med 15 pct., der har mindst tre afsavn i denne dimension, blandt både økonomisk fattige mænd og kvinder (tabel 5.13), og der er ikke statistisk signifikante forskelle mellem de økonomisk fattige mænd og kvinder på de enkelte indikatorer.

TABEL 5.13

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende bolig. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 578)	Kvinder (n = 454)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Intet toilet i boligen	2,0	1,0	0,4	0,3
Intet bad i boligen	4,4	5,7	1,8	1,9
Overbefolket bolig	6,5	11,1	2,8	4,0
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	6,9	4,8	0,0	1,0*
Ikke betalt boligudgift (huseje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	16,9	13,5	2,6	1,3
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	13,5	12,4	3,0	1,7
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	7,7	11,7	2,8	3,5
Fugt eller svamp i boligen	12,7	14,7	8,5	6,8
Træk eller kulde i boligen	20,9	24,4	11,0	13,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	48,3	53,5	24,9	22,9
Mindst to afsavn inden for dimensionen	24,5	25,3	6,0	8,0
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	9,8	11,3	1,2	2,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk fattige er der flere blandt de unge og midaldrende med afsavn i boligdimensionen, end der er blandt de ældre (tabel 5.14).

13 pct. af de 18-29-årige og 12 pct. af de 30-59-årige har mindst tre afsavn i boligdimensionen, mod kun 3 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover. Det er 8 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige og 6 pct. af de økonomisk fattige 18-29-årige, der har mistet en bolig pga. udsættelse eller tvangsauktion, mens det samme kun gælder 1 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover. Det er 21 pct. af de økonomisk fattige 18-29-årige og 16 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige, der har undladt at betale boligudgiften af økonomiske grunde, mens dette kun gælder 10 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover.

TABEL 5.14

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende bolig. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Intet toilet i boligen	0,5	2,1*	1,5	0,0	0,3	0,7
Intet bad i boligen	3,1	4,4	8,4	1,8	1,1	2,7
Overbefolket bolig	9,5	9,9	2,3*	2,7	6,4*	0,0*
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	5,8	8,0	1,2*	0,0	0,7*	0,5*
Ikke betalt boligudgift (husleje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	20,7	15,6	9,9*	5,7	1,9	0,4*
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	13,9	14,9	7,1	3,2	4,0	0,0
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	15,4	8,3*	4,3*	6,7	3,3	1,3*
Fugt eller svamp i boligen	16,2	13,5	10,0	14,6	9,0	2,6*
Træk eller kulde i boligen	28,4	23,1	12,4*	19,7	14,3	6,9*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	58,3	51,6	36,8*	35,3	28,5	12,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	27,5	27,3	14,7*	12,3	9,2	1,8*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	12,8	12,2	2,5*	2,8	2,3	0,5

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk fattige er det 55 pct. af indvandrere og efterkommere, der har mindst ét afsavn i boligdimensionen, mens det er 47 pct. blandt de økonomisk fattige danskere (tabel 5.15). 13 pct. af de økonomisk fattige indvandrere har mindst tre af afsavnene, mens dette gælder 9 pct. blandt de økonomisk fattige danskere. Forskellene er dog ikke statistisk signifikante.

Blandt de økonomisk ikke-fattige er der derimod en markant og signifikant forskel mellem danskere og indvandrere/efterkommere, idet 39 pct. af indvandrere og efterkommere har mindst ét afsavn i boligdimensionen mod 22 pct. blandt danskere.

En særligt iøjnefaldende forskel er, at andelen, der bor i en overbefolket bolig, er væsentligt højere blandt indvandrere og efterkommere end blandt danskere. Denne forskel er statistisk signifikant, både blandt de økonomisk fattige og de økonomisk ikke-fattige. Det er 15 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der bor i en overbefolket bolig, mens det kun er 4 pct. blandt de økonomisk fattige danskere. Blandt de økonomisk ikke-fattige er de tilsvarende tal henholdsvis 13 pct. og 2 pct.

TABEL 5.15

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende bolig. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Intet toilet i boligen	1,5	1,8	0,2	1,8
Intet bad i boligen	3,9	6,6	1,5	5,4
Overbefolket bolig	4,2	15,0*	2,4	12,5*
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	6,9	4,8	0,6	0,0*
Ikke betalt boligudgift (huseje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	13,6	19,2	2,1	0,0*
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	12,6	13,8	2,0	5,0
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	8,6	10,4	2,9	5,6
Fugt eller svamp i boligen	12,8	14,4	7,6	8,1
Træk eller kulde i boligen	22,8	21,4	11,8	19,2
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	47,4	55,0	22,3	39,1*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	23,1	27,6	6,5	12,5
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	8,8	13,0	1,3	5,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til husstandstype er det 30 pct. af de økonomisk fattige husstande af par med børn, der bor i en overbefolket bolig, mens det samme gælder 27 pct. af de enlige med børn. Denne andel er 0 pct., både i husstande med par og husstande med enlige uden hjemmeboende børn. Det er særligt udtryk for, at en enlig, der bor i en etværelses lejlighed eller på

et værelse, og et par, der bor i en toværelses lejlighed, ud fra definitionen ikke bor i en overbefolket bolig. Der er en signifikant højere andel blandt enlige, der af økonomiske årsager ikke har betalt boligudgifterne til tiden, på 18 pct. blandt enlige, både med og uden børn, end blandt par uden børn, hvor andelen kun er 7 pct. Samlet set er der dog ikke signifikante forskelle mellem husstandstyperne, hvad angår andelen der har mindst ét eller flere afsavn i boligdimensionen.

TABEL 5.16

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende bolig. Særskilt for husstandstypen blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige m. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 127)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Intet toilet i boligen	0,0	0,6	2,4*	1,2	0,0	0,7
Intet bad i boligen	1,7	2,3	6,7*	3,9	0,0	3,3*
Overbefolket bolig	0,0	29,5*	0,0	27,1*	0,0	0,0
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	2,0	3,6	7,7*	7,1	0,0	0,7
Ikke betalt boligudgift (husleje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	7,2	15,1	17,5*	17,8*	0,8	3,5*
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	14,0	12,7	13,0	12,4	1,3	2,1
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	10,2	8,9	10,2	2,6	1,4	0,8
Fugt eller svamp i boligen	13,8	15,2	12,8	13,2	6,5	7,3
Træk eller kulde i boligen	26,0	20,5	22,3	20,6	8,2	14,3*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	46,6	55,2	49,0	53,6	14,0	25,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	18,4	25,5	25,4	28,8	3,6	6,6
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	5,2	15,2*	10,1	8,9	0,3	2,2

Ann.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencetekategorien er par uden hjemmeboende børn.

Kilde: Surveyoplysninger.

INDBO

Det er meget få – også blandt de økonomisk fattige – der mangler de mest basale møbler og hårde hvidevarer (tabel 5.17). Kun 1 pct. af de økonomisk fattige svarer, at de af økonomiske grunde ikke har en seng, eller at de ikke har en sofa, mens 3 pct. ikke har et spisebord med stole. Det er kun 1 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har et køleskab, der fungerer, mens 3 pct. ikke har en fryser, der fungerer. Lidt flere, 6 pct., af de økonomisk fattige har ikke en vaskemaskine eller har ikke adgang til en vaskemaskine. De mest basale behov for møbler og hårde hvidevarer er således stort set opfyldt i de økonomisk fattige husstande. Det skal tages i betragtning, at en betydelig del af de fattige husstande bor i almenboliger, hvor hvidevarer som køleskab og fryser ofte er en del af boligens standardudstyr, ligesom der ofte er adgang til vaskeri i ejendommen eller bebyggelsen. Blandt de ikke-fattige er der praktisk talt ingen, der angiver afsavn af økonomiske grunde for disse indikatorer.

TABEL 5.17

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende møbler og hvidevarer. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,2
Ingen fryser, pga. økonomi	2,5	0,2 *
Ingen seng, pga. økonomi	1,0	0,3
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	2,9	0,4 *
Ingen sofa, pga. økonomi	1,3	0,3 *
Ingen vaskemaskine, pga. økonomi	5,6	2,1 *
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	28,5	7,6 *
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	21,3	6,4 *
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	31,2	9,5 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	46,5	16,0 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	28,8	7,1 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	14,1	3,1 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Afsavnene i dimensionen viser sig i stedet ved ikke at have råd til at foretage reparationer i boligen eller af udstyr, der er gået i stykker, eller ved ikke at have råd til at udskifte slidte møbler. Det er således 31 pct. af de

økonomisk fattige, der af økonomiske grunde har måttet undlade at udskifte slidte møbler, 29 pct., der har undladt at reparere eller erstatte udstyr i hjemmet, der var gået i stykker, og 21 pct., der har undladt at foretage reparationer i hjemmet af økonomiske grunde. Blandt de økonomisk ikke-fattige er andelen, der angiver disse afsavn, væsentligt lavere med henholdsvis 10 pct., 8 pct. og 6 pct. på disse tre indikatorer.

Det er i alt 47 pct. af de økonomisk fattige husstande, der har angivet mindst ét af de ni afsavn, der indgår i dimensionen, sammenlignet med 16 pct. i resten af befolkningen. Ser vi på andelen af respondenter, der har mindst tre af de ni afsavn, er de dog væsentligt lavere, med 14 pct. blandt de økonomisk fattige og 3 pct. blandt de ikke-fattige.

Blandt de økonomisk fattige er der ingen væsentlig forskel mellem mænd og kvinder i andelen med afsavn vedrørende indbo og hvidevarer (tabel 5.18). I den øvrige befolkning er der imidlertid en tendens til, at en lidt højere andel blandt kvinder end blandt mænd svarer, at de af økonomiske grunde har måttet undlade at foretage reparationer eller at udskifte slidte møbler.

TABEL 5.18

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende møbler og hvidevarer. Særskilt for mænd og kvinder blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 578)	Kvinder (n = 454)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Intet køleskab, pga. økonomi	0,9	0,5	0,0	0,3
Ingen fryser, pga. økonomi	3,0	1,8	0,0	0,4
Ingen seng, pga. økonomi	0,5	1,8	0,0	0,6
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	3,1	2,5	0,4	0,4
Ingen sofa, pga. økonomi	1,9	0,3*	0,4	0,3
Ingen vaskemaskine, pga. økonomi	6,0	5,1	2,2	2,0
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	29,2	27,3	5,6	9,5*
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	20,0	23,4	4,5	8,3*
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	32,4	29,3	6,7	12,2*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	47,8	44,4	13,2	18,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	29,8	27,2	5,3	8,9*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	13,6	15,0	1,2	5,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Derimod er der forskelle mellem aldersgrupperne i andelen med afsavn, hvor der, lige som for de fleste øvrige indikatorer, er en højere andel med

afsavn blandt de økonomisk fattige unge, end der er blandt de ældre (tabel 5.19). Når det gælder denne gruppe af afsavn, er det dog blandt de økonomisk fattige 30-59-årige, at der samlet set er den højeste andel med mindst tre afsavn i dimensionen, med 17 pct., mens denne andel er 12 pct. blandt de økonomisk fattige unge og 8 pct. blandt de økonomisk fattige ældre. Også i resten af befolkningen er det i midtergruppen af 30-59-årige, at vi finder den højeste andel med mindst tre afsavn i denne dimension, med 5 pct. mod kun 2 pct. blandt de unge og under 1 pct. blandt de ældre.

TABEL 5.19

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende møbler og hvidevarer. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Intet køleskab, pga. økonomi	2,3	0,4	0,0	0,8	0,0	0,0
Ingen fryser, pga. økonomi	4,3	2,2	1,1*	0,0	0,0	0,6
Ingen seng, pga. økonomi	1,2	0,9	1,0	0,0	0,6	0,0
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	4,2	2,6	2,0	0,0	0,8	0,0
Ingen sofa, pga. økonomi	1,3	1,8	0,0	0,0	0,7	0,0
Ingen vaskemaskine, pga. økonomi	5,9	5,1	7,0	2,5	1,4	2,7
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	32,3	29,8	20,1*	7,6	11,8	2,3*
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	15,6	25,5*	16,9	3,9	10,0*	3,3
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	33,2	34,7	19,0*	8,7	15,7*	2,3*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	49,3	48,1	38,4	16,3	22,6	7,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	31,7	31,5	17,6*	4,9	11,7*	2,6
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	12,4	17,2	8,0	2,3	5,2	0,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er cirka samme andel på 47 pct. blandt de økonomisk fattige danskere og 46 pct. blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der samlet set har mindst ét afsavn i dimensionen (tabel 5.20). Den eneste signifikante forskel på de enkelte indikatorer er en lidt højere andel på 5 pct. blandt de økonomisk fattige indvandrere, der af økonomiske grunde ikke har et spisebord med stole, mod kun 2 pct. af de økonomisk fattige danskere.

I resten af befolkningen, det vil sige blandt de ikke-fattige, er der, som i forbindelse med de fleste øvrige afsavnsindikatorer, en højere andel med afsavn blandt indvandrere og efterkommere end blandt danskere, hvilket kan tilskrives den generelt lavere gennemsnitsindkomst blandt indvandrere og efterkommere. Det er således 32 pct. af de ikke-fattige indvandrere og efterkommere, der har mindst ét afsavn i dimensionen, mod 14 pct. blandt de ikke-fattige danskere.

TABEL 5.20

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende møbler og hvidevarer. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,8	0,2	0,0
Ingen fryser, pga. økonomi	2,2	3,1	0,0	2,2
Ingen seng, pga. økonomi	0,9	1,3	0,3	0,0
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	1,6	4,9*	0,2	1,9
Ingen sofa, pga. økonomi	1,4	1,1	0,2	1,9
Ingen vaskemaskine, pga. økonomi	4,6	7,4	2,0	3,2
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	28,9	27,8	6,7	15,6
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	21,9	20,4	6,1	9,5
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	32,4	29,2	8,8	16,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	46,9	45,7	14,3	32,3*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	28,8	28,8	6,6	12,8
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	13,9	14,5	2,8	6,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Andelen med afsavn på de seks indikatorer for specifikke møbler og hvidevarer er lav i alle husstandstyperne, også blandt de økonomisk fattige (tabel 5.21). De få, der melder om afsavn på disse indikatorer, er primært at finde blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, hvor 4 pct. ikke har en fryser, der fungerer, og 4 pct. af økonomiske grunde ikke har et spisebord med stole. Der er også 8 pct. i denne gruppe, der ikke har adgang til en vaskemaskine. Ligeledes er det i gruppen af økonomisk fattige enlige uden børn, at flest – 34 pct. – ikke har haft råd til at udskifte slidte møbler, mens denne andel blandt de økonomisk fattige er lavest blandt de enlige med børn med 23 pct.

Det er også blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, at vi samlet set finder den højeste andel med mindst ét afsavn i dimensionen, med 52 pct., og ligeledes den højeste andel med mindst tre afsavn, med 16 pct. En næsten lige så høj andel med mindst tre afsavn i dimensionen finder vi dog blandt de økonomisk fattige enlige med børn med 15 pct., mens denne andel blandt de økonomisk fattige er lavest blandt par uden børn med kun 5 pct.

I den øvrige befolkning er det imidlertid blandt de ikke-fattige enlige med hjemmeboende børn, at der er den højeste andel med mindst tre afsavn i dimensionen, med 13 pct. mod kun 3 pct. blandt de ikke-fattige enlige uden børn, 3 pct. blandt ikke-fattige par med børn, og kun 1 pct. blandt ikke-fattige par uden børn.

TRANSPORT

I transport-dimensionen indgår der indikatorer for, om man har undladt at tage offentlig transport, fordi man ikke har råd, og om man ikke har en cykel eller en bil af økonomiske grunde (tabel 5.22). Det er 20 pct. af de økonomisk fattige, der har ladet være med at tage offentlig transport af økonomiske grunde, mens 11 pct. oplyser, at de ikke har en cykel af økonomiske grunde. I den øvrige befolkning er det kun henholdsvis 4 pct. og 2 pct.

TABEL 5.22

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende transport. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,5	3,9 *
Ingen cykel, pga. økonomi	11,3	2,4 *
Ingen bil, pga. økonomi	29,9	7,7 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	40,2	10,6 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	15,2	2,9 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

En forholdsvis høj andel på 30 pct. af de økonomisk fattige har ikke en bil af økonomiske grunde, og i resten af befolkningen gælder dette 8 pct. Vi har også spurgt, om man bor et sted, hvor det er nødvendigt at have en bil, fx til at komme på arbejde eller til andre aktiviteter. Det er kun samlet set 4 pct. af de økonomisk fattige og 1 pct. af de ikke-fattige, der oplyser, at de bor et sted, hvor det er nødvendigt at have en bil, men som samtidig ikke har en bil af økonomiske grunde (ikke vist). Af dem, som oplyser, at de bor et sted, hvor det er nødvendigt at have en bil, er det 12 pct. af de økonomisk fattige og 3 pct. af de ikke-fattige, der ikke har en bil (ikke vist).

Den forholdsvis høje andel, der ikke har en bil af økonomiske grunde, betyder, at det samlet set er en høj andel på 40 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét af de tre afsavn i dimensionen, mens det er 15 pct., der har mindst to afsavn. Set i forhold til spørgsmålet om,

hvorvidt personen har en bil, giver målet for, om man har mindst to afsavn, et bedre billede af det samlede omfang af afsavn i dimensionen, da mindst to afsavn i den forbindelse er udtryk for, at man ikke har en bil, men heller ikke har en cykel eller har råd til at benytte offentlig transport.

Det er en højere andel blandt de økonomiske fattige mænd end kvinder, der har mindst ét og mindst to afsavn inden for dimensionen, da flere blandt de økonomisk fattige mænd end blandt de økonomisk fattige kvinder oplyser, at de ikke har en bil eller en cykel af økonomiske grunde (tabel 5.23). I den øvrige befolkning er der derimod lidt flere kvinder end mænd med afsavn i denne dimension, særligt pga. en højere andel blandt de ikke-fattige kvinder på 6 pct., der har undladt at tage offentlig transport pga. økonomi, mod 2 pct. blandt de ikke-fattige mænd.

TABEL 5.23

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende transport. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,8	18,9	1,6	6,0*
Ingen cykel, pga. økonomi	13,4	8,1*	2,2	2,5
Ingen bil, pga. økonomi	34,7	22,3*	7,6	7,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	42,5	36,5	9,5	11,6
Mindst to afsavn inden for dimensionen	17,9	11,0*	1,8	3,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er flere blandt de økonomisk fattige unge og midaldrende respondenter, der har afsavn i transportdimensionen, med 17 pct. i begge aldersgrupper, der har mindst to afsavn, mod 9 pct. blandt de ældre respondenter (tabel 5.24). Det er 20 pct. af de økonomisk fattige 18-29-årige og 21 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige, der har undladt at tage offentlig transport af økonomiske grunde, mod 15 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover, men denne forskel er ikke statistisk signifikant. 16 pct. af de økonomisk fattige unge angiver, at de ikke har en cykel af økonomiske grunde.

TABEL 5.24

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende transport. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	20,2	20,9	14,6	6,2	4,9	1,6
Ingen cykel, pga. økonomi	16,2	12,2	3,1*	2,6	3,9	0,4
Ingen bil, pga. økonomi	40,9	28,4*	20,2*	15,2	8,8	2,7*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	52,4	38,8*	28,7*	21,2	12,2*	3,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	17,3	16,7	8,6*	2,8	4,4	1,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er ikke statistisk signifikante forskelle på indikatorerne i transportdimensionen, når vi sammenligner de økonomisk fattige danskere med de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere (tabel 5.25). Det er således omtrent samme andel, der har mindst to afsavn, med cirka 15 pct. i begge grupper. I den øvrige befolkning er andelen med afsavn i transportdimensionen derimod markant højere blandt indvandrere og efterkommere end blandt danskerne, med henholdsvis 11 pct. og 2 pct. i de to grupper, der har mindst to afsavn.

TABEL 5.25

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende transport. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	17,0	23,5	2,7	15,3*
Ingen cykel, pga. økonomi	11,5	11,1	1,2	13,6*
Ingen bil, pga. økonomi	28,3	32,4	6,8	15,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	37,1	45,1	8,5	31,6*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	15,0	15,5	2,0	11,2*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til husstandstype (tabel 5.26) er det blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at andelen med afsavn vedrørende

transport er højest. 23 pct. af de økonomisk fattige enlige uden børn har måttet undlade at tage offentlig transport af økonomiske grunde, mens denne andel er 17 pct. blandt økonomisk fattige par uden børn, 14 pct. blandt økonomisk fattige enlige uden børn og 12 pct. blandt økonomisk fattige par med børn. Det er også blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel med mindst to afsavn i dimensionen med 20 pct., mens den er 13 pct. blandt både økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn og de økonomisk fattige par uden hjemmeboende børn. Blandt økonomisk fattige par med børn er det kun 5 pct., der har mindst to afsavn i dimensionen.

I den øvrige befolkning er det derimod blandt enlige med hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel med afsavn, hvor 6 pct. har mindst to afsavn. Blandt de ikke-fattige respondenter er andelen med afsavn dog generelt lav for alle fire husstandstyper.

TABEL 5.26

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende transport, særskilt for husstandstypen blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	17,2	12,0	23,4	1,4	2,2	6,2*
Ingen cykel, pga. økonomi	10,0	9,3	13,2	1,0	2,8	3,1
Ingen bil, pga. økonomi	22,8	5,6*	41,4*	3,0	1,9	14,2*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	32,0	20,5	50,9*	4,1	5,9	17,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	12,5	5,1	19,6	1,3	0,7	4,8*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er par uden hjemmeboende børn.
 Kilde: Surveyoplysninger.

KOMMUNIKATION

Det er ret få blandt de økonomisk fattige, der har angivet afsavn for de fire indikatorer vedrørende kommunikation (tabel 5.27). Kun 1 pct. af de økonomisk fattige har af økonomiske grunde ikke en telefon, mens 5 pct. ikke har et TV, 9 pct. har ikke en computer, og 6 pct. har ikke adgang til internettet. I alt er det 13 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét afsavn i dimensionen, og 6 pct., der har mindst to afsavn. Blandt respondenterne i den øvrige befolkning er der næsten ingen med afsavn, idet kun 1 pct. har mindst ét afsavn.

TABEL 5.27

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende kommunikation, særligt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ingen telefon, pga. økonomi	1,0	0,1 *
Intet TV, pga. økonomi	4,8	0,3 *
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	8,6	0,8 *
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	6,1	0,4 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	12,7	1,3 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	5,7	0,2 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 5.28

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende kommunikation. Særligt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Ingen telefon, pga. økonomi	0,9	1,0	0,0	0,1
Intet TV, pga. økonomi	5,4	4,0	0,2	0,3
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	9,0	8,0	0,4	1,3
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	6,3	5,6	0,0	0,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	14,5	9,8	0,6	2,0
Mindst to afsavn inden for dimensionen	5,9	5,4	0,0	0,5

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt økonomisk fattige mænd er det 15 pct., der har mindst ét afsavn i dimensionen, mens det er 10 pct. blandt de økonomisk fattige kvinder (tabel 5.28), men denne forskel er ikke statistisk signifikant. Andelen med mindst to afsavn er omtrent lige stor blandt de økonomisk fattige mænd og kvinder med henholdsvis 6 pct. og 5 pct.

Ser vi på aldersgrupper, er andelen med mindst ét afsavn på de fire indikatorer om kommunikationsmidler højest blandt de økonomisk fattige 18-29-årige, hvor 19 pct. har mindst ét afsavn (tabel 5.29). Det er 11 pct. af de økonomisk fattige unge, der af økonomiske grunde ikke har en computer. Andelen med mindst to afsavn er dog lidt højere blandt de økonomisk fattige ældre på 60 år og derover, med 8 pct. mod 6 pct. blandt de unge og 5 pct. blandt de 30-59-årige, om end disse forskelle ikke er statistisk signifikante. De fleste af de 9 pct. af de økonomisk fattige ældre, der ikke har en computer af økonomiske grunde, har heller ikke internetadgang, mens flere af de unge, der ikke har en computer, formentlig har adgang til internettet på deres telefon.

TABEL 5.29

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende kommunikation. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Ingen telefon, pga. økonomi	1,8	0,4	1,5	0,0	0,1	0,0
Intet TV, pga. økonomi	9,3	4,1*	1,5*	0,9	0,2	0,0
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	11,1	7,3	8,9	0,0	1,1	0,9
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	6,8	5,2	7,5	0,0	0,8	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	18,6	10,7*	11,0*	0,9	1,8	0,9
Mindst to afsavn inden for dimensionen	5,9	4,9	7,5	0,0	0,5	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Opdelt efter etnisk baggrund er der flere blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har mindst ét afsavn vedrørende kommunikation, med 18 pct., og mindst to afsavn, 9 pct., mens disse andele blandt de økonomisk fattige danskere er henholdsvis 10 pct. og 4 pct. (tabel 5.30). Det er 9 pct. af de økonomisk fattige indvandrere, der

ikke har adgang til internettet af økonomiske grunde, mod 4 pct. af de økonomisk fattige danskere.

TABEL 5.30

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende kommunikation. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Ingen telefon, pga. økonomi	0,6	1,6	0,1	0,0
Intet TV, pga. økonomi	2,1	9,3*	0,3	0,0
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	6,8	11,4	0,4	4,8
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	4,0	9,4*	0,2	1,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	9,7	17,6*	0,9	4,8
Mindst to afsavn inden for dimensionen	3,5	9,3*	0,1	1,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til husstandstype er det blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel med afsavn vedrørende kommunikation, idet 18 pct. i denne gruppe har mindst ét og 9 pct. har mindst to af de fire afsavn (tabel 5.31). Blandt de økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn er de tilsvarende andele kun henholdsvis 4 pct. og 1 pct. 12 pct. af de økonomisk fattige enlige uden børn har ikke en computer, og 9 pct. har ikke adgang til internettet.

TABEL 5.31

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende kommunikation. Særskilt for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Ingen telefon, pga. økonomi	0,0	0,0	1,7*	0,0	0,0	0,0
Intet TV, pga. økonomi	1,6	1,5	7,3*	0,0	0,0	0,0
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	5,3	2,3	12,4	0,5	0,0	0,9
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	4,4	0,5	9,1	0,0	0,0	0,4
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	7,7	3,8	18,3*	0,5	0,0	1,6
Mindst to afsavn inden for dimensionen	3,6	0,3	8,7	0,0	0,0	0,4

Ann.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencetegorien er par uden hjemmeboende børn.
 Kilde: Surveyoplysninger.

SOCIALE AFSAVN

Der indgår fem indikatorer på sociale afsavn, knyttet til økonomiske begrænsninger, fx at man ikke har haft familie eller venner til middag af økonomiske grunde (tabel 5.32). Ud over at undersøge de sociale afsavnsmaal, knyttet til økonomiske begrænsninger, har vi også stillet nogle spørgsmål om personens generelle sociale situation, herunder hvor ofte man ses med familie og venner, om man har nære relationer, og om man føler sig ensom. Disse spørgsmål belyser vi nærmere i kapitel 9 om social udsathed blandt de økonomisk fattige.

Det er en forholdsvis høj andel af de økonomisk fattige, der har sociale afsavn pga. økonomi, idet 56 pct. af de økonomisk fattige har angivet mindst ét socialt afsavn, mens 32 pct. har mindst tre afsavn. Blandt de økonomisk ikke-fattige er de tilsvarende andele 17 pct. og 6 pct.

TABEL 5.32

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne for sociale aktiviteter. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	9,6	1,5 *
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	20,4	4,5 *
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	26,5	5,3 *
Ikke taget i byen eller lign. med venner eller familie, pga. økonomi	33,8	9,0 *
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	27,6	4,5 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	55,6	16,6 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	42,6	9,3 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	31,9	5,6 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er relativt få, der ikke har haft familie eller venner til middag af økonomiske grunde, med 10 pct. af de økonomisk fattige og kun 2 pct. af de ikke-fattige. Afsavnene viser sig i stedet ved ikke at have råd til at foretage andre sociale aktiviteter. Det er således 34 pct. af de økonomisk fattige, der har undladt at tage i byen eller lignende med venner eller familie af økonomiske grunde, mens det er 9 pct. i gruppen af ikke-fattige. 28

pct. af de økonomisk fattige har undladt at give fødselsdagsgaver pga. økonomi, mens det samme kun gælder 5 pct. af de ikke-fattige.

At der er en forholdsvis høj andel med sociale afsavn (knyttet til økonomiske forhold), sammenlignet med andelen i de øvrige afsavnsdimensioner, tyder på, at det, hvis der er få økonomiske ressourcer til rådighed i husstanden, ofte er de sociale aktiviteter, der ikke er råd til.

Blandt de økonomisk fattige er der ikke væsentlige forskelle mellem mænd og kvinder i andelen med sociale afsavn, da denne andel er nogenlunde lige stor med henholdsvis 33 pct. og 30 pct. af de økonomisk fattige mænd og kvinder, der har mindst tre af de sociale afsavn, der indgår i dimensionen. Blandt ikke-fattige er forskellen mellem mænd og kvinder lidt større, da 14 pct. af de ikke-fattige mænd har mindst ét af de sociale afsavn (af økonomiske grunde), mens dette gælder lidt flere – 19 pct. – af de ikke-fattige kvinder.

TABEL 5.33

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne for sociale aktiviteter. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	10,1	8,8	0,7	2,2
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	21,0	19,4	3,1	5,8
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	26,0	27,4	3,3	7,3*
Ikke taget i byen eller lignende med venner eller familie, pga. økonomi	33,6	34,0	5,9	12,0*
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	29,5	24,6	4,1	4,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	56,1	54,8	14,1	19,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	43,5	41,3	7,8	10,7
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	32,8	30,4	3,2	7,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Derimod er der en betydelig forskel mellem aldersgrupperne i andelen med sociale afsavn, knyttet til økonomi. Både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige er denne andel væsentligt højere blandt de unge end blandt de ældre. Det er 65 pct. af de økonomisk fattige 18-29-årige, der har mindst ét af de sociale afsavn af økonomiske grunde, mens det samme gælder 56 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige og 44 pct. af de økonomisk fattige på 60 år og derover. Blandt de ikke-fattige er de tilsva-

rende andele 26 pct., 20 pct. og 9 pct. i de tre aldersgrupper. Der er særligt mange økonomisk fattige unge – 41 pct. – der har undladt at tage i byen eller lignende med venner eller familie pga. økonomi.

TABEL 5.34

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne for sociale aktiviteter. Særligt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	12,5	9,4	6,6	0,5	2,4	0,8
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	17,4	20,9	22,9	3,4	5,7	3,6
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	30,7	28,8	15,2*	10,8	6,5	1,3*
Ikke taget i byen eller lign. med venner eller familie, pga. økonomi	40,9	35,5	20,1*	17,1	11,5	2,2*
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	36,5	27,2*	17,6*	7,3	5,8	1,6*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	65,1	55,5*	43,9*	25,8	19,6	8,6*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	50,5	43,2	30,9*	16,5	11,6	3,0*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	40,5	33,5	16,7*	8,2	7,6	1,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk fattige er der en lidt højere andel blandt indvandrere og efterkommere end blandt etniske danskere, der har sociale afsavn. Samlet set er det 61 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har mindst ét af de sociale afsavn, mens dette gælder 52 pct. af de økonomisk fattige danskere. For eksempel er det 26 pct. af de økonomisk fattige indvandrere, der ikke har været ude at spise af økonomiske grunde, mod 17 pct. af de økonomisk fattige danskere. Der er dog ikke nogen nævneværdig forskel på andelen med mindst tre sociale afsavn, med 33 pct. blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere og 31 pct. blandt de økonomisk fattige danskere.

I gruppen af ikke-fattige er forskellen mellem danskere og indvandrere/efterkommere imidlertid markant. Her er der 42 pct. af de ikke-fattige indvandre og efterkommere, der har mindst ét af de sociale afsavn (af økonomiske grunde), mens det kun gælder 14 pct. af de ikke-fattige danskere.

TABEL 5.35

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne for sociale aktiviteter. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	8,0	12,2	0,8	8,0
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	17,0	26,0*	3,3	16,3*
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	24,1	30,5	4,4	14,1*
Ikke taget i byen eller lignende med venner eller familie, pga. økonomi	32,2	36,3	7,6	22,7*
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	26,6	29,3	4,0	8,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	52,2	61,1*	14,0	41,6*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	39,4	47,9*	7,6	25,6*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	31,2	32,9	4,1	19,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til husstandstyper er det blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, at vi finder den højeste andel med sociale afsavn af økonomiske grunde, idet 63 pct. i denne gruppe har mindst ét af de sociale afsavn, og 38 pct. har mindst tre sociale afsavn. Blandt de økonomisk fattige enlige med børn er de tilsvarende tal 44 pct. og 24 pct. Blandt de ikke-fattige er det derimod blandt de enlige med børn, at vi finder langt den højeste andel med sociale afsavn, idet 30 pct. af de ikke-fattige enlige med børn har mindst ét af de sociale afsavn, og 17 pct. har mindst tre afsavn. Blandt ikke-fattige enlige uden børn er de tilsvarende tal 21 pct. og 6 pct.

TABEL 5.36

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne for sociale aktiviteter. Særskilt for husstandstyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige m. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	5,3	3,5	13,0*	0,0	0,9	1,6*
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	20,9	12,0	24,2	3,9	3,0	4,4
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	23,0	21,5	29,7	3,1	3,5	6,3
Ikke taget i byen eller lignende med venner eller familie, pga. økonomi	35,7	26,5	37,0	4,2	8,3	10,8*
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	23,2	16,3	33,9	1,6	2,4	6,7*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	53,5	40,0	63,1	10,5	13,5	20,6*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	39,5	28,9	49,7	5,3	7,2	11,4
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	28,9	19,7	37,9	3,0	4,2	6,3*

Ann.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencetekategorien er par uden hjemmeboende børn.

Kilde: Surveyoplysninger.

REKREATIVE AFSAVN

Ligesom for de sociale afsavn finder vi blandt de økonomisk fattige også en høj andel med rekreative afsavn (tabel 5.37). Det er 32 pct. af de økonomisk fattige, der af økonomiske grunde ikke har holdt en uges ferie væk fra hjemmet, 23 pct., der har vanskeligt ved at fejre højtider pga. økonomi, og 18 pct., der ikke har gået til en regelmæssig fritidsaktivitet af økonomiske grunde. Blandt de ikke-fattige er de tilsvarende andele henholdsvis 8 pct., 4 pct. og 4 pct. for de tre indikatorer. Samlet set er det 42 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét afsavn i dimensionen, mens 23 pct. har mindst to afsavn. Blandt de ikke-fattige er de tilsvarende tal 10 pct. og 5 pct.

TABEL 5.37

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	18,4	4,3 *
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	32,2	8,4 *
Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi	23,4	3,5 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	42,2	10,4 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	23,4	4,5 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Ligesom i forbindelse med de sociale afsavn er der ikke nogen væsentlig forskel mellem de økonomisk fattige mænd og kvinder i andelen med rekreative afsavn, hvor det er 24 pct. af mændene og 23 pct. af kvinderne, der har mindst to rekreative afsavn. I den øvrige befolkning er det kun 4 pct. af mændene og 5 pct. af kvinderne, der har mindst to af de rekreative afsavn.

Derimod er der en betydelig forskel mellem aldersgrupperne i andelen med rekreative afsavn (af økonomiske grunde), hvor det er 30 pct. af de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år, og 25 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige, der har mindst to rekreative afsavn, mens

det kun er 11 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover (tabel 5.38).

TABEL 5.38

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	17,4	20,1	3,0	5,6
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	34,8	28,0	6,9	9,8
Vanskeligt ved at fejre højtider pga. økonomi	23,5	23,3	3,0	4,1
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	42,9	41,0	8,9	11,8
Mindst to afsavn inden for dimensionen	23,7	22,9	3,6	5,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 5.39

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	25,2	18,9*	8,8	5,6	6,2	1,5
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	39,9	33,2*	19,8	11,2	12,4	2,2*
Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi	28,8	24,1	14,8*	3,5	6,1	0,4
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	50,9	43,2	28,7*	14,5	14,3	3,6*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	30,1	24,8	11,2*	5,8	7,2	0,5*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Ser vi på etnisk oprindelse, er der 27 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har mindst to rekreative afsavn, mens denne andel er 21 pct. blandt de økonomisk fattige danskere (tabel 5.40). Forskellen er dog ikke signifikant. I den øvrige befolkning er der derimod en markant og statistisk signifikant forskel i andelen med rekreative afsavn mellem danskere og indvandrere/efterkommere, idet 16 pct. af de

ikke-fattige indvandrere og efterkommere har mindst to rekreative afsavn, mens det samme kun gælder for 3 pct. af de økonomisk ikke-fattige danskere.

TABEL 5.40

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	17,2	20,6	3,2	15,1*
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	30,5	34,8	6,8	23,4*
Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi	22,3	25,3	3,0	9,1
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	41,4	43,5	8,5	28,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	21,2	27,1	3,3	15,5*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til husstandstyper finder vi for de rekreative afsavn den højeste andel blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, hvor 49 pct. har mindst ét af de rekreative afsavn, og 27 pct. har mindst to af de rekreative afsavn (tabel 5.41). Blandt de økonomisk fattige enlige med børn er de tilsvarende tal 35 pct. og 18 pct. I den øvrige befolkning er det derimod blandt de enlige med børn, at vi finder den højeste andel med rekreative afsavn, med 26 pct., der har mindst ét af de rekreative afsavn, og 12 pct. med mindst to rekreative afsavn.

TABEL 5.41

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	17,1	13,3	20,4	2,0	3,2	5,0
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	34,3	21,1	36,7	4,9	7,3	10,0*
Vanskeligt ved at fejre højtidler, pga. økonomi	22,6	14,4	27,9	0,6	2,3	4,5*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	41,4	27,0*	48,6	5,7	8,9	12,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	24,1	15,5	26,9	1,8	2,7	6,1*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencetegorien er par uden hjemmeboende børn.
Kilde: Surveyoplysninger.

HELBRED OG PERSONLIG PLEJE

Indikatorerne vedrørende helbred og personlig pleje er defineret efter samme princip som for de øvrige afsavnsindikatorer. Det vil sige, at afsavnene knytter sig til økonomiske begrænsninger, der har forhindret personen i at afholde udgifter, knyttet til helbredsmæssige forhold og personlig pleje.

Det er 15 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de har ladet være med at købe lægeordineret medicin af økonomiske grunde, mens det kun er 3 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige (tabel 5.42). En yderligere opgørelse viser, at af de økonomisk fattige, der har undladt at købe lægeordineret medicin pga. økonomi, er det 47 pct., der har søgt tilskud hos kommunen til medicin, men kun 22 pct., der har fået et sådant tilskud (ikke vist).

TABEL 5.42

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	3,3 *
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	13,1	3,5 *
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	41,6	9,7 *
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	31,8	9,8 *
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	13,1	3,9 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	54,0	16,0 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	33,8	8,5 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	16,8	4,3 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er 13 pct. af de økonomisk fattige, der har undladt at købe nødvendige briller af økonomiske grunde, mod 4 pct. blandt de ikke-fattige. Af de økonomisk fattige, der har undladt at købe briller pga. økonomi, har 25 pct. søgt tilskud fra kommunen, men kun 11 pct. har fået et sådant tilskud (ikke vist).

Den højeste andel med afsavn på indikatorerne vedrørende helbred og personlig pleje finder vi i forhold til at have ladet være med at gå

til tandlæge af økonomiske grunde, med 42 pct. blandt de økonomisk fattige mod 10 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. 29 pct. af de økonomisk fattige, der har undladt at gå til tandlæge pga. økonomi, har søgt tilskud til tandlæge, mens det er 16 pct., der har fået et sådant tilskud (ikke vist).

Der er 32 pct. af de økonomisk fattige, der har undladt at gå til frisør af økonomiske grunde, sammenholdt med 10 pct. blandt de ikke-fattige.

Det er 13 pct. af de økonomisk fattige, der har haft svært ved at afholde udgifter, forbundet med en kronisk fysisk lidelse eller et handicap, mens det gælder 4 pct. af de ikke-fattige. Det er i alt 35 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de har en kronisk fysisk lidelse eller et handicap, og ud af denne gruppe er det mere end hver tredje (37 pct.), der har haft svært ved at afholde udgifter, forbundet med denne lidelse eller dette handicap (ikke vist). Blandt de økonomisk ikke-fattige har 23 pct. en kronisk lidelse, og ud af dem er det 16 pct., der har haft svært ved at afholde udgifter forbundet hermed.

I alt er det en ret høj andel på 54 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét afsavn vedrørende helbred og personlig pleje, og 17 pct. af de økonomisk fattige har mindst tre afsavn i denne dimension. De tilsvarende andele blandt de økonomisk ikke-fattige er henholdsvis 16 pct. og 4 pct.

Der er ikke markante forskelle mellem de økonomisk fattige mænd og kvinder, hvad angår andelen med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje (tabel 5.43). Der er dog flere af de økonomisk fattige mænd, 45 pct., der har undladt at gå til tandlægen af økonomiske grunde, mod 36 pct. af de økonomisk fattige kvinder. Omvendt er der flere af de økonomisk fattige kvinder, der har ladet være med at gå til frisør jævnligt af økonomiske grunde, sammenlignet med 28 pct. blandt de økonomisk fattige mænd.

TABEL 5.43

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende rekreative afsavn. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	14,7	2,7	4,0
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	12,1	14,7	2,5	4,4
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	45,1	36,1*	8,7	10,6
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	27,5	38,5*	6,0	13,3*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	11,7	15,4	2,9	4,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	55,2	52,2	11,9	19,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	31,9	36,7	6,8	10,2
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	14,8	19,9	3,6	4,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 5.44

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	18,1	15,6	8,4*	5,7	4,7	0,6*
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	10,6	15,4	9,8	3,1	5,1	1,6
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	47,7	41,3	34,9*	14,1	13,7	2,7*
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	38,2	33,0	20,5*	11,2	14,5	3,3*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	10,1	15,0	11,7	2,8	5,3	2,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	61,6	53,6	45,7*	19,6	21,8	7,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	39,9	34,6	23,9*	10,9	12,4	2,5*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	15,5	19,6	10,8	5,4	6,5	1,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencekategorien er de 18-29-årige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Andelen med afsavn, knyttet til helbred og personlig pleje, er på de fleste indikatorer højere blandt de økonomisk fattige unge og lavest blandt dem på 60 år og derover (tabel 5.44). Det er 18 pct. af de økonomisk fattige 18-29-årige og 16 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige, der har undladt at købe lægeordineret medicin, mod 8 pct. blandt de økonomisk

fattige på 60 år og derover. Ligeledes er der flest blandt de økonomisk fattige unge, 48 pct., der har undladt at gå til tandlægen af økonomiske grunde, mod 35 pct. blandt de økonomisk fattige ældre. Der er blandt de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år 62 pct., der har mindst ét afsavn, mens der er 54 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige og 46 pct. af dem på 60 år og derover, der har mindst ét afsavn. Derimod er det blandt de økonomisk fattige 30-59-årige, at vi finder flest med mindst tre afsavn med 20 pct. mod 16 pct. blandt de økonomisk fattige 18-29-årige, og 11 pct. blandt dem på 60 år og derover.

Det er nogenlunde samme andel blandt økonomisk fattige danskere og indvandrere/efterkommere, der har afsavn vedrørende helbred og personlig pleje, med henholdsvis 52 pct. og 58 pct. i de to grupper, der har mindst ét afsavn, og henholdsvis 16 pct. og 18 pct., der har mindst tre afsavn (tabel 5.45). Det er dog 47 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har undladt at gå til tandlægen mod 38 pct. af de økonomisk fattige danskere.

TABEL 5.45

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	13,4	17,0	2,7	9,3
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	13,9	11,8	3,7	1,5*
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	38,4	47,0*	8,7	19,2*
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	32,9	30,1	8,3	24,0*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	11,6	15,5	3,4	8,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	51,9	57,5	14,0	35,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	33,0	34,9	7,6	17,3
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	16,2	17,7	3,7	10,1

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk ikke-fattige er der en væsentligt større forskel mellem danskere og indvandrere/efterkommere, hvor henholdsvis 14 pct. og 35 pct. i de to grupper har mindst ét afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. For eksempel har 19 pct. af de økonomisk fattige ind-

vandrere og efterkommere ladet være med at gå til tandlæge mod 9 pct. af de ikke-fattige danskere.

I forhold til husstandstype finder vi den højeste andel med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje blandt både de økonomisk fattige par og enlige uden hjemmeboende børn, hvor 59 pct. i begge grupper har mindst ét afsavn i denne dimension, mod 42 pct. blandt økonomisk fattige par med børn og 39 pct. blandt økonomisk fattige enlige med børn. I den øvrige befolkning er det derimod blandt enlige med hjemmeboende børn, at der er den højeste andel med mindst ét afsavn, 32 pct. Det er udtryk for, at mange enlige med børn, der ikke tilhører gruppen af økonomisk fattige, tilhører de lavere indkomstgrupper.

TABEL 5.46

Andelen af respondenter med afsavn på indikatorerne vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Par u. hjb. børn (n = 99)			Par m. hjb. børn (n = 360)			Enlige u. hjb. børn (n = 450)			Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Par u. hjb. børn (n = 127)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Par u. hjb. børn (n = 127)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	18,4	12,1	15,4	0,9	2,0	5,2*	11,6	2,0	5,2*	0,9	2,0	5,2*	2,0	5,2*	8,2
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	18,9	11,5	13,4	2,7	3,3	3,3	6,2*	3,3	3,3	2,7	3,3	3,3	3,3	3,3	8,2
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	45,7	33,3	45,6	6,1	9,4	10,6	28,1*	9,4	10,6	6,1	9,4	10,6	9,4	10,6	21,2*
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	27,1	24,8	35,5	6,4	8,7	10,0	30,0	8,7	10,0	6,4	8,7	10,0	8,7	10,0	26,0*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	19,1	9,0	13,4	3,3	2,2	3,4	11,6	2,2	3,4	3,3	2,2	3,4	2,2	3,4	14,0*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	58,5	42,3*	59,3	11,6	14,5	17,2	39,0*	14,5	17,2	11,6	14,5	17,2	11,6	14,5	31,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	35,7	27,3	36,3	5,2	6,3	9,5*	28,3	6,3	9,5*	5,2	6,3	9,5*	5,2	6,3	23,8*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	23,5	11,7	17,4	1,6	3,5	4,6	13,9	3,5	4,6	1,6	3,5	4,6	1,6	3,5	16,2*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Referencetekategorien er par uden hjemmeboende børn.

Kilde: Surveyoplysninger.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi gennemgået omfanget af afsavn på indikatorerne i de ni dimensioner. I alle dimensionerne finder vi en højere andel, der er registreret med afsavn blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige. I de fleste af dimensionerne er det mellem en tredjedel og halvdelen af de økonomisk fattige, der har mindst ét afsavn, mens det gælder væsentligt færre blandt de økonomisk ikke-fattige. Ved en sammenligning på tværs af dimensionerne skal man dog være opmærksom på, at der indgår et forskelligt antal indikatorer i de enkelte dimensioner.

Der er dog også en betydelig del – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige – der ikke har afsavn på de enkelte indikatorer i de forskellige dimensioner. Særligt er der en tendens til, at færre har afsavn på de mest basale indikatorer, som fx om man ikke får et dagligt hovedmåltid eller ikke har passende overtøj og mindst to par sko af økonomiske grunde, mens flere har afsavn på en række øvrige indikatorer, som fx om man af økonomiske grunde har ladet være med at købe sunde og varierede fødevarer eller har måttet lade være med at købe nødvendigt tøj eller fodtøj. Det skal dog ikke overses, at der er 16 pct. af de økonomisk fattige, der angiver, at de ikke spiser tre måltider om dagen, og 6 pct., der ikke spiser et dagligt hovedmåltid af økonomiske grunde.

Det er ret få af både de økonomisk fattige og ikke-fattige, der ikke har toilet eller bad i boligen, men der er 16 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har betalt deres boligudgifter til tiden af økonomiske grunde, mod kun 2 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

Der er også ret få – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige – der ikke har de mest nødvendige møbler og hvidevarer som et køleskab, en fryser, en seng og et spisebord, mens langt flere af de økonomisk fattige ikke har råd til at udskifte slidte møbler og foretage reparationer i boligen. Ligeledes er der ret få – både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige – der ikke har telefon, TV, PC eller adgang til internettet.

20 pct. af de økonomisk fattige har ladet være med at tage offentlige transportmidler af økonomiske grunde, mod kun 4 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

Det er lidt over halvdelen af de økonomisk fattige, der har sociale afsavn og afsavn vedrørende rekreative aktiviteter, knyttet til økonomiske begrænsninger. Det er dog kun 10 pct. af de økonomisk fattige, der af økonomiske grunde har ladet være med at have familie eller venner til middag, sammenlignet med 2 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Derimod er det 34 pct. af de økonomisk fattige, der af økonomiske grunde har ladet være med at tage i byen eller lignende med familie og venner, og 28 pct., der har ladet være med at give fødselsdagsgaver, sammenlignet med henholdsvis 9 pct. og 5 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Der er 23 pct. af de økonomisk fattige, der har svært ved at fejre højtid af økonomiske grunde, mod 4 pct. af de ikke-fattige.

Lidt over halvdelen af de økonomisk fattige har afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. For eksempel er det 15 pct. af de økonomisk fattige, der af økonomiske grunde ikke har købt lægeordineret medicin, sammenlignet med kun 3 pct. af de ikke-fattige, og 42 pct. af de økonomisk fattige har ladet være med at gå til tandlæge af økonomiske grunde, mod 10 pct. af de ikke-fattige.

Der er generelt få forskelle mellem økonomisk fattige mænd og økonomisk fattige kvinder i andelen med afsavn på de enkelte indikatorer, mens der er en klar tendens til, at flere har afsavn blandt de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år, mens færrest har afsavn blandt de økonomisk fattige ældre på 60 år og derover.

På nogle indikatorer er der en lidt højere andel med afsavn blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere end blandt de økonomisk fattige danskere, men der er også en del indikatorer, hvor der ikke kan observeres en sådan forskel.

Derimod er der i den øvrige befolkning, på en betydelig del af indikatorerne, en højere andel med afsavn blandt de ikke-fattige indvandrere og efterkommere end blandt de ikke-fattige danskere, hvilket hænger sammen med, at flere indvandrere og efterkommere relativt set ligger i den lavere del af indkomstfordelingen.

På mange af indikatorerne er der en tendens til, at den højeste andel med afsavn blandt de økonomisk fattige findes i husstande bestående af en enlig voksen uden børn sammenlignet med husstande bestående af par med børn, enlige med børn eller par uden børn. Det kan hænge sammen med, at det særligt er i denne husstandstype, at vi finder en del socialt udsatte voksne. Blandt de økonomisk ikke-fattige er det

derimod for de fleste indikatorer blandt husstande bestående af enlige med børn, at vi finder den højeste andel med afsavn.

BASALE AFSAVN OG MANGE AFSAVN

I dette kapitel belyser vi omfanget af afsavn på tværs af dimensionerne. Først ser vi på det samlede omfang af afsavn på indikatorerne for de mest basale afsavn i hver dimension. Derefter ser vi på det samlede antal afsavn på tværs af alle dimensionerne. Endelig ser vi på, hvor mange der har flere afsavn i hver dimension, hvor vi benytter en tærskelværdi for antallet af afsavn i den enkelte dimension, som afhænger af det samlede antal indikatorer i dimensionen. Derudfra opgør vi, hvor mange der har betydelige afsavn i flere dimensioner.

BASALE AFSAVN

I tabel 6.1 er opgjort andelen blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige, der af økonomiske grunde har afsavn på de mest basale indikatorer inden for hver dimension (jf. kapitel 4). Det er i de fleste tilfælde en ret lav andel, der har afsavn på de enkelte indikatorer for de basale afsavn, både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Samlet set er der dog 44 pct. af de økonomisk fattige, der har angivet at have mindst ét af de basale afsavn, mens 26 pct. har mindst to af afsavnene, og 16 pct. har mindst tre af disse afsavn. Blandt de økonomisk ikke-fattige er disse andele langt lavere med henholdsvis 12 pct., 6 pct. og 2 pct.

TABEL 6.1

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,2	1,1 *
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	15,7	2,6 *
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	1,2 *
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,4	0,4 *
Intet toilet i boligen	1,6	0,4 *
Intet bad i boligen	4,9	1,9 *
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	9,3	3,2 *
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,2
Ingen seng, pga. økonomi	1,0	0,3
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,5	3,9 *
Ingen telefon, pga. økonomi	1,0	0,1 *
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	9,6	1,5 *
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	3,3 *
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	13,1	3,9 *
Mindst ét basalt afsavn	43,8	12,4 *
Mindst to basale afsavn	25,7	5,6 *
Mindst tre basale afsavn	15,7	2,1 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk fattige er der ikke nogen væsentlig forskel på mænd og kvinder hvad angår andelen, der samlet set har angivet ét eller flere af de basale afsavn, idet 43 pct. af de økonomisk fattige mænd og 46 pct. af de økonomisk fattige kvinder har mindst ét af de basale afsavn (tabel 6.2). Ligeledes er det 16 pct. af både de økonomisk fattige mænd og kvinder, der har mindst tre af de basale afsavn.

TABEL 6.2

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,9	5,1	0,8	1,4
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	17,5	12,7	2,7	2,6
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	3,3	6,8	0,9	1,5
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,7	3,9	0,0	0,7
Intet toilet i boligen	2,0	1,0	0,4	0,3
Intet bad i boligen	4,4	5,7	1,8	1,9
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	7,7	11,7	2,8	3,5
Intet køleskab, pga. økonomi	0,9	0,5	0,0	0,3
Ingen seng, pga. økonomi	0,5	1,8	0,0	0,6
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,8	18,9	1,6	6,0*
Ingen telefon, pga. økonomi	0,9	1,0	0,0	0,1
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	10,1	8,8	0,7	2,2
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	14,7	2,7	4,0
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	11,7	15,4	2,9	4,8
Mindst ét basalt afsavn	42,8	45,5	10,3	14,4
Mindst to basale afsavn	26,5	24,6	4,4	6,8
Mindst tre basale afsavn	15,6	15,8	0,8	3,4*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til alder er der flere blandt de økonomisk fattige 18-29-årige og 30-59-årige, der har ét eller flere af de basale afsavn end blandt dem på 60 år og derover. Således har 52 pct. af de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år mindst ét af de basale afsavn, og 18 pct. har mindst tre af afsavnene, mens disse andele er 32 pct. og 9 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover (tabel 6.3). Også i den øvrige befolkning er andelen med basale afsavn højest blandt de unge, med 19 pct. af de ikke-fattige 18-29-årige, der har mindst ét af de basale afsavn, mod 9 pct. af de ikke-fattige på 60 år og derover.

TABEL 6.3

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	7,2	6,1	5,1	0,0	2,0*	0,5
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	22,1	15,8	7,2*	4,5	3,6	0,6
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	7,7	5,0	0,0*	2,6	1,7	0,0
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	6,7	4,4	1,5*	1,1	0,4	0,0
Intet toilet i boligen	0,5	2,1*	1,5	0,0	0,3	0,7
Intet bad i boligen	3,1	4,4	8,4	1,8	1,1	2,7
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	15,4	8,3*	4,3*	6,7	3,3	1,3*
Intet køleskab, pga. økonomi	2,3	0,4	0,0	0,8	0,0	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	1,2	0,9	1,0	0,0	0,6	0,0
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	20,2	20,9	14,6	6,2	4,9	1,6
Ingen telefon, pga. økonomi	1,8	0,4	1,5	0,0	0,1	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	12,5	9,4	6,6	0,5	2,4	0,8
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	18,1	15,6	8,4*	5,7	4,7	0,6*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	10,1	15,0	11,7	2,8	5,3	2,7
Mindst ét basalt afsavn	51,7	44,6	31,9*	18,8	13,1	8,6*
Mindst to basale afsavn	31,8	26,6	15,8*	11,1	6,7	1,7*
Mindst tre basale afsavn	17,9	16,9	9,4*	2,8	3,2	0,6

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er lidt flere af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere end af de økonomisk fattige danskere, der har basale afsavn. 50 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere har mindst ét af de basale afsavn, sammenlignet med 40 pct. blandt de økonomisk fattige danskere (tabel 6.4). Blandt de økonomisk ikke-fattige er det 30 pct. af indvandrere og efterkommere, der har mindst ét af de basale afsavn, mens dette gælder 11 pct. af de ikke-fattige danskere.

TABEL 6.4

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	5,8	7,0	0,6	5,5
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	16,4	14,5	2,1	7,7
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	4,6	1,2	1,0
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	3,6	5,6	0,4	0,0
Intet toilet i boligen	1,5	1,8	0,2	1,8
Intet bad i boligen	3,9	6,6	1,5	5,4
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	8,6	10,4	2,9	5,6
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,8	0,2	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	0,9	1,3	0,3	0,0
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	17,0	23,5	2,7	15,3*
Ingen telefon, pga. økonomi	0,6	1,6	0,1	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	8,0	12,2	0,8	8,0
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	13,4	17,0	2,7	9,3
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	11,6	15,5	3,4	8,8
Mindst ét basalt afsavn	40,0	50,0*	10,6	30,3*
Mindst to basale afsavn	24,8	27,4	4,1	20,1*
Mindst tre basale afsavn	14,3	17,9	1,6	7,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at flest har et eller flere af de basale afsavn, med 52 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, og 19 pct., der har mindst tre af disse afsavn (tabel 6.5). Blandt økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn er det 28 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, og 11 pct., der har mindst tre basale afsavn. I den øvrige befolkning er det derimod blandt de enlige med hjemmeboende børn, at flest er registreret med basale afsavn, idet 27 pct. har mindst ét af de basale afsavn, og 7 pct. har mindst tre af de basale afsavn.

TABEL 6.5

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige				Økonomisk ikke-fattige			
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Enlige m. hjb. børn (n = 127)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Enlige m. hjb. børn (n = 91)
Ikke spiset dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	0,8	2,0	9,4*	2,4	0,0	0,3	1,7*	4,7
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	4,7	9,6	21,2*	9,2	0,5	1,0	4,6*	6,1
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	0,0	5,7*	5,5*	3,6*	1,6	0,6	0,9	3,6
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	0,9	2,6	6,1*	2,1	0,6	0,0	0,0	2,2
Intet toilet i boligen	0,0	0,6	2,4*	1,2	0,0	0,3	0,7	0,0
Intet bad i boligen	1,7	2,3	6,7*	3,9	0,0	1,5	3,3*	2,6
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	10,2	8,9	10,2	2,6	1,4	0,8	4,9*	8,8*
Intet køleskab, pga. økonomi	0,0	0,4	1,2	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	0,0	0,4	1,6*	0,0	0,0	0,0	0,5	1,4
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	17,2	12,0	23,4	13,8	1,4	2,2	6,2*	7,4
Ingen telefon, pga. økonomi	0,0	0,0	1,7*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	5,3	3,5	13,0*	7,2	0,0	0,9	1,6*	9,0*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	18,4	12,1	15,4	11,6	0,9	2,0	5,2*	8,2
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	19,1	9,0	13,4	11,6	3,3	2,2	3,4	14,0*
Mindst ét basalt afsavn	40,2	29,6	51,8	28,4	7,3	6,6	17,0*	27,2*
Mindst to basale afsavn	26,1	15,4	30,5	16,8	1,7	3,1	9,1*	11,5*
Mindst tre basale afsavn	11,0	9,8	19,4	11,2	0,6	0,8	3,2*	7,4

Ann: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

INDIKATORER MED DE STØRSTE OG MINDSTE FORSKELLE

Der er en betydelig variation i forskellen mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige på tværs af indikatorerne. I tabel 6.6 er indikatorerne rangordnet efter størst og mindst forskel i andelen med afsavn for de økonomisk fattige sammenlignet med de økonomisk ikke-fattige. I bilagstabel B1.15 er indikatorerne rangordnet efter indikatorer med størst og mindst afsavn blandt de økonomisk fattige.

Som nævnt i kapitel 2 anser vi det ikke for at være et kriterie for indikatorernes egnethed som afsavnsindikatorer, om der er en stor eller lille forskel på de økonomisk fattige eller ikke-fattige. Afsavnsindikatorerne har til formål at indfange væsentlige og nødvendige fornødenheder og aktiviteter, og en lav andel af de økonomisk fattige med afsavn på visse indikatorer og en lille forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige på disse indikatorer er først og fremmest blot udtryk for, at de økonomisk fattige ikke har omfattende afsavn på disse mål.

Der er både nogle indikatorer, hvor der er en ret stor forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige, og andre indikatorer, hvor der ikke er nogen nævneværdig forskel (tabel 6.6). Den største absolutte forskel findes for, om man har ladet være med at gå til tandlæge af økonomiske grunde, med en difference på 32 procentpoint mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige, mens de indikatorer, hvor der praktisk talt ikke er nogen absolut forskel, er på indikatorerne for indbo og faciliteter i boligen, samt om man har en telefon. Der er også en ret høj absolut forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige på mange af afsavnsmålene for de sociale og rekreative aktiviteter, samt indikatorerne vedrørende, at man må gå i slidt tøj, genbrugstøj/aflagt tøj og har måttet lade være med at købe nødvendigt nyt tøj eller fodtøj.

Der er mindre variation i den relative forskel mellem økonomisk fattige og ikke-fattige på de fleste afsavnsindikatorer. For langt de fleste indikatorer er den relative risiko for at lide et afsavn 3-7 gange højere for økonomisk fattige end for ikke-fattige. De største relative forskelle mellem økonomisk fattige og ikke-fattige findes desuden blandt de mere basale og mindre hyppigt forekommende afsavn – fx ikke at have en fryser, et TV og adgang til internettet, hvor de absolutte forskelle generelt er små.

TABEL 6.6

Afsavnindikatorer, rangordnet efter den største difference i andelen med afsavn mellem økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent og ratio.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)	Absolut forskul	Relativ forskul (ratio)
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	41,6	9,7 *	31,9	4,3
Ikke taget i byen eller lign. med venner eller familie, pga. økonomi	33,8	9,0 *	24,8	3,8
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	31,7	7,5 *	24,2	4,2
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	32,2	8,4 *	23,8	3,8
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	27,6	4,5 *	23,1	6,1
Ingen bil, pga. økonomi	29,9	7,7 *	22,2	3,9
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	31,8	9,8 *	22,0	3,2
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	31,2	9,5 *	21,7	3,3
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	27,1	5,6 *	21,5	4,8
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	26,7	5,4 *	21,3	4,9
Ikke besøgt venner el. familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	26,5	5,3 *	21,2	5,0
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	28,5	7,6 *	20,9	3,8
Vanskeligt ved at fejre højtid, pga. økonomi	23,4	3,5 *	19,9	6,7
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	23,8	4,0 *	19,8	6,0
Ikke købt sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	22,7	4,2 *	18,5	5,4
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	20,9	3,5 *	17,4	6,0
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	20,4	4,5 *	15,9	4,5
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,5	3,9 *	15,6	5,0
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	18,4	3,3 *	15,1	5,6
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	21,3	6,4 *	14,9	3,3
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	18,4	4,3 *	14,1	4,3
Ikke betalt boligudgift (husleje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	15,6	1,9 *	13,7	8,2
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	15,7	2,6 *	13,1	6,0
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	3,3 *	11,5	4,5
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	13,0	2,3 *	10,7	5,7
Træk eller kulde i boligen	22,3	12,5 *	9,8	1,8

(Fortsættes)

TABEL 6.6 FORTSAT

Afsavsindikatorer, rangordnet efter den største difference i andelen med afsavn mellem økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent og ratio.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)	Absolut forskel	Relativ forskel (ratio)
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	13,1	3,5*	9,6	3,7
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	13,1	3,9*	9,2	3,4
Ingen cykel, pga. økonomi	11,3	2,4*	8,9	4,7
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	9,6	1,5*	8,1	6,4
Ingen PC, tablet eller lign., pga. økonomi	8,6	0,8*	7,8	10,8
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	9,3	3,2*	6,1	2,9
Fugt eller svamp i boligen	13,5	7,6*	5,9	1,8
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	6,1	0,4*	5,7	15,3
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lign.	6,1	0,5*	5,6	12,2
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,2	1,1*	5,1	5,6
Overbefolket bolig	8,3	3,4*	4,9	2,4
Intet TV, pga. økonomi	4,8	0,3*	4,5	16,0
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,4	0,4*	4,0	11,0
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	1,2*	3,5	3,9
Ingen vaskemaskine pga. økonomi	5,6	2,1*	3,5	2,7
Intet bad i boligen	4,9	1,9*	3,0	2,6
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	2,9	0,4*	2,5	7,3
Ingen fryser, pga. økonomi	2,5	0,2*	2,3	12,5
Intet toilet i boligen	1,6	0,4*	1,2	4,0
Ingen sofa, pga. økonomi	1,3	0,3*	1,0	4,3
Ingen telefon, pga. økonomi	1,0	0,1*	0,9	10,1
Ingen seng, pga. økonomi	1,0	0,3	0,7	3,3
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,2	0,6	4,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger

SAMLET ANTAL AFSAVN

Det samlede antal afsavn på tværs af alle ni dimensioner er opgjort i tabel 6.7 som andelen med mindst ét afsavn, mindst tre afsavn og så fremdeles. Det er i alt 79 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ét af de 49 afsavn. Andelen er dog også forholdsvis høj blandt de ikke-fattige med 39 pct.

TABEL 6.7

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Mindst 1 afsavn	78,8	38,9 *
Mindst 3 afsavn	61,0	18,5 *
Mindst 5 afsavn	50,9	12,2 *
Mindst 10 afsavn	32,3	5,4 *
Mindst 15 afsavn	22,4	3,1 *
Mindst 20 afsavn	11,5	1,4 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Når man derimod ser på, hvor mange der har flere afsavn på én gang, træder forskellen mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige imidlertid langt tydeligere frem. Således er det 51 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst fem afsavn, sammenlignet med kun 12 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. Det betyder dog også, at det er cirka halvdelen af de økonomisk fattige, der har mindre end fem afsavn og således kun har et begrænset antal afsavn. Det er 32 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst ti afsavn, mod kun 5 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Først når vi ser på et meget højt antal afsavn, er andelen også nogenlunde lav blandt de økonomisk fattige, hvor 12 pct. har over 20 afsavn (mod kun 1 pct. i den øvrige befolkning). Det er udtryk for, at der særligt sker en op-hobning af mange afsavn blandt en del af de økonomisk fattige, mens det er ret almindeligt – også blandt de ikke-fattige – at opleve nogle få afsavnene.

Der er ikke nogen markant forskel mellem de økonomisk fattige mænd og kvinder hvad angår andelen med mange afsavn (tabel 6.8). Det er således 34 pct. af de økonomisk fattige mænd og 29 pct. af de økono-

misk fattige kvinder, der har mindst ti afsavn på tværs af dimensionerne, mens det er henholdsvis 12 pct. og 10 pct., der har mindst tyve afsavn, og ingen af disse forskelle er statistisk signifikante.

TABEL 6.8

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Mindst 1 afsavn	79,9	77,1	36,4	41,3
Mindst 3 afsavn	62,0	59,3	15,5	21,2*
Mindst 5 afsavn	51,7	49,7	10,1	14,2
Mindst 10 afsavn	34,2	29,3	3,8	6,9
Mindst 15 afsavn	22,8	21,7	1,6	4,6*
Mindst 20 afsavn	12,4	10,2	0,5	2,3*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 6.9

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Mindst 1 afsavn	88,5	78,6*	67,3*	53,0	46,8	22,5*
Mindst 3 afsavn	68,3	62,9	46,7*	23,8	24,9	8,0*
Mindst 5 afsavn	59,4	51,9	37,5*	18,3	16,8	3,6*
Mindst 10 afsavn	39,8	34,6	16,6*	9,1	7,5	1,1*
Mindst 15 afsavn	29,0	22,8	12,9*	4,4	5,0	0,3*
Mindst 20 afsavn	12,9	13,0	5,6*	0,0	3,1*	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Derimod er der en betydelig forskel mellem aldersgrupperne hvad angår andelen med mange afsavn. Blandt de økonomisk fattige unge mellem 18 og 29 år er det 40 pct., der har mindst ti afsavn, mens det samme gælder 35 pct. blandt de økonomisk fattige 30-59-årige og 17 pct. blandt dem på 60 år og derover (tabel 6.9). Også blandt de økonomisk ikke-fattige er andelen med mange afsavn højere blandt de unge, med 9 pct. af de ikke-fattige 18-29-årige, der har mindst ti afsavn, mod kun 1 pct. blandt de ikke-fattige på 60 år og derover.

Blandt de økonomisk fattige er der ikke nogen væsentlig forskel i andelen med mange afsavn blandt indvandrere og efterkommere, sammenlignet med danskerne. Det er 33 pct. af de økonomisk fattige danskere og 32 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har mindst ti afsavn, mens det er 11 pct. af danskerne og 13 pct. af indvandrere og efterkommere, der har mindst tyve afsavn (tabel 6.10). I den øvrige befolkning er der derimod en større forskel mellem danskere og indvandrere/efterkommere, idet fx kun 4 pct. af de ikke-fattige danskere har mindst ti afsavn mod 15 pct. af de ikke-fattige indvandrere og efterkommere.

TABEL 6.10

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Mindst 1 afsavn	76,1	83,2*	36,3	63,6*
Mindst 3 afsavn	57,4	66,8*	15,4	47,7*
Mindst 5 afsavn	47,3	56,9*	9,8	35,2*
Mindst 10 afsavn	32,5	32,0	4,4	15,2*
Mindst 15 afsavn	21,7	23,5	2,8	6,6
Mindst 20 afsavn	10,5	13,2	1,2	3,4

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I forhold til husstandstype er det blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at der er den højeste andel med mange afsavn. Det er 38 pct. af de økonomisk fattige enlige uden børn, der har mindst ti afsavn, og 14 pct. har mindst tyve afsavn (tabel 6.11). Blandt økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn er de tilsvarende tal 24 pct. og 9 pct. Blandt økonomisk fattige par med hjemmeboende børn er det 20 pct., der har mindst ti afsavn, og 8 pct., der har mindst tyve afsavn, mens det blandt økonomisk fattige par uden hjemmeboende børn er 32 pct., der har mindst ti afsavn, og 8 pct., der har mindst tyve afsavn. I den øvrige befolkning er det derimod blandt enlige med hjemmeboende børn, at vi finder flest med mange afsavn, idet 14 pct. har mere end ti afsavn, og 8 pct. har mindst tyve afsavn. Den laveste andel med mange afsavn finder vi blandt de ikke-fattige par uden børn, hvor kun 4 pct. har mindst ti afsavn, og kun 1 pct. har mindst tyve afsavn.

TABEL 6.11

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige				Økonomisk ikke-fattige			
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Enlige m. hjb. børn (n = 127)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Enlige m. hjb. børn (n = 91)
Mindst 1 afsavn	76,1	71,0	83,3	70,7	25,1	42,1*	44,4*	57,9*
Mindst 3 afsavn	51,0	48,4	69,2*	49,8	10,8	18,9*	21,3*	34,3*
Mindst 5 afsavn	43,7	38,0	59,1*	36,6	6,4	11,7*	14,1*	27,6*
Mindst 10 afsavn	31,5	20,1	37,8	24,4	1,8	3,5	7,8*	13,8*
Mindst 15 afsavn	22,0	14,2	26,1	16,8	1,5	1,7	3,6	11,6*
Mindst 20 afsavn	7,9	7,9	14,0	8,7	0,0	0,7	1,7*	8,4*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante (p < 0,05).

Kilde: Surveyoplysninger.

AFSAVN I FLERE DIMENSIONER

Ophobningen af mange afsavn i gruppen af økonomisk fattige kommer til udtryk, når vi ser på andelen, der har flere afsavn i hver dimension, og når vi ser på andelen, der i *flere* dimensioner har flere afsavn inden for de enkelte dimensioner. Ved en sådan opgørelse må vi imidlertid tage højde for, at der er et forskelligt antal indikatorer i de enkelte dimensioner. I de dimensioner, hvor der er flest indikatorer, er det også mere sandsynligt, at en højere andel opgøres med afsavn på fx to eller tre indikatorer.

I tabel 6.12 har vi opgjort andelen med mindst to afsavn i de ”små” dimensioner med højst fire indikatorer, og med mindst tre afsavn i de ”store” dimensioner med fem eller flere indikatorer. Det ses tydeligt, at der blandt de økonomisk fattige er en væsentligt højere andel end blandt de ikke-fattige, der er registreret med henholdsvis mindst to og mindst tre afsavn i de forskellige dimensioner. I det følgende anvender vi betegnelsen ”betydelige afsavn” om dem, der har mindst to og mindst tre afsavn i henholdsvis ”de små” og ”de store” dimensioner.

TABEL 6.12

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi for betydelige afsavn, antal indikatorer	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Mad og dagligvarer	3	19,2	3,3 *
Beklædning og fodtøj	3	17,7	2,6 *
Bolig	3	10,4	1,7 *
Indbo	3	14,1	3,1 *
Transport	2	15,2	2,9 *
Kommunikation	2	5,7	0,2 *
Sociale aktiviteter	3	20,5	2,9 *
Rekreative aktiviteter	2	23,4	4,5 *
Helbred og personlig pleje	3	16,8	4,3 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger.

Dernæst har vi i tabel 6.13 opgjort, hvor stor en andel der har betydelige afsavn i en eller flere dimensioner. Heraf ses, at det er 45 pct. af de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst én dimension, mod 11 pct. af de ikke-fattige. 31 pct. af de økonomisk fattige har betydelige af-

savn i mindst to dimensioner, mod kun 5 pct. af de ikke-fattige. 23 pct. af de økonomisk fattige har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mod kun 4 pct. af de ikke-fattige, og 18 pct. af de økonomisk fattige har betydelige afsavn i mindst fire dimensioner, mod kun 2 pct. af de ikke-fattige. Det er dog forholdsvis få – også blandt de økonomisk fattige – der har betydelige afsavn i et meget højt antal dimensioner.

TABEL 6.13

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Mindst 1 dimension	44,5	10,7*
Mindst 2 dimensioner	30,9	5,1*
Mindst 3 dimensioner	23,4	3,9*
Mindst 4 dimensioner	17,8	2,3*
Mindst 5 dimensioner	12,4	1,4*
Mindst 6 dimensioner	7,0	1,1*
Mindst 7 dimensioner	4,8	0,7*
Mindst 8 dimensioner	1,6	0,1*
Mindst 9 dimensioner	0,6	0,1

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Hvis man har betydelige afsavn i flere dimensioner, som fx i mindst tre dimensioner, er der tale om en omfattende ophobning af afsavn, som vi må antage i høj grad er forbundet med vanskelige levevilkår økonomisk, materielt og socialt set.

I tabel 6.14 er opgjort andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner i forhold til køn, alder, etnisk baggrund og husstandstype blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige. Blandt de økonomisk fattige er der ikke nogen signifikant forskel på mænd og kvinder i andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, med 24 pct. blandt de økonomisk fattige mænd og 23 pct. blandt de økonomisk fattige kvinder.

Opdelt på aldersgrupper er andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner blandt de økonomisk fattige 26 pct. i grupperne af 18-29-årige og 30-59-årige, mens den er væsentligt lavere med 14 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover.

TABEL 6.14

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige samt for baggrundsfaktorer. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Betydelige afsavn i mindst tre dimensioner blandt økonomisk fattige (n = 1.036)	Betydelige afsavn i mindst tre dimensioner blandt økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
<i>Køn</i>		
Mænd (ref.)	22,8	2,6
Kvinder	24,4	5,1
<i>Aldersgruppe</i>		
18-29 år (ref.)	25,9	6,7
30-59 år	25,9	5,8
60 år eller derover	13,6*	0,3*
<i>Etnicitet</i>		
Dansk herkomst (ref.)	22,1	3,2
Indvandrere og efterkommere	25,5	10,8
<i>Husstandstype</i>		
Par u. hjemmeboende børn (ref.)	24,1	1,5
Par m. hjemmeboende børn	15,4	2,0
Enlige u. hjemmeboende børn	26,6	5,4*
Enlige m. hjemmeboende børn	19,4	12,1*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). Signifikansniveauet er beregnet mellem kategorierne af baggrundsvariablerne køn, alder, etnicitet og husstandstype, særskilt blandt økonomisk fattige og ikke-fattige, og refererer således ikke til forskellen mellem økonomisk fattige og ikke-fattige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk fattige ligger andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner på nogenlunde samme niveau blandt danskere og indvandrere/efterkommere med henholdsvis 22 pct. og 26 pct. (ikke signifikant). I resten af befolkningen er andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner 11 pct. blandt indvandrere og efterkommere mod 3 pct. blandt danskere, men heller ikke denne forskel er signifikant.

I forhold til husstandstype er det blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner med 27 pct., mens andelen er 19 pct. blandt økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn, 24 pct. blandt økonomisk fattige par uden hjemmeboende børn, og 15 pct. blandt økonomisk fattige par med hjemmeboende børn. I den øvrige befolkning er det derimod blandt de enlige med hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, med 12 pct., mens andelen er 5 pct. blandt de ikke-fattige enlige uden hjemmeboende børn, og kun cirka 2 pct. blandt ikke-fattige par – både med og uden hjemmeboende børn.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi afdækket omfanget af afsavn på tværs af dimensionerne. Vi har set på, hvor mange der har afsavn på de 14 indikatorer, som udgør de mest basale afsavn i de enkelte dimensioner. Vi har også belyst antallet af afsavn i alt på tværs af dimensionerne, og hvor mange der har en ophobning af afsavn i flere dimensioner.

Det er i alt 44 pct. af de økonomisk fattige, som har mindst ét af de basale afsavn, sammenlignet med 12 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. 16 pct. af de økonomisk fattige har mindst tre af de basale afsavn mod kun 2 pct. af de ikke-fattige. Der er flere af de økonomisk fattige unge, der har basale afsavn, end blandt de økonomisk fattige ældre. Der er også flere af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har basale afsavn, end blandt de økonomisk fattige danskere. Også blandt de økonomisk ikke-fattige er der flere, der har basale afsavn blandt indvandrere og efterkommere end blandt danskere. Blandt de økonomisk fattige er det blandt de enlige uden børn, at flest har basale afsavn, mens det for de økonomisk ikke-fattige er blandt enlige med hjemmeboende børn, at flest har basale afsavn.

Ud af de i alt 49 afsavnsindikatorer i de ni dimensioner er det 51 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst fem afsavn, sammenlignet med kun 12 pct. af de økonomisk ikke-fattige. 32 pct. af de økonomisk fattige har mindst ti afsavn, mod kun 5 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Blandt de økonomisk fattige 18-29-årige er det 40 pct., der har mindst ti afsavn, mens det samme gælder 35 pct. af de økonomisk fattige 30-59-årige og 17 pct. blandt de økonomisk fattige ældre på 60 år og derover.

Blandt de økonomisk fattige enlige voksne uden hjemmeboende børn er det 38 pct., der har mindst ti afsavn, mens dette gælder 24 pct. af de økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn. Blandt økonomisk fattige par uden hjemmeboende børn har 32 pct. mindst ti afsavn, mens det samme gælder 20 pct. af de økonomisk fattige par med hjemmeboende børn. Blandt de økonomisk ikke-fattige er det derimod blandt enlige med hjemmeboende børn, at der er den højeste andel med mindst ti afsavn med 14 pct., mod 7 pct. blandt de ikke-fattige enlige uden hjemmeboende børn, 4 pct. blandt ikke-fattige par med hjemmeboende børn og kun 2 pct. blandt ikke-fattige par uden hjemmeboende børn.

Vi har også set på ophobningen af afsavn ved at se på dem, der har flere afsavn i flere af dimensionerne. Her har vi taget højde for, at

der er et forskelligt antal indikatorer i de enkelte dimensioner, og defineret, at man har betydelige afsavn i den enkelte dimension, hvis man har mindst to afsavn i de dimensioner, der har højst fire indikatorer, og mindst tre afsavn i de dimensioner, der har mindst fem indikatorer. Særligt hvis man har betydelige afsavn i flere dimensioner samtidig, er der tale om en ophobning af afsavn.

Der er 23 pct. af de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mod kun 4 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Flere har betydeligt afsavn i mindst tre dimensioner blandt de økonomisk fattige 18-29-årige og 30-59-årige med 26 pct. i begge aldersgrupper, mod 14 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover. I forhold til husstandstype findes den højeste andel med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner blandt de økonomisk fattige hos enlige uden hjemmeboende børn med 27 pct., mens det blandt de økonomisk ikke-fattige derimod er blandt de enlige med hjemmeboende børn, at der er den højeste andel med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner med 12 pct.

AFSAVN, BESKÆFTIGELSE OG FORSØRGELSESGRUNDLAG

I dette kapitel ser vi på betydningen af beskæftigelsessituationen og forsørgelsesgrundlaget for omfanget af afsavn, hvor vi skelner mellem dem, som er i beskæftigelse (lønmodtagere og selvstændige), og dem, som er på forskellige former for overførselsindkomst. Vi ser også på, om der er sket ændringer i den økonomiske situation frem til interviewtidspunktet i 2015 blandt dem, der blev klassificeret som økonomisk fattige. Her tages der højde for, at nogle af dem, der blev klassificeret som fattige i ekspertudvalgets opgørelser, siden da kan være kommet ud af fattigdom, fx ved at være kommet i beskæftigelse. Endelig ser vi nærmere på gruppen af ikke-fattige og skelner mellem forskellige indkomstgrupper, hvor vi sammenligner omfanget af afsavn blandt de økonomisk fattige med personer i forskellige indkomstgrupper i den øvrige befolkning.

BESKÆFTIGELSE OG FORSØRGELSESGRUNDLAG

Opdelingen mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige er baseret på registerdata for 2012, mens spørgeskemaundersøgelsen blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige er foretaget i løbet af foråret og sommeren 2015. Siden udtrækket kan der således være personer, der har bevæget sig ud af gruppen af økonomisk fattige, fx ved at være kommet i beskæfti-

gelse med en indkomst, der ligger over fattigdomsgrænsen. Her må vi forvente, at dem, der i mellemtiden er kommet ud af fattigdom og har fået en højere indkomst, alt andet lige har færre materielle og sociale afsavn, knyttet til økonomiske begrænsninger, end dem, der fortsat tilhører gruppen af økonomisk fattige. På grund af registerforsinkelsen er det ikke muligt at beregne, hvorvidt interviewpersonerne ville tilhøre gruppen af økonomisk fattige i 2015.

I tabel 7.1 er opgjort forsørgelsesgrundlaget på interviewtidspunktet i 2015 blandt dem, der er klassificeret som økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige på baggrund af datagrundlaget fra 2012.

TABEL 7.1

Respondenterne, fordelt efter indkomstgrundlag i 2015. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indkomstgrundlag:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Lønindkomst	23,8	50,8
Selvstændig	12,4	3,7
Ledig	2,2	2,1
SU	5,6	4,5
Kontanthjælp	29,5	3,2
Efterløn	0,4	2,6
Førtidspension	3,7	2,8
Folkepension	12,5	25,1
Andet	9,9	5,1
I alt	100,0	100,0

Anm.: $P < 0,001$.

Kilde: Surveyoplysninger.

På interviewtidspunktet i 2015 var der 24 pct. af de interviewede økonomisk fattige, der havde en lønindkomst, mens 30 pct. var på kontanthjælp. 12 pct. af de økonomisk fattige var selvstændige på interviewtidspunktet.

Tabel 7.2 belyser bevægelserne mellem de forskellige kategorier ved at opgøre sammenhængen mellem forsørgelsesgrundlaget i 2012 (samtidig med opdelingen i økonomisk fattige og ikke-fattige) og i 2015 på interviewtidspunktet, hvor vi sonderer mellem lønmodtagere, selvstændige og personer, der er på overførselsindkomst eller har andet/ukendt indkomstgrundlag.³²

32. Af hensyn til nødvendigheden af, at antallet af personer i de enkelte celler i tabellen har en vis størrelse, er det ikke muligt at foretage en inddeling i mere specifikke svarkategorier.

En betydelig del af interviewpersonerne befinder sig på interviewtidspunktet stadig i samme kategori som i 2012. Blandt de økonomisk fattige, der var lønmodtagere i 2012, er 56 pct. fortsat lønmodtagere i 2015, og 60 pct. af de selvstændige er fortsat selvstændige. Af dem, der var på overførselsindkomst (eller andet) i 2012, er 78 pct. stadig på overførselsindkomst (eller andet) i 2015, mens 22 pct. er kommet i beskæftigelse, heraf 18 pct. som lønmodtagere og 4 pct. som selvstændige. 27 pct. af dem, der tidligere var selvstændige, er skiftet til lønnet beskæftigelse. Mens der således er en betydelig del, der fortsat befinder sig i samme kategori, er der også en del, der i den mellemliggende periode har oplevet en ændring i deres indkomstgrundlag. Der kan også være forskelle på registeroplysningerne og på, hvad respondenterne selv har svaret om deres beskæftigelsessituation.

TABEL 7.2

Respondenternes indkomstgrundlag i 2015 (survey), fordelt efter deres indkomstgrundlag i 2012 (register). Særskilt for økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige. Procent.

Indkomstgrundlag:	Lønmodtager (2015)	Selvstændig (2015)	Overførsler og andet (2015)	I alt
<i>Økonomisk fattige</i>	<i>(n = 287)</i>	<i>(n = 189)</i>	<i>(n = 560)</i>	<i>(n = 1.036)</i>
Lønmodtager (2012) (n = 174)	56,0	10,7	33,3	100,0
Selvstændig (2012) (n = 206)	27,0	60,2	12,8	100,0
Overførsler og andet (2012) (n = 656)	18,5	3,6	77,9	100,0
<i>Økonomisk ikke-fattige</i>	<i>(n = 602)</i>	<i>(n = 48)</i>	<i>(n = 421)</i>	<i>(n = 1.071)</i>
Lønmodtager (2012) (n = 558)	83,9	3,2	12,9	100,0
Selvstændig (2012) (n = 34)	34,8	53,9	11,4	100,0
Overførsler og andet (2012) (n = 479)	24,2	1,5	74,3	100,0

Anm.: I parentes er opgjort det uvægtede antal personer i hver gruppe, mens procentandelene er beregnet på vægtede data.

Kilde: Registerdata og spørgeskemadata.

Samtidig med ændringer i indkomstgrundlaget kan der også være sket ændringer i indkomstniveauet. Som nævnt har det ikke været muligt at inddrage en beregning af, hvorvidt de, der blev klassificeret som økonomisk fattige, fortsat tilhører denne gruppe på interviewtidspunktet. For at tage højde for, at indkomstsituationen kan være forskellig inden for gruppen af økonomisk fattige på interviewtidspunktet, anvender vi i stedet oplysninger om beskæftigelsessituationen på interviewtidspunktet og ser på, om der er forskel i omfanget af materielle og sociale afsavn blandt

dem, der henholdsvis er i beskæftigelse og ikke er i beskæftigelse på interviewtidspunktet.

Forskellen i den økonomiske situation, afhængigt af beskæftigelsessituationen, træder frem, når vi ser på rådighedsbeløbet pr. måned efter skat og faste udgifter ud fra oplysningerne i spørgeskemaet (tabel 7.3). I gruppen, der blev klassificeret som økonomisk fattige, baseret på registerdataene fra 2012, er det gennemsnitlige rådighedsbeløb (for husstanden som helhed) på cirka 10.200 kr. pr måned blandt dem, der på interviewtidspunktet i 2015 har en lønindkomst, og den er cirka 11.000 kr. blandt de selvstændige, mens den kun er ca. 3.800 kr. om måneden for dem uden beskæftigelse. Det skal dog her tages i betragtning, at flere i gruppen uden beskæftigelse er enlige uden børn (ikke vist). Det skal også tages i betragtning, at der er et vist bortfald på spørgsmålet om rådighedsbeløbet, da cirka 12 pct. ikke har kunnet svare på dette spørgsmål.³³

TABEL 7.3

Gennemsnitligt rådighedsbeløb (efter skat og faste udgifter) pr. måned for respondenterne. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige.

Indkomstgrundlag:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Kr./måned	n	Kr./måned	n
Kun lønindkomst	10.204	(227)	13.061	(537)
Kun selvstændig	11.065	(143)	12.403	(41)
Både lønindkomst og selvstændig	9.588	(28)	17.518	(24)
Uden beskæftigelse	3.803	(502)	7.278	(359)

Ann.: I parentes er opgjort det uvægtede antal personer i hver gruppe.

Kilde: Spørgeskemadata.

Samlet set er det (uvægtet) 476 af de 1.036 svarpersoner i gruppen af økonomisk fattige, der er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, mens 560 personer ikke er i beskæftigelse. Blandt de interviewede ikke-fattige er det 650 personer, der er i beskæftigelse, og 421, der ikke er i beskæftigelse.

33. På grund af kompleksiteten i beregningen af økonomisk fattigdom kan oplysningerne om rådighedsbeløbet ikke omregnes til en opgørelse af, hvorvidt personen er økonomisk fattig i 2015.

AFSAVN OG BESKÆFTIGELSESSITUATION

For at tage højde for, at en del af de beskæftigede kan være kommet ud af fattigdomsgruppen, har vi i de følgende tabeller opgjort andelen med basale afsavn, antal akkumulerede afsavn, betydelige afsavn i hver dimension, og dem med betydelige afsavn i flere dimensioner særskilt for dem med og uden beskæftigelse, blandt de fattige og ikke-fattige. I tabel 7.4 er opgjort andelen med basale afsavn.³⁴

TABEL 7.4

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	9,3	0,7 *	1,8	0,4
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	22,1	4,3 *	5,2	0,5 *
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	6,7	1,1 *	1,7	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	6,5	0,7 *	0,8	0,0
Intet toilet i boligen	2,2	0,6	0,0	0,7
Intet bad i boligen	6,6	1,9 *	3,0	0,9 *
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	11,7	5,0 *	4,7	1,9 *
Intet køleskab, pga. økonomi	0,9	0,6	0,0	0,3
Ingen seng, pga. økonomi	1,5	0,2 *	0,6	0
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	24,6	10,5 *	6,1	2,1 *
Ingen telefon, pga. økonomi	1,5	0,0 *	0,1	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,4	2,9 *	2,9	0,3 *
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	19,7	6,1 *	6,6	0,6 *
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	17,6	5,2 *	7,4	0,9 *
Mindst 1 basalt afsavn	54,4	25,3 *	18,8	7,1 *
Mindst 2 basale afsavn	35,6	8,3 *	9,6	2,3 *
Mindst 3 basale afsavn	22,5	3,6 *	4,7	0,0 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er en tydelig forskel i andelen med basale afsavn mellem de to grupper, idet væsentligt færre har basale afsavn blandt de beskæftigede end

34. I bilagstabel B1.16 er opgjort samme fordeling som i tabel 7.4, men med signifikanstest for forskellen mellem de ikke-beskæftigede økonomisk fattige og de ikke-beskæftigede ikke-fattige, og ligeledes signifikanstest mellem de beskæftigede økonomisk fattige og de beskæftigede ikke-fattige. I bilagstabellerne B1.17-B1.25 er opgjort andelen med afsavn for beskæftigede og ikke-beskæftigede på de enkelte indikatorer inden for hver dimension, særskilt for økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige.

blandt de ikke-beskæftigede i gruppen, der blev klassificeret som økonomisk fattig ud fra registerdataene for 2012. Blandt de økonomisk fattige, som er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, er det 25 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, og kun 4 pct., der har mindst tre basale afsavn. Blandt de økonomisk fattige uden beskæftigelse er det derimod 54 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, og 23 pct., der har mindst tre af disse afsavn. I gruppen af økonomisk fattige som helhed er det 44 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, og 16 pct., der har mindst tre af disse afsavn (tabel 6.1, kapitel 6). Når vi sammenligner med andelen med basale afsavn i gruppen af økonomisk fattige som helhed (jf. kapitel 6), er det således flere, der har basale afsavn blandt dem, som på interviewtidspunktet er uden beskæftigelse, og som vi må antage i højere grad fortsat er økonomisk fattige.

Det skal også bemærkes, at andelen med basale afsavn blandt de beskæftigede i gruppen, der blev klassificeret som økonomisk fattige, er væsentligt højere, end den er blandt de beskæftigede, der ikke blev klassificeret som fattige. Hvor 25 pct. i den førstnævnte gruppe som nævnt har mindst ét af de basale afsavn, gælder det kun 7 pct. i den sidstnævnte gruppe. Det kan både være udtryk for, at indkomsten blandt de økonomisk fattige, der er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, fortsat er lavere end blandt de beskæftigede ikke-fattige, ligesom det også kan være udtryk for, at det tager lang tid at komme ud af en situation med materielle og sociale afsavn.

TABEL 7.5

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Mindst 1 afsavn	86,2	65,8*	40,0	38,0
Mindst 3 afsavn	72,3	41,0*	22,3	15,3*
Mindst 5 afsavn	63,4	29,0*	16,1	8,9*
Mindst 10 afsavn	42,5	14,2*	9,5	1,9*
Mindst 15 afsavn	30,1	8,7*	5,8	0,9*
Mindst 20 afsavn	16,4	2,8*	3,1	0,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger

I tabel 7.5 er opgjort andelen med antal akkumulerede afsavn blandt de ikke-beskæftigede og beskæftigede blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige. For dette mål ses det også tydeligt, at andelene med afsavn er højest blandt de ikke-beskæftigede økonomisk fattige. Det er således 63 pct. af de ikke-beskæftigede økonomisk fattige, der har mindst fem afsavn, og 43 pct., der har mindst ti afsavn, sammenlignet med henholdsvis 29 pct. og 14 pct. blandt de økonomisk fattige, som var i beskæftigelse på interviewtidspunktet.

I tabel 7.6 er opgjort andelen med betydelige afsavn i hver dimension (jf. kapitel 6), hvor det ligeledes ses, at der er en tydelig forskel mellem dem, der på interviewtidspunktet var henholdsvis beskæftigede og ikke-beskæftigede blandt dem, der er klassificeret som økonomisk fattige.³⁵

TABEL 7.6

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimension:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Mad og dagligvarer	3	26,7	6,1*	5,3	1,6*
Beklædning og fodtøj	3	24,0	6,5*	4,3	1,2*
Bolig	3	13,0	5,7*	3,0	0,6*
Indbo	3	17,5	8,3*	3,8	2,6
Transport	2	19,7	7,3*	5,4	0,8*
Kommunikation	2	8,2	1,2*	0,5	0
Sociale aktiviteter	3	27,5	8,1*	5,4	0,7*
Rekreative aktiviteter	2	31,5	9,2*	8,0	1,5*
Helbred og personlig pleje	3	22,6	6,5*	7,7	1,4*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Endelig er i tabel 7.7 opgjort andelen med betydelige afsavn i flere dimensioner, opdelt på de beskæftigede og de ikke-beskæftigede blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Her er der også en tydelig forskel på de to grupper. Blandt dem, der er klassificeret som økonomisk fattige, er

35. I bilagstabellerne B1.26-B1.38 er der opgjort fordelinger for afsavn i de enkelte dimensioner, samt for basale afsavn, antal afsavn, betydelige afsavn i hver dimension og antal dimensioner med betydelige afsavn, hvor der tages hensyn til, om en eventuel partner er i beskæftigelse, det vil sige, at andelen med afsavn er opgjort for respondenter, der selv er i beskæftigelse, eller hvor partneren er i beskæftigelse, sammenlignet med dem, hvor hverken respondenter eller partneren er i beskæftigelse.

det 32 pct. af de ikke-beskæftigede, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mens det kun gælder 8 pct. af de beskæftigede. I hele gruppen af økonomisk fattige gælder det 23 pct. (jf. tabel 6.13 i kapitel 6).

TABEL 7.7

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Mindst 1 dimension	55,9	24,5*	14,7	7,4*
Mindst 2 dimensioner	40,4	14,0*	9,1	1,8*
Mindst 3 dimensioner	32,2	7,9*	7,4	1,0*
Mindst 4 dimensioner	24,6	5,9*	4,7	0,3*
Mindst 5 dimensioner	16,9	4,3*	3,1	0,0*
Mindst 6 dimensioner	10,4	1,0*	2,4	0,0*
Mindst 7 dimensioner	7,2	0,5*	1,6	0,0*
Mindst 8 dimensioner	2,3	0,3*	0,3	0,0*
Mindst 9 dimensioner	0,8	0,3	0,1	0,0

I de følgende tabeller, 7.8-7.11, har vi opgjort andelen med basale afsavn, med betydelige afsavn i hver dimension, og med betydelige afsavn i flere dimensioner, opdelt på de specifikke grupper af forsørgelsesgrundlaget – lønindkomst, selvstændige, kontanthjælp og en samlet kategori for andre indkomsttyper (pga. et relativt lavt antal personer i hvert enkelt af de øvrige indkomstkategorier som fx førtidspension og efterløn).

Særligt blandt kontanthjælpsmodtagerne er der en høj andel med basale afsavn. Det gælder både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige kontanthjælpsmodtagere, der i praksis ligger tæt på hinanden indkomstmæssigt. Det er 70 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere, der har mindst ét af de basale afsavn, og 32 pct., der har mindst tre basale afsavn (tabel 7.8). Disse andele er endnu højere blandt de økonomisk ikke-fattige kontanthjælpsmodtagere, hvor 74 pct. har mindst ét, og 46 pct. har mindst tre af de basale afsavn.

Der er også en stor del af kontanthjælpsmodtagerne, der har et højt antal afsavn. 83 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere har mindst fem af de i alt 49 afsavn, 59 pct. har mindst ti afsavn, og 25 pct. har mindst 20 afsavn. Endelig er det 45 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere og 57 pct. af de økonomisk ikke-fattige kontanthjælpsmodtagere, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner.

TABEL 7.8

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for indkomstkilde i 2015 blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige						Økonomisk ikke-fattige					
	Lønind- komst, heltid (n = 184)	Lønind- komst, deltid (n = 103)	Selvstæn- dig (n = 189)	Kontant- hjælp (n = 260)	Andet (n = 300)	Lønind- komst, heltid (n = 491)	Lønind- komst, deltid (n = 111)	Selvstæn- dig (n = 48)	Kontant- hjælp (n = 33)	Andet (n = 388)		
Ikke spiset dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	0,4	0,0	1,5	14,1*	5,3*	0,6	0,0	0,0	24,1*	0,2		
Ikke spiset tre måltider om dagen, pga. økonomi	5,1	4,7	3,0	34,1*	11,8*	0,6	0,0	0,0	35,9*	2,9*		
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vinter- tøj, pga. økonomi	1,3	0,9	0,9	10,7*	3,2	0,7	1,8	0,0	20,3*	0,2		
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	1,2	0,9	0,0	8,4*	4,8	0,0	0,0	0,0	5,7	0,4		
Intet toilet i boligen	0,8	0,0	0,9	3,6*	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		
Intet bad i boligen	2,9	0,0*	2,3	5,1	7,9*	1,1	0,6	0,0*	4,6	2,8		
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	4,3	7,3	4,1	13,0*	10,5*	1,9	1,4	2,8	21,5*	3,4		
Intet køleskab, pga. økonomi	0,0	2,2	0,0	1,6	0,3	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0		
Ingen seng, pga. økonomi	0,0	0,9	0,0	1,5*	1,5	0,0	0,0	0,0	5,7	0,2		
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	9,3	18,2	6,0	36,0*	14,7	1,7	3,2	2,6	37,8*	3,6		
Ingen telefon, pga. økonomi	0,0	0,0	0,0	2,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2		
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. øko- nomi	2,9	6,4	0,3	19,2*	8,5*	0,4	0,0	0,0	25,0*	1,3		
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	8,7	8,0	1,6*	26,0*	14,2	0,7	0,6	0,0	40,2*	4,0*		
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	6,0	8,0	2,3	22,4*	13,4*	1,0	1,2	0,0*	40,8*	4,9*		
Mindst 1 basalt afsavn	30,0	34,0	13,1*	70,0*	40,8*	7,4	6,4	5,4	74,1*	14,6*		
Mindst 2 basale afsavn	10,1	12,1	3,4*	48,7*	24,3*	2,1	3,8	0,0*	64,4*	5,5*		
Mindst 3 basale afsavn	2,7	7,4	1,8	32,0*	14,3*	0,0	0,0	0,0	45,9*	1,6*		

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 7.9

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for indkomstkilde i 2015 blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige						Økonomisk ikke-fattige					
	Lønind- komst, heltdag (n = 184)	Lønind- komst, deltid (n = 103)	Selv- stændig (n = 189)	Kontant- hjælp (n = 260)	Andet (n = 300)	Lønind- komst, heltdag (n = 491)	Lønind- komst, deltid (n = 111)	Selv- stændig (n = 48)	Kontant- hjælp (n = 33)	Andet (n = 388)		
Mindst 1 afsavn	68,4	75,2	55,6*	95,1*	78,4	38,2	36,3	40,0	90,4*	36,2		
Mindst 3 afsavn	37,5	54,3*	34,9	86,7*	59,9*	15,5	15,8	10,9	85,6*	17,5		
Mindst 5 afsavn	29,5	40,9	19,3	82,6*	46,7*	7,5	13,8	10,9	78,7*	11,4		
Mindst 10 afsavn	16,6	19,6	7,3*	59,3*	28,0*	1,7	3,6	0,0*	62,3*	5,5*		
Mindst 15 afsavn	11,3	11,5	3,6*	43,5*	18,5	0,8	1,8	0,0*	52,6*	2,2		
Mindst 20 afsavn	2,8	5,1	1,1	24,6*	9,4*	0,0	0,0	0,0	25,3*	1,4*		

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 7.10

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for indkomstkilde i 2015 blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi – antal indikatorer	Økonomisk fattige					Økonomisk ikke-fattige				
		Lønind-komst, heltid (n = 184)	Lønind-komst, deltid (n = 103)	Selv-stændig (n = 189)	Kontant-hjælp (n = 260)	Andet (n = 300)	Lønind-komst, heltid (n = 491)	Lønind-komst, deltid (n = 111)	Selvstæ-n-dig (n = 48)	Kontant-hjælp (n = 33)	Andet (n = 388)
Mad og dagligvarer	3	7,0	7,9	3,7	38,5*	16,5*	1,5	3,0	0,0*	28,2*	3,5
Beklædning og fodtøj	3	5,5	8,9	5,8	38,3*	11,6*	1,2	1,8	0,0*	40,6*	1,6
Bolig	3	5,2	5,8	6,3	13,9*	12,2*	0,6	0,0	1,6	10,9	2,5
Indbo	3	11,6	6,3	5,9	26,0*	10,1	1,8	6,8	0,0*	25,9*	2,1
Transport	2	7,6	10,0	4,9	29,4*	11,3*	0,8	0,0	2,6	43,7	2,5
Kommunikation	2	0,8	2,2	0,9	8,4*	8,1	0,0	0,0	0,0	5,3*	0,2
Sociale aktiviteter	3	11,3	10,3	2,8*	39,2*	17,3	1,0	0,0*	0,0*	37,4*	3,0*
Rekreative aktiviteter	2	10,4	14,6	3,6*	44,7*	20,1*	1,2	3,0	0,0*	58,9*	4,2*
Helbred og personlig pleje	3	7,4	8,7	3,7	29,3*	16,8*	1,6	1,2	0,0*	49,6*	4,5*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).
Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 7.11

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for indkomstkilde blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige						Økonomisk ikke-fattige			
	Lønind-komst, heltid (n = 184)	Lønind-komst, deltid (n = 103)	Selv-stændig (n = 189)	Kontant-hjælp (n = 260)	Andet (n = 300)	Lønind-komst, heltid (n = 491)	Lønind-komst, deltid (n = 111)	Selv-stændig (n = 48)	Kontant-hjælp (n = 33)	Andet (n = 388)
Antal dimensioner med betydelige afsavn:	26,2	32,1	16,8	73,6*	40,5*	7,0	9,8	4,2	71,4*	10,4
Mindst 1 dimension	16,5	18,5	7,6*	55,0*	27,8*	1,3	4,2	0,0*	64,5*	4,9*
Mindst 2 dimensioner	9,6	9,4	4,7	45,2*	20,9*	0,9	1,8	0,0*	57,4*	3,6*
Mindst 3 dimensioner	7,4	7,7	2,7	38,3*	12,7	0,4	0,0	0,0	40,2*	2,0*
Mindst 4 dimensioner	5,7	5,1	2,2	25,5*	9,5	0,0	0,0	0,0	25,3*	1,4*
Mindst 5 dimensioner	1,2	0,9	0,9	14,7*	6,7*	0,0	0,0	0,0	23,3*	0,9*
Mindst 6 dimensioner	0,0	0,9	0,9	9,9*	5,0*	0,0	0,0	0,0	18,4	0,3
Mindst 7 dimensioner	0,0	0,0	0,9	3,9*	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Mindst 8 dimensioner	0,0	0,0	0,9	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Mindst 9 dimensioner	0,0	0,0	0,9	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

FORBEDRING AF DEN ØKONOMISKE SITUATION

En yderligere indikation af, om der er sket en forandring i den økonomiske situation, er respondenternes egen vurdering af, om der er sket væsentlig forandring i husstandens økonomiske situation inden for de seneste to år. Her har vi grupperet svarene ud fra, om der er sket en forbedring, fx at man har fået et job eller en højere løn, eller at der ikke er sket nogen forbedring.³⁶

TABEL 7.12

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for, om der er sket en forbedring af den økonomiske situation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ingen forbedring (n = 940)	Forbedring (n = 96)	Ingen forbedring (n = 927)	Forbedring (n = 143)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,8	0,7*	1,2	0,5
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	16,3	9,0*	2,8	1,2
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	5,1	0,4*	1,3	0,9
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,6	2,2	0,4	0,0
Intet toilet i boligen	1,8	0,0*	0,3	0,9
Intet bad i boligen	5,2	2,3	1,9	1,4
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	9,5	7,3	3,0	4,1
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,0*	0,2	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	1,1	0,0*	0,3	0,0
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	20,0	14,1	4,2	1,4
Ingen telefon, pga. økonomi	1,1	0,0*	0,1	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	10,4	1,2*	1,7	0,0*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,5	17,4	3,5	2,5
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	13,8	6,6*	4,2	1,6
Mindst 1 basalt afsavn	44,7	35,6	12,5	12,0
Mindst 2 basale afsavn	26,4	19,6	6,1	2,6
Mindst 3 basale afsavn	16,9	3,6*	2,4	0,0*

Anm: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er generelt færre afsavn i de tilfælde, hvor der er sket en forbedring i husstandens økonomiske situation. Blandt de økonomisk fattige husstande, hvor der ikke er sket en forbedring, er det fx 17 pct., der har mindst tre basale afsavn, mod kun 4 pct. i de økonomisk fattige husstan-

36. Det er 83 af de interviewede økonomisk fattige, der angiver, at de har fået et nyt job, mens 19 angiver, at de har fået en lønforhøjelse. De tilsvarende tal blandt de interviewede ikke-fattige er henholdsvis 124 og 29.

de, hvor der er sket en forbedring (tabel 7.12). Der er generelt også en højere andel med flere akkumulerede afsavn (tabel 7.13) og en højere andel med betydelige afsavn i de forskellige dimensioner i de husstande, hvor der ikke er sket en forbedring (tabel 7.14).

TABEL 7.13

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for, om der er sket en forbedring af den økonomiske situation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ingen forbedring (n = 940)	Forbedring (n = 96)	Ingen forbedring (n = 927)	Forbedring (n = 143)
Mindst 1 afsavn	78,5	81,5	37,8	46,4
Mindst 3 afsavn	61,9	51,6	18,0	21,3
Mindst 5 afsavn	52,1	39,3*	12,4	10,8
Mindst 10 afsavn	32,9	25,9	5,8	2,4
Mindst 15 afsavn	22,8	18,2	3,5	0,3*
Mindst 20 afsavn	12,3	3,4*	1,6	0,0*

Anm: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 7.14

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Ingen forbedring (n = 940)	Forbedring (n = 96)	Ingen forbedring (n = 927)	Forbedring (n = 43)
Mad og dagligvarer	3	20,2	9,3*	3,4	2,2
Beklædning og fodtøj	3	18,1	13,1	3,0	0,0*
Bolig	3	10,9	5,7	1,7	2,0
Indbo	3	14,9	6,8*	3,4	1,5
Transport	2	15,8	9,6*	2,9	2,3
Kommunikation	2	6,2	0,4*	0,3	0,0
Sociale aktiviteter	3	20,5	20,2	3,1	1,5
Rekreative aktiviteter	2	24,0	17,5	4,8	2,4
Helbred og personlig pleje	3	16,9	15,7	4,6	2,2

Anm: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Endelig er det 24 pct., der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, i de økonomisk fattige husstande, hvor der ikke er sket en forbedring i den økonomiske situation, mens denne andel er 17 pct. i de husstande, hvor der er sket en forbedring (tabel 7.15). Denne forskel er dog ikke statistisk signifikant.

TABEL 7.15

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ingen forbedring (n = 940)	Forbedring (n = 96)	Ingen forbedring (n = 927)	Forbedring (n = 143)
Mindst 1 dimension	45,4	35,9	10,6	11,4
Mindst 2 dimensioner	31,5	24,3	5,5	2,4
Mindst 3 dimensioner	24,0	17,0	4,4	0,3 *
Mindst 4 dimensioner	18,3	12,6	2,6	0,0 *
Mindst 5 dimensioner	13,0	6,1	1,6	0,0 *
Mindst 6 dimensioner	7,6	1,2 *	1,3	0,0 *
Mindst 7 dimensioner	5,2	1,2 *	0,8	0,0 *
Mindst 8 dimensioner	1,7	0,0 *	0,1	0,0
Mindst 9 dimensioner	0,7	0,0	0,1	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

AFSAVN OPDELT PÅ INDKOMSTKVINTILER

Ekspertudvalgets definition af fattigdom, der er benyttet i undersøgelsen, afgrænser knap 1 pct. af befolkningen som økonomisk fattige. I opgørelserne i de forudgående kapitler har vi sammenlignet afsavnene blandt de økonomisk fattige med gruppen af økonomisk ikke-fattige. I dette afsnit opdeler vi hele befolkningen i fem indkomstgrupper ud fra de såkaldte indkomstkventiler, det vil sige de femtedele (kvintiler), der henholdsvis tjener mindst, næstmindst, er i den mellemste indkomstgruppe, tjener næstmest og mest. Her benytter de vi de husstandsækvivalerede indkomstopgørelser, der ligger til grund for beregningen af, om man er økonomisk fattig eller ikke-fattig. Herved kan vi se på, i hvilken grad afsavnene blandt de økonomisk fattige adskiller sig fra dem, der ligger lige over fattigdomsgrænsen, i den nederste indkomstkventil, ligesom vi kan se på, hvilken forskel der i øvrigt er på omfanget af afsavn i de forskellige indkomstgrupper i den øvrige befolkning. I tabel 7.16 er opgjort andelen med basale afsavn blandt de økonomisk fattige samt for den øvrige befolkning i de fem indkomstkventiler. Gruppen af økonomisk fattige er ikke medregnet i procentandelene med afsavn i den første indkomstkventil.

Andelen med basale afsavn adskiller sig markant mellem de forskellige indkomstkventiler og er højest i den laveste indkomstkventil, hvor

også en betydelig del er registreret med basale afsavn. Andelen er dog lavere end blandt de økonomisk fattige. Blandt de økonomisk fattige er det 44 pct., der er registreret med mindst ét af de basale afsavn, og 16 pct., der har mindst tre basale afsavn, mens de tilsvarende andele i den første indkomstkventil (fraregnet de økonomisk fattige) er på henholdsvis 27 pct. og 9 pct. I den øverste indkomstkventil er der 5 pct., der er registreret med mindst ét af de basale afsavn, men ingen, der er registreret med mindst tre basale afsavn. Selvom andelen med de basale afsavn er højest blandt de økonomisk fattige, er der således også en del, der har basale afsavn i den femtedel af den øvrige befolkning, der tjener mindst. Det kan her særligt bemærkes, at der blandt interviewpersonerne i den laveste indkomstkventil er 10 pct., der svarer, at de har ladet være med at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde.

Forskellene mellem indkomstgrupperne træder også tydeligt frem, når vi ser på antallet af afsavn i de forskellige grupper (tabel 7.17). Det er fx 32 pct. af de økonomisk fattige, der har afsavn på mindst 10 af indikatorerne samlet set, mens det gælder 18 pct. i den laveste indkomstkventil blandt de ikke-fattige, 5 pct. i den anden indkomstkventil, kun 3 pct. i den mellemste indkomstkventil og næsten ingen i de to øverste indkomstkventiler.

Forskellen i omfanget af afsavn mellem de økonomisk fattige og indkomstkventilerne blandt de økonomisk ikke-fattige viser sig også i andelen med betydelige afsavn i de forskellige dimensioner (tabel 7.18) og i andelen med betydelige afsavn i flere dimensioner (tabel 7.19). Det er således 23 pct. af de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mens det er 15 pct. i den laveste indkomstkventil. I de øvrige indkomstkventiler er denne andel derimod meget lav.

TABEL 7.16

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for økonomisk fattige og indkomstkvindiler blandt økonomisk ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige				
		1. kvintil (n = 193)	2. kvintil (n = 197)	3. kvintil (n = 223)	4. kvintil (n = 237)	5. kvintil (n = 220)
Ikke spiset dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,2	3,8	0,7*	0,0*	0,8*	0,0*
Har spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	15,7	9,5*	1,4*	0,0*	1,8*	0,3*
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	5,1	0,4*	0,0*	0,5*	0,0*
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,4	1,4*	0,3*	0,0*	0,0*	0,0*
Intet toilet i boligen	1,6	0,6	0,0*	0,0*	1,1	0,0*
Intet bad i boligen	4,9	2,5	2,4	1,7*	0,7*	2,1*
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	9,3	5,4	5,0*	1,0*	3,9*	0,5*
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,0*	0,8	0,0*	0,0*	0,0*
Ingen seng, pga. økonomi	1,0	1,4	0,0*	0,0*	0,0*	0,0*
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,5	12,4*	2,2*	1,2*	1,6*	1,9*
Ingen telefon, pga. økonomi	1,0	0,0*	0,3	0,0*	0,0*	0,0*
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	9,6	5,6	0,6*	0,0*	1,1*	0,0*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	12,3	2,5*	0,7*	1,3*	0,0*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	13,1	10,0	3,2*	3,6*	2,3*	0,5*
Mindst ét basalt afsavn	43,8	27,0*	12,6*	6,6*	10,6*	5,3*
Mindst to basale afsavn	25,7	18,7	4,7*	1,6*	3,2*	0,0*
Mindst tre basale afsavn	15,7	8,6*	1,2*	0,0*	0,9*	0,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Registeroplysninger (indkomstkvindiler) og surveyoplysninger.

TABEL 7.17

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særsklit for økonomisk fattige og indkomstkvintiler blandt økonomisk ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige (n = 1.036)					Økonomisk ikke-fattige				
	1. kvintil (n = 193)	2. kvintil (n = 197)	3. kvintil (n = 223)	4. kvintil (n = 237)	5. kvintil (n = 220)	1. kvintil (n = 193)	2. kvintil (n = 197)	3. kvintil (n = 223)	4. kvintil (n = 237)	5. kvintil (n = 220)
Mindst 1 afsavn	64,4*	42,0*	40,4*	30,0*	19,1*	78,8	64,4*	40,4*	30,0*	19,1*
Mindst 3 afsavn	38,4*	23,3*	16,4*	11,3*	4,0*	61,0	38,4*	16,4*	11,3*	4,0*
Mindst 5 afsavn	28,4*	15,5*	10,4*	6,0*	1,5*	50,9	28,4*	10,4*	6,0*	1,5*
Mindst 10 afsavn	18,4*	4,8*	3,2*	0,9*	0,0*	32,3	18,4*	3,2*	0,9*	0,0*
Mindst 15 afsavn	11,0*	3,3*	1,3*	0,3*	0,0*	22,4	11,0*	1,3*	0,3*	0,0*
Mindst 20 afsavn	5,5*	1,4*	0,0*	0,3*	0,0*	11,5	5,5*	0,0*	0,3*	0,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Registeroplysninger (indkomstkvintiler) og surveyoplysninger.

TABEL 7.18

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for økonomisk fattige og indkomstkvintiler for økonomisk ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi – antal indikatorer	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige				
			1. kvintil (n = 193)	2. kvintil (n = 197)	3. kvintil (n = 223)	4. kvintil (n = 237)	5. kvintil (n = 220)
Mad og dagligvarer	3	19,2	11,5*	3,2*	0,5*	1,1*	0,3*
Beklædning og fodtøj	3	17,7	10,2*	1,2*	1,7*	0,3*	0,0*
Bolig	3	10,4	3,8*	3,4*	0,5*	1,0*	0,0*
Indbo	3	14,1	8,1*	2,2*	2,5*	2,8*	0,0*
Transport	2	15,2	9,4*	2,9*	0,9*	0,8*	0,5*
Kommunikation	2	5,7	0,9	0,3*	0,0*	0,0*	0,0*
Sociale aktiviteter	3	20,5	9,0*	4,3*	1,0*	0,3*	0,0*
Rekreative aktiviteter	2	23,4	16,7	3,1*	2,1*	0,6*	0,0*
Helbred og personlig pleje	3	16,8	12,4	3,8*	3,3*	2,1*	0,0*

Ann.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Registeroplysninger (indkomstkvintiler) og surveyoplysninger.

TABEL 7.19

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for økonomisk fattige og indkomstkventiler for økonomisk ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige (n = 1.036)					Økonomisk ikke-fattige				
	1. kvintil (n = 193)	2. kvintil (n = 197)	3. kvintil (n = 223)	4. kvintil (n = 237)	5. kvintil (n = 220)	1. kvintil (n = 193)	2. kvintil (n = 197)	3. kvintil (n = 223)	4. kvintil (n = 237)	5. kvintil (n = 220)
Mindst 1 dimension	44,5	11,1 *	8,1 *	6,4 *	0,8 *	27,6 *	11,1 *	8,1 *	6,4 *	0,8 *
Mindst 2 dimensioner	30,9	4,7 *	2,7 *	0,9 *	0,0 *	17,6 *	4,7 *	2,7 *	0,9 *	0,0 *
Mindst 3 dimensioner	23,4	3,3	1,6 *	0,3 *	0,0 *	14,6 *	3,3	1,6 *	0,3 *	0,0 *
Mindst 4 dimensioner	17,8	2,4 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *	8,8 *	2,4 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *
Mindst 5 dimensioner	12,4	1,4 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *	5,5 *	1,4 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *
Mindst 6 dimensioner	7,0	0,6 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *	4,7	0,6 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *
Mindst 7 dimensioner	4,8	0,3	0,0 *	0,3 *	0,0 *	3,0	0,3	0,0 *	0,3 *	0,0 *
Mindst 8 dimensioner	1,6	0,0 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *	0,0 *	0,0 *	0,0 *	0,3 *	0,0 *
Mindst 9 dimensioner	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Registeroplysninger (indkomstkventiler) og surveyoplysninger.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi belyst sammenhængen mellem omfanget af afsavn, og hvad der kendetegner beskæftigelsessituationen og indkomstgrundlaget blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Her skal det tages i betragtning, at opgørelsen af økonomisk fattigdom, som opdelingen i fattige og ikke-fattige er baseret på, vedrører respondenternes situation i 2012, det vil sige, om de i 2012 var økonomisk fattige eller ikke-fattige. Når data fra 2012 er anvendt i opgørelsen, skyldes det den generelle forsinkelse på de registerdata, der anvendes til de beregninger, der ligger til grund for fattigdomsopgørelsen. Ved udtrækket af interviewpersoner til survey-undersøgelsen var opgørelsen fra 2012 således de senest tilgængelige data. Det betyder, at den økonomiske situation for respondenterne kan have ændret sig siden 2012, fx i form af, at personerne ikke længere tilhører gruppen af økonomisk fattige. Da det ikke har været muligt at inddrage en nyere opgørelse af den økonomiske fattigdom, har vi i stedet set på, om der er forskel på omfanget af afsavn blandt de økonomisk fattige, som på interviewtidspunktet i 2015 ikke var i beskæftigelse, sammenlignet med de økonomisk fattige, der var i beskæftigelse.

Der er på hovedparten af afsavnsmålene en højere andel med afsavn blandt de økonomisk fattige, der på interviewtidspunktet ikke var i beskæftigelse, end blandt dem, der var i beskæftigelse. Blandt de økonomisk fattige, der ikke var i beskæftigelse, er andelen med mindst ét af de 14 mest basale afsavn 54 pct. sammenlignet med 25 pct. blandt de økonomisk fattige, der er i beskæftigelse, mens andelen med mindst tre basale afsavn er 23 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke er i beskæftigelse, mod 4 pct. blandt de økonomisk fattige, der er i beskæftigelse. 32 pct. af de økonomisk fattige, der ikke er i beskæftigelse, har betydelige afsavn i mindst tre af de ni dimensioner, mens det er 8 pct. af de økonomisk fattige, der er i beskæftigelse.

De højere andele med afsavn blandt de økonomisk fattige, der ikke er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, indikerer, at det reelle omfang af afsavn blandt dem, der på et givent tidspunkt er økonomisk fattige, formentlig ligger mellem de andele, vi finder for hele gruppen af økonomisk fattige, og de andele vi finder for dem, der ikke er i beskæftigelse blandt respondenterne. Det skal dog også tages i betragtning, at der

blandt de økonomisk fattige også indgår en gruppe, der er i beskæftigelse, herunder både selvstændige og lønmodtagere, hvoraf en del lønmodtagere er deltidsbeskæftigede. Ligeledes skal det tages i betragtning, at ved at se på dem blandt de økonomisk fattige, der (fortsat) ikke er i beskæftigelse, ses der på en gruppe, der formentlig har været økonomisk fattige i endnu længere tid end de tre sammenhængende år, der udgør et af hovedkriterierne i definitionen af økonomisk fattigdom. Derved kan der være tale om en endnu mere specifik gruppe, der måske har et endnu højere omfang af afsavn end gruppen af økonomisk fattige som helhed.

Vi har ligeledes belyst sammenhængen mellem indkomstgrundlaget og omfanget af afsavn. Særligt blandt de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere er der en høj andel med afsavn. Det er 70 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere, der har mindst ét af de basale afsavn, og 32 pct., der har mindst tre af de basale afsavn. 45 pct. af de økonomisk fattige kontanthjælpsmodtagere har betydelige afsavn i mindst tre af de ni afsavnsdimensioner. Blandt de økonomisk fattige er det de selvstændige, der generelt har færrest afsavn.

Endelig har vi sammenlignet omfanget af afsavn blandt de økonomisk fattige med omfanget af afsavn i de forskellige indkomstkventiler for de økonomisk ikke-fattige. Denne analyse viser særligt, at der også i den nederste indkomstkventil blandt de ikke-fattige er en del med afsavn i de forskellige dimensioner. Hvor det blandt de økonomisk fattige er 44 pct., der har mindst ét af de basale afsavn, er det 27 pct. i den nederste indkomstkventil blandt de ikke-fattige, mod kun 5 pct. i den øverste indkomstkventil. Der er 16 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst tre af de basale afsavn, 9 pct. af respondenterne i den nederste indkomstkventil blandt de ikke-fattige og ingen af respondenterne i den øverste indkomstkventil.

Det skal her tages i betragtning, at kriterierne i ekspertudvalgets definition af fattigdom (at personens indkomst har været under 50 pct. af medianindkomsten (i det enkelte år) i mindst tre sammenhængende år, at der ikke er studerende i husstanden, og at husstanden ikke har formue over 100.000 kr. (2010-priser) per voksen), er strengere kriterier end de økonomiske fattigdomsgrænser, der benyttes af OECD (under 50 pct. af medianindkomsten i ét år) og EU (under 60 pct. af medianindkomsten i ét år). Det afspejler sig i, at under én procent af befolkningen er opgjort som økonomisk fattige efter ekspertudvalgets definition. Den strengere grænse betyder, at vi også må forvente, at en del af dem, der ligger i den

lavere del af indkomstfordelingen, men som ikke opfylder den økonomiske fattigdomsdefinitions kriterier, har afsavn i et større omfang end befolkningen som helhed, herunder fx dem, som ville være defineret som økonomisk fattige ud fra OECD's eller EU's definition.

ØKONOMISK STRESS

I dette kapitel afdækker vi, hvordan den økonomiske fattigdom og de materielle og sociale afsavn ofte ledsages af økonomisk stress, ligesom en vanskelig økonomisk situation kan lede til stiftelse af gæld, der kan lede til yderligere afsavn og økonomisk stress pga. gældens byrde.

ØKONOMISK STRESS

Økonomisk stress kommer til udtryk ved, at de faste udgifter opleves som en byrde, at man mangler penge mod slutningen af måneden, at man ikke kan spare op til uforudsete udgifter eller at man må låne penge af familie og venner. Vi opgør ikke sådanne aspekter af økonomisk stress som egentlige materielle og sociale afsavn, men ofte vil de materielle og sociale afsavn og økonomisk stress hænge tæt sammen. I forbindelse med at belyse konsekvenserne af den økonomiske fattigdom er det således væsentligt at afdække, i hvilket omfang forskellige aspekter af økonomisk stress gør sig gældende blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige husstande. I tabel 8.1 er opgjort fordelingerne blandt fattige og ikke-fattige på de forskellige mål for økonomisk stress, der indgår i undersøgelsen.

TABEL 8.1

Andelen af respondenter med forskellige aspekter af økonomisk stress. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Boligudgift er en stor byrde	23,5	7,5*
Renter og afdrag på gæld er en stor byrde	36,1	12,9*
Haft svært ved at betale regninger	38,1	9,8*
Lånt penge af familie eller venner	29,2	7,0*
Fået penge forærende af familie eller venner	26,7	7,7*
Kan ikke betale en uforudset udgift på 4.500 kr.	57,1	18,8*
Har sjældent eller aldrig penge tilovers hver måned	41,5	13,3*
Undladt at spare op, pga. økonomi	52,6	18,2*
Finder det svært eller meget svært på nuværende indtægt	34,6	8,8*
Mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden	23,5	9,2*
Ingen indboforsikring, pga. økonomi	19,5	3,4*
Ingen ulykkesforsikring, pga. økonomi	24,8	3,7*
Søgt om hjælp fra frivillige organisationer	10,0	16,6*
Modtaget hjælp fra frivillige organisationer	5,3	1,0*
Har ikke kunnet leve et almindeligt liv, pga. økonomi	36,3	8,7*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er 24 pct. af de økonomisk fattige, der oplever, at boligudgiften er en stor byrde, mens 36 pct. oplever renter og afdrag på gæld som en stor byrde. 38 pct. har svært ved at betale regninger, og 29 pct. har lånt penge af familie og venner, mens 27 pct. har fået penge forærende af familie og venner for at kunne klare løbende udgifter. Disse andele er generelt væsentligt lavere blandt de ikke-fattige, hvor fx kun 8 pct. oplever boligudgiften som en stor byrde, og 10 pct. har svært ved at betale regninger. Det er 57 pct. af de økonomisk fattige, der ikke kan betale en uforudset udgift på 4.500 kr. pr. måned, mens dette dog også gælder 19 pct. af de ikke-fattige husstande. 42 pct. af de økonomisk fattige husstande har ikke penge tilovers hver måned, og 53 pct. kan ikke spare op.

Der er 20 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har en indboforsikring af økonomiske grunde, mod kun 3 pct. af de ikke-fattige. Ligeledes er der 25 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har en ulykkesforsikring af økonomiske grunde, mod kun 4 pct. af de ikke-fattige. Vi har medtaget disse to mål blandt de økonomiske stressmål, selvom de også kan anses for at være egentlige afsavn.

10 pct. har søgt om hjælp fra frivillige organisationer pga. deres økonomiske situation, hvilket dog lidt overraskende er en lavere andel end blandt de økonomisk ikke-fattige, hvor denne andel er 16 pct. Det er

imidlertid 5 pct. af de økonomisk fattige, der har fået en sådan hjælp, mod kun 1 pct. af de ikke-fattige.

Endelig er der 36 pct. af de økonomisk fattige, der oplever, at de ikke har kunnet leve det, de anser for et almindeligt liv, pga. deres økonomiske situation, mens det blot gælder for 9 pct. blandt de ikke-fattige.

Ud over spørgsmålene om økonomisk stress har vi også spurgt, om personen spiller lotto, oddset, skrabetil eller lignende. Det gør flere af de økonomisk ikke-fattige, med 31 pct., mens denne andel er lavere, med 19 pct., blandt de økonomisk fattige (ikke vist).

Der er i de færreste tilfælde væsentlige forskelle mellem de økonomisk fattige mænd og kvinder på andelen, der oplever de forskellige aspekter af økonomisk stress (tabel 8.2). Dog er der en større andel af de økonomisk fattige mænd – 42 pct. – der har svært ved at betale regninger, end blandt de økonomisk fattige kvinder, hvor denne andel er 33 pct. I forhold til de økonomisk fattige kvinder er der også flere mænd, der ikke har en indbo- eller ulykkesforsikring af økonomiske grunde.

TABEL 8.2

Andelen af respondenter med forskellige aspekter af økonomisk stress. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 580)	Kvinder (n = 456)	Mænd (n = 513)	Kvinder (n = 557)
Boligudgift er en stor byrde	23,6	23,2	6,7	8,3
Renter og afdrag på gæld er en stor byrde	35,9	36,5	10,5	15,3
Haft svært ved at betale regninger	41,5	32,9*	6,9	12,5*
Lånt penge af familie eller venner	28,5	30,3	6,4	7,6
Fået penge forærende af familie eller venner	25,6	28,4	7,5	7,9
Kan ikke betale en uforudset udgift på 4.500 kr.	59,1	53,8	17,9	19,7
Har sjældent eller aldrig penge tilovers hver måned	41,9	41,1	11,1	15,4
Undladt at spare op, pga. økonomi	55,2	48,4	14,8	21,4*
Finder det svært eller meget svært på nuværende indtægt	36,0	32,4	8,3	9,3
Mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden	25,4	20,6	9,0	9,5
Ingen indboforsikring, pga. økonomi	22,6	14,8*	3,2	3,5
Ingen ulykkesforsikring, pga. økonomi	27,4	20,7*	4,0	3,4
Søgt om hjælp fra frivillige organisationer	9,3	11,2	17,2	16,0
Modtaget hjælp fra frivillige organisationer	4,4	6,6	1,1	0,9
Har ikke kunnet leve et alm. liv, pga. økonomi	38,2	33,3	7,4	9,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Ligesom i forbindelse med de materielle og sociale afsavn er der på de fleste af målene for økonomisk stress flere af de økonomisk fattige unge end af de ældre, der svarer bekræftende på indikatorerne for økonomisk stress (tabel 8.3). For eksempel er der 43 pct. af de økonomisk fattige 18-29-årige, der har svært ved at betale regninger, mod 26 pct. blandt dem på 60 år og derover. 65 pct. af de økonomisk fattige unge kan ikke betale en uforudset udgift, og 27 pct. af dem mangler altid penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden. 42 pct. af de økonomisk fattige unge oplyser, at de ikke kan leve det, de anser for et almindeligt liv, pga. deres økonomiske situation, mens denne andel er 38 pct. blandt de økonomisk fattige 30-59-årige og 25 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover.

TABEL 8.3

Andelen af respondenter med forskellige aspekter af økonomisk stress. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 208)	30-59 år (n = 675)	60+ år (n = 153)	18-29 år (n = 164)	30-59 år (n = 588)	60+ år (n = 318)
Boligudgift er en stor byrde	21,4	25,3	20,7	11,6	9,8	3,4*
Renter og afdrag på gæld er en stor byrde	27,6	38,4*	43,7	8,3	15,2	8,5
Haft svært ved at betale regninger	42,9	40,3	26,4*	12,9	14,4	2,5*
Lånt penge af familie eller venner	44,7	26,8*	16,2*	12,7	9,8	1,0*
Fået penge forærende af familie eller venner	39,8	26,1*	12,0*	19,7	8,6*	0,9*
Kan ikke betale en uforudset udgift på 4.500 kr.	65,0	56,6	48,3*	27,3	21,9	11,0*
Har sjældent eller aldrig penge tilovers hver måned	42,5	43,1	36,1	12,0	16,4	10,0
Undladt at spare op, pga. økonomi	53,5	55,8	42,5	20,7	24,1	9,6*
Finder det svært eller meget svært på nuværende indtægt	33,7	36,9	29,6	11,9	10,9	4,7*
Mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden	27,4	24,7	15,4*	14,2	10,7	5,1*
Ingen indboforsikring, pga. økonomi	20,9	21,7	11,8*	6,7	4,4	0,5*
Ingen ulykkesforsikring, pga. økonomi	25,3	26,9	18,4	4,0	5,5	1,3
Søgt om hjælp fra frivillige organisationer	9,9	10,8	8,0	19,5	14,5	17,7
Modtaget hjælp fra frivillige organisationer	5,3	6,0	3,4	0,0	1,7*	0,6
Har ikke kunnet leve et alm. liv, pga. økonomi	42,2	37,9	24,7*	8,0	12,5	4,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

På flere af målene for økonomisk stress er der en højere andel blandt de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere end blandt de økonomisk fattige danskere (tabel 8.4). For eksempel er det 29 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der oplever boligudgiften som en stor byrde, mod 20 pct. af de økonomisk fattige danskere, ligesom der er 41 pct. af de økonomisk fattige indvandrere, der finder det svært eller meget svært på den nuværende indtægt, mens det samme gælder 31 pct. af de økonomisk fattige danskere.

I den øvrige befolkning er der en betydelig forskel mellem danskere og indvandrere/efterkommere på en del af målene for økonomisk stress, hvilket generelt hænger sammen med, at flere indvandrere og efterkommere tilhører de lavere indkomstgrupper. For eksempel er det 24 pct. af de ikke-fattige indvandrere og efterkommere, der har svært ved at betale regninger, mens dette kun gælder 8 pct. af de ikke-fattige danskere.

TABEL 8.4

Andelen af respondenter med forskellige aspekter af økonomisk stress. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
Boligudgift er en stor byrde	20,0	29,4*	6,9	13,0
Renter og afdrag på gæld er en stor byrde	31,8	46,4*	10,5	32,3*
Haft svært ved at betale regninger	36,6	40,7	8,3	24,3*
Lånt penge af familie eller venner	28,8	29,8	6,6	11,4
Fået penge forærende af familie eller venner	27,6	25,2	7,7	7,7
Kan ikke betale en uforudset udgift på 4.500 kr.	54,4	61,3	17,5	31,8*
Har sjældent eller aldrig penge tilovers hver måned	39,8	44,3	11,7	28,7*
Undladt at spare op, pga. økonomi	52,0	53,6	16,2	36,9*
Finder det svært eller meget svært på nuværende indtægt	30,5	41,3*	7,5	21,6*
Mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden	23,2	24,1	8,9	12,2
Ingen indboforsikring, pga. økonomi	18,3	21,6	2,0	16,5*
Ingen ulykkesforsikring, pga. økonomi	21,9	29,5*	2,2	18,3*
Søgt om hjælp fra frivillige organisationer	10,5	9,2	16,3	18,8
Modtaget hjælp fra frivillige organisationer	4,7	6,2	1,1	0,0*
Har ikke kunnet leve et alm. liv, pga. økonomi	36,1	36,6	8,0	15,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Opdelt på husstandstype er det for de fleste af målene for økonomisk stress blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at

vi finder den højeste andel på de forskellige mål (tabel 8.5). For eksempel er det 42 pct. af de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, der har svært ved at betale regninger, mens denne andel blandt de økonomisk fattige er lavest med 28 pct. blandt de enlige med hjemmeboende børn. 43 pct. af de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn oplever, at de ikke kan leve et almindeligt liv pga. deres økonomiske situation, mens den tilsvarende andel er 35 pct. blandt økonomisk fattige par uden hjemmeboende børn, 28 pct. blandt økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn og 22 pct. blandt økonomisk fattige par med hjemmeboende børn.

I den øvrige befolkning er det derimod blandt de enlige forsørgere, at vi finder de højeste andele med økonomisk stress på de fleste af målene. Det er fx 25 pct. af de ikke-fattige enlige med hjemmeboende børn, der har svært ved at betale regninger, mod 13 pct. blandt de ikke-fattige enlige uden hjemmeboende børn og kun 4 pct. blandt ikke-fattige par uden hjemmeboende børn.

TABEL 8.5

Andelen af respondenter med forskellige aspekter af økonomisk stress. Særskilt for husstandstypen blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige						Økonomisk ikke-fattige					
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlige u. hjb. børn (n = 450)	Enlige m. hjb. børn (n = 127)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Enlige m. hjb. børn (n = 91)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlige u. hjb. børn (n = 297)	Enlige m. hjb. børn (n = 91)
Boligudgift er en stor byrde	13,4	22,2	25,6*	28,5*	3,8	10,1*	7,3	19,0*	3,8	10,1*	7,3	19,0*
Renter og afdrag på gæld er en stor byrde	33,7	37,7	37,4	24,9	3,4	13,0*	14,4*	34,0*	3,4	13,0*	14,4*	34,0*
Haft svært ved at betale regninger	33,4	35,6	41,7	27,5	3,9	6,9	13,2*	25,0*	3,9	6,9	13,2*	25,0*
Lånt penge af familie eller venner	30,8	21,7	32,2	23,4	2,9	5,2	10,0*	14,3*	2,9	5,2	10,0*	14,3*
Fået penge forærende af familie eller venner	25,8	20,6	30,1	19,4	3,6	5,5	11,3*	12,3*	3,6	5,5	11,3*	12,3*
Kan ikke betale en uforudset udgift på 4.500 kr.	50,2	38,4	66,1*	49,0	11,2	14,3	24,1*	36,7*	11,2	14,3	24,1*	36,7*
Har sjældent eller aldrig penge tilovers hver måned	43,4	34,1	44,2	37,7	9,3	11,3	14,0	32,7*	9,3	11,3	14,0	32,7*
Undladt at spare op, pga. økonomi	48,8	44,2	58,6	37,0	12,3	16,0	21,5*	31,9*	12,3	16,0	21,5*	31,9*
Finder det svært eller meget svært på nuværende indtægt	30,7	29,2	38,9	24,8	3,3	5,5	13,1*	18,6*	3,3	5,5	13,1*	18,6*
Mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden	15,9	15,0	29,3*	16,0	6,1	7,3	12,5*	11,3	6,1	7,3	12,5*	11,3
Ingen indboforsikring, pga. økonomi	14,4	11,0	25,0*	11,0	2,1	1,2	4,2	10,7	2,1	1,2	4,2	10,7
Ingen ulykkesforsikring, pga. økonomi	18,9	13,6	31,7*	13,0	0,6	1,9	6,8*	5,7	0,6	1,9	6,8*	5,7
Søgt om hjælp fra frivillige organisationer	10,0	14,5	7,4	17,6	11,0	17,7*	21,0*	12,6	11,0	17,7*	21,0*	12,6
Modtaget hjælp fra frivillige organisationer	1,7	2,8	6,6*	7,3*	0,3	0,7	1,0	3,9	0,3	0,7	1,0	3,9
Har ikke kunnet leve et alm. liv, pga. økonomi	35,4	21,6*	42,8	28,0	5,0	7,1	10,2*	20,9*	5,0	7,1	10,2*	20,9*

Ann.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante (p < 0,05).

Kilde: Surveyoplysninger.

GÆLD

En økonomisk vanskelig situation kan også hænge sammen med gæld. Særligt i husstande med lav indkomst kan gæld forværre den aktuelle økonomiske situation, da udgifter til renter og afdrag yderligere reducerer rådighedsbeløbet, og det samme gælder misligholdelse af gæld, idet gælden vokser pga. påløb af renter. Samtidig kan en økonomisk presset situation lede til stiftelse af ny gæld for at få penge til at dække fx faste udgifter, øvrige leveomkostninger og materielle anskaffelser.

I tabel 8.6 er opgjort andelen med gæld ud fra gældens størrelse, baseret på oplysningerne fra spørgeskemaet. Der er spurgt om gæld ud over boliggæld. Det er 54 pct. af de økonomisk fattige, der oplyser at have sådan gæld, mod 33 pct. af de ikke-fattige. Der er dog i de fleste tilfælde tale om gæld under 100.000 kr., men en mindre del af de økonomisk fattige har en forholdsvis stor gæld, særligt set i forhold til den lave indkomst. Det er således 8 pct. af de økonomisk fattige, der har en gæld ud over boliggæld på over en halv million kroner, mens det kun er tilfældet for 4 pct. af de ikke-fattige.

TABEL 8.6

Andelen af respondenter med gæld ud over boliggæld. Særsilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Størrelse på gæld:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
<i>Gæld</i>		*
Ingen gæld	45,9	66,7
Under 49.999 kr.	20,6	9,9
50.000 - 99.999 kr.	10,3	6,3
100.000 - 199.999 kr.	9,1	7,8
200.000 - 499.999 kr.	6,0	5,2
500.000 kr. eller derover	8,2	4,1
I alt	100,0	100,0

Anm.: Der er foretaget en samlet signifikantest for forskellene i andelen mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige.
Kilde: Surveyoplysninger.

Ser vi på køn, har lidt flere af de økonomisk fattige mænd, 57 pct., gæld, mens det er 49 pct. af de økonomisk fattige kvinder, der har gæld ud

over boliggyld (tabel 8.7). Andelen med særligt stor gyld er dog nogenlunde den samme blandt de økonomisk fattige mænd og kvinder.

TABEL 8.7

Andelen af respondenter med gyld ud over boliggyld. Særskilt for køn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Størrelse på gyld:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mænd (n = 544)	Kvinder (n = 425)	Mænd (n = 508)	Kvinder (n = 538)
<i>Gyld</i>		*		
Ingen gyld	42,8	50,6	64,8	68,5
Under 49.999 kr.	19,7	21,9	9,7	10,0
50.000-99.999 kr.	12,7	6,4	6,8	5,9
100.000-199.999 kr.	9,5	8,5	9,4	6,2
200.000-499.999 kr.	6,9	4,6	4,4	6,1
500.000 kr. eller derover	8,3	8,0	4,9	3,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 8.8

Andelen af respondenter med gyld ud over boliggyld. Særskilt for aldersgrupper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Størrelse på gyld:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	18-29 år (n = 199)	30-59 år (n = 625)	60+ år (n = 145)	18-29 år (n = 159)	30-59 år (n = 574)	60+ år (n = 313)
<i>Gyld</i>		*	*		*	*
Ingen gyld	39,9	40,1	68,5	59,7	51,4	88,6
Under 49.999 kr.	32,6	16,2	17,1	21,4	10,2	4,1
50.000-99.999 kr.	11,3	13,0	1,8	8,7	9,1	1,9
100.000-199.999 kr.	11,1	10,1	4,1	6,6	13,2	1,7
200.000-499.999 kr.	3,1	7,6	5,3	2,9	8,1	2,8
500.000 kr. eller derover	2,0	13,0	3,4	0,7	8,0	1,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Opdelt på aldersgruppe er andelen med gyld 60 pct., både blandt de økonomisk fattige unge mellem 18-29 år og blandt de økonomisk fattige 30-59-årige, mens den kun er 31 pct. blandt de økonomisk fattige på 60 år og derover (tabel 8.8). Det er særligt blandt de økonomisk fattige 30-59-årige, at vi ser den største andel med en stor gyld, med 13 pct., der har en gyld på over en halv million kroner.

Ser vi på etnisk oprindelse, er andelen med gæld større blandt de økonomisk fattige danskere – med 61 pct. – end blandt indvandrere og efterkommere, hvor 43 pct. har gæld (tabel 8.9). Der er også flere af de økonomisk fattige danskere, der har en stor gæld, idet 10 pct. af disse har en gæld på over en halv million kroner, mens dette kun gælder 5 pct. af de økonomisk fattige indvandrere.

TABEL 8.9

Andelen af respondenter med gæld ud over boliggyld. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Størrelse på gæld:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 742)	Indvandrere og efterkommere (n = 294)	Dansk herkomst (n = 974)	Indvandrere og efterkommere (n = 96)
<i>Gæld</i>		*		
Ingen gæld	39,4	56,7	67,1	62,6
Under 49.999 kr.	21,7	18,7	9,6	12,1
50.000-99.999 kr.	11,8	7,7	5,9	11,0
100.000-199.999 kr.	10,1	7,6	7,9	7,1
200.000-499.999 kr.	6,9	4,4	5,3	4,3
500.000 kr. eller derover	10,1	5,0	4,3	3,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Opdelt på husstandstyper finder vi blandt de økonomisk fattige den højeste andel med gæld (ud over boliggyld) blandt par med hjemmeboende børn, hvor 59 pct. har gæld, og hvor der også er den største andel på 23 pct., der har gæld på mere end en halv million kroner (tabel 8.10). Den laveste andel med gæld blandt de økonomisk fattige finder vi blandt de enlige forsørgere, med 43 pct., der har gæld, men hvor det dog er 10 pct., der har en gæld på over en halv million kr.

Vi har også spurgt til, om respondenterne har restancer på gælden (ud over boliggyld). 25 pct. af de økonomisk fattige har restancer på gælden, mens det kun er 5 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. Derudover kan nævnes, at 19 pct. af de økonomisk fattige oplyser, at de har købt ting på afbetaling inden for det sidste år, mens dette gælder 10 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Endelig er der 5 pct. af de økonomisk fattige, der oplyser, at de har optaget et kvik-lån eller lignende inden for det seneste år, mens dette gælder 2 pct. blandt de ikke-fattige (ikke vist).

TABEL 8.10

Andelen af respondenter med gæld ud over boliggyld. Særskilt for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Størrelse på gæld:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Par u. hjb. børn (n = 91)	Par m. hjb. børn (n = 330)	Enlige m. hjb. børn (n = 426)	Par u. hjb. børn (n = 288)	Par m. hjb. børn (n = 371)	Enlige u. hjb. børn (n = 296)
<i>Gæld</i>						
Ingen gæld	45,9	41,2	45,7	72,7	53,2	71,1
Under 49.999 kr.	18,0	11,8	25,0	6,8	9,7	12,4
50.000-99.999 kr.	7,3	7,6	12,0	6,2	8,5	4,4
100.000-199.999 kr.	14,7	11,5	7,9	5,3	13,3	6,0
200.000-499.999 kr.	4,6	4,5	6,9	4,7	8,5	3,8
500.000 kr. eller derover	9,5	23,5	2,5	4,5	6,9	2,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

GÆLD OG AFSAVN

I de følgende tabeller belyser vi, hvorledes gæld hænger sammen med materielle og sociale afsavn, opdelt på de økonomisk fattige og ikke-fattige. Blandt de økonomisk fattige er der en tendens til, at flere har angivet basale afsavn blandt dem med gæld end blandt dem uden gæld (tabel 8.11). For eksempel er det 23 pct. af de økonomisk fattige med gæld, der har undladt at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde, mod kun 7 pct. af de økonomisk fattige uden gæld. Samlet set er det 52 pct. af de økonomisk fattige med gæld, der har mindst ét basalt afsavn, og 23 pct., der har mindst tre basale afsavn, mens de tilsvarende tal blandt de økonomisk fattige uden gæld er 35 pct. og 7 pct.

TABEL 8.11

Andelen af respondenterne med basale afsavn. Særskilt for gæld blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Har gæld (n = 569)	Har ikke gæld (n = 467)	Har gæld (n = 401)	Har ikke gæld (n = 670)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	8,9	3,2*	1,4	0,9
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	23,0	7,4*	3,4	2,2
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	7,2	1,8*	2,5	0,6
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	5,4	3,3	0,7	0,2
Intet toilet i boligen	2,0	1,2	0,6	0,3
Intet bad i boligen	3,8	6,1	3,3	1,1
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	11,0	7,3	5,1	2,2
Intet køleskab, pga. økonomi	1,1	0,4	0,4	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	1,2	0,8	0,6	0,2
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	25,2	13,1*	4,9	3,4
Ingen telefon, pga. økonomi	1,4	0,4	0,2	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,5	5,3*	2,2	1,1
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	21,6	7,1*	6,0	2,0*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	18,4	7,2*	6,6	2,5*
Mindst 1 basalt afsavn	51,8	34,9*	20,2	8,5*
Mindst 2 basale afsavn	35,9	14,4*	10,0	3,5*
Mindst 3 basale afsavn	23,2	7,2*	3,7	1,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de økonomisk ikke-fattige er gæld på de fleste basale indikatorer ikke forbundet med flere afsavn, men samlet set er der flere ikke-fattige

med gæld (20 pct.) end ikke-fattige uden gæld (9 pct.), der har mindst ét basalt afsavn.

De økonomisk fattige med gæld har også et højere samlet antal afsavn, end de økonomisk fattige uden gæld (tabel 8.12). 46 pct. af de økonomisk fattige med gæld har således mindst ti afsavn, mod 17 pct. af de økonomisk fattige uden gæld. Også blandt de økonomisk ikke-fattige med gæld er der et betydeligt højere samlet antal afsavn end blandt dem uden gæld.

TABEL 8.12

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for gæld blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Har gæld (n = 569)	Har ikke gæld (n = 467)	Har gæld (n = 401)	Har ikke gæld (n = 670)
Mindst 1 afsavn	86,4	70,3*	57,9	29,3*
Mindst 3 afsavn	70,9	49,9*	30,4	12,4*
Mindst 5 afsavn	62,6	37,8*	20,4	8,0*
Mindst 10 afsavn	45,9	17,1*	10,4	2,9*
Mindst 15 afsavn	32,8	10,7*	6,9	1,2*
Mindst 20 afsavn	18,0	4,3*	2,5	0,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Tabel 8.13 viser andelen med betydelige afsavn i de enkelte dimensioner, og tabel 8.14 viser andelen med betydelige afsavn i flere dimensioner, fortsat opdelt på, om personen er økonomisk fattig og har gæld. For økonomisk fattige er der i otte af ni dimensioner en højere andel med betydelige afsavn blandt dem med gæld. Det er 34 pct. af de økonomisk fattige med gæld, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mod 11 pct. blandt de økonomisk fattige uden gæld. Også for de ikke-fattige er andelen højere blandt dem med gæld, med 9 pct. mod 2 pct. af de ikke-fattige uden gæld.

TABEL 8.13

Andelen af respondenterne med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for gæld blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Har gæld (n = 569)	Har ikke gæld (n = 467)	Har gæld (n = 401)	Har ikke gæld (n = 670)
Mad og dagligvarer	3	27,9	9,5*	5,2	2,3
Beklædning og fodtøj	3	25,8	8,5*	5,1	1,4*
Bolig	3	13,9	6,4*	3,5	0,8*
Indbo	3	18,7	9,0*	4,6	2,4
Transport	2	22,1	7,5*	5,1	1,7*
Kommunikation	2	5,8	5,6	0,7	0,0
Sociale aktiviteter	3	29,0	10,9*	5,3	1,6*
Rekreative aktiviteter	2	33,7	11,9*	9,4	2,0*
Helbred og personlig pleje	3	24,6	8,0*	8,7	2,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 8.14

Andelen af respondenterne med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for gæld blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Har gæld (n = 569)	Har ikke gæld (n = 467)	Har gæld (n = 401)	Har ikke gæld (n = 670)
Mindst 1 dimension	56,9	30,7*	17,2	7,4*
Mindst 2 dimensioner	43,1	17,2*	10,8	2,2*
Mindst 3 dimensioner	34,4	11,1*	8,5	1,6*
Mindst 4 dimensioner	26,2	8,4*	5,1	0,9*
Mindst 5 dimensioner	18,3	5,7*	2,5	0,9
Mindst 6 dimensioner	10,7	2,9*	1,6	0,9
Mindst 7 dimensioner	8,0	1,3*	1,3	0,4
Mindst 8 dimensioner	2,8	0,2*	0,4	0,0
Mindst 9 dimensioner	1,2	0,0	0,2	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi belyst omfanget af økonomisk stress og gæld blandt de økonomisk fattige sammenlignet med de økonomisk ikke-fattige. En betydelig del af de økonomisk fattige oplever forskellige former for økonomisk stress. For eksempel er det 24 pct., der oplever, at boligudgiften er en stor byrde, mod kun 8 pct. af de ikke-fattige, og 38 pct. af de øko-

økonomisk fattige har svært ved at betale regninger, mod 10 pct. af de økonomisk ikke-fattige. 42 pct. af de økonomisk fattige har sjældent eller aldrig penge tilovers hver måned, mod 13 pct. af de ikke-fattige, og 24 pct. af de økonomisk fattige mangler altid eller ofte penge til indkøb af nødvendige dagligvarer sidst på måneden, mod 8 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

29 pct. af de økonomisk fattige har lånt penge af deres familie for at få økonomien til at hænge sammen, mod kun 7 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Det er dog kun 10 pct. af de økonomisk fattige, der har søgt om hjælp fra frivillige organisationer, og kun halvdelen af disse, 5 pct., har modtaget en sådan hjælp.

Samlet set er det 35 pct. af de økonomisk fattige, der finder det ”svært” eller ”meget svært” på deres nuværende indtægt, mod 9 pct. af de økonomisk ikke-fattige, og det er 36 pct. af de økonomisk fattige, der oplever, at de ikke kan leve et almindeligt liv pga. deres økonomiske situation, mens det kun gælder 9 pct. af de økonomisk ikke-fattige.

Der er en højere andel af de økonomisk fattige, 54 pct., der har oplyst, at de har gæld (ud over boliggæld), mod 33 pct. af de ikke-fattige. 23 pct. af de økonomisk fattige har gæld på over 100.000 kr., og 8 pct. har en gæld på mere end en halv million kroner. Andelen med gæld er højest blandt de økonomisk fattige med dansk baggrund med 61 pct., mens det er 43 pct. af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der har gæld (ud over boliggæld).

Endelig har analyserne vist, at økonomisk fattige med gæld i højere grad har afsavn end økonomisk fattige uden gæld. Det gælder både med hensyn til de basale afsavn og antallet af afsavn i alt, ligesom de økonomisk fattige med gæld i højere grad har en ophobning af afsavn i flere dimensioner end de økonomisk fattige uden gæld.

AFSAVN, HELBRED OG SOCIAL UDSATHED

I dette kapitel belyser vi i hvilken grad gruppen af økonomisk fattige har andre sociale og psykiske problemer ud over den økonomiske fattigdom, og hvordan de materielle og sociale afsavn spiller sammen med forskellige former for social udsathed.

ØKONOMISK FATTIGDOM, HELBRED OG SOCIAL UDSATHED

For at afdække i hvilket omfang den økonomiske fattigdom også spiller sammen med andre sociale og psykiske problemer og med helbredsforhold, har vi spurgt, om respondenterne har en kronisk fysisk lidelse eller handicap, en psykisk lidelse eller andre psykiske problemer, spurgt om indtag af alkohol og stoffer, samt stillet en række spørgsmål om psykisk helbred – om man har svært ved at sove om natten, har følt sig stresset eller deprimeret eller har svært ved at klare basale hverdagsting som at vaske op og handle ind. Endelig har vi også spurgt til den sociale situation og til, om man ofte føler sig ensom. Tabel 9.1 viser fordelingerne på disse spørgsmål blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige.

TABEL 9.1

Andelen af respondenter med udsathedsidekatorer vedrørende fysisk helbred, psykisk helbred, rusmidler og social situation. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Udsathedsidekatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke- fattige (n = 1.070)
<i>Fysisk helbred</i>		
Langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap	35,1	23,5*
Selvvruderet fysisk helbred:		*
Meget godt	24,7	37,1
Godt	29,3	35,4
Nogenlunde	25,6	19,4
Dårligt	13,6	5,4
Meget dårligt	6,8	2,7
<i>Psykisk helbred</i>		
Psykisk lidelse eller psykiske problemer	24,5	7,5*
Har svært ved at sove om natten flere gange om ugen	35,4	19,1*
Føler sig stresset flere gange om ugen	32,1	14,3*
Føler sig deprimeret flere gange om ugen	22,1	8,6*
Har ofte svært ved at klare basale hverdagsting	17,9	4,7*
<i>Rusmidler</i>		
Drikker alkohol dagligt eller næsten dagligt	14,5	19,4*
Har røget hash inden for den seneste måned	10,3	3,0*
Har taget hårde stoffer inden for den seneste måned	1,8	0,5*
<i>Social situation</i>		
Mødes med familie eller venner én gang om måneden eller mindre	17,8	10,8*
Har ingen nære relationer at dele intime og personlige spørgsmål med	8,3	3,3*
Føler sig ofte ensom	14,9	4,5*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er generelt en væsentligt højere andel, der har tegn på helbredsproblemer og/eller social udsathed blandt de økonomisk fattige end blandt de ikke-fattige på de fleste af indikatorerne. Der er flere blandt de økonomisk fattige, som svarer, at de har en langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller et handicap med 35 pct., mod 24 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. Andelen, der vurderer deres helbred til at være ”dårligt” eller ”meget dårligt”, er også højere blandt de økonomisk fattige med i alt 20 pct., mod 8 pct. blandt de ikke-fattige.

Det er 25 pct. af de økonomisk fattige, der har svaret, at de har en psykisk lidelse eller øvrige psykiske problemer, mod 8 pct. af de ikke-fattige. Det er 35 pct. af de økonomisk fattige, der oplyser, at de har svært ved at sove om natten, 32 pct., der føler sig stressede, og 22 pct., der føler sig deprimerede, mod henholdsvis 19 pct., 14 pct. og 9 pct. af

de ikke-fattige. 18 pct. af de økonomisk fattige svarer, at de ofte har svært ved at klare basale hverdagsting mod kun 5 pct. af de ikke-fattige.

10 pct. af de økonomisk fattige har røget hash inden for den seneste måned, mod 3 pct. af de ikke-fattige. Det er cirka 2 pct. af de økonomisk fattige, der oplyser, at de har taget hårde stoffer (som heroin, kokain og amfetamin) inden for den seneste måned, mod en halv procent blandt de ikke-fattige. Der er dog flere blandt de økonomisk ikke-fattige, 19 pct., der drikker alkohol dagligt eller næsten dagligt, mod 15 pct. blandt de økonomisk fattige. Der er dog ikke spurgt yderligere ind til omfanget af det daglige forbrug. Ud over brug af rusmidler har vi også spurgt om tobaksrygning. Det er 40 pct. af de økonomisk fattige, der er tobaksrygere, mens det er væsentligt færre, 21 pct., af de økonomisk ikke-fattige, der ryger (ikke vist).

Der er 18 pct. af de økonomisk fattige, der kun ser familie og venner én gang om måneden eller mindre, mod 11 pct. af de ikke-fattige. 8 pct. af de økonomisk fattige har ingen nære relationer, som de kan tale med om personlige forhold, sammenlignet med 3 pct. blandt de ikke-fattige. 15 pct. af de økonomisk fattige føler sig ofte ensomme mod 5 pct. af de ikke-fattige. Selvom det således er et mindretal blandt de fattige, der har tegn på social isolation, skal det ikke overses, at afsavnene vedrørende sociale aktiviteter, som vi har afdækket i kapitel 5, kan være med til at forstærke en social isolation.

En mulig årsagssammenhæng mellem den sociale udsathed og den økonomiske fattigdom kan gå begge veje på den måde, at fx psykiske lidelser eller misbrugsproblemer kan være en væsentlig årsag til, at personen ikke er i beskæftigelse. Samtidig kan en presset økonomisk situation være med til at påvirke den psykiske tilstand gennem fx stress og bekymringer omkring den økonomiske situation og vanskeligheder ved at betale faste udgifter og daglige fornødenheder. Her skal det også tages i betragtning, at der blandt de interviewede i gruppen af økonomisk fattige er en sammenhæng mellem, om man er i beskæftigelse, og om man har en psykisk lidelse, brug af hash/stoffer og daglig/næsten daglig brug af alkohol. Af dem blandt de økonomisk fattige, der har angivet mindst ét af disse tre forhold, er det kun 20 pct., der er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, mens dette gælder 43 pct. af dem, der ikke har angivet hverken psykisk lidelse, brug af hash/stoffer eller daglig/næsten daglig brug af alkohol (ikke vist). Det er en indikation på, at det formentlig i højere

grad er blandt de fattige uden øvrige væsentlige sociale og psykiske problemer, der er kommet ud af den økonomiske fattigdom igen.

Der er en betydelig forskel på andelen med kronisk fysisk sygdom/handicap eller indikationer på social udsathed mellem de forskellige husstandstyper (tabel 9.2). Det er blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, at vi finder den højeste andel på 31 pct. med en psykisk lidelse (eller andre psykiske problemer), og ligeledes den højeste andel som har røget hash/taget stoffer inden for den seneste måned med 15 pct. Også blandt økonomisk fattige, der bor i parfamilier uden hjemmeboende, er der en høj andel med en psykisk lidelse med 29 pct., mens denne andel er væsentligt lavere i de økonomisk fattige husstande med børn, hvor 12 pct. af de økonomisk fattige enlige med hjemmeboende børn og 9 pct. af de økonomisk fattige respondenter i parfamilier med hjemmeboende har en psykisk lidelse.

Gruppen af økonomisk fattige er således heterogen hvad angår forekomsten af andre sociale problemer. Det er tydeligt, at der særligt i gruppen af økonomisk enlige fattige uden hjemmeboende børn – der antalmæssigt er den største gruppe blandt de økonomisk fattige – er en betydelig del, som kan karakteriseres som socialt udsatte, mens dette i væsentligt mindre grad gør sig gældende blandt de økonomisk fattige børnefamilier.

TABEL 9.2

Andel med helbreds- og udsathedsfaktorer. Særskit for husstandstype blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Udsathedssindikatorer:	Økonomisk fattige				Økonomisk ikke-fattige			
	Par u. hjb. børn (n = 99)	Par m. hjb. børn (n = 360)	Enlig u. hjb. børn (n = 450)	Enlig m. hjb. børn (n = 127)	Par u. hjb. børn (n = 300)	Par m. hjb. børn (n = 382)	Enlig u. hjb. børn (n = 297)	Enlig m. hjb. børn (n = 91)
Kronisk lidelse eller handicap	46,8	26,9*	36,2	29,3*	24,2	17,3*	26,1	25,5
Psykisk lidelse	28,5	9,2*	30,6	12,3*	2,7	6,3*	11,4*	10,9
Stoffer/hash seneste måned	10,4	1,3*	15,4	3,4	0,7	0,3	7,1*	1,6
Daglig/næsten daglig brug af alkohol	23,6	7,5*	16,2	5,5*	27,3	11,9*	19,4*	8,5*

Anm.: Med *) er markeret forskelle, der er statistisk signifikante (p < 0,05).

Kilde: Surveyoplysninger.

HELBRED, SOCIAL UDSATHED OG AFSAVN

I de følgende tabeller belyser vi, hvorledes helbreds- og udsathedsfaktorerne spiller sammen med de materielle og sociale afsavn. Her ser vi på andelen med de mest basale afsavn og andelen med betydelige afsavn i de forskellige dimensioner for henholdsvis dem med en langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap, dem med psykisk lidelse, brugere af hash eller hårde stoffer, og for dem med daglig eller næsten daglig brug af alkohol, fortsat opdelt på de økonomisk fattige og ikke-fattige.

KRONISK FYSISK LIDELSE ELLER HANDICAP

I tabel 9.3 er opgjort andelen med basale afsavn blandt dem, der har en langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige. I de efterfølgende tabeller, 9.4-9.6, er opgjort andelen med antal akkumulerede afsavn, antallet med betydelige afsavn i hver dimension og andelen med betydelige afsavn i flere dimensioner, ligeledes i forhold til, om man har en kronisk fysisk lidelse eller handicap.

Der er generelt en højere andel, der har basale afsavn (tabel 9.3) blandt de økonomisk fattige, der har en kronisk fysisk lidelse eller handicap, sammenlignet med de økonomisk fattige, der ikke har en kronisk fysisk lidelse eller handicap. Blandt de økonomisk fattige med en kronisk fysisk lidelse eller handicap er der således 27 pct. af de økonomisk fattige, der har mindst tre basale afsavn mod 10 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke har en kronisk fysisk lidelse eller handicap. Ligeledes er det samlede antal afsavn højere blandt de økonomisk fattige med en kronisk fysisk lidelse eller handicap (tabel 9.4) med 45 pct., der har mindst ti afsavn mod 26 pct. blandt dem uden en kronisk fysisk lidelse eller handicap. Der er også flere af dem med en kronisk fysisk lidelse eller handicap, der har betydelige afsavn i de enkelte dimensioner og flere, der har betydelige afsavn i flere dimensioner på én gang (tabel 9.5 og 9.6).

TABEL 9.3

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Kronisk lidelse eller handicap (n = 325)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 711)	Kronisk lidelse eller handicap (n = 236)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 834)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	8,2	5,1	2,1	0,8
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	21,5	12,5*	5,4	1,8
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	7,2	3,3*	2,4	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	5,4	3,8	0,7	0,2
Intet toilet i boligen	1,2	1,8	0,0	0,5
Intet bad i boligen	5,1	4,8	2,0	1,8
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	11,5	8,0	4,5	2,7
Intet køleskab, pga. økonomi	0,6	0,9	0,0	0,2
Ingen seng, pga. økonomi	1,2	0,9	0,4	0,2
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	26,3	15,8*	7,5	2,8*
Ingen telefon, pga. økonomi	1,1	0,9	0,3	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,4	7,5*	4,9	0,4*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	27,2	8,0*	6,4	2,4*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	37,3	0,0*	16,6	0,0*
Mindst 1 basalt afsavn	62,1	33,9*	24,7	8,6*
Mindst 2 basale afsavn	42,3	16,8*	10,4	4,2*
Mindst 3 basale afsavn	26,8	9,6*	5,8	1,0*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.4

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Kronisk lidelse eller handicap (n = 325)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 711)	Kronisk lidelse eller handicap (n = 236)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 834)
Mindst 1 afsavn	89,1	73,2*	51,0	35,2*
Mindst 3 afsavn	74,5	53,7*	29,7	15,0*
Mindst 5 afsavn	66,4	42,5*	20,3	9,7*
Mindst 10 afsavn	44,5	25,7*	11,3	3,6*
Mindst 15 afsavn	33,4	16,4*	7,5	1,8*
Mindst 20 afsavn	20,8	6,5*	4,2	0,6*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.5

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikationer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Kronisk lidelse eller handicap (n = 325)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 711)	Kronisk lidelse eller handicap (n = 236)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 834)
Mad og dagligvarer	3	26,0	15,6*	6,5	2,3*
Beklædning og fodtøj	3	25,9	13,2*	6,1	1,6*
Bolig	3	11,9	9,6	2,9	1,3
Indbo	3	21,6	10,1*	7,7	1,7*
Transport	2	20,0	12,6	4,7	2,3
Kommunikation	2	8,6	4,1*	1,0	0,0
Sociale aktiviteter	3	29,0	15,8*	6,9	1,6*
Rekreative aktiviteter	2	33,5	18,0*	10,0	2,8*
Helbred og personlig pleje	3	33,1	7,9*	10,0	2,5*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.6

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller handicap blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Kronisk lidelse eller handicap (n = 325)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 711)	Kronisk lidelse eller handicap (n = 236)	Ingen kronisk lidelse eller handicap (n = 834)
Mindst 1 dimension	58,1	37,2*	21,3	7,5*
Mindst 2 dimensioner	42,3	24,7*	11,1	3,3*
Mindst 3 dimensioner	36,0	16,6*	8,2	2,6*
Mindst 4 dimensioner	27,0	12,8*	5,2	1,4*
Mindst 5 dimensioner	21,6	7,4*	4,2	0,6*
Mindst 6 dimensioner	11,7	4,5*	3,3	0,5
Mindst 7 dimensioner	7,9	3,2*	2,0	0,3
Mindst 8 dimensioner	3,5	0,6*	0,3	0,1
Mindst 9 dimensioner	1,5	0,2	0,3	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

PSYKISK LIDELSE

Tabel 9.7 viser andelen med basale afsavn for dem med psykiske lidelser eller øvrige psykiske problemer, sammenlignet med dem uden psykiske

lidelser for henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige. Både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige er der en tydelig tendens til, at flere har angivet basale afsavn blandt dem med psykiske lidelser end blandt dem uden psykiske lidelser. For eksempel er det 36 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse, der har undladt at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde, mod kun 9 pct. blandt de økonomisk fattige uden psykiske lidelser. Blandt de ikke-fattige er det 22 pct. af dem med en psykisk lidelse, der angiver, at de har undladt at spise tre måltider om dagen af økonomiske grunde, mod blot 1 pct. af dem uden en psykisk lidelse. 21 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse angiver, at de har undladt at varme boligen op af økonomiske grunde, mod kun 5 pct. af de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse, og 36 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse har undladt at købe lægeordineret medicin af økonomiske grunde, mod 8 pct. af de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse.

TABEL 9.7

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for psykisk lidelse blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Psykisk lidelse (n = 212)	Ingen psykisk lidelse (n = 824)	Psykisk lidelse (n = 74)	Ingen psykisk lidelse (n = 996)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	15,7	3,1*	9,0	0,4
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	36,1	9,0*	22,4	1,0*
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	10,3	2,9*	6,3	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	10,1	2,5*	2,1	0,2
Intet toilet i boligen	3,6	1,0	0,0	0,4
Intet bad i boligen	5,6	4,7	4,4	1,6
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	21,4	5,4*	18,2	1,9*
Intet køleskab, pga. økonomi	0,5	0,9	2,0	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	2,5	0,6	3,8	0,0
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	35,8	14,2*	25,9	2,1*
Ingen telefon, pga. økonomi	2,3	0,5	0,8	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	16,6	7,3*	11,4	0,7*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	36,0	7,9*	24,8	1,6*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	23,7	9,7*	22,4	2,4*
Mindst 1 basalt afsavn	70,0	35,4*	56,6	8,8*
Mindst 2 basale afsavn	56,1	15,9*	43,1	2,6*
Mindst 3 basale afsavn	36,1	9,0*	19,2	0,8*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Samlet set er det 70 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse, der har mindst ét basalt afsavn, og 36 pct., der har mindst tre basale afsavn, mens de tilsvarende tal blandt de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse er 35 pct. og 9 pct. Også blandt de ikke-fattige med en psykisk lidelse er det en høj andel på 57 pct., der har angivet mindst ét af de basale afsavn, og 19 pct., der har mindst tre basale afsavn, mens det blandt de ikke-fattige uden en psykisk lidelse kun er 9 pct., der har mindst ét basalt afsavn, og under 1 pct., der har mindst tre basale afsavn.

De økonomisk fattige med en psykisk lidelse har også et langt højere samlet antal afsavn end de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse (tabel 9.8). 61 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse har således mindst ti afsavn, mod 23 pct. af de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse. Også blandt de økonomisk ikke-fattige med en psykisk lidelse er der et langt højere samlet antal afsavn end blandt dem uden en psykisk lidelse.

TABEL 9.8

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for psykisk lidelse blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Psykisk lidelse (n = 212)	Ingen psykisk lidelse (n = 824)	Psykisk lidelse (n = 74)	Ingen psykisk lidelse (n = 996)
Mindst 1 afsavn	96,7	73,0*	86,3	35,1*
Mindst 3 afsavn	86,4	52,8*	67,5	14,5*
Mindst 5 afsavn	80,0	41,5*	58,9	8,4*
Mindst 10 afsavn	61,4	22,9*	37,0	2,8*
Mindst 15 afsavn	47,5	14,2*	26,6	1,2*
Mindst 20 afsavn	29,5	5,7*	14,7	0,3*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger

Tabel 9.9 viser andelen med betydelige afsavn i de enkelte dimensioner (jf. kapitel 6), og tabel 9.10 viser andelen med betydelige afsavn i flere dimensioner, fortsat opdelt på, om personen har en psykisk lidelse. Heraf ses det, at der i stort set alle dimensionerne er en væsentligt højere andel med betydelige afsavn blandt dem med en psykisk lidelse – og at det gælder både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige.

TABEL 9.9

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for psykisk lidelse blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Psykisk lidelse (n = 212)	Ingen psykisk lidelse (n = 824)	Psykisk lidelse (n = 74)	Ingen psykisk lidelse (n = 996)
Mad og dagligvarer	3	40,6	12,3*	25,2	1,5*
Beklædning og fodtøj	3	40,4	10,3*	19,1	1,3*
Bolig	3	13,5	9,4	9,1	1,1*
Indbo	3	26,9	10,0*	16,4	2,1*
Transport	2	30,5	10,2*	24,7	1,1
Kommunikation	2	9,5	4,5*	3,1	0,0*
Sociale aktiviteter	3	40,6	13,9*	23,2	1,2*
Rekreative aktiviteter	2	46,9	15,8*	34,6	2,0*
Helbred og personlig pleje	3	36,9	10,3*	25,0	2,6*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.10

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for psykisk lidelse blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal dimensioner med betydelige afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Psykisk lidelse (n = 212)	Ingen psykisk lidelse (n = 824)	Psykisk lidelse (n = 74)	Ingen psykisk lidelse (n = 996)
Mindst 1 dimension	74,5	34,8*	53,8	7,2*
Mindst 2 dimensioner	56,6	22,5*	36,0	2,6*
Mindst 3 dimensioner	47,9	15,4*	29,3	1,9*
Mindst 4 dimensioner	41,6	10,1*	24,5	0,5*
Mindst 5 dimensioner	31,0	6,3*	14,7	0,3*
Mindst 6 dimensioner	17,5	3,6*	11,8	0,2*
Mindst 7 dimensioner	11,4	2,7*	8,7	0,1*
Mindst 8 dimensioner	3,5	1,0	0,8	0,1
Mindst 9 dimensioner	1,7	0,3	0,8	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er 48 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mod 15 pct. blandt de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse. Også i den øvrige befolkning er denne andel høj blandt dem med psykiske lidelser, med 29 pct. mod 2 pct. blandt de ikke-fattige uden en psykisk lidelse.

HASH OG HÅRDE STOFFER

Tabel 9.11 viser andelen med basale afsavn opdelt på dem, der har røget hash og/eller taget hårde stoffer den seneste måned, sammenlignet med dem, der ikke har. Andelen med basale afsavn er væsentligt højere blandt dem, der har taget hårde stoffer og/eller røget hash den seneste måned. Det gælder både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Blandt de økonomisk fattige, der har taget stoffer/røget hash, er det 72 pct., der har mindst ét, og 33 pct., der har mindst tre af de basale afsavn, mens de tilsvarende tal blandt de økonomisk fattige, der ikke har taget stoffer/røget hash den seneste måned, er henholdsvis 40 pct. og 14 pct.

TABEL 9.11

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for brug af stoffer/hash blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Stof-fer/hash seneste måned (n = 96)	Ikke stof-fer/hash seneste måned (n = 940)	Stof-fer/hash seneste måned (n = 25)	Ikke stof-fer/hash seneste måned (n = 1045)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	15,1	5,1*	4,9	1,0
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	38,3	12,9*	16,8	2,2
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vin-tertøj, pga. økonomi	7,7	4,3	3,7	1,1
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	10,0	3,7	0,0	0,4
Intet toilet i boligen	7,1	1,0*	0,0	0,4
Intet bad i boligen	10,1	4,3	7,9	1,7
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	17,6	8,3*	18,0	2,7
Intet køleskab, pga. økonomi	1,1	0,7	0,0	0,2
Ingen seng, pga. økonomi	1,1	1,0	0,0	0,3
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	36,6	17,4*	12,3	3,6
Ingen telefon, pga. økonomi	4,2	0,6	0,0	0,1
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	17,5	8,7*	0,0	1,5*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	30,8	12,8*	11,9	3,1
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	22,1	12,0*	7,0	3,8
Mindst 1 basalt afsavn	72,4	40,4*	42,4	11,4*
Mindst 2 basale afsavn	51,9	22,6*	21,4	5,1
Mindst 3 basale afsavn	33,0	13,5*	11,7	1,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er også et højere samlet antal afsavn blandt de økonomisk fattige, der har røget hash eller taget hårde stoffer inden for den seneste måned, hvor 65 pct. har mindst ti afsavn, mod 28 pct. blandt de øvrige økonomisk fattige (tabel 9.12).

TABEL 9.12

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for brug af stoffer/hash blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Stoffer/hash seneste måned (n = 96)	Ikke stoffer/hash seneste måned (n = 940)	Stoffer/hash seneste måned (n = 25)	Ikke stoffer/hash seneste måned (n = 1045)
Mindst 1 afsavn	98,8	76,4 *	85,3	37,4 *
Mindst 3 afsavn	84,9	58,1 *	51,9	17,4 *
Mindst 5 afsavn	80,4	47,3 *	36,6	11,4 *
Mindst 10 afsavn	65,1	28,3 *	21,4	4,9
Mindst 15 afsavn	44,5	19,7 *	11,7	2,8
Mindst 20 afsavn	26,1	9,7 *	2,2	1,4

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger

Tabel 9.13 viser andelen med betydelige afsavn i hver dimension for dem med og uden brug af stoffer/hash den seneste måned. Blandt de økonomisk fattige er der i alle dimensionerne undtagen transportdimensionen en væsentligt højere andel med betydelige afsavn blandt dem, der har røget hash eller taget stoffer den seneste måned.

TABEL 9.13

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for brug af stoffer/hash eller blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Stoffer/hash seneste måned (n = 96)	Ikke stoffer/hash seneste måned (n = 940)	Stoffer/hash seneste måned (n = 25)	Ikke stoffer/hash seneste måned (n = 1045)
Mad og dagligvarer	3	39,8	16,7 *	12,0	3,0
Beklædning og fodtøj	3	41,0	14,8 *	11,9	2,3
Bolig	3	20,5	9,2 *	11,7	1,4
Indbo	3	24,4	12,9 *	0,0	3,2 *
Transport	2	35,7	12,7	20,9	2,3
Kommunikation	2	5,9	5,7 *	0,0	0,2 *
Sociale aktiviteter	3	36,0	18,6 *	6,8	2,7
Rekreative aktiviteter	2	42,3	21,1 *	11,9	4,2
Helbred og personlig pleje	3	29,3	15,3 *	16,6	3,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.14

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for brug af stoffer/hash blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Stof-fer/hash seneste måned (n = 96)	Ikke stof-fer/hash seneste måned (n = 940)	Stof-fer/hash seneste måned (n = 25)	Ikke stof-fer/hash seneste måned (n = 1.045)
Antal dimensioner med betydelige afsavn:				
Mindst 1 dimension	70,3	41,4*	35,6	9,9*
Mindst 2 dimensioner	60,0	27,3*	21,4	4,6
Mindst 3 dimensioner	44,6	20,8*	16,6	3,5
Mindst 4 dimensioner	36,5	15,5*	11,7	2,0
Mindst 5 dimensioner	29,0	10,4*	2,2	1,4
Mindst 6 dimensioner	16,8	5,8*	2,2	1,1
Mindst 7 dimensioner	11,8	4,0*	2,2	0,7
Mindst 8 dimensioner	4,9	1,2	0,0	0,1
Mindst 9 dimensioner	1,0	0,6	0,0	0,1

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Tabel 9.14 viser andelen med betydelige afsavn i en eller flere dimensioner for dem med eller uden brug af hash eller hårde stoffer den seneste måned. Blandt de økonomisk fattige, der har røget hash eller taget stoffer den seneste måned, er det 45 pct., der har betydelige afsavn i mindst tre af de ni dimensioner, mens denne andel er væsentligt lavere med 21 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke har røget hash eller taget stoffer den seneste måned. Samme mønster ses i den øvrige befolkning, hvor andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner er 17 pct. blandt dem, der har røget hash/taget stoffer den seneste måned, mod kun 4 pct. blandt dem, der ikke har gjort dette.

ALKOHOL

Tabel 9.15 viser andelen med basale afsavn for dem med daglig eller næsten daglig brug af alkohol, sammenlignet med dem uden daglig/næsten daglig brug af alkohol, fortsat opdelt på de økonomisk fattige og ikke-fattige. Modsat for psykisk lidelse og brug af stoffer/hash er der ikke nogen væsentlig forskel, hvad angår basale afsavn, mellem dem med og dem uden et dagligt forbrug af alkohol. Det gælder både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige. Samme billede fremgår stort set af tabellerne 9.16-9.18, der viser det samlede antal afsavn, andelen med betydelige afsavn i hver dimension, og andelen med betydelige afsavn i en eller flere dimensioner, fortsat opdelt på dem med og uden et dagligt forbrug

af alkohol. Her er der blandt de økonomisk fattige ikke væsentlige forskelle i det samlede antal afsavn eller i andelen med betydelige afsavn blandt dem med og uden et dagligt/næsten dagligt indtag af alkohol. Et dagligt alkoholindtag er således ikke på samme måde en markør, der hænger sammen med de materielle og sociale afsavn, som det er tilfældet for psykisk lidelse og brug af stoffer/hash. Her skal det dog understreges, at der ikke er spurgt om omfanget af det daglige alkoholbrug, der således både kan dække over få og mange genstande.

TABEL 9.15

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for daglig/næsten daglig brug af alkohol blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 147)		Økonomisk ikke-fattige (n = 878)	
	Daglig næsten daglig brug af alkohol	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol	Daglig næsten daglig brug af alkohol	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	7,8	5,9	0,8	1,1
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	17,2	15,4	2,0	2,8
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	6,3	4,4	0,0	1,5*
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,3	4,4	0,0	0,4
Intet toilet i boligen	2,2	1,5	0,4	0,4
Intet bad i boligen	6,8	4,6	3,7	1,4
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	11,1	9,0	1,9	3,5
Intet køleskab, pga. økonomi	0,0	0,9*	0,0	0,2
Ingen seng, pga. økonomi	1,5	0,9	0,0	0,4
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	20,9	19,2	1,9	4,4
Ingen telefon, pga. økonomi	3,9	0,5	0,0	0,1
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	6,6	10,1	0,0	1,8*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	15,1	14,7	2,2	3,6
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	18,1	12,3	2,2	4,3
Mindst 1 basalt afsavn	47,0	43,3	9,4	13,1
Mindst 2 basale afsavn	31,2	24,8	3,4	6,2
Mindst 3 basale afsavn	17,3	15,4	1,2	2,4

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.16

Samlet antal afsavn blandt respondenter. Særskilt for daglig/næsten daglig brug af alkohol blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 147)	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 889)	Daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 192)	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 878)
Antal afsavn				
Mindst 1 afsavn	80,9	78,4	28,6	38,9*
Mindst 3 afsavn	62,5	60,7	11,0	18,5*
Mindst 5 afsavn	51,3	50,9	6,6	12,2*
Mindst 10 afsavn	34,0	32,0	3,0	5,4
Mindst 15 afsavn	22,5	22,4	1,2	3,1*
Mindst 20 afsavn	16,3	10,7	0,4	1,4*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$)

Kilde: Surveyoplysninger

TABEL 9.17

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i hver dimension. Særskilt for daglig/næsten daglig brug af alkohol blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 147)	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 889)	Daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 192)	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 878)
Mad og dagligvarer	3	15,2	19,9	2,2	3,5
Beklædning og fodtøj	3	24,2	16,5	1,5	2,9
Bolig	3	5,6	11,2*	0,4	2,0*
Indbo	3	10,8	14,7	0,5	3,8*
Transport	2	16,1	15,1	2,7	2,9
Kommunikation	2	5,1	5,8	0,0	0,3
Sociale aktiviteter	3	18,4	20,8	0,4	3,5*
Rekreative aktiviteter	2	23,8	23,4	3,7	4,7
Helbred og personlig pleje	3	21,9	15,9	2,8	4,6

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 9.18

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i en eller flere dimensioner. Særskilt for daglig/næsten daglig brug af alkohol blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 147)	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 889)	Daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 192)	Ikke daglig/næsten daglig brug af alkohol (n = 878)
Antal dimensioner med betydelige afsavn:				
Mindst 1 dimension	44,2	44,6	5,5	12,0*
Mindst 2 dimensioner	31,0	30,8	3,0	5,6
Mindst 3 dimensioner	21,0	23,8	2,2	4,3
Mindst 4 dimensioner	18,0	17,8	2,2	2,3
Mindst 5 dimensioner	16,3	11,7	0,4	1,7*
Mindst 6 dimensioner	7,1	7,0	0,4	1,3
Mindst 7 dimensioner	2,9	5,1	0,4	0,8
Mindst 8 dimensioner	0,7	1,7	0,0	0,2
Mindst 9 dimensioner	0,0	0,7	0,0	0,1

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi belyst forhold omkring helbred og social udsathed blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige, og hvordan disse forhold indvirker på omfanget af de materielle og sociale afsavn.

Der er i gruppen af økonomisk fattige en betydelig del med forskellige helbredsproblemer og tegn på social udsathed. Der er 35 pct. af de økonomisk fattige, der har en langvarig eller kronisk fysisk lidelse eller et handicap, mod 24 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. Der er 25 pct. af de økonomisk fattige, der oplyser, at de har en psykisk lidelse eller psykiske problemer, mod 8 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige. 10 pct. af de økonomisk fattige har røget hash, og 2 pct. har taget hårde stoffer inden for den seneste måned, mod henholdsvis 3 pct. og en halv procent blandt de økonomisk ikke-fattige. Derimod er der færre blandt de økonomisk fattige, der drikker alkohol dagligt eller næsten dagligt, 15 pct. mod 19 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige.

Der er et markant større omfang af afsavn blandt de økonomisk fattige, der har en kronisk fysisk lidelse eller handicap, en psykisk lidelse eller som har røget hash/taget hårde stoffer inden for den seneste måned,

sammenlignet med dem, der ikke har disse tegn på helbredsproblemer eller social udsathed.

Blandt de økonomisk fattige med en psykisk lidelse er det 70 pct., der har mindst ét af de 14 basale afsavn af økonomiske grunde, mod 35 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har en psykisk lidelse, og det er 36 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse, der har mindst tre basale afsavn, mod 9 pct. af de økonomisk fattige uden en psykisk lidelse. 48 pct. af de økonomisk fattige med en psykisk lidelse har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, mens det er 15 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke har en psykisk lidelse.

Samme billede tegner sig blandt de økonomisk fattige, der har røget hash eller taget hårde stoffer den seneste måned, hvor 72 pct. har mindst ét og 33 pct. har mindst tre af de basale afsavn, sammenlignet med henholdsvis 40 pct. og 14 pct. af de økonomisk fattige, der ikke har røget hash eller taget hårde stoffer den seneste måned.

Derimod er der ikke nogen væsentlig forskel på omfanget af afsavn blandt de økonomisk fattige, der har et dagligt eller næsten dagligt forbrug af alkohol, sammenlignet med dem, der ikke har et sådant forbrug.

FAKTORER BAG DE MATERIELLE OG SOCIALE AFSAVN

De tidligere kapitler har vist, at der generelt er et større omfang af materielle og sociale afsavn blandt de økonomisk fattige end blandt de økonomisk ikke-fattige. Analyserne har endvidere vist, at også andre faktorer hænger sammen med de materielle og sociale afsavn, herunder særligt om individerne er i beskæftigelse, ligesom også forhold omkring helbred og social udsathed har en sammenhæng med de materielle og sociale afsavn. I dette kapitel analyserer vi ud fra en statistisk model den relative betydning af de forskellige faktorer, der kan have indvirkning på omfanget af afsavn.

STATISTISK MODEL FOR OMFANGET AF AFSAVN

De følgende tabeller, 10.1-10.3, fremstiller resultaterne fra en statistisk analyse af, hvilke faktorer der hænger sammen med omfanget af afsavn. I den multivariate analyse kontrollerer vi for betydningen af de forskellige faktorer samtidigt. I tabel 10.1 er opgjort resultaterne fra lineære regressionsanalyser af sandsynligheden for at have mindst tre basale afsavn. Tabellen viser resultaterne fra seks forskellige modeller.

TABEL 10.1

Lineære regressionsmodeller af sandsynligheden for at have mindst tre basale afsavn, givet økonomisk fattigdom og andre faktorer.

Baggrundsfaktor:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Økonomisk fattig	0,135 *** (0,016)	0,112 *** (0,021)	0,088 *** (0,023)	-0,010 (0,024)	0,010 (0,035)	
Kvinde		0,030 ** (0,011)	0,024 * (0,009)	0,024 * (0,009)	0,020 * (0,008)	0,026 ** (0,010)
<i>Alder</i> (18-29 år)						
30-59 år		0,019 (0,021)	0,001 (0,018)	0,001 (0,018)	0,000 (0,016)	0,014 (0,020)
60 år eller derover		-0,020 (0,020)	-0,017 (0,016)	-0,017 (0,016)	-0,011 (0,016)	-0,006 (0,016)
Indvandrere/ efterkommer		0,052 (0,037)	0,032 (0,034)	0,032 (0,034)	0,023 (0,029)	0,013 (0,031)
<i>Husstandstype</i> (Par u. hjb. børn)						
Par m. hjb. børn		-0,023 (0,012)	-0,012 (0,011)	-0,012 (0,011)	-0,010 (0,010)	-0,011 (0,012)
Enlig u. hjb. børn		0,025 (0,013)	0,008 (0,011)	0,008 (0,011)	0,003 (0,009)	0,003 (0,011)
Enlig m. hjb. børn		0,045 (0,038)	0,042 (0,032)	0,042 (0,032)	0,031 (0,025)	0,040 (0,031)
Kronisk fysisk lidelse/ handicap			0,034 * (0,016)	0,033 * (0,016)	0,017 (0,013)	0,032 * (0,015)
Psykisk lidelse			0,154 ** (0,050)	0,154 ** (0,050)	0,073 (0,039)	0,148 ** (0,049)
Dagligt alkoholforbrug			0,006 (0,009)	0,005 (0,009)	-0,002 (0,008)	0,007 (0,009)
Hash/stoffer			0,058 (0,057)	0,057 (0,057)	0,031 (0,042)	0,058 (0,057)
Gæld			0,005 (0,012)	0,004 (0,012)	-0,003 (0,010)	-0,001 (0,012)
Økonomisk fattig og kronisk fysisk lidelse/ handicap				0,096 ** (0,037)		
Økonomisk fattig og gæld				0,122 *** (0,032)		
<i>Indkomstkilde</i> (Lønindkomst, heltid)						
Løndindkomst, deltid					-0,009 (0,006)	
Selvstændig					0,004 (0,005)	
Kontanthjælp					0,386 *** (0,100)	
Andet					0,012 (0,010)	

(Fortsættes)

TABEL 10.1 FORTSAT

Lineære regressionsmodeller af sandsynligheden for at have mindst tre basale afsavn, givet økonomisk fattigdom og andre faktorer.

Baggrundsfaktor:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
<i>Indkomst</i>						
(Økonomisk fattig)						
1. kvintil						-0,049 (0,032)
2. kvintil						-0,117*** (0,021)
3. kvintil						-0,113*** (0,021)
4. kvintil						-0,107*** (0,022)
5. kvintil						-0,106*** (0,023)
Konstant	0,021*** (0,006)	-0,008 (0,020)	-0,016 (0,019)	-0,015 (0,019)	-0,014 (0,016)	0,078* (0,033)
Observationer	2.106	2.106	2.106	2.106	2.106	2.106
R ²	0,006	0,051	0,150	0,152	0,333	0,174

Anm.: I parenteserne ud for baggrundsvariablerne er angivet referencekategorien for baggrundsvariable med mere end to kategorier. Standardfejl i parentes. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: Surveyoplysninger.

Den første model (model 1) indeholder kun en indikator for, om man er økonomisk fattig eller ikke-fattig. De efterfølgende modeller introducerer gradvist flere forklarende variable. I model 2 indgår også de demografiske baggrundsvariable køn, alder, etnisk baggrund (dansk vs. indvandrere/efterkommer) samt husstandstype. I model 3 indgår også variablerne for helbred og social udsathed, samt om man har gæld. Model 4, 5 og 6 er forskellige variationer af model 3.

Model 4 inkluderer signifikante interaktionsled (tovejs-interaktioner) mellem økonomisk fattigdom og de øvrige baggrundsfaktorer. Koefficienten for interaktionsledet viser, om omfanget af afsavn yderligere påvirkes af om man på én gang både er økonomisk fattig og også fx har gæld eller har et handicap.

I model 5 inddrages en variabel for indkomstgrundlaget med kategorierne lønmodtager på heltid, lønmodtager på deltid, selvstændig, kontanthjælpsmodtager og andet, hvor andet-kategorien inkluderer både øvrige former for overførselsindkomst og en gruppe med ukendt indkomstgrundlag.

I model 6 erstattes variabelen for, hvorvidt man er økonomisk fattig eller ikke-fattig, med en variabel med seks kategorier, nemlig om

man tilhører gruppen af økonomisk fattige (referencekategorien), eller hvilket indkomstkventil man tilhører, hvis man er økonomisk ikke-fattig. Formålet med denne model er at undersøge, hvorledes omfanget af afsavn varierer mellem indkomstkventilerne blandt de ikke-fattige, og hvilken forskel der er på omfanget af afsavn i de enkelte indkomstkventiler, sammenlignet med gruppen af økonomisk fattige.

Det skal tages i betragtning, at der er en kraftig sammenhæng mellem mange af baggrundsfaktorerne indbyrdes, hvilket er med til at forklare, hvordan koefficienterne for de forskellige baggrundsfaktorer ændres, afhængigt af, hvilke øvrige faktorer, der indgår i modellerne.³⁷

Af model 1 ses, at når kun den økonomiske fattigdom indgår i modellen, har de økonomisk fattige ca. 14 procentpoint større sandsynlighed for at have mindst tre basale afsavn. Når de forskellige baggrundsvARIABLE introduceres i modellen, falder parameterestimatet for den økonomiske fattigdom. Af model 3 fremgår, at når der kontrolleres for de øvrige variable (ud over indkomstgrundlag og indkomstkventiler), er der 9 procentpoint flere blandt de økonomisk fattige, der har mindst tre basale afsavn, sammenlignet med de økonomisk ikke-fattige. Den største enkeltfaktor til at forklare omfanget af de basale afsavn er dog ikke den økonomiske fattigdom, men hvorvidt personen har en psykisk lidelse. Blandt dem, der har en psykisk lidelse, er andelen med mindst tre basale afsavn således cirka 15 procentpoint højere end blandt dem, der ikke har en psykisk lidelse, vel at mærke når der samtidig kontrolleres for, om man er økonomisk fattig.

I model 4 indgår også to signifikante interaktionsled. Det første interaktionsled viser, at særligt kombinationen af både at være økonomisk fattig og samtidig at have gæld, giver en højere risiko for at have mindst tre basale afsavn. Det andet interaktionsled viser, at kombinationen af at være økonomisk fattig og at have en kronisk fysisk sygdom eller handicap giver en højere risiko for at have mindst tre basale afsavn.

Sammenhængen mellem de forskellige baggrundsfaktorer og afsavnene er imidlertid kompleks. I model 5 inddrager vi som nævnt variabelen for indkomstgrundlaget, herunder om man er lønmodtager, selvstændig eller kontanthjælpsmodtager. Som det ses, er der en meget kraftig sammenhæng mellem at være kontanthjælpsmodtager og om man har basale afsavn, idet andelen med mindst tre basale afsavn er 39 procentpoint højere, hvis man er kontanthjælpsmodtager, end i referencekatego-

---

37. I bilagstabel B1.39 er en oversigt over sammenhængene mellem baggrundsvARIABLENE.

rien af lønmodtagere på heltid. Samtidig ses det også, at sammenhængen mellem økonomisk fattigdom og om man har mindst tre basale afsavn, helt forsvinder (sammenlignet med model 3), ligesom også parameteren for psykisk lidelse formindskes markant og ikke længere er signifikant. Det understreger først og fremmest, at der er en meget markant sammenhæng mellem at være kontanthjælpsmodtager og at have mindst tre basale afsavn. Det er også udtryk for, at der er en stærk bagvedliggende sammenhæng mellem at være kontanthjælpsmodtager og at være økonomisk fattig, og ligeledes mellem at have en psykisk lidelse og at være kontanthjælpsmodtager (jf. bilagstabel B1.39). Det betyder, at kategorien for at være kontanthjælpsmodtager på én gang er en indikator for både at have en lav indkomst og en høj risiko for at have andre alvorlige sociale eller psykiske problemer. Det betyder, at i denne model kan særligt parameteren for betydningen af økonomisk fattigdom ikke tillægges en selvstændig betydning pga. den høje samvariation mellem variablene.

I model 6 indgår en yderligere opdeling af gruppen af økonomisk ikke-fattige på de fem indkomstkventiler, hvor gruppen af økonomisk fattige udgør referencekategorien. Mens der for de fire øverste indkomstkventiler er en signifikant lavere andel med mindst tre basale afsavn end blandt de økonomisk fattige, er der ikke nogen signifikant forskel på andelen med mindst tre basale afsavn, når vi sammenligner de økonomisk fattige med den nederste indkomstkventil blandt de økonomisk ikke-fattige. Det afspejler, at vi, som nævnt i kapitel 7, også finder en del med basale afsavn i den nederste indkomstkventil.

I tabel 10.2 er foretaget en lineær regressionsanalyse af antallet af afsavn ud af alle de 49 afsavnsindikatorer i de ni dimensioner. Her viser der sig et tilsvarende mønster som for andelen med mindst tre basale afsavn. Før indkomstgrundlaget inkluderes i model 5, er den største enkeltfaktor i forhold til at forklare antallet af afsavn, hvorvidt personen har en psykisk lidelse. De personer, der har en psykisk lidelse, har i gennemsnit 6,1 flere afsavn end de personer, der ikke har en psykisk lidelse, vel at mærke når der samtidig også kontrolleres for alle de andre faktorer i modellen (model 3). Den næststørste enkeltfaktor er, om man er økonomisk fattig eller ikke-fattig, hvor de økonomisk fattige i gennemsnit har 3,6 flere afsavn end de ikke-fattige. Der er også et signifikant højere antal afsavn blandt indvandrere og efterkommere end blandt danskere, mens der er et signifikant lavere antal afsavn blandt de ældre på 60 år og derover end blandt de unge mellem 18 og 29 år. Der er også flere afsavn

blandt enlige med hjemmeboende børn. Det er udtryk for, at modellen opfanger det generelt højere antal afsavn blandt enlige med hjemmeboende børn blandt de økonomisk ikke-fattige sammenlignet med de øvrige husstandstyper blandt de økonomisk ikke-fattige (jf. tabel 6.12). Endvidere viser model 4, at der er en signifikant interaktion mellem økonomisk fattigdom og gæld, således at det særligt er dem, der både er økonomisk fattige og har gæld, der samtidig har et højere antal afsavn.

Model 5 viser, at når den mere specifikke inddeling af indkomstgrundlaget indgår i modellen, findes den største koefficient for antallet af afsavn for kontanthjælpsmodtagerne. Når indkomstgrundlaget indgår i modellen, mindskes parameteren for den økonomiske fattigdom, men den er dog stadig signifikant. Ligeledes reduceres parameteren for psykisk lidelse, men den er stadig signifikant og af en betydelig størrelse. Der skal her igen gøres opmærksom på den høje grad af sammenhæng mellem at være kontanthjælpsmodtager og at være økonomisk fattig og ligeledes mellem at være kontanthjælpsmodtager og at have en psykisk lidelse (jf. bilagstabel B1.39). Det betyder, at i model 5 kan særligt parameteren for betydningen af økonomisk fattigdom ikke tillægges en selvstændig betydning.

Blandt de økonomisk ikke-fattige ser vi i alle indkomstkventiler et lavere antal afsavn end i gruppen af økonomisk fattige (model 6). Det gælder således også i den laveste indkomstkventil, modsat det billede, der tegnede sig, når vi så på andelen med basale afsavn, hvor der ikke var nogen signifikant forskel mellem de økonomisk fattige og den laveste indkomstkventil blandt de ikke-fattige.

TABEL 10.2

Lineære regressionsmodeller af antal afsavn (ud af alle 49 afsavnsindikatorer) givet økonomisk fattigdom og andre faktorer.

Baggrundsfaktorer:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Økonomisk fattig	5,90 *** (0,35)	4,64 *** (0,46)	3,59 *** (0,46)	1,88 *** (0,50)	1,90 ** (0,60)	
Kvinde		0,98 *** (0,29)	0,71 ** (0,24)	0,71 ** (0,24)	0,59 ** (0,21)	0,78 *** (0,23)
<i>Alder</i> (18-29 år)						
30-59 år		0,69 (0,55)	-0,08 (0,46)	-0,07 (0,46)	0,13 (0,43)	0,54 (0,46)
60 år eller derover		-1,62 *** (0,46)	-1,24 ** (0,43)	-1,25 ** (0,43)	-1,56 *** (0,43)	-0,92 * (0,41)
Indvandrer/ efterkommer		2,63 *** (0,76)	1,86 ** (0,64)	1,87 ** (0,64)	1,58 ** (0,57)	1,02 (0,61)
<i>Husstandstype</i> (Par u. hjb. børn)						
Par m. hjb. Børn		-0,76 * (0,35)	-0,34 (0,31)	-0,34 (0,31)	-0,24 (0,29)	-0,51 (0,31)
Enlig u. hjb. Børn		1,18 *** (0,33)	0,51 (0,28)	0,51 (0,28)	0,34 (0,25)	0,19 (0,27)
Enlig m. hjb. Børn		2,22 * (0,96)	2,14 ** (0,77)	2,14 ** (0,77)	1,85 ** (0,66)	1,82 * (0,71)
Kronisk fysisk lidelse/ handicap			1,42 *** (0,38)	1,42 *** (0,38)	0,94 ** (0,34)	1,24 *** (0,35)
Psykisk lidelse			6,08 *** (1,07)	6,08 *** (1,07)	4,15 *** (0,89)	5,76 *** (1,02)
Dagligt alkoholforbrug			0,10 (0,20)	0,10 (0,20)	-0,09 (0,18)	0,22 (0,19)
Hash/stoffer			1,62 (1,16)	1,61 (1,16)	1,09 (0,94)	1,55 (1,10)
Gæld			1,07 *** (0,31)	1,05 *** (0,31)	0,93 *** (0,28)	0,75 * (0,30)
Økonomisk fattig og gæld				3,23 *** (0,66)		
<i>Indkomstkilde</i> (Lønindkomst, heltid)						
Løndindkomst, deltid					0,10 (0,38)	
Selvstændig					0,19 (0,34)	
Kontanthjælp					8,52 *** (1,73)	
Andet					1,32 *** (0,36)	

(Fortsættes)

TABEL 10.2 FORTSAT

Lineære regressionsmodeller af antal afsavn (ud af alle 49 afsavnsindikatorer) givet økonomisk fattigdom og andre faktorer.

Baggrundsfaktorer:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
<i>Indkomst</i>						
(Økonomisk fattig)						
1. kvartil						-2,10*** (0,62)
2. kvartil						-4,17*** (0,46)
3. kvartil						-4,19*** (0,46)
4. kvartil						-4,84*** (0,44)
5. kvartil						-4,85*** (0,45)
Konstant	1,85*** (0,15)	0,95 (0,51)	0,31 (0,44)	0,32 (0,44)	-0,00 (0,44)	4,33*** (0,64)
Observationer	2.106	2.106	2.106	2.106	2.106	2.106
R ²	0,013	0,141	0,339	0,340	0,443	0,384

Anm.: I parenteserne ud for baggrundsvARIABLENE er angivet referencekategorien for baggrundsvARIABLE med mere end to kategorier. Standardfejl i parentes. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Kilde: Surveyoplysninger.

I tabel 10.3 er opgjort andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner (jf. kapitel 6). Her ses det samme mønster i forholdet mellem de forklarende faktorer, hvor den højeste koefficient i model 3 findes blandt dem med psykisk lidelse, hvor 22 procentpoint flere har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, efterfulgt af gruppen af økonomisk fattige, hvor 12 procentpoint flere har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner. Endelig finder vi en lavere andel blandt dem på 60 år og derover, hvor ca. 5 procentpoint færre har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner end blandt både de 18-29-årige og de 30-59-årige (model 3). Også i dette tilfælde finder vi, at når variabelen for indkomstgrundlag indgår (model 5), reduceres koefficienten for den økonomiske fattigdom betydeligt, og den er ikke længere signifikant. Ligeledes reduceres betydningen af at have en psykisk lidelse for risikoen for betydelige afsavn, da en del af denne risiko knytter sig til at være kontanthjælpsmodtager. Parameteren for psykisk sygdom er dog stadig af et betydeligt omfang, da andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner er ca. 13 procentpoint højere blandt dem med psykisk sygdom. Endelig viser model 6, at der ikke er nogen signifikant forskel mellem de økonomisk fattige og de ikke-fattige

i den nederste indkomstkventil i andelen med betydelige afsavn i mindst tre dimensioner.

TABEL 10.3

Lineære regressionsmodeller af sandsynligheden for at have betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, givet økonomisk fattigdom og øvrige faktorer.

Baggrundsfaktorer:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Økonomisk fattig	0,195 *** (0,018)	0,158 *** (0,025)	0,121 *** (0,026)	0,009 (0,026)	0,033 (0,035)	
Kvinde		0,033 * (0,014)	0,024 (0,012)	0,024 * (0,012)	0,018 (0,011)	0,027 * (0,012)
<i>Alder</i> (18-29 år)						
30-59 år		0,017 (0,030)	-0,010 (0,027)	-0,010 (0,027)	-0,003 (0,024)	0,013 (0,026)
60 år eller derover		-0,061 * (0,025)	-0,046 (0,024)	-0,046 (0,024)	-0,055 * (0,024)	-0,032 (0,022)
Indvandrere/ efterkommer		0,069 (0,040)	0,041 (0,035)	0,042 (0,035)	0,028 (0,032)	0,008 (0,034)
<i>Husstandstype</i> (Par u. hjb. børn)						
Par m. hjb. børn		-0,042 * (0,017)	-0,027 (0,016)	-0,027 (0,016)	-0,023 (0,014)	-0,029 (0,016)
Enlig u. hjb. børn		0,036 * (0,017)	0,013 (0,015)	0,013 (0,015)	0,005 (0,012)	0,003 (0,014)
Enlig m. hjb. børn		0,060 (0,042)	0,058 (0,036)	0,058 (0,036)	0,043 (0,032)	0,050 (0,035)
Kronisk fysisk lidelse/ handicap			0,037 (0,020)	0,036 (0,020)	0,014 (0,017)	0,032 (0,019)
Psykisk lidelse			0,228 *** (0,057)	0,227 *** (0,057)	0,129 * (0,051)	0,216 *** (0,055)
Dagligt alkoholforbrug			0,011 (0,013)	0,011 (0,013)	0,001 (0,014)	0,015 (0,013)
Hash/stoffer			0,044 (0,074)	0,043 (0,074)	0,014 (0,064)	0,042 (0,072)
Gæld			0,040 * (0,016)	0,039 * (0,016)	0,032 * (0,014)	0,028 (0,015)
Økonomisk fattig og kronisk fysisk lidelse/ handicap				0,098 * (0,040)		
Økonomisk fattig og gæld				0,148 *** (0,036)		
<i>Indkomstkilde</i> (Lønindkomst, heltid)						
Lønindkomst, deltid					-0,001 (0,016)	

(Fortsættes)

TABEL 10.3 FORTSAT

Lineære regressionsmodeller af sandsynligheden for at have betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, givet økonomisk fattigdom og øvrige faktorer.

Baggrundsfaktorer:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Selvstændig					0,000 (0,011)	
Kontanthjælp					0,446 *** (0,102)	
Andet					0,049 * (0,019)	
<i>Indkomst</i> (Økonomisk fattig)						
1. kvartil						-0,057 (0,035)
2. kvartil						-0,154 *** (0,025)
3. kvartil						-0,152 *** (0,025)
4. kvartil						-0,172 *** (0,023)
5. kvartil						-0,157 *** (0,025)
Konstant	0,039 *** (0,007)	0,022 (0,028)	-0,001 (0,025)	-0,001 (0,025)	0,011 (0,023)	0,134 *** (0,036)
Observationer	2.106	2.106	2.106	2.106	2.106	2.106
R ²	0,007	0,068	0,189	0,190	0,324	0,225

Anm.: I parenteserne ud for baggrundsvariablerne er angivet referencekategorien for baggrundsvariable med mere end to kategorier. Standardfejl i parentes. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Kilde: Surveyoplysninger.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi, ved hjælp af en statistisk model, undersøgt, hvor stor en betydning forskellige faktorer har for omfanget af de materielle og sociale afsavn, når der kontrolleres for betydningen af disse faktorer samtidigt i en multivariat statistisk model, det vil sige en model, hvor der indgår flere forklarende faktorer på én gang. Vi har estimeret modeller for, om man har mindst tre af de 14 basale afsavn, for antallet af afsavn (ud af alle de 49 afsavsindikatorer), og for, om man har betydelige afsavn i mindst tre af de ni dimensioner. Som forklarende faktorer i modellerne har vi, ud over den økonomiske fattigdom, også inddraget køn, alder, etnisk baggrund, husstandstype, langvarig eller kronisk fysisk sygdom eller handicap, psykisk lidelse, brug af hash/hårde stoffer den sene-

ste måned, dagligt/næsten dagligt forbrug af alkohol, om respondenter har gæld (ud over boligæld), samt respondentens indkomstgrundlag.

Den høje samvariation mellem en række baggrundsfaktorer betyder, at der ikke kan tegnes et entydigt billede af de enkelte faktoreres betydning. For alle de tre samlede afsavnsmaal finder vi, at det har en stor betydning for omfanget af afsavn, om personen har en psykisk lidelse, ligesom det også har en væsentlig betydning, om man er økonomisk fattig eller ikke-fattig.

Inddrages variabelen for personens indkomstgrundlag, er der en markant sammenhæng mellem om personen er på kontanthjælp og omfanget af afsavn. På grund af den høje grad af sammenhæng mellem baggrundsvariablerne betyder inddragelsen af indkomstgrundlaget, at koefficienterne for både den økonomiske fattigdom og om personen har en psykisk lidelse reduceres væsentligt. Det er udtryk for en høj grad af sammenhæng mellem både at have en psykisk lidelse og at være på kontanthjælp, og mellem at være på kontanthjælp og at være økonomisk fattig. En væsentlig underliggende sammenhæng er samtidig, at en psykisk lidelse i meget betydelig grad er en risikofaktor for langvarigt at være uden beskæftigelse, og dermed også for at være på kontanthjælp. Sagt med andre ord udtrykker parameteren for at være på kontanthjælp både at man har en relativt lav indkomst, og samtidig at en betydelig del af kontanthjælpsmodtagerne har andre sociale og psykiske problemer, der også i høj grad er korreleret med at have afsavn.

Det viser, at både økonomisk fattigdom og materielle og sociale afsavn må forstås i et multidimensionelt perspektiv, og at både økonomisk fattigdom og afsavn spiller sammen med øvrige individuelle og sociale sårbarhedsfaktorer, ligesom også karakteren af velfærdssystemet, herunder forhold omkring forsørgelsesgrundlag og ydelser, spiller ind.

FATTIGDOM, AFSAVN OG LIVSTILFREDSHED

I dette kapitel belyser vi den generelle livstilfredshed blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige samt på, om individerne selv føler sig fattige, og i hvilken grad livstilfredsheden og om man føler sig fattig relaterer sig til, om man har afsavn.

LIVSTILFREDSHED

Den generelle livstilfredshed er målt på en skala, hvor ”0” udtrykker ”det værste mulige liv” og ”10” udtrykker ”det bedste mulige liv”. Tabel 11.1 viser fordelingen af respondenternes vurdering af deres livstilfredshed blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige.

Der er en klar tendens til, at mens de økonomisk fattige primært ligger i midten og over midten af skalaen, ligger de ikke-fattige tættere på toppen af skalaen. Det kommer til udtryk ved en gennemsnitlig tilfredshed på 6,2 blandt de økonomisk fattige og 7,7 blandt de ikke-fattige. Sammenlagt er det 13 pct. af de økonomisk fattige, der ligger i de to højeste kategorier ”9” og ”10”, mens det gælder 31 pct. af de ikke-fattige. Det er dog ret få – også blandt de økonomisk fattige – der ligger i den laveste ende af skalaen. 5 pct. af de økonomisk fattige svarer ”0”, ”1” eller ”2”, mens det gælder 1 pct. af de ikke-fattige. 23 pct. af de økono-

misk fattige svarer lavere end ”5”, mens det gælder 5 pct. af de ikke-fattige.

TABEL 11.1

Respondenterne fordelt efter generel livstilfredshed. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Livstilfredshed:	Økonomisk fattige (n = 1.015)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.062)
0 Det værste mulige liv	1,0	0,2
1	0,9	0,1
2	2,9	0,7
3	6,9	1,4
4	10,9	2,2
5	15,9	6,3
6	11,0	6,3
7	16,6	16,4
8	20,8	35,0
9	7,6	18,0
10 Det bedste mulige liv	5,4	13,5
Gennemsnitlig livstilfredshed, score	6,2	7,7*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er en tendens til, at livstilfredsheden blandt de økonomisk fattige er lavere blandt dem, der ikke er i beskæftigelse (tabel 11.2). Her skal det tages i betragtning, at vi blandt dem, der er i beskæftigelse, finder en del, der siden opgørelsestidspunktet for den økonomiske fattigdom er kommet i beskæftigelse, og at en del af disse formentlig er kommet ud af fattigdom. Den gennemsnitlige livstilfredshed er således væsentligt lavere blandt de ikke-beskæftigede økonomisk fattige, med en gennemsnitsværdi på 5,6, mod 7,3 blandt de beskæftigede blandt de økonomisk fattige.

TABEL 11.2

Respondenterne fordelt efter generel livstilfredshed. Særskilt for beskæftigelses-situation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Livstilfredshed:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke- beskæftigede (n = 560)	Beskæf- tigede (n = 476)	Ikke- beskæftigede (n = 420)	Beskæf- tigede (n = 650)
0 Det værste mulige liv	1,6	0,1	0,5	0,0
1	1,4	0,0	0,2	0,0
2	4,3	0,6	1,5	0,0
3	9,5	2,4	2,9	0,2
4	15,2	3,5	3,5	1,0
5	18,5	11,4	9,4	3,9
6	13,3	7,0	6,7	6,0
7	12,7	23,3	15,8	16,8
8	15,8	29,4	29,8	39,2
9	3,5	14,7	13,7	21,5
10 Det bedste mulige liv	4,2	7,5	16,1	11,5
Gennemsnitlig livstilfredshed, score	5,6	7,3*	7,5	8,0*

Anm.: Forskellen i fordelingen af livstilfredshed mellem de beskæftigede og ikke-beskæftigede er signifikant for både de økonomisk fattige og ikke-fattige. (P = 0,000).

Kilde: Surveyoplysninger.

Den gennemsnitlige livstilfredshed er også opgjort i forhold til køn, alder, etnisk baggrund og husstandstype blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige (tabel 11.3). Her ses det særligt, at der er den laveste gennemsnitlige livstilfredshed blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, med en gennemsnitsværdi på 5,8, mens det højeste gennemsnit blandt de økonomisk fattige findes blandt par med hjemmeboende børn, med en gennemsnitlig livstilfredshed på 7,1. Blandt de ikke-fattige er det imidlertid blandt enlige med hjemmeboende børn, at vi finder den laveste gennemsnitlige livstilfredshed, 7,1, mens den højeste værdi er blandt par uden hjemmeboende børn, med et gennemsnit på 8,2.

Vi har også undersøgt sammenhængen mellem afsavn og livstilfredshed. Her viser det sig, at den gennemsnitlige livstilfredshed er markant lavere med et gennemsnit på 4,4 blandt de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, sammenlignet med 6,8 blandt de økonomisk fattige, der ikke har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner. Også i den lille gruppe blandt de økonomisk ikke-fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, er der en markant lavere livstilfredshed med et gennemsnit på 4,7.

TABEL 11.3

Gennemsnitlig livstilfredshed. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige, og særskilt for baggrundsgrupper. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Gennemsnitlig livstilfredshed blandt de økonomisk fattige (n = 1.036)	Gennemsnitlig livstilfredshed blandt de økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
<i>Køn</i>		
Mænd (ref.)	6,1	7,8
Kvinder	6,4*	7,7
<i>Aldersgruppe</i>		
18-29 år (ref.)	6,1	7,8
30-59 år	6,2	7,5
60 år eller derover	6,5	8,0
<i>Etnicitet</i>		
Dansk herkomst (ref.)	6,4	7,8
Indvandrere og efterkommere	6,0	7,3
<i>Familietype</i>		
Par u. hjemmeboende børn (ref.)	6,4	8,2
Par m. hjemmeboende børn	7,1*	8,0
Enlig u. hjemmeboende børn	5,8	7,4*
Enlig m. hjemmeboende børn	6,7	7,1*
<i>Betydelige afsavn</i>		
Betydelige afsavn i mindre end 3 dimensioner (ref.)	6,8	7,9
Betydelige afsavn i mindst 3 dimensioner	4,4*	4,7*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

AFAVSN OG FØLELSEN AF AT VÆRE FATTIG

Endelig har vi spurgt respondenterne om, hvorvidt de selv føler sig fattige (tabel 11.4). Det er langt fra alle i gruppen af økonomisk fattige, der selv føler sig fattige. Der er 36 pct. af de økonomisk fattige, der selv føler sig fattige, mod 7 pct. af de ikke-fattige. Således tilkendegiver 64 pct. af de økonomisk fattige, at de ikke selv føler sig fattige. Cirka halvdelen af dem, der føler sig fattige, har følt sig fattige i lang tid – i over fem år. At der er en forholdsvis lav andel, der selv føler sig fattige, kan dog hænge sammen med, at en del er kommet i beskæftigelse siden opgørelsestidspunktet for den økonomiske fattigdom i 2012. Af tabel 11.5 ses, at andelen, der føler sig fattige, er markant højere blandt de økonomisk fattige, der ikke er i beskæftigelse, hvor 47 pct. føler sig fattige. Det er dog således stadig godt halvdelen, der ikke føler sig fattige.

TABEL 11.4

Andelen af respondenter, der føler sig fattige, inkl. varighed. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige (n = 1.015)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.062)
<i>Fattigdomsfølelse</i>		*
Føler sig ikke fattig	63,8	92,7
Har følt sig fattig i under 1 år	1,6	0,9
Har følt sig fattig i 1-3 år	8,1	2,6
Har følt sig fattig i 3-5 år	8,1	1,5
Har følt sig fattig i 5 år og derover	18,5	2,4
I alt	100,0	100,0

Anm.: Forskellen på fordelingerne mellem økonomisk fattige og ikke-fattige er statistisk signifikant ($p < 0,001$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 11.5

Andelen af respondenter, der føler sig fattige, inkl. varighed. Særskilt for beskæftigelsesituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke- beskæftigede (n = 560)	Beskæf- tignede (n = 476)	Ikke- beskæftigede (n = 420)	Beskæf- tignede (n = 650)
<i>Fattigdomsfølelse</i>		*		*
Føler sig ikke fattig	52,8	83,1	88,7	96,0
Har følt sig fattig i under 1 år	1,9	1,1	0,5	1,3
Har følt sig fattig i 1-3 år	9,4	5,7	4,1	1,3
Har følt sig fattig i 3-5 år	10,8	3,2	2,4	0,7
Har følt sig fattig i 5 år og derover	25,1	6,9	4,3	0,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Anm.: Forskellen på fordelingerne mellem beskæftigede og ikke-beskæftigede er statistisk signifikante ($p < 0,000$), både blandt de økonomisk fattige og de økonomisk ikke-fattige.

Kilde: Surveyoplysninger.

Flere af de økonomisk fattige mænd end af de økonomisk fattige kvinder føler sig fattige, med 40 pct. blandt mændene sammenlignet med 31 pct. blandt kvinder (tabel 11.6). Der er også flere af de økonomisk fattige indvandrere og efterkommere, der føler sig fattige, med 42 pct., mod 33 pct. af de økonomisk fattige danskere. Opdelt på husstandstype finder vi endelig den højeste andel, der føler sig fattige, blandt de økonomisk fattige enlige uden børn, med 43 pct., mens den laveste andel af de økonomisk fattige, der selv føler sig fattige, er blandt par uden hjemmeboende børn, hvor 23 pct. føler sig fattige. I den øvrige befolkning er det imidlertid blandt ikke-fattige enlige med hjemmeboende børn, at flest føler sig

fattige, med 19 pct. sammenlignet med 10 pct. blandt ikke-fattige enlige uden hjemmeboende børn og kun 4 pct. blandt ikke-fattige par uden hjemmeboende børn.

Analyserne viser, at der er en markant sammenhæng mellem omfanget af afsavn, og om man føler sig fattig. Af de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner, er det 83 pct., der føler sig fattige, mens det er 23 pct., der føler sig fattige af de økonomisk fattige, der ikke har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner.

TABEL 11.6

Andelen af respondenter, der føler sig fattige. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige samt for baggrundsgrupper. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Andel, der føler sig fattige blandt økonomisk fattige (n = 1.036)	Andel, der føler sig fattige blandt økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
<i>Køn</i>		
Mænd (ref.)	40,1	7,1
Kvinder	31,1*	8,4
<i>Aldersgruppe</i>		
18-29 år (ref.)	35,7	8,9
30-59 år	38,1	11,1
60 år eller derover	33,6	3,0*
<i>Etnicitet</i>		
Dansk herkomst (ref.)	33,3	6,4
Indvandrere og efterkommere	42,0*	20,5*
<i>Familietype</i>		
Par u. hjemmeboende børn (ref.)	35,3	4,0
Par m. hjemmeboende børn	22,6*	5,1
Enlig u. hjemmeboende børn	43,3	10,2*
Enlig m. hjemmeboende børn	26,0	18,9*
<i>Betydelige afsavn</i>		
Betydelige afsavn i mindre end 3 dimensioner (ref.)	22,5	4,9
Betydelige afsavn i mindst 3 dimensioner	82,9*	77,8*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger

SAMMENFATNING

Vi har i dette kapitel belyst sammenhængen mellem den økonomiske fattigdom og personens generelle livstilfredshed. Den gennemsnitlige livstilfredshed er lavere blandt de økonomisk fattige end blandt de øko-

økonomisk ikke-fattige. Vi finder særligt en lavere livstilfredshed blandt de økonomisk fattige uden beskæftigelse, blandt de økonomisk fattige enlige uden hjemmeboende børn, og blandt de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn i mindst tre dimensioner.

Vi har også afdækket, om de økonomisk fattige også selv føler, at de er fattige. Der er 36 pct. af de økonomisk fattige, der selv føler sig fattige, sammenlignet med kun 7 pct. af de økonomisk ikke-fattige. Det er bemærkelsesværdigt, at næsten to tredjedele af de økonomisk fattige ikke selv føler sig fattige, idet der dog skal tages forbehold for, at nogle af de økonomisk fattige siden opgørelsestidspunktet i 2012 kan være kommet ud af den økonomiske fattigdom i perioden frem til interviewtidspunktet i 2015. Blandt de økonomisk fattige, der ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, var der således flere, der følte sig fattige, med 47 pct., mens 17 pct. af de økonomisk fattige, der var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, følte sig fattige. Der er en markant sammenhæng med om man har betydelige afsavn og om man føler sig fattig, idet 83 pct. føler sig fattige blandt de økonomisk fattige, der har betydelige afsavn på mindst tre dimensioner, sammenlignet med 23 pct. blandt de økonomisk fattige, der ikke har betydelige afsavn på mindst tre dimensioner.

BØRNS AFSAVN

I dette kapitel afdækker vi de materielle og sociale afsavn blandt børn i økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Børnenes afsavn er belyst gennem både spørgsmål til forældrene om børnenes afsavn (børn mellem 0 og 17), og gennem et særskilt spørgeskema til børn mellem 11 og 17 år, som er gennemført ved besøgsinterview. I nogle tilfælde er bestemte spørgsmål kun stillet til forældre med børn i bestemte aldersgrupper, som fx spørgsmål om babyudstyr. Ligeledes er der i spørgsmålene til børnene selv i enkelte tilfælde stillet forskellige spørgsmål til de yngre og de ældre børn.

Vi belyser i de følgende afsnit afsavnene inden for de enkelte dimensioner. Inden for hver dimension ser vi både på spørgsmålene, der er stillet til forældrene om børnenes afsavn, og på de spørgsmål, der er stillet til børnene selv. Vi foretager også en multivariat regressionsanalyse af, hvordan omfanget af børns afsavn hænger sammen med en række baggrundsfaktorer. Afslutningsvis ser vi også på en række øvrige mål for børnenes trivsel, fx forhold omkring deres helbred og skolegang.

Det skal tages i betragtning, at gruppen af økonomisk fattige børnefamilier adskiller sig en del fra den øvrige gruppe af økonomisk fattige. Det kommer særligt til udtryk ved, at familier, hvor forældrene er på kontanthjælp, kun udgør ca. en femtedel af de børnefamilier, der er økonomisk fattige ud fra ekspertudvalgets definition. Derimod kommer

størstedelen af de økonomisk fattige børn fra familier, hvor mindst en af forældrene er i beskæftigelse, herunder en betydelig del fra familier, hvor mindst én forælder er selvstændig (jf. bilagstabel B1.40). Ligeledes er der (jf. kapitel 9, tabel 9.2) en væsentligt lavere andel med tegn på socialt ud-sathed blandt de voksne i de økonomisk fattige børnefamilier end i de økonomisk fattige husstande med par eller enlige uden hjemmeboende børn.

MAD OG MÅLTIDER

Dimensionen omkring mad og måltider belyses gennem tre spørgsmål, stillet til forældre til børn i alderen 0-17 år om børnenes afsavn, og to spørgsmål til børnene (11-17 år) om deres egne oplevelser af disse afsavn. Tabel 12.1 viser andelen af børn med afsavn vedrørende mad og måltider i henholdsvis økonomisk fattige og ikke-fattige familier.

TABEL 12.1

Andelen af børn med afsavn vedrørende mad og måltider. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige (n = 471)	Økonomisk ikke-fattige (n = 457)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:		
Børnene får ikke dagligt et hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	1,5	0,3
Børnene får ikke tre daglige måltider, pga. økonomi	4,3	3,9
Børnene får ikke dagligt frugt eller grøntsager, pga. økonomi	6,5	1,5*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	11,3	5,7*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,0	0,0
	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:		
Får ikke dagligt et varmt måltid mad	5,3	8,7
Får ikke dagligt morgenmad	26,7	24,9
Får ikke dagligt frokost	8,9	7,0
Får ikke dagligt frugt eller grøntsager	31,8	24,5
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	47,8	44,3
Mindst to afsavn inden for dimensionen	20,3	13,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Ser vi på de mest basale mål for afsavn vedrørende fødevarer, er det meget få børn, der ikke får et hovedmåltid hver dag af økonomiske grunde, og der er kun en signifikant forskel i forhold til, om børnene, ifølge for-

ældrene af økonomiske grunde, ikke dagligt får frugt og grønt, hvilket er tilfældet for 7 pct. af børn med økonomisk fattige forældre, mod 2 pct. af børn med ikke-fattige forældre. Der er en del børn, der svarer, at de ikke spiser enten morgenmad, frokost eller aftensmad hver dag, men ifølge forældrene har dette afsavn kun økonomiske grunde i 4 pct. af familierne, hvad end disse er økonomisk fattige eller ej.

Opdeles der på, om forældrene er i beskæftigelse, er der navnlig blandt de interviewede 11-17-årige børn en tendens til, at flere blandt dem, hvis forældre ikke er i beskæftigelse, ikke får alle måltider og ikke dagligt spiser frugt eller grønt.

TABEL 12.2

Andelen af børn med afsavn vedrørende fødevarer. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 364)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 107)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 405)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 52)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene får ikke dagligt et hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	0,8	3,3	0,3	0,0
Børnene får ikke tre daglige måltider, pga. økonomi	2,9	8,1	4,4	0,0*
Børnene får ikke dagligt frugt eller grøntsager, pga. økonomi	7,1	4,9	0,0	13,2
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	9,9	15,1	4,7	13,2
Mindst to afsavn inden for dimensionen	0,9	1,1	0,0	0,0
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 263)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 54)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 247)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 17)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Får ikke dagligt et varmt måltid mad	3,9	11,0	5,7	36,9
Får ikke dagligt morgenmad	23,7	38,5	21,7	54,8*
Får ikke dagligt frokost	4,6	26,1*	7,4	3,8
Får ikke dagligt frugt eller grøntsager	28,1	46,4*	20,7	60,7*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	42,1	70,5*	41,1	74,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	15,7	38,7*	9,9	42,7*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

De efterfølgende tabeller, 12.3 og 12.4, opdeler de økonomisk fattige og ikke-fattige børn efter etnicitet og familietype. Her skal der generelt gøres opmærksom på, at der i flere af kategorierne er relativt få respondenter. For eksempel er der kun interviewet 18 ikke-fattige børn, der er indvan-

drere eller efterkommere. Det medvirker til, at moderate forskelle mellem grupperne sjældent er statistisk signifikante.

Blandt de økonomisk fattige er der ikke signifikante forskelle mellem børn med dansk baggrund sammenlignet med børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere. Blandt børn med ikke-fattige forældre er der signifikant flere blandt børn af indvandrere og efterkommere, der ikke får morgenmad.

TABEL 12.3

Andelen af børn med afsavn vedrørende fødevarer. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 297)	Indvandrere og efterkommere (n = 174)	Dansk herkomst (n = 400)	Indvandrere og efterkommere (n = 57)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene får ikke dagligt et hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	0,5	2,7	0,0	1,8
Børnene får ikke tre daglige måltider, pga. økonomi	5,0	3,6	4,3	1,3
Børnene får ikke dagligt frugt eller grøntsager, pga. økonomi	6,1	7,0	0,6	7,2
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	11,5	11,1	4,9	10,3
Mindst to afsavn inden for dimensionen	0,0	2,1	0,0	0,0
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 214)	Indvandrere og efterkommere (n = 100)	Dansk herkomst (n = 241)	Indvandrere og efterkommere (n = 18)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Får ikke dagligt et varmt måltid mad	3,3	7,9	5,6	35,3
Får ikke dagligt morgenmad	23,4	31,0	19,8	65,8*
Får ikke dagligt frokost	6,3	12,3	8,0	0,0*
Får ikke dagligt frugt eller grøntsager	29,3	35,3	21,6	43,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	43,9	53,3	40,5	74,5*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	15,6	26,3	9,8	37,4

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Økonomisk fattige børn har ikke markant forskellige afsavn vedrørende mad og måltider, afhængigt af, om de bor i parfamilier eller med en enlig forælder (tabel 12.4). Blandt fattige børn med en enlig forælder er der dog dobbelt så mange, der ikke dagligt får frugt eller grøntsager (53 pct.), sammenlignet med fattige børn i parfamilier (28 pct.). Spørger man forældrene selv, så har denne forskel dog ikke primært økonomiske årsager, idet kun 5 pct. af de enlige forældre angiver, at børnenes manglende ind-

tag af frugt og grøntsager har økonomiske grunde, mod 7 pct. af forældrene i parhusstande.

I den øvrige befolkning har børn med en enlig forælder flere afsavn på alle indikatorer vedrørende mad og måltider, hvis man spørger børnene selv, men forskellene er ikke statistisk signifikante.

TABEL 12.4

Andelen af børn med afsavn vedrørende fødevarer. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 359)	Enlige (n = 112)	Par (n = 381)	Enlige (n = 76)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene får ikke dagligt et hovedmåltid med kød, kylling et. fisk, pga. økonomi	1,4	1,7	0,3	0,0
Børnene får ikke tre daglige måltider, pga. økonomi	4,2	4,6	4,5	1,2*
Børnene får ikke dagligt frugt eller grøntsager, pga. økonomi	6,9	5,4	0,3	7,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	11,2	11,7	5,1	8,2
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,3	0,0	0,0	0,0
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Får ikke dagligt et varmt måltid mad	5,6	3,7	7,3	15,9
Får ikke dagligt morgenmad	26,1	29,8	23,9	29,8
Får ikke dagligt frokost	8,2	12,9	6,5	10,0
Får ikke dagligt frugt eller grøntsager	28,1	52,8*	21,5	40,5
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	44,7	65,7*	42,1	56,3
Mindst to afsavn inden for dimensionen	19,3	26,4	10,7	25,5

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BEKLÆDNING OG FODTØJ

Der er kun en lille andel blandt både de økonomisk fattige og ikke-fattige, der angiver afsavn, hvad angår de to mest basale mål for afsavn vedrørende beklædning og fodtøj (tabel 12.5). Hvis man spørger forældrene, er der således kun 3 pct. af de økonomisk fattige børn, der ikke havde passende varmt overtøj den forløbne vinter, og 4 pct., der ikke har mindst to par sko. I resten af befolkningen er andelen henholdsvis 1 og 2 pct., og der er ikke nogen signifikant forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige. Stiller man børnene samme spørgsmål, angiver under 1 pct. i både økonomisk fattige og ikke-fattige familier at opleve hvert af disse afsavn. Børnene er endvidere blevet spurgt, om de oplever deres tøj som

dårligere eller mindre pænt end kammeraternes. Det synes kun 4 pct. af de fattige børn og 3 pct. af de ikke-fattige børn (ikke vist).

Derimod er der en højere andel af forældrene i økonomisk fattige familier, der angiver, at børnene har måttet gå i genbrugstøj, 19 pct., fordi forældrene ikke havde råd til at købe nyt, mod 8 pct. i de ikke-fattige familier. Endelig angiver 12 pct. af de økonomisk fattige forældre, at de har undladt at købe nødvendigt tøj eller fodtøj til børnene af økonomiske grunde, mens det kun er 3 pct. i ikke-fattige familier. I alt er der 27 pct. af forældrene i økonomisk fattige familier, der angiver, at deres børn har mindst ét af de fem afsavn vedrørende beklædning og fodtøj, mens det gælder 12 pct. i ikke-fattige familier.

TABEL 12.5

Andelen af børn med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige (n = 471)	Økonomisk ikke-fattige (n = 457)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:		
Børnene havde ikke passende varmt overtøj i vinter	2,7	0,5
Børnene har ikke mindst to par sko	4,4	1,7
Børnene har gået i genbrugstøj, pga. økonomi	19,0	8,4*
Børnene har gået i tøj der var slidt op, pga. økonomi	10,5	6,2
Børnene har undværet nødvendigt tøj, pga. økonomi	11,7	2,6*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	26,9	12,1*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	11,7	5,8*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	6,9	1,3*
	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:		
Havde ikke varmt vintertøj i vinters	0,5	0,4
Har ikke mindst to par sko	0,8	0,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	1,0	1,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er en højere andel af børnene, hvis forældre ikke er i beskæftigelse, der har mindst ét af afsavnene vedrørende beklædning og fodtøj (tabel 12.6). Det gælder både blandt de økonomisk fattige og ikke-fattige familier. I de økonomisk fattige familier er der 40 pct. af forældrene uden beskæftigelse, der angiver mindst et af afsavnene, mod 22 pct. i de økonomisk fattige familier, hvor forældrene er i beskæftigelse. I de ikke-fattige familier er de tilsvarende tal 29 pct. og 10 pct.

TABEL 12.6

Andelen af børn med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 364)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 107)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 405)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 52)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene havde ikke passende varmt overtøj i vinters	3,4	0,7	0,6	0,0
Børnene har ikke mindst to par sko	4,5	4,3	1,4	3,7
Børnene har gået i genbrugstøj pga. økonomi	15,9	27,1*	6,2	25,3*
Børnene har gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	10,3	10,9	4,4	19,8
Børnene har undværet nødvendigt tøj, pga. økonomi	8,5	20,1*	1,3	12,3*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	21,8	40,4*	9,8	29,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	10,5	14,9	3,6	22,8*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	7,1	6,5	0,5	7,4
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 263)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 54)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 247)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 17)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Havde ikke varmt vintertøj i vinter	0,3	1,4	0,5	0,0
Har ikke mindst to par sko	0,6	1,4	0,4	3,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	0,9	1,4	0,9	3,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er ikke signifikante forskelle mellem økonomisk fattige danskere og indvandrere/efterkommere i andelen, hvor børnene har afsavn vedrørende beklædning og fodtøj (tabel 12.7). Cirka lige mange fattige danske børn (25 pct.) og fattige børn, der er indvandrere eller efterkommere (29 pct.), har mindst ét afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. I de ikke-fattige familier er andelen med mindst ét af afsavnene 19 pct. i familierne, hvor forældrene er indvandrere eller efterkommere, sammenlignet med 11 pct. i de danske familier, men forskellen er ikke signifikant.

TABEL 12.7

Andelen af børn med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 297)	Indvandrere og efterkommere (n = 174)	Dansk herkomst (n = 400)	Indvandrere og efterkommere (n = 57)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene havde ikke passende varmt overtøj i vinter	3,4	1,8	0,6	0,0
Børnene har ikke mindst to par sko	3,5	5,6	1,4	3,0
Børnene har gået i genbrugstøj pga. økonomi	16,3	22,2	7,4	14,5
Børnene har gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	10,1	10,9	5,6	10,1
Børnene har undværet nødvendigt tøj, pga. økonomi	8,3	15,7	2,5	2,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	25,3	28,9	11,0	18,6
Mindst to afsavn inden for dimensionen	9,5	14,3	5,4	8,8
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	3,9	10,5	1,3	1,6
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 214)	Indvandrere og efterkommere (n = 100)	Dansk herkomst (n = 241)	Indvandrere og efterkommere (n = 18)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Havde ikke varmt vintertøj i vinter	0,0	0,6	0,5	0,0
Har ikke mindst to par sko	0,0	1,7	0,8	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	0,0	1,7	1,3	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

I de økonomisk fattige familier er der ikke markant forskel i andelen, hvor børnene har mindst ét afsavn vedrørende beklædning og fodtøj, afhængigt af, om de bor i parfamilier eller med en enlig forælder (tabel 12.8). 25 pct. af børn med en økonomisk fattig enlig forælder har mindst ét afsavn i denne dimension, mens det samme gælder 28 pct. af børnene i økonomisk fattige parfamilier, og forskellen er ikke signifikant. Derimod er der i de økonomisk ikke-fattige familier en signifikant forskel mellem de to familietyper, hvor der i 22 pct. af familierne med en ikke-fattig enlig forælder er mindst ét afsavn vedrørende børnenes beklædning og fodtøj, mens andelen er 10 pct. i de ikke-fattige parfamilier.

TABEL 12.8

Andelen af børn med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 359)	Enlige (n = 112)	Par (n = 381)	Enlige (n = 76)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene havde ikke passende varmt overtøj i vinter	3,3	0,7	0,7	0,0
Børnene har ikke mindst to par sko	5,3	2,1	1,8	1,2
Børnene har gået i genbrugstøj, pga. økonomi	19,0	19,0	6,2	18,0
Børnene har gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	11,6	7,2	4,9	11,8
Børnene har undværet nødvendigt tøj, pga. økonomi	11,0	13,5	2,1	4,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	27,7	24,9	9,7	22,1*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	11,8	11,4	4,3	12,5
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	7,7	4,8	1,4	1,2
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Havde ikke varmt vintertøj i vinter	0,3	1,8	0,5	0,0
Har ikke mindst to par sko	0,6	1,8	0,4	2,3
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	0,8	1,8	0,9	2,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BOLIG OG INDBO

For børn er afsavnsdimensionerne bolig og indbo slået sammen. Den samlede dimension omfatter, om børnene har eget værelse, egen seng, et sted, hvor de kan læse lektier i fred og ro, og om der er nødvendigt babyudstyr til de alleryngste (tabel 12.9).

Der er flere økonomisk fattige børn (11-17 år), som ikke har eget værelse – 20 pct., hvis man spørger forældrene, og 23 pct., hvis man spørger børnene, sammenlignet med 8-10 pct. af de ikke-fattige børn. Der er tilmed 5 pct. af de fattige børn, som ikke har egen seng, mod 1 pct. af de ikke-fattige børn. Afhængigt af, om man spørger børnene eller forældrene, har 4-7 pct. af de fattige børn ikke et sted at læse, sammenlignet med 1-2 pct. af de ikke-fattige børn. Langt de fleste forældre til helt små børn har nødvendigt babyudstyr, og der er ikke nogen signifikant forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige forældre.

TABEL 12.9

Andelen af børn med afsavn vedrørende bolig og indbo. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige
Børnene (11-17 år) har ikke eget værelse	20,3 (n = 253)	9,7* (n = 229)
Børnene (6-17 år) har ikke et sted, hvor de kan læse lektier	6,9 (n = 379)	1,0* (n = 341)
Børnene (0-17 år) har ikke egen seng	5,0 (n = 471)	0,6* (n = 457)
Børnene (0-2 år) har ikke nødvendigt babyudstyr	3,0 (n = 103)	5,7 (n = 106)
	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:		
Har ikke eget værelse	22,9	8,0*
Har ikke et sted, hvor man kan læse lektier	4,3	2,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	24,2	8,3*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er særligt blandt forældre, der ikke er i beskæftigelse, at børnene ikke har deres eget værelse (tabel 12.10). Det gælder både i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier.

Der er betydelige forskelle i afsavn vedrørende bolig og indbo med hensyn til etnisk baggrund (tabel 12.11). Blandt økonomisk fattige indvandrere og efterkommere er der særligt mange børn (mellem 11 og 17 år), der ikke har eget værelse. Spørger man forældrene, er det 40 pct., mens hele 47 pct. af børnene selv angiver, at de ikke har eget værelse. Blandt økonomisk fattige danske børn er det kun 3 pct., der ikke har eget værelse, hvilket ikke er flere end blandt ikke-fattige danske børn. Den højere andel af børn uden eget værelse blandt børn med indvandrerbaggrund kan blandt andet hænge sammen med, at der generelt er flere børn i indvandrerfamilierne end i de danske familier, hvilket gælder både i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Fattige børn, der er indvandre-re eller efterkommere, mangler også i flere tilfælde et sted at læse lektier, og der er 9 pct. af de økonomisk fattige børn af indvandrere og efterkommere, der ikke har deres egen seng.

Økonomisk fattige børn har ikke markant forskellige afsavn vedrørende bolig og indbo afhængigt af, om de bor i parfamilier eller med en enlig forælder (tabel 12.12).

TABEL 12.10

Andelen af børn med afsavn vedrørende bolig og indbo. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Børnene (11-17 år) har ikke eget værelse	15,5 (n = 204)	36,7* (n = 49)	5,2 (n = 211)	43,7 (n = 18)
Børnene (6-17 år) har ikke et sted, hvor de kan læse lektier	5,4 (n = 307)	12,2 (n = 72)	1,0 (n = 310)	1,5 (n = 31)
Børnene (0-17 år) har ikke egen seng	3,7 (n = 364)	8,2 (n = 107)	0,2 (n = 405)	3,5 (n = 52)
Børnene (0-2 år) har ikke nødvendigt babyudstyr	2,0 (n = 72)	4,5 (n = 31)	3,5 (n = 85)	19,5 (n = 21)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Har ikke eget værelse	14,4 (n = 263)	56,9* (n = 54)	2,9 (n = 247)	56,3*
Har ikke et sted, hvor man kan læse lektier	3,4	8,0	0,4	17,5
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	15,6	58,4*	3,3	56,3*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 12.11

Andelen af børn med afsavn vedrørende bolig og indbo. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere
Børnene (11-17 år) har ikke eget værelse	2,6 (n = 165)	40,0 * (n = 88)	3,6 (n = 206)	46,1 * (n = 23)
Børnene (6-17 år) har ikke et sted, hvor de kan læse lektier	3,5 (n = 243)	10,8 * (n = 136)	1,0 (n = 299)	1,2 (n = 42)
Børnene (0-17 år) har ikke egen seng	1,9 (n = 297)	8,5 * (n = 174)	0,2 (n = 400)	3,0 (n = 57)
Børnene (0-2 år) har ikke nødvendigt babyudstyr	4,0 (n = 64)	1,7 (n = 39)	6,2 (n = 95)	0,0 (n = 11)

Børn (11-17 år) om egne afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 214)	Indvandrere og efterkommere (n = 100)	Dansk herkomst (n = 241)	Indvandrere og efterkommere (n = 18)
Har ikke eget værelse	2,8	47,1 *	1,4	61,4 *
Har ikke et sted, hvor man kan læse lektier	2,0	7,2	0,4	15,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	4,2	48,2 *	1,8	61,4 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 12.12

Andelen af børn med afsavn vedrørende bolig og indbo. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par	Enlige	Par	Enlige
Børnene (11-17 år) har ikke eget værelse	21,0 (n = 194)	18,3 (n = 59)	7,1 (n = 183)	19,5 (n = 46)
Børnene (6-17 år) har ikke et sted, hvor de kan læse lektier	6,0 (n = 289)	9,6 (n = 90)	1,3 (n = 277)	0,0 * (n = 64)
Børnene (0-17 år) har ikke egen seng	4,8 (n = 359)	5,6 (n = 112)	0,3 (n = 381)	2,2 (n = 76)
Børnene (0-2 år) har ikke nødvendigt babyudstyr	1,5 (n = 85)	8,9 (n = 18)	6,3 (n = 97)	0,0 (n = 9)

Børn (11-17 år) om egne afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Har ikke eget værelse	24,6	13,7	6,5	15,6
Har ikke et sted, hvor man kan læse lektier	3,6	8,9	0,4	10,5
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	25,4	17,3	7,0	15,6

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TRANSPORT

For børn er afsavnsindikatorerne vedrørende transport begrænset til at gælde manglende cykel og for de ældste børn at undlade at tage offentlig transport af økonomiske grunde (tabel 12.13). Blandt de økonomisk fattige børn har 16 pct. efter eget udsagn ikke en cykel, og forældrene angiver, at 7 pct. ikke har en cykel af økonomiske grunde. Blandt de ikke-fattige børn har 10 pct. efter eget udsagn ikke en cykel, og forældrene angiver, at det for 3 pct. er af økonomiske grunde. Endelig har 11 pct. af de fattige børn i alderen 15-17 år undladt at tage tog eller bus, fordi de ikke selv havde råd til det, mens det samme er sket for kun 2 pct. af de ikke-fattige børn i samme alder. Det er dog kun for sidstnævnte indikator – andelen af de større børn, der har ladet være med at tage offentlig transport – at der er en statistisk signifikant forskel på børn med økonomisk fattige og ikke-fattige forældre.

TABEL 12.13

Andelen af børn med afsavn vedrørende transport. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige
Børnene (6-17 år) har ikke cykler, pga. økonomi	7,0 (n = 379)	3,3 (n = 341)
Børn om egne afsavn	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige
Har ikke en cykel (11-17 år)	16,3 (n = 317)	10,0 (n = 264)
Har undladt at tage offentlig transport, pga. egen økonomi (15-17 år)	11,2 (n = 128)	2,3* (n = 133)

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er en markant højere andel af de 11-17-årige børn, hvis forældre ikke er i beskæftigelse, der ikke har en cykel (tabel 12.14). Andelen uden en cykel er også markant højere i familier, hvor forældrene er indvandrere og efterkommere (tabel 12.15). Blandt de økonomisk fattige børn mellem 11 og 17 år, der er indvandrere eller efterkommere, har hele 31 pct. ikke en cykel, mens det kun gælder for 4 pct. af de 11-17-årige børn i de økonomisk fattige danske familier. Også i de ikke-fattige familier er andelen af børnene, der ikke har en cykel, markant højere i indvandrerfamilierne end i de danske familier.

TABEL 12.14

Andelen af børn med afsavn vedrørende transport. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Børnene (6-17 år) har ikke cykler, pga. økonomi	5,6 (n = 307)	11,6 (n = 72)	0,8 (n = 310)	20,8 (n = 31)
Børn om egne afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Har ikke en cykel (11-17 år)	8,3 (n = 263)	47,9* (n = 54)	7,6 (n = 247)	33,6 (n = 17)
Har undladt at tage offentlig transport, pga. egen økonomi (15-17 år)	7,8 (n = 101)	22,3 (n = 27)	2,5 (n = 124)	0,0 (n = 9)

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 12.15

Andelen af børn med afsavn vedrørende transport. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere
Børnene (6-17 år) har ikke cykler, pga. økonomi	4,0 (n = 243)	10,3 (n = 136)	0,5 (n = 299)	19,6* (n = 42)
Børn om egne afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere
Har ikke en cykel (11-17 år)	3,5 (n = 214)	31,4* (n = 100)	7,4 (n = 241)	33,1 (n = 18)
Har undladt at tage offentlig transport, pga. egen økonomi (15-17 år)	5,8 (n = 82)	17,2 (n = 46)	2,6 (n = 119)	0,0 (n = 10)

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er ikke signifikante forskelle i andelen med afsavn knyttet til transport blandt børn i parfamilier og børn i familier med en enlig forsørger (tabel 12.16).

TABEL 12.16

Andelen af børn med afsavn vedrørende transport. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par	Enlige	Par	Enlige
Børnene (6-17 år) har ikke cykler, pga. økonomi	7,4 (n = 289)	5,6 (n = 90)	1,8 (n = 277)	8,7 (n = 64)
Børn om egne afsavn	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par	Enlige	Par	Enlige
Har ikke en cykel (11-17 år)	17,5 (n = 267)	9,5 (n = 50)	8,6 (n = 220)	17,9 (n = 44)
Har undladt at tage offentlig transport, pga. egen økonomi (15-17 år)	9,8 (n = 104)	18,3 (n = 24)	1,9 (n = 109)	4,3 (n = 24)

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

KOMMUNIKATION

Blandt børn er der kun en mindre andel, der har afsavn vedrørende kommunikation – både i de fattige og de ikke-fattige familier (tabel 12.17). 13 pct. af de 11-17-årige børn i de økonomisk fattige familier har ikke en PC eller lignende i hjemmet, sammenlignet med 7 pct. af børnene fra de ikke-fattige familier. 4 pct. af de 11-17-årige i de økonomisk fattige familier har ikke egen mobiltelefon, mens det er under 1 pct. af børnene fra de ikke-fattige familier. Stort set alle de 11-17-årige børn – både fra de økonomisk fattige og de ikke-fattige familier – har adgang til internettet fra hjemmet. Der er dog i alt 17 pct. af de 11-17-årige fra de økonomisk fattige familier, der har mindst ét af disse tre afsavn (ikke PC/tablet, ikke egen mobiltelefon samt ikke adgang til internettet fra boligen), sammenlignet med 7 pct. blandt de 11-17-årige fra de økonomisk ikke-fattige familier. Forældrene er endvidere blevet spurgt, om børnene (alle aldersgrupper) har alderssvarende bøger i hjemmet. Det er kun for 5 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier og 3 pct. af børnene i de ikke-fattige familier, at det ikke er tilfældet, og denne forskel er ikke signifikant.

Der er dog en væsentligt højere andel af børn, der har afsavn vedrørende kommunikation, blandt børnene i de økonomisk fattige familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse (tabel 12.18). Her er det 36 pct. af børnene, der ikke har en PC eller tablet, mod kun 8 pct. i de økonomisk fattige familier, hvor mindst én af forældrene er i beskæftigelse.

Der er også flere børn i de økonomisk fattige familier, hvor forældrene er uden beskæftigelse, der ikke har alderssvarende bøger i hjemmet.

TABEL 12.17

Andelen af børn med afsavn vedrørende kommunikation. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige
Børnene (11-17 år) har ikke en PC eller tablet i hjemmet	7,2 (n = 253)	3,6 (n = 229)
Børnene (11-17 år) har ikke egen mobiltelefon	4,6 (n = 253)	1,4 (n = 229)
Børnene (0-17 år) har ikke alderssvarende bøger i hjemmet	5,2 (n = 471)	2,8 (n = 457)
	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:		
Har ikke en PC eller tablet	13,3	6,7*
Har ikke egen mobiltelefon	4,4	0,7*
Har ikke adgang til internettet fra boligen	0,5	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	16,6	7,1*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,3	0,4

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Når vi opdeler respondenterne med hensyn til etnicitet, viser det sig, at den højere andel med afsavn vedrørende kommunikation i gruppen af økonomisk fattige børn nærmest udelukkende skyldes en højere andel med sådanne afsavn i familier, hvor forældrene er indvandrere og efterkommere (tabel 12.19). Der er flere børn af økonomisk fattige indvandrere eller efterkommere, der ikke har en PC eller tablet, egen mobiltelefon eller alderssvarende bøger i hjemmet. Blandt økonomisk fattige danske børn er disse andele derimod lige så lave som blandt de ikke-fattige danske børn.

TABEL 12.18

Andelen af børn med afsavn vedrørende kommunikation. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Forældre om børns afsavn:				
Børnene (11-17 år) har ikke en PC eller tablet i hjemmet	4,0 (n = 204)	18,0* (n = 49)	0,9 (n = 211)	24,0 (n = 18)
Børnene (11-17 år) har ikke egen mobiltelefon	4,1 (n = 204)	6,0 (n = 49)	0,0 (n = 211)	11,8 (n = 18)
Børnene (0-17 år) har ikke alderssvarende bøger i hjemmet	2,4 (n = 364)	12,3* (n = 107)	0,5 (n = 405)	19,6* (n = 52)
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Børn (11-17 år) om egne afsavn:	(n = 263)	(n = 54)	(n = 247)	(n = 17)
Har ikke en PC eller tablet	7,6	35,8*	5,2	21,3
Har ikke egen mobiltelefon	3,5	7,7	0,8	0,0
Har ikke adgang til internettet fra boligen	0,0	2,7	0,0	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	10,5	41,0	5,6	21,3
Mindst to afsavn inden for dimensionen	0,6	3,8	0,4	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 12.19

Andelen af børn med afsavn vedrørende kommunikation. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere
Forældre om børns afsavn:				
Børnene (11-17 år) har ikke en PC eller tablet i hjemmet	1,2 (n = 165)	13,9* (n = 88)	2,1 (n = 206)	12,8 (n = 23)
Børnene (11-17 år) har ikke egen mobiltelefon	0,0 (n = 165)	9,5* (n = 88)	1,6 (n = 206)	0,0 (n = 23)
Børnene (0-17 år) har ikke alderssvarende bøger i hjemmet	0,8 (n = 297)	10,2* (n = 174)	0,9 (n = 400)	14,6 (n = 57)
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere
Børn (11-17 år) om egne afsavn:	(n = 214)	(n = 100)	(n = 241)	n = 18
Har ikke en PC eller tablet	4,5	23,5*	5,8	15,7
Har ikke egen mobiltelefon	1,0	8,5*	0,8	0,0
Har ikke adgang til internettet fra boligen	0,0	1,2	0,0	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	5,5	29,7*	6,2	15,7
Mindst to afsavn inden for dimensionen	0,0	2,8	0,4	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Økonomisk fattige børn, der bor med en enlig forælder, har ikke flere afsavn vedrørende kommunikation end fattige børn, der bor i en parfamilie (tabel 12.20). Spørger man børnene, er der lidt flere fattige børn i parfamilier, der har mindst ét afsavn (18 pct.), end fattige børn med en enlig forælder (11 pct.), men forskellen er dog ikke statistisk signifikant.

TABEL 12.20

Andelen af børn med afsavn vedrørende kommunikation. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par	Enlige	Par	Enlige
Børnene (11-17 år) har ikke en PC eller tablet i hjemmet	7,6 (n = 194)	6,2 (n = 59)	0,5 (n = 183)	15,3 (n = 46)
Børnene (11-17 år) har ikke egen mobiltelefon	5,3 (n = 194)	2,5 (n = 59)	0,0 (n = 183)	6,6 (n = 46)
Børnene (0-17 år) har ikke alderssvarende bøger i hjemmet	5,0 (n = 359)	5,7 (n = 112)	0,9 (n = 381)	11,0 (n = 76)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Har ikke en PC eller tablet	14,3	7,5	5,6	12,8
Har ikke egen mobiltelefon	4,4	3,9	0,8	0,0
Har ikke adgang til internettet fra boligen	0,0	3,7	0,0	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	17,5	11,4	6,0	12,8
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,2	1,8	0,4	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

SOCIALE AFSAVN

Flere af børnene i de økonomisk fattige familier end i de ikke-fattige familier har oplevet sociale afsavn. 10 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier har, ifølge forældrene, af økonomiske grunde måttet undvære at fejre fødselsdag med klassen eller med kammerater, mod kun 1 pct. af børnene i de ikke-fattige familier, og 6 pct. i de økonomisk fattige familier har af økonomiske grunde undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater, mod kun 2 pct. af børnene i de ikke-fattige familier. Blandt de interviewede børn mellem 11 og 17 år angiver 11 pct., at de har ladet være med at gøre ting med vennerne, fx gå i biografen, i svømmehallen, ud at bowle eller lignende pga. forældres økonomi, mod 4 pct. af de 11-17-årige børn i de ikke-fattige familier.

I alt har 19 pct. af børnene (mellem 6 og 17 år) i de økonomisk fattige familier, ifølge forældrene, mindst ét af de sociale afsavn, mod 7 pct. blandt børnene i de ikke-fattige familier. 19 pct. af de 11-17-årige børn i de økonomisk fattige familier har mindst ét af de sociale afsavn mod 12 pct. i de ikke-fattige familier.

TABEL 12.21

Andelen af børn med afsavn vedrørende sociale aktiviteter. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige (n = 379)	Økonomisk ikke-fattige (n = 341)
Forældre om børns (6-17 år) afsavn:		
Børnene har ikke ugentligt en kammerat på besøg, pga. økonomi/plads	2,0	2,0
Børnene har undværet fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. økonomi	9,5	1,4*
Børnene har undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater, pga. økonomi	5,6	1,5*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	18,7	6,5*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	2,5	1,6
	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:		
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, svømmehal, bowling eller lignende, pga. forældres økonomi	10,5	4,3*
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, shopping, fest eller lignende, pga. egen økonomi	13,2	10,3
Har det seneste år undladt fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. forældres økonomi	5,8	2,5
Har det seneste år undladt at købe fødselsdagsgaver til kammerater, pga. forældres økonomi	6,2	2,5
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	18,8	11,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	10,0	3,5*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er en markant højere andel af børnene (mellem 6 og 17 år) i de økonomisk fattige familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse, der har sociale afsavn, med 22 pct., der har mindst ét af de sociale afsavn, mod kun 6 pct. blandt børn i de økonomisk fattige familier, hvor mindst én af forældrene er i beskæftigelse (tabel 12.22). Ligeledes er der blandt de interviewede 11-17-årige børn i de økonomisk fattige familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse, 46 pct., der har mindst ét socialt afsavn, mod kun 12 pct. i de økonomisk fattige familier, hvor mindst én af forældrene er i beskæftigelse.

TABEL 12.22

Andelen af børn med afsavn vedrørende sociale aktiviteter. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 307)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 72)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 310)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 31)
Forældre om børns (6-17 år) afsavn:				
Børnene har ikke ugentligt en kammerat på besøg, pga. økonomi/plads	1,5	3,5	0,0	16,7
Børnene har undværet fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. økonomi	5,4	23,4*	0,5	8,5
Børnene har undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater, pga. økonomi	1,5	19,4*	0,0	12,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	5,8	21,8*	0,4	15,2
Mindst to afsavn inden for dimensionen	0,9	6,7*	0,0	13,3
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 263)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 54)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 247)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 17)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, svømmehal, bowling eller lignende, pga. forældres økonomi	7,3	23,2*	1,3	33,0*
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, shopping, fest eller lignende, pga. egen økonomi	7,7	34,8*	7,5	37,4
Har det seneste år undladt fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. forældres økonomi	2,5	19,0*	0,5	21,3
Har det seneste år undladt at købe fødselsdagsgaver til kammerater, pga. forældres økonomi	2,9	19,5*	0,5	21,3
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	11,9	46,4*	7,9	49,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	5,9	26,5*	1,4	23,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Inden for gruppen af økonomisk fattige familier er der en betydelig forskel i andelen med sociale afsavn, afhængigt af familiens etniske baggrund (tabel 12.23). Lidt flere børn af økonomisk fattige indvandrere eller efterkommere end børn af økonomisk fattige danskere har, ifølge forældrene, måttet undlade at have en kammerat på besøg pga. økonomi eller pladsmangel og har i højere grad af økonomiske grunde undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater. Blandt de interviewede 11-17-årige har flere børn af indvandrere og efterkommere måttet undlade at gøre ting med vennerne, har undladt fødselsdagsfejring eller har måttet undlade at købe fødselsdagsgaver til kammeraterne, end det er

tilfældet blandt børnene i de økonomisk fattige familier med dansk baggrund.

TABEL 12.23

Andelen af børn med afsavn vedrørende sociale aktiviteter. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 243)	Indvandrere og efterkommere (n = 136)	Dansk herkomst (n = 299)	Indvandrere og efterkommere (n = 42)
Forældre om børns (6-17 år) afsavn:				
Børnene har ikke ugentligt en kammerat, på besøg pga. økonomi/plads	0,3	3,9*	0,5	10,6
Børnene har undværet fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. økonomi	7,2	12,0	1,4	2,0
Børnene har undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater, pga. økonomi	1,3	10,4*	0,0	10,6
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	5,8	15,4*	1,1	8,8
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,0	4,2	0,4	8,7
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 214)	Indvandrere og efterkommere (n = 100)	Dansk herkomst (n = 241)	Indvandrere og efterkommere (n = 18)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, svømmehal, bowling eller lignende, pga. forældres økonomi	5,5	16,7*	1,7	24,4
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, shopping, fest eller lignende, pga. egen økonomi	6,7	21,2*	7,9	29,3
Har det seneste år undladt fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. forældres økonomi	2,3	10,1*	0,9	15,7
Har seneste år undladt at købe fødselsdagsgaver til kammerater, pga. forældres økonomi	1,8	11,6*	0,9	15,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	10,8	28,7*	8,5	38,0
Mindst to afsavn inden for dimensionen	4,6	16,8*	1,8	15,7

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Ifølge forældrene har børn i økonomisk fattige familier ikke markant forskellige sociale afsavn, afhængigt af, om de bor i parfamilier eller med en enlig forælder (tabel 12.24). Spørger man børnene, er der lidt flere fattige børn med enlige forældre, der har mindst ét socialt afsavn (27 pct.), end fattige børn i parfamilier (18 pct.), om end denne forskel ikke er statistisk signifikant.

I de ikke-fattige familier er der lidt større forskelle i andelen af børn med sociale afsavn, afhængigt af hvilken familietype børnene lever i. Blandt ikke-fattige børn af enlige forældre har 30 pct. oplevet sociale af-

savn af økonomiske grunde, mens dette kun gælder 9 pct. af de ikke-fattige børn i parfamilier.

TABEL 12.24

Andelen af børn med afsavn vedrørende sociale aktiviteter. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 289)	Enlige (n = 90)	Par (n = 277)	Enlige (n = 64)
Forældre om børns (6-17 år) afsavn:				
Børnene har ikke ugentligt en kammerat på besøg, pga. økonomi/plads	2,7	0,0*	0,4	8,2
Børnene har undværet fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. økonomi	9,2	10,3	0,4	5,5
Børnene har undladt at købe fødselsdagsgaver til klassekammerater, pga. økonomi	4,0	10,0	0,4	6,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	9,7	11,9	0,3	10,0
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,9	4,2	0,3	7,1
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, svømmehal, bowling eller lignende, pga. forældres økonomi	9,6	15,3	2,0	16,7
Har det seneste år undladt at gøre ting med vennerne, fx biograf, shopping, fest eller lignende, pga. egen økonomi	12,2	18,9	6,9	28,3*
Har det seneste år undladt fødselsdagsfejring med klassen eller kammerater, pga. forældres økonomi	5,5	7,4	0,5	12,8
Har det seneste år undladt at købe fødselsdagsgaver til kammerater, pga. forældres økonomi	6,7	3,7	0,5	12,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	17,5	26,6	8,5	29,4*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	9,5	13,1	1,0	16,7

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

REKREATIVE AFSAVN

Lidt flere af børnene i de økonomisk fattige familier oplever rekreative afsavn end børnene i de økonomisk ikke-fattige familier (tabel 12.25). Der er omtrent lige mange børn, der ikke går til en fritidsaktivitet, med 25 pct. blandt børn i økonomisk fattige familier og 23 pct. blandt børn i ikke-fattige familier (ikke vist). Ifølge forældrene er det 10 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der ikke går til en ugentlig fritidsaktivitet, fordi forældrene ikke har råd, mens det gælder 5 pct. af børnene i de ikke-fattige familier. Denne forskel er dog ikke signifikant. Der er

imidlertid signifikant flere af børnene i de økonomisk fattige familier, 5 pct., der har måttet undvære udstyr eller ture i forbindelse med en fritidsaktivitet, mod kun 1 pct. i de ikke-fattige familier, ligesom der er 7 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der har måttet undvære en fejring af store mærkedage (som konfirmationer) af økonomiske grunde, mod kun 2 pct. i de ikke-fattige familier. Der er dog således generelt tale om lave andele med afsavn på disse indikatorer for børns rekreative afsavn blandt børn i både de økonomisk fattige og de ikke-fattige familier.

TABEL 12.25

Andelen af børn med afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige
Børnene (6-17 år) går ikke til en ugentlig fritidsaktivitet, pga. økonomi	9,7 (n = 379)	4,6 (n = 341)
Børnene (6-17 år) har undværet udstyr eller ture i forbindelse med fritidsaktivitet, pga. økonomi	5,4 (n = 379)	1,2* (n = 341)
Børnene (6-17 år) har undværet skoleudflugter, pga. økonomi	8,7 (n = 379)	2,7 (n = 341)
Børnene (0-17 år) har undværet fejring af store mærkedage, pga. økonomi	7,2 (n = 471)	1,5* (n = 457)
	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:		
Har undladt at gå til fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	11,3	3,5*
Har undladt at deltage i udflugter med fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	9,5	0,0*
Har det seneste år undladt at deltage i skoleudflugter, lejrskole, skolefester eller lignende, pga. forældres økonomi	7,4	2,0*
Har det seneste år ikke været i biografen, i teatret, til koncert, på museum, til sportskamp eller lignende	6,8	3,1
Har det seneste år ikke været på en uges familieferie i Danmark eller i udlandet	25,1	17,2*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	35,2	20,2*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	12,3	3,4*
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	6,0	2,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt de interviewede 11-17-årige finder vi den højeste andel med afsavn, hvad angår ikke at have været på mindst én uges familieferie væk fra hjemmet, med 25 pct. blandt børnene i de økonomisk fattige familier og 17 pct. blandt børnene i de ikke-fattige familier. Denne forskel er signifikant. Blandt de 11-17-årige fra de økonomisk fattige familier er det samlet set 35 pct., der har mindst ét af de rekreative afsavn, mod 20 pct. i de ikke-fattige familier.

TABEL 12.26

Andelen af børn med afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Forældre om børns afsavn:				
Børnene (6-17 år) går ikke til en ugentlig fritidsaktivitet, pga. økonomi	7,9 (n = 289)	15,6 (n = 90)	1,1 (n = 277)	30,6 (n = 64)
Børnene (6-17 år) har undværet udstyr eller ture i forbindelse med fritidsaktivitet, pga. økonomi	3,5 (n = 289)	13,7 (n = 90)	0,4 (n = 277)	10,6 (n = 64)
Børnene (6-17 år) har undværet skoleudflugter, pga. økonomi	6,0 (n = 289)	18,0 (n = 90)	1,1 (n = 277)	14,4 (n = 64)
Børnene (0-17 år) har undværet fejring af store mærkedage, pga. økonomi	4,6 (n = 359)	14,1 (n = 112)	0,7 (n = 381)	7,4 (n = 76)
				*
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse	Mindst én forælder i beskæftigelse	Forældre ikke i beskæftigelse
Børn (11-17 år) om egne afsavn:	(n = 263)	(n = 54)	(n = 247)	(n = 17)
Har undladt at gå til fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	6,8	29,5*	1,4	23,2
Har undladt at deltage i udflugter med fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	3,7	38,9*	0,0	0,0
Har det seneste år undladt at deltage i skoleudflugter, lejrskole, skolefester eller lignende, pga. forældres økonomi	5,4	15,0	0,0	21,3
Har det seneste år ikke været i biografen, i teatret, til koncert, på museum, til sportskamp eller lignende	3,8	18,4*	2,8	6,3
Har seneste år ikke været på en uges familieferie i Danmark eller i udlandet	16,8	57,9*	12,6	60,6*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	25,1	75,3*	15,7	62,6*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	8,6	27,2*	1,1	25,7
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	2,2	21,3*	0,0	21,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er dog langt flere med rekreative afsavn blandt børn fra økonomisk fattige familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse (tabel 12.26). I denne gruppe er det 75 pct. af de interviewede 11-17-årige, der har mindst ét af de rekreative afsavn, mod 25 pct. blandt de børn fra økonomiske fattige familier, hvor mindst én af forældrene er i beskæftigelse.

TABEL 12.27

Andelen af børn med afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere	Dansk herkomst	Indvandrere og efterkommere
Børnene (6-17 år) går ikke til en ugentlig fritidsaktivitet, pga. økonomi	5,2 (n = 243)	14,7 (n = 136)*	2,3 (n = 299)	18,4 (n = 42)
Børnene (6-17 år) har undværet understyr eller ture i forbindelse med fritidsaktivitet, pga. økonomi	2,7 (n = 243)	9,0 (n = 136)	1,3 (n = 299)	0,1 (n = 42)
Børnene (6-17 år) har undværet skoleudflugter, pga. økonomi	7,3 (n = 243)	10,3 (n = 136)	0,9 (n = 299)	13,7 (n = 42)
Børnene (0-17 år) har undværet fejring af store mærkedage, pga. økonomi	2,7 (n = 297)	12,5 (n = 174)*	1,0 (n = 400)	4,6 (n = 57)
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 214)	Indvandrere og efterkommere (n = 100)	Dansk herkomst (n = 241)	Indvandrere og efterkommere (n = 18)
Børn (11-17 år) om egne afsavn				
Har undladt at gå til fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	4,2	20,1*	2,1	15,7
Har undladt at deltage i udflugter med fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	2,7	20,0*	0,0	0,0
Har det seneste år undladt at deltage i skoleudflugter, lejrskole, skolefester eller lignende, pga. forældres økonomi	2,6	13,3*	0,4	15,7
Har det seneste år ikke været i biografen, i teatret, til koncert, på museum, til sportskamp eller lignende	3,8	9,9	2,2	11,0
Har det seneste år ikke været på en uges familieferie i Danmark eller i udlandet	13,7	38,6*	12,3	57,8*
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	21,1	52,3*	14,7	66,5*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	4,2	21,7*	1,7	17,9
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	1,3	11,8*	0,4	15,7

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Tabel 12.27 viser, at omfanget af rekreative afsavn blandt børnene i høj grad afhænger af etnisk baggrund. 39 pct. af de 11-17-årige børn, der er økonomisk fattige indvandrere eller efterkommere, har ikke været på familieferie inden for det seneste år, sammenlignet med 14 pct. af de 11-17-årige børn fra økonomisk fattige familier med dansk baggrund. Dermed adskiller de danske børn fra økonomisk fattige familier sig ikke meget fra de danske børn fra ikke-fattige familier, hvor 12 pct. ikke har væ-

ret på familieferie. I alt har 52 pct. af de 11-17-årige med indvandrerbaggrund mindst ét rekreativt afsavn, sammenlignet med 21 pct. af de økonomisk fattige danske børn.

TABEL 12.28

Andelen af børn med afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par	Enlige	Par	Enlige
Børnene (6-17 år) går ikke til en ugentlig fritidsaktivitet, pga. økonomi	11,0 (n = 289)	5,9 (n = 90)	2,0 (n = 277)	14,7 (n = 64)
Børnene (6-17 år) har undværet udstyr eller ture i forbindelse med fritidsaktivitet, pga. økonomi	6,0 (n = 289)	3,9 (n = 90)	0,0 (n = 277)	6,1 (n = 64)
Børnene (6-17 år) har undværet skoleudflugter, pga. økonomi	9,9 (n = 289)	5,2 (n = 90)	0,9 (n = 277)	9,5 (n = 64)
Børnene (0-17 år) har undværet fejring af store mærkedage, pga. økonomi	5,6 (n = 359)	11,7 (n = 112)	0,8 (n = 381)	4,6 (n = 76)
	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Børn (11-17 år) om egne afsavn:				
Har undladt at gå til fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	9,9	19,7	0,9	17,1
Har undladt at deltage i udflugter med fritidsaktivitet, pga. forældres økonomi	9,1	12,4	0,0	0,0
Har det seneste år undladt at deltage i skoleudflugter, lejrskole, skolefester eller lignende, pga. forældres økonomi	8,0	3,7	0,0	12,8
Har det seneste år ikke været i biografen, i teatret, til koncert, på museum, til sportskamp eller lignende	6,5	8,1	3,2	2,3
Har det seneste år ikke været på en uges familieferie i Danmark eller i udlandet	26,2	18,9	15,9	23,7
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	34,9	37,2	18,9	26,8
Mindst to afsavn inden for dimensionen	12,1	13,3	1,2	15,2
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	6,1	5,6	0,0	12,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Omfanget af rekreative afsavn blandt økonomisk fattige børn afhænger ikke væsentligt af familietypen (tabel 12.28). I alt har 37 pct. af de 11-17-årige børn i økonomisk fattige familier med en enlig forælder mindst ét rekreativt afsavn, mens det er 35 pct. blandt børn i økonomisk fattige parfamilier.

HELBRED OG PERSONLIG PLEJE

Der er kun en lille andel af børnene, der har afsavn vedrørende helbred og personlig pleje, men dog flere blandt børnene i de økonomisk fattige familier end blandt børnene i de ikke-fattige familier (tabel 12.29). Disse spørgsmål er kun stillet til forældrene. Der er 3 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der af økonomiske grunde har måttet undvære lægeordineret medicin, og 2 pct., der har måttet undvære nødvendige briller. Blandt ikke-fattige er det under 1 pct. af børnene, der har haft disse afsavn. Samtidig har flere fattige børn, 15 pct., end ikke-fattige børn, 6 pct., måttet undvære at komme til frisør af økonomiske grunde. Få forældre angiver at have haft svært ved at afholde udgifter i forhold til deres børns handicap, henholdsvis 2 pct. af de fattige og 1 pct. af ikke-fattige forældre. Ser vi udelukkende på de forældre, som har et barn med langvarig kronisk fysisk lidelse eller handicap, så er det 25 pct. af de fattige forældre og 11 pct. af de ikke-fattige forældre, som har haft svært ved at afholde udgifter i forhold til dette handicap (ikke vist).

TABEL 12.29

Andelen af børn med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns (0-17 år) afsavn:	Økonomisk fattige (n = 471)	Økonomisk ikke-fattige (n = 457)
Børnene har ikke fået lægeordineret medicin, pga. økonomi	2,5	0,2*
Børnene har ikke fået nødvendige briller, pga. økonomi	2,1	0,2*
Børnene har ikke været til frisør jævnligt, pga. økonomi	14,7	6,2*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. børns handicap	2,3	1,3
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	17,8	7,0*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	3,1	0,8*

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Andelen af børn med afsavn, knyttet til helbred og personlig pleje, er dog større blandt børn i de økonomisk fattige familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse (tabel 12.30). I denne gruppe er det 30 pct., der har mindst ét af disse afsavn, mod 13 pct. blandt børn i de økonomisk fattige familier, hvor mindst én forælder er i beskæftigelse.

TABEL 12.30

Andelen af børn med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for forældres beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 359)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 112)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 381)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 76)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene har ikke fået lægeordineret medicin, pga. økonomi	0,8	7,0*	0,3	0,0
Børnene har ikke fået nødvendige briller, pga. økonomi	1,5	3,7	0,3	0,0
Børnene har ikke været til frisør jævnligt, pga. økonomi	10,2	26,4*	3,0	30,6*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. børns handicap	2,3	2,4	0,5	7,8
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	13,3	29,7*	3,2	35,3*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,3	7,8*	0,5	3,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Flere børn i økonomisk fattige familier med indvandrerbaggrund, har oplevet afsavn knyttet til helbred og personlig pleje, med 27 pct., der har mindst ét af disse afsavn, mod 10 pct. blandt børn i økonomisk fattige familier med dansk baggrund (tabel 12.31).

TABEL 12.31

Andelen af børn med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 297)	Indvandrere og efterkommere (n = 174)	Dansk herkomst (n = 400)	Indvandrere og efterkommere (n = 57)
Forældre om børns (0-17 år) afsavn:				
Børnene har ikke fået lægeordineret medicin, pga. økonomi	2,1	3,1	0,3	0,0
Børnene har ikke fået nødvendige briller, pga. økonomi	1,3	3,1	0,3	0,0
Børnene har ikke været til frisør jævnligt, pga. økonomi	9,1	21,2*	4,6	16,2
Haft svært ved at afholde udgifter ift. børns handicap	0,6	4,3*	0,9	4,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	10,4	26,6*	4,9	20,2
Mindst to afsavn inden for dimensionen	1,3	5,2*	0,9	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Blandt børn i økonomisk fattige familier med en enlig forsørger er det 22 pct., der har mindst ét afsavn vedrørende helbred og personlig pleje, mens det gælder 17 pct. i økonomisk fattige parfamilier (12.32). Der er dog ikke en statistisk signifikant forskel mellem de to grupper.

TABEL 12.32

Andelen af børn med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Forældre om børns (0-17 år) afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 359)	Enlige (n = 112)	Par (n = 381)	Enlige (n = 76)
Børnene har ikke fået lægeordineret medicin, pga. økonomi	1,5	5,7	0,3	0,0
Børnene har ikke fået nødvendige briller, pga. økonomi	1,7	3,4	0,3	0,0
Børnene har ikke været til frisør jævnligt, pga. økonomi	12,8	20,1	3,1	19,8*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. børns handicap	2,9	0,7	1,2	1,9
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	16,5	21,7	4,0	19,8*
Mindst to afsavn inden for dimensionen	2,1	5,9	0,5	1,9

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

SAMLET ANTAL AFSAVN FOR BØRN

De 11-17-årige børn er i alt blevet stillet 22 spørgsmål om deres afsavn, og det samlede antal afsavn er opgjort i tabel 12.33. Forældrenes spørgsmål om børns afsavn indgår ikke her, da spørgsmålene til forældrene om børns afsavn inkluderer børn med forskellig alder.

TABEL 12.33

Samlet antal afsavn blandt børn 11-17 år. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Mindst 1 afsavn	68,7	63,1
Mindst 2 afsavn	46,0	29,0 *
Mindst 3 afsavn	34,2	16,2 *
Mindst 5 afsavn	19,1	5,4 *
Mindst 10 afsavn	3,8	2,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er i alt 70 pct. af de økonomisk fattige børn, der har mindst ét af de 22 afsavn. Andelen er dog også høj blandt de ikke-fattige børn med 63 pct., og forskellen er ikke signifikant. Ser man derimod på andelen af børn, der har flere afsavn på én gang, træder forskellen mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige imidlertid tydeligere frem. Således er der blandt de økonomisk fattige børn 34 pct., der har mindst tre afsavn og 19 pct., der har mindst fem afsavn, sammenlignet med henholdsvis 16 pct. og 5 pct. blandt de økonomisk ikke-fattige børn. Først når vi ser på et meget højt antal afsavn, mindst ti afsavn, er der ikke nogen væsentlig forskel mellem de økonomisk fattige og ikke-fattige børn.

Der er en markant forskel i antallet af børnenes afsavn afhængigt af, om deres forældre er i beskæftigelse eller ej, og forskellen bliver særligt tydelig, når vi ser på andelen af børn med flere afsavn (tabel 12.34). Blandt økonomisk fattige børn, hvis forældre ikke er i beskæftigelse, har 57 pct. mindst fem afsavn, sammenlignet med 10 pct. blandt økonomisk fattige børn med mindst én forælder i beskæftigelse. Også blandt de økonomisk ikke-fattige er andelen med mindst fem afsavn højere blandt børn, hvis forældre ikke er i beskæftigelse, med 43 pct. mod kun 2 pct. blandt de ikke-fattige med mindst én forælder i beskæftigelse.

TABEL 12.34

Samlet antal afsavn blandt børn 11-17 år. Særskilt for forældres beskæftigelses-situation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 263)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 54)	Mindst én forælder i beskæftigelse (n = 247)	Forældre ikke i beskæftigelse (n = 17)
Mindst 1 afsavn	61,6	97,1*	60,5	88,4*
Mindst 2 afsavn	34,6	91,2*	23,7	78,7*
Mindst 3 afsavn	22,6	80,5*	10,7	68,4*
Mindst 5 afsavn	9,6	56,8*	1,5	42,7*
Mindst 10 afsavn	1,0	14,9*	0,0	21,3

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Etnisk baggrund spiller også en væsentlig rolle for omfanget af afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige børn (tabel 12.35). Blandt økonomisk fattige børn, der er indvandrere eller efterkommere, har 36 pct. mindst fem afsavn sammenlignet med 5 pct. blandt de økonomisk fattige børn med dansk baggrund. Blandt økonomisk ikke-fattige er der en til-

svarende forskel, idet 33 pct. af de ikke-fattige børn, der er indvandrere eller efterkommere, har mindst fem afsavn mod 2 pct. blandt de ikke-fattige danske børn. Ser vi udelukkende på børn med dansk baggrund, er andelen med de forskellige antal afsavn blandt økonomisk fattige danske børn ikke væsentligt højere end de tilsvarende andele blandt økonomisk ikke-fattige danske børn.

TABEL 12.35

Samlet antal afsavn blandt børn 11-17 år. Særskilt for etnisk baggrund blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Dansk herkomst (n = 214)	Indvandrere og efterkommere (n = 100)	Dansk herkomst (n = 241)	Indvandrere og efterkommere (n = 18)
Mindst 1 afsavn	58,4	81,2*	59,4	94,8*
Mindst 2 afsavn	29,5	66,1*	23,1	77,2*
Mindst 3 afsavn	15,1	57,3*	10,0	65,7*
Mindst 5 afsavn	5,2	35,6*	2,2	33,1*
Mindst 10 afsavn	0,0	8,5*	0,4	15,7

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

TABEL 12.36

Samlet antal afsavn blandt børn 11-17 år. Særskilt for familietyper blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Par (n = 267)	Enlige (n = 50)	Par (n = 220)	Enlige (n = 44)
Mindst 1 afsavn	67,2	77,7	62,5	66,4
Mindst 2 afsavn	44,7	53,6	26,8	40,7
Mindst 3 afsavn	33,4	39,2	13,0	32,9
Mindst 5 afsavn	18,9	20,5	3,6	15,1
Mindst 10 afsavn	3,8	3,7	0,0	12,8

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er ikke forskel i omfanget af børns afsavn afhængigt af, om de bor i en parfamilie eller med en enlig forælder (tabel 12.36). Blandt økonomisk ikke-fattige børn er der en tendens til, at børn med en enlig forælder har flere afsavn, men forskellene er ikke signifikante.

STATISTISK MODEL FOR OMFANGET AF BØRNS AFSAVN

I de tidligere afsnit i dette kapitel har vi vist omfanget af afsavn blandt børn fra økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Vi har endvidere vist, at også andre faktorer hænger sammen med de materielle og sociale afsavn, herunder særligt børnenes etnicitet, og om forældrene er i beskæftigelse. I dette afsnit analyserer vi ud fra en statistisk model den relative betydning af de forskellige faktorer, der kan have indvirkning på omfanget af afsavn blandt børn, herunder også faktorer, der kendetegner børnenes forældre.

I tabel 12.37 er opgjort resultaterne fra lineære regressionsanalyser af antallet af afsavn. Den afhængige variabel er antallet af afsavn ud af de 22 afsavnsindikatorer, som de 11-17 årige børn selv er blevet spurgt om. Det skal i forbindelse med regressionsanalysen tages i betragtning, at for en del af baggrundsfaktorerne, er der tale om relativt små andele af forældrene, der har de pågældende karakteristika, hvilket også er årsagen til, at vi ikke har benyttet disse variable i kapitlets deskriptive del. I bilagstabel B1.40 er opgjort andelen blandt henholdsvis de økonomisk fattige og ikke-fattige børn med de forskellige karakteristika blandt børnene og deres forældre.

Regressionsmodellerne for børnene er parallelle til modellerne for de voksne i kapitel 10. Af model 1 fremgår det, at der er signifikant flere afsavn blandt økonomisk fattige børn. Det gennemsnitlige antal afsavn er 2,3 for økonomisk fattige børn og 1,4 for ikke-fattige børn. I model 2 indgår også børnenes demografiske karakteristika. Det ses, at der ingen forskel er mellem drenge og piger eller mellem de 12-14-årige og 15-17-årige børn med hensyn til antallet af afsavn. Til gengæld ses det, at børn, der er indvandrere eller efterkommere, i gennemsnit har hele 3,4 flere afsavn end danske børn. Kontrol for børnenes etnicitet gør også, at forskellen mellem økonomisk fattige og ikke-fattige børn bliver insignifikant. Den umiddelbare forskel mellem økonomisk fattige og ikke-fattige børn skyldes således i høj grad, at økonomisk fattige børn ofte kommer fra indvandrerfamilier, hvor antallet af afsavn er højere.

I model 3 indgår også variable for den interviewede forælders helbred og sociale udsathed, men ingen af disse variable er signifikante. Børnenes afsavn afhænger således ikke af, om forældrene har kroniske fysiske lidelser eller handicap, psykiske lidelser, dagligt alkoholforbrug eller gæld. I modellen har vi udeladt variabelen for forældres brug af hash

eller stoffer, da kun to forældre har angivet dette. Her skal det dog tages i betragtning, at børn i socialt udsatte familier i højere grad vil være anbragt uden for hjemmet, og at de i så fald ikke indgår blandt de interviewede børn.

I model 4 indgår også forældrenes indkomstkilde. Det ses, at børn med mindst én forælder, der er kontanthjælpsmodtager, har mange afsavn – gennemsnitligt hele 3,8 flere afsavn end børn med forældre, der er lønmodtagere eller selvstændige. Når vi kontrollerer for forælders indkomstkilde, bliver forskellen i afsavn mellem børn, der er indvandre-re/efterkommere, og danske børn mindre. Det samme sker i model 5, hvor forskellen bliver insignifikant, idet vi kontrollerer for, hvilket indkomstkvintil forældrene tilhører. Grunden til, at børn fra indvandrerfamilier har flere afsavn, er således langt overvejende, at indvandrere i hø-jere grad er uden for beskæftigelse og har lavere indkomster.

TABEL 12.37

Lineære regressionsmodeller af antal afsavn (ud af alle 22 afsavnsindikatorer) for 11-17 årige børn givet økonomisk fattigdom og andre faktorer.

Baggrundsfaktorer:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Økonomisk fattig	0,94** (0,30)	-0,22 (0,61)	0,05 (0,47)	0,24 (0,38)	
Pige		0,30 (0,22)	0,29 (0,25)	0,08 (0,19)	0,19 (0,24)
15-17 år		-0,22 (0,32)	-0,22 (0,28)	-0,13 (0,24)	-0,20 (0,27)
Indvandrer/efterkommer		3,43** (1,27)	2,66** (1,00)	0,94* (0,38)	1,80 (1,03)
Bor med enlig forælder		1,72 (0,92)	1,56 (0,82)	1,34 (0,73)	1,45 (0,83)
Forælder: Kronisk fysisk lidelse/handicap			0,34 (0,27)	0,41 (0,30)	0,39 (0,28)
Forælder: Psykisk lidelse			1,13 (0,75)	0,30 (0,64)	1,18 (0,76)
Forælder: Dagligt Alkoholforbrug			-0,00 (0,31)	0,08 (0,31)	0,04 (0,32)
Forælder: Hash/stoffer			- -	- -	- -
Forældre: Gæld			0,08 (0,41)	0,17 (0,35)	0,03 (0,40)
<i>Forældre: Indkomstkilde (Lønmodtager)</i>					
Selvstændig				0,00 (0,22)	

(Fortsættes)

TABEL 12.37 FORTSAT

Lineære regressionsmodeller af antal afsavn (ud af alle 22 afsavnsindikatorer) for 11-17 årige børn givet økonomisk fattigdom og andre faktorer.

Baggrundsfaktorer:	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Kontanthjælp				3,75*	
				(1,70)	
Andre uden for beskæftigelse				0,71	
				(1,09)	
<i>Forældre: Indkomst</i>					
<i>(Økonomisk fattig)</i>					
1. kvintil					0,52
					(0,55)
2. kvintil					-0,67
					(0,44)
3. kvintil					-0,35
					(0,53)
4. kvintil					-0,62
					(0,53)
5. kvintil					-0,45
					(0,55)
Konstant	1,40***	0,71***	0,54**	0,61***	1,05*
	(0,23)	(0,16)	(0,17)	(0,17)	(0,51)
Observationer	573	573	573	573	573
R ²	0,001	0,340	0,372	0,437	0,389

Anm.: I parenteserne ud for baggrundsvariablerne er angivet referencekategorien for baggrundsvariable med mere end to kategorier. Standardfejl i parentes. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Forældres indkomstkilde er baseret på oplysninger fra begge forældre efter følgende princip: 1) Mindst én lønmodtager og ingen selvstændige, 2) Mindst én selvstændig, 3) Mindst én på kontanthjælp og ingen i beskæftigelse, 4) Andre uden for beskæftigelse.

Kilde: Surveyoplysninger.

Der er endvidere afprøvet en model med interaktionsled mellem økonomisk fattigdom og de øvrige faktorer (bilagstabel B1.41). Der er enkelte signifikante interaktionsled, som bl.a. tyder på et højere omfang af afsavn blandt børn, hvis forældre både er økonomisk fattige og har en psykisk lidelse. Samtidig er der tegn på, at omfanget af afsavn blandt børn, hvis forældre er selvstændige og økonomisk fattige, ikke er væsentligt forskelligt fra børn, hvis forældre er selvstændige, men ikke økonomisk fattige. Endelig er der tegn på, at børn i økonomisk fattige parfamilier har lidt flere afsavn end børn med en økonomisk fattig enlig forælder, mens der omvendt for børn i ikke-fattige familier er et højere omfang af afsavn blandt børn af eneforsørgere end blandt børn i parfamilier.

TRIVSEL OG LIVSKVALITET

Der indgår blandt spørgsmålene til børn også en række øvrige spørgsmål om, hvad der karakteriserer deres forhold til forældrene og til kammerater, deres helbred, deres forhold til skolen, samt deres generelle livstilfredshed (tabel 12.38).

På nogle af disse mål er der en forskel mellem børnene fra de økonomisk fattige familier og børnene fra de økonomisk ikke-fattige familier, men på andre mål er der ikke nogen forskel. En forholdsvis markant forskel finder vi hvad angår, om børnene er sammen med bedsteforældrene. 37 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier ser kun bedsteforældrene mindre end hver tredje måned, mens dette kun gælder 16 pct. af børnene i de ikke-fattige familier. Det hænger dog også sammen med, at en del af de økonomisk fattige børn er indvandrere og efterkommere, hvor bedsteforældrene i en del tilfælde formentlig bor i udlandet.

Det skal også bemærkes, at der er 20 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der aldrig får hjælp fra forældrene til lektier, sammenlignet med 13 pct. af børnene i de økonomisk ikke-fattige familier. Dette resultat kan ses i forhold til, at nyere dansk forskning viser, at blot et enkelt år i økonomisk fattigdom medfører en højere risiko for at afbryde en ungdomsuddannelse, og for som 30-årig at have oplevet arbejdsløshed (Sivertsen & Montgomery, 2015).

På de fleste øvrige mål er der imidlertid ikke nogen markant forskel på børnene i de økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Det gælder fx helbredsspørgsmålene. Særligt er der ingen forskel på børnene fra de økonomisk fattige og ikke-fattige familier, når det gælder deres oplevelse af egen livskvalitet, bedømt på en skala fra 0 til 10, hvor 10 er den højeste værdi. Her ligger den gennemsnitlige vurdering på 8,3 point blandt børnene fra de økonomisk fattige familier og på 8,2 point blandt børnene i de ikke-fattige familier.

Ud over disse spørgsmål har vi også spurgt de interviewede forældre, om de har børn, som de ikke har delt samvær med (det vil sige børn, som tilbringer mindre end 2 dage hver 14. dag hos dem), og om dette skyldes forhold omkring økonomi eller bolig (fx pladsmangel), eller om fraværet af delt samvær skyldes andre grunde. Det er i alt 7 pct. (33 personer) af de interviewede økonomisk fattige forældre og ligeledes 7 pct. (34 personer) af de økonomisk ikke-fattige forældre, der svarer, at de

har børn, som de ikke har delt samvær med. Det er dog kun 3 af de økonomisk fattige forældre, og 4 af de økonomisk ikke-fattige forældre, der samtidig svarer, at dette skyldes forhold vedrørende økonomi eller bolig, mens de øvrige svarer, at det skyldes andre forhold (ikke vist).

TABEL 12.38

Børns trivsel, helbred og livstilfredshed. Særskilt for 11-17-årige børn fra økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Familien kommer ikke godt ud af det sammen	1,1	0,9
Føler sig ikke tryk derhjemme	0,2	0,8
Familien skændes tit med hinanden	5,4	1,7*
Kan ikke tale med forældre om ting, der bekymrer	4,5	1,2*
Kan ikke tale med andre voksne om ting, der bekymrer	17,7	17,8
Forældre hjælper aldrig med lektier	20,2	12,9*
Andre hjælper aldrig med lektier	27,9	36,1
Er sammen med bedsteforældre sjældnere end hver tredje måned	37,2	15,6*
Har aldrig kammerater på besøg	8,2	4,1
Er aldrig på besøg hos kammerater	4,8	1,1*
Har ikke en god ven	1,2	0,0
Føler sig ensom (ofte eller af og til)	9,2	8,2
Bliver mobbet (ofte eller af og til)	6,9	4,4
Har dårligt helbred	0,0	0,4
Har hovedpine (hver dag eller flere gange om ugen)	6,1	9,2
Har mavepine (hver dag eller flere gange om ugen)	4,0	2,8
Er ked af det (hver dag eller flere gange om ugen)	3,4	7,0
Har svært ved at sove (hver dag eller flere gange om ugen)	7,5	13,7*
Går ikke i skole (11-17 år)	0,5	0,7
Kan ikke lide skolen for øjeblikket	4,2	1,8
Klarer sig ikke så godt/dårligt i skolen	1,9	0,7
Har pjækket en hel dag det seneste halve år	10,5	10,8
<i>Livstilfredshed</i>		
0 Det værst mulige liv	0,0	0,0
1	0,0	0,0
2	0,5	0,0
3	0,0	0,4
4	1,4	1,0
5	3,6	2,4
6	4,7	3,8
7	13,6	17,4
8	26,5	32,3
9	26,1	29,1
10 Det bedst mulige liv	23,7	13,7
Gennemsnitlig livstilfredshed	8,3	8,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Endelig har vi stillet en række spørgsmål om børnenes oplevelse af forældrenes økonomi, og om, hvorvidt børnene får lomme penge eller har et fritidsjob, samt hvorvidt børnene selv skal betale for forskellige goder og aktiviteter med deres egne penge (tabel 12.39).

TABEL 12.39

Børns oplevelse af familiens økonomi og forhold omkring deres egen økonomi. Særskilt for børn fra økonomisk fattige og ikke-fattige familier. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige	Økonomisk ikke-fattige
Synes familie har færre penge end andre familier (11-17 år)	24,4 (n = 317)	10,0* (n = 264)
Har undladt at bede forældre om noget pga. økonomi (seneste år (11-17 år))	21,7 (n = 317)	11,6* (n = 264)
Får ikke lomme penge (11-17 år)	34,2 (n = 317)	35,1 (n = 264)
Har et ugentligt fritidsjob (13-17 år)	39,0 (n = 231)	41,2 (n = 208)
Gennemsnitligt antal ugentlige arbejdstimer på fritidsjob (13-17 år)	6,7 (n = 95)	7,0 (n = 91)
<i>Skal selv betale for (13-17 år og har en indtægt)</i>		
Tøj og sko	19,7	33,5*
Gaver	35,2	38,9
Billetter til transport	15,4	10,3
Mobiltelefonregning	9,6	3,5*
Sport- eller fritidsinteresser	11,8	5,8*
Ture i biografen og lignende	48,1	60,4*
At bo hjemme	0,0	1,7
Andet	38,5	42,3
Mindst én af ovenstående	74,3 (n = 203)	84,7* (n = 180)

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

Det er flere blandt børnene i de økonomisk fattige familier, der oplever, at familien har færre penge end andre familier med 24 pct., mod kun 11 pct. af børnene i de ikke-fattige familier. Der er også flere af børnene i de økonomisk fattige familier, der har undladt at bede forældrene om penge til forskellige aktiviteter. Andelen af børnene, der ikke får lomme penge, er dog cirka den samme i de økonomisk fattige og i de ikke-fattige familier, omtrent 35 pct., ligesom det også er omtrent lige mange, der har et fritidsjob, cirka 40 pct. (af de 13-17-årige).

Der er generelt lidt flere af børnene i de økonomisk ikke-fattige familier end i de fattige familier, der selv skal betale for forskellige goder og aktiviteter. Det kan hænge sammen med, at børnene i de ikke-fattige

familier har flere penge til rådighed (fx at de får flere lommepege) og derfor også i højere grad har mulighed for selv at betale.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi belyst omfanget af afsavn blandt børn i de økonomisk fattige familier, sammenlignet med børn i de økonomisk ikke-fattige familier. Afsavnsmålene for børnene er baseret på spørgsmål til forældrene om børnenes afsavn og spørgsmål til de 11-17-årige børn i både de økonomisk fattige og de ikke-fattige familier.

Der er flere afsavn blandt børn i de økonomisk fattige familier end blandt børn i de ikke-fattige familier, men der er ikke et markant omfang af afsavn blandt børnene i de økonomisk fattige familier. Der er flere afsavn blandt børn i økonomisk fattige indvandrerfamilier end blandt børn i økonomisk fattige familier med dansk baggrund.

Der er ikke væsentlige forskelle på børnene i de økonomisk fattige og de økonomisk ikke-fattige familier, når det gælder afsavn vedrørende mad og måltider. I både de økonomisk fattige og de ikke-fattige familier er det kun en lille andel af børnene, der ikke får et dagligt hovedmåltid eller ikke får tre daglige måltider af økonomiske grunde, ligesom det også er få, der af økonomiske grunde ikke dagligt får frugt og grøntsager.

Det er ligeledes få af børnene i de økonomisk fattige familier, der har afsavn på de mest basale indikatorer vedrørende beklædning og fodtøj. Derimod er der flere af børnene i de økonomisk fattige familier, der har måttet gå i genbrugstøj/aflagt tøj af økonomiske grunde eller har undværet nødvendigt tøj, sammenlignet med børnene i de ikke-fattige familier.

Der er flere af de 11-17-årige børn i de økonomisk fattige familier, 20 pct., der ikke har deres eget værelse, mod 10 pct. af børnene i samme aldersgruppe i de økonomisk ikke-fattige familier. Det gælder især børn af indvandrere og efterkommere, idet 40 pct. af de 11-17-årige børn af økonomisk fattige indvandrere og efterkommere ikke har deres eget værelse. Det kan hænge sammen med, at der gennemsnitligt er et lidt højere antal børn i de økonomisk fattige indvandrerfamilier end i de økonomisk fattige danske familier.

Det er kun en lille del af de 11-17-årige børn i både de økonomisk fattige og de ikke-fattige familier, der ikke har en PC eller tablet eller en mobiltelefon, ligesom næsten alle børnene har adgang til internettet fra boligen.

Der er flere af børnene i de økonomisk fattige familier, der har oplevet sociale afsavn, knyttet til økonomiske begrænsninger, men også i de økonomisk fattige familier er det dog hovedparten af børnene, der ikke har oplevet disse afsavn. Der er dog særligt flere af børnene i de økonomisk fattige familier, hvor ingen af forældrene er i beskæftigelse, der har oplevet sociale afsavn pga. økonomiske begrænsninger. For eksempel er der 23 pct. af de økonomisk fattige børn i familier, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse, der, ifølge forældrene, af økonomiske grunde har måttet undvære at fejre fødselsdag med klassen eller kammerater.

Det er kun meget få af børnene i de økonomisk fattige familier (og næsten ingen i de ikke-fattige familier), der ikke har fået lægeordineret medicin (3 pct.) eller ikke har fået nødvendige briller af økonomiske grunde (2 pct.). Derimod er der 15 pct. af børnene i de økonomisk fattige familier, der af økonomiske grunde ikke har været til frisør jævnligt, sammenlignet med 6 pct. blandt børnene i de økonomisk ikke-fattige familier.

I den multivariate analyse viser det sig, at når der kontrolleres for børnenes etnicitet bliver forskellen mellem børn fra økonomisk fattige og ikke-fattige familier insignifikant. Den umiddelbare forskel mellem økonomisk fattige og ikke-fattige børn skyldes således i høj grad, at økonomisk fattige børn ofte kommer fra indvandrerfamilier, hvor antallet af afsavn er højere. Når indkomstgrundlaget inddrages i modellen, viser den multivariate analyse også, at der er et højere omfang af afsavn blandt børn af kontanthjælpsmodtagere, også når der samtidig kontrolleres for etnicitet.

BILAG

BILAG 1 BILAGSTABELLER

BILAGSTABELLER TIL KAPITEL 3

BILAGSTABEL B1.1

Fordeling i populationen, stikprøven og blandt de interviewede, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede
<i>Køn</i>						
Mænd	60,8	57,2	56,0	49,1	48,2	48,0
Kvinder	39,3	42,8	44,0	50,9	51,8	52,0
<i>Aldersgruppe</i>						
18-29 år	26,5	20,2	20,0	18,0	15,8	15,3
30-59 år	55,5	62,8	65,3	48,1	56,6	55,0
60 år eller derover	18,0	17,0	14,8 *	33,9	27,6	29,7
<i>Etnicitet</i>						
Dansk herkomst	60,6	59,8	71,6 *	90,3	88,5	91,0 *
Indvandrere og efterkommere	39,4	40,2	28,4 *	9,7	11,5	9,0 *
<i>Husstandstype</i>						
Par u. hjb. børn	12,6	8,0	7,8	33,8	30,4	32,4
Par m. hjb. børn	19,8	30,9	36,2 *	30,3	41,8	42,6
Enlig u. hjb. børn	62,0	52,7	46,9 *	30,4	21,5	18,4 *
Enlig m. hjb. børn	5,7	8,4	9,1	5,6	6,4	6,6
<i>Uddannelse</i>						
LVM eller højere	2,9	3,6	4,3	7,4	7,4	9,6 *
MVU	4,8	6,3	8,4 *	14,7	16,5	19,0
KVU	3,8	5,6	8,0 *	4,8	5,6	6,7
Erhvervsfaglig uddannelse	16,5	18,6	20,3	31,9	32,5	30,8
Gymnasial uddannelse	7,8	7,5	7,6	8,1	6,6	5,9
Grundskole	48,6	43,7	41,0	29,7	28,4	25,2
Ukendt	15,7	14,7	10,3 *	3,4	2,9	2,8
<i>Indkomstgrundlag (2012)</i>						
Fuldtidsbeskæftigede	4,0	5,1	5,8	35,9	41,0	42,6
Selvstændige	12,0	16,1	19,9 *	3,3	3,5	3,2
Deltidsbeskæftigede	8,1	10,0	11,0	9,3	10,0	9,5
Modtagere af midlertidige off. ydelser	41,0	38,2	37,1	4,1	5,5	4,9
Uddannelsessøgende	-	0,0	0,0	9,1	9,1	9,2
Førtidspensionister	3,0	3,2	2,4	5,5	4,6	3,0 *
Efterlønsmodtagere	(-)	(-)	(-)	2,4	2,7	3,4
Ukendt forsørgelsesgrundlag	17,9	15,7	13,9	4,2	4,2	3,2
65+-årige	10,9	9,9	7,7 *	21,8	16,8	18,7
Børn	3,0	1,7	2,0	4,5	2,6	2,5
<i>Indkomstinterval 2012 (Økonomisk fattige)</i>						
< 0 kr.	7,1	8,5	11,7 *	-	-	-
0-49.999 kr.	16,0	13,6	13,0	-	-	-
50.000-74.999 kr.	23,0	22,4	21,0	-	-	-
75.000-99.999	47,8	48,7	47,9	-	-	-
100.000 kr. og derover	6,1	6,8	6,4	-	-	-

(Fortsættes)

BILAGSTABEL B1.1 FORTSAT

Fordeling i populationen, stikprøven og blandt de interviewede, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede
<i>Indkomstinterval 2012 (Økonomisk ikke-fattige)</i>						
0-149.999 kr.	-	-	-	21,5	22,2	19,4
150.000-199.999 kr.	-	-	-	24,7	24,5	23,7
200.000-299.999 kr.	-	-	-	35,3	35,6	37,9
300.000 kr. og derover	-	-	-	18,6	17,6	19,0
N	32.018	3.203	1.036	4.495.823	2.078	1.071

Anm.: Med *) er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). (-) betyder få observationer i cellen.

Kilde: Surveyoplysninger samt registeroplysninger fra Danmarks Statistik.

BILAGSTABEL B1.2

Fordeling i populationen, stikprøven og blandt de interviewede, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for fattige og ikke-fattige med hjemmeboende børn i alderen 0-17 år. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede
<i>Etnicitet</i>						
Dansk herkomst	49,0	50,5	63,1 *	87,3	85,1	87,5
Indvandrere og efterkommere	51,1	49,5	36,9 *	12,7	14,9	12,5
<i>Husstandstype</i>						
Par m. hjb. børn	76,7	78,0	76,6	81,3	87,8	87,1
Enlig m. hjb. børn	23,3	22,0	23,4	18,7	12,2	12,9
<i>Uddannelse</i>						
LVU eller højere	3,7	4,4	4,5	12,1	11,9	15,1
MVU	8,2	7,9	11,7 *	19,5	21,9	23,9
KVU	9,7	10,1	15,1 *	6,7	6,1	8,1
Erhvervsfaglig uddannelse	23,7	23,5	23,4	34,7	34,1	29,3
Gymnasial uddannelse	8,3	7,6	7,9	7,5	4,6	3,7
Grundskole	31,8	31,8	24,8 *	16,5	17,5	15,8
Ukendt	14,6	14,9	12,7	3,0	4,0	4,2

(Fortsættes)

BILAGSTABEL B1.2 FORTSAT

Fordeling i populationen, stikprøven og blandt de interviewede, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for fattige og ikke-fattige med hjemmeboende børn i alderen 0-17 år. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede
<i>Indkomstgrundlag (2012)</i>						
Fuldtidsbeskæftigede	8,6	8,0	11,0	59,9	58,9	61,7
Selvstændige	28,7	29,5	31,2	5,0	4,8	4,4
Deltidsbeskæftigede	12,8	15,3	17,2	14,3	15,8	15,8
Modtagere af midlertidige off. ydelser	20,6	22,9	20,4	5,8	7,4	6,6
Uddannelsessøgende	0,0	0,0	0,0	5,6	7,0	7,0
Førtidspensionister	4,6	3,8	2,3	2,8	2,1	1,1
Efterlønsmodtagere	0,0	0,0	0,0	0,1	(-)	(-)
Ukendt forsørgelsesgrundlag	21,7	19,9	16,6	4,5	3,8	3,3
65+-årige	0,4	0,7	1,3	0,2	(-)	(-)
Børn	2,6	-	-	1,9	-	-
<i>Indkomstinterval 2012 (Økonomisk fattige)</i>						
< 0 kr.	12,4	12,5	17,4 *	-	-	-
0-49.999 kr.	13,3	14,7	12,7	-	-	-
50.000-74.999 kr.	19,0	21,3	21,4	-	-	-
75.000-99.999	48,3	45,1	42,9	-	-	-
100.000 kr. og derover	7,0	6,5	5,5	-	-	-
<i>Indkomstinterval 2012 (Økonomisk ikke-fattige)</i>						
0-149.999 kr.	-	-	-	18,0	21,1	19,7
150.000-199.999 kr.	-	-	-	25,3	25,0	25,2
200.000-299.999 kr.	-	-	-	42,4	40,0	42,0
300.000 kr. og derover	-	-	-	14,3	13,8	13,1
N	6.410	1.219	471	1.236.391	875	457

Anm.: Med *) er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). (-) betyder få observationer i cellen.

Kilde: Surveyoplysninger samt registeroplysninger fra Danmarks Statistik.

BILAGSTABEL B1.3

Fordeling i populationen, stikprøven og blandt de interviewede, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for fattige og ikke-fattige med hjemmeboende børn i alderen 11-17 år. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede
<i>Køn</i>						
Mænd	44,8	49,1	45,0	45,5	44,7	45,1
Kvinder	55,2	50,9	55,0	54,5	55,3	54,9
<i>Aldersgruppe</i>						
18-29 år	3,4	0,3	0	5,1	0	0
30-59 år	95,1	96,9	96,7	93,7	97,9	97,4
60 år eller derover	1,5	2,8	3,3	1,3	2,1	2,6
<i>Etnicitet</i>						
Dansk herkomst	49,1	51,9	67,0 *	87,0	87,7	91,8
Indvandrere og efterkommere	50,9	48,1	33,0 *	13,0	12,3	8,2
<i>Husstandstype</i>						
Par m. hjb. børn	79,5	82,9	81,8		85,6	85,1
Enlig m. hjb. børn	20,5	17,1	18,2		14,4	14,9
<i>Uddannelse</i>						
LVU eller højere	3,2	3,3	3,4	11,1	10,0	11,3
MVU	8,8	9,7	14,3	19,7	23,9	30,3
KVU	10,3	11,6	16,8	6,8	7,2	8,2
Erhvervsfaglig uddannelse	25,9	27,3	26,3	36,4	35,2	30,3
Gymnasial uddannelse	9,2	9,5	9,6	7,3	5,1	4,6
Grundskole	32,4	28,9	19,1 *	16,6	17,0	14,4
Ukendt	10,3	9,7	10,5	2,2	1,6	1,0
<i>Indkomstgrundlag (2012)</i>						
Fuldtidsbeskæftigede	9,9	9,7	13,4	63,3	66,6	71,3
Selvstændige	30,6	33,2	34,5	5,7	6,9	7,2
Deltidsbeskæftigede	11,9	12,5	13,9	12,0	11,1	11,3
Modtagere af midlertidige off. ydelser	19,6	20,1	17,7	5,5	5,4	4,1
Uddannelsessøgende	0,0	0,0	0,0	4,0	(-)	(-)
Førtidspensionister	5,6	4,8	2,4	3,3	(-)	(-)
Efterlønsmodtagere	0,0	0,0	0,0	0,1	(-)	(-)
Ukendt forsørgelsesgrundlag	19,5	19,0	16,8	4,5	3,3	2,6
65+-årige	0,3	0,7	1,4	0,2	(-)	(-)
Børn	2,8	-	-	1,6	-	-
<i>Indkomstinterval 2012 (Økonomisk fattige)</i>						
< 0 kr.	13,1	14,0	18,7	-	-	-
0-49.999 kr.	11,2	14,7	13,4	-	-	-
50.000-74.999 kr.	17,5	17,8	17,7	-	-	-
75.000-99.999	50,2	46,5	45,0	-	-	-
100.000 kr. og derover	8,0	6,9	5,3	-	-	-

(Fortsættes)

BILAGSTABEL B1.3 FORTSAT

Fordeling i populationen, stikprøven og blandt de interviewede, opgjort efter baggrundskarakteristika. Særskilt for fattige og ikke-fattige med hjemmeboende børn i alderen 11-17 år. Procent.

Baggrundsfaktorer:	Økonomisk fattige			Økonomisk ikke-fattige		
	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede	Fordeling i populationen	Fordeling i stikprøven	Fordeling blandt de interviewede
<i>Indkomstinterval 2012</i>						
<i>(Økonomisk ikke-fattige)</i>						
0-149.999 kr.	-	-	-	18,5	17,8	13,3
150.000-199.999 kr.	-	-	-	25,8	24,9	27,7
200.000-299.999 kr.	-	-	-	41,8	43,2	46,2
300.000 kr. og derover	-	-	-	13,9	14,1	12,8
N	3.891	578	209	614.663	389	195

Anm.: Med *) er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$). (-) betyder få observationer i cellen.

Kilde: Surveyoplysninger samt registeroplysninger fra Danmarks Statistik.

BILAGSTABELLER TIL KAPITEL 4

BILAGSTABEL B1.4

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier omhandlende boligforhold og lokalområde.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Tilfredshed med nuværende bolig	Hvor tilfreds er du med din nuværende bolig?	Meget tilfreds Tilfreds Nogenlunde tilfreds Utilfreds Meget utilfreds
For lidt plads i boligen	Er der i din bolig problemer med for lidt plads?	Ja Nej
Tryghed i nabolaget	Er der problemer med hærværk, vold eller kriminalitet i nabolaget?	Ja Nej
Tilfredshed med nabolaget	Hvor tilfreds er du med det område, du bor i?	Meget tilfreds Tilfreds Nogenlunde tilfreds Utilfreds Meget utilfreds
Flytninger	Hvor længe har du boet i din nuværende bolig?	Under 1 år 1-3 år 3-5 år Mere end 5 år
	Hvor mange gange er du flyttet de sidste tre år?	Skriv: _____

BILAGSTABEL B1.5

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier omhandlende transportforhold.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Adgang	Hvor let adgang har du til offentlig transport?	Meget vanskelig Noget vanskelig Let Meget let
	Hvor let adgang har du til praktiserende læge?	Meget vanskelig Noget vanskelig Let Meget let
	Hvor let adgang har du til indkøb af dagligvarer?	Meget vanskelig Noget vanskelig Let Meget let

---

BILAGSTABEL B1.6

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier omhandlende sociale relationer.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Mødes med familie og venner	Hvor ofte mødes du med venner eller familie?	Hver dag Flere gange om ugen Én gang om ugen Flere gange om måneden Én gang om måneden Mindre end én gang om måneden
Ensomhed	Føler du dig ensom?	Aldrig Ofte Af og til Sjældent Nej
Nære relationer	Hvor mange har du, som du kan tale med om intime og personlige spørgsmål?	Ingen 1 person 2 personer 3 personer eller flere

---

BILAGSTABEL B1.7

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier omhandlende fysisk helbred.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Fysisk helbred	Hvordan synes du, dit fysiske helbred er?	Meget godt Godt Nogenlunde Dårligt Meget dårligt
Handicap eller kronisk lidelse	Har du en langvarig eller kronisk fysisk lidelse, eller handicap, som begrænser dig i din hverdag?	Ja Nej

---

BILAGSTABEL B1.8

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier omhandlende psykisk velbefindende.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Psykisk lidelse eller psykiske problemer	Har du en psykisk lidelse eller psykiske problemer, som begrænser dig i din hverdag?	Ja Nej
Søvnproblemer	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, haft svært ved at sove om natten?	Dagligt eller næsten dagligt Flere gange om ugen Én gang om ugen En til to gange om måneden Sjældnere/aldrig
Stress	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, følt dig stresset?	Dagligt eller næsten dagligt Flere gange om ugen Én gang om ugen En til to gange om måneden Sjældnere/aldrig
Deprimeret	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, følt dig deprimeret, nedtrykt eller angst?	Dagligt eller næsten dagligt Flere gange om ugen Én gang om ugen En til to gange om måneden Sjældnere/aldrig
Svært ved at klare dagligdags gøremål	Har der, inden for de seneste tre måneder, været tidspunkter, hvor du har haft svært ved at klare basale hverdagsting såsom at stå op om morgenen, åbne breve, købe ind eller gøre rent?	Ja, altid Ofte Af og til Sjældent Nej

---

BILAGSTABEL B1.9

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier for spørgsmål omhandlende øvrige økonomiske forhold.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Månedlig boligudgift	Hvad er din nuværende boligudgift pr. måned?	Skriv: _____
Månedligt rådighedsbeløb	Hvad er husstandens månedlige rådighedsbeløb cirka efter de faste udgifter er blevet betalt?	Skriv: _____
Gæld i boligen	Er der gæld i boligen?	Ja Nej
Anden gæld end boliggyld	Har du anden gæld, Ud over evt. gæld i din bolig?	Ja Nej
Størrelsen på evt. anden gæld	Hvor stor er denne gæld?	Under 49.999 kr. 50.000 - 99.999 kr. 100.000 - 199.999 kr. 200.000 - 499.999 kr. 500.000 kr. eller derover
Medlem af fagforening eller A-kasse	Er du medlem af en fagforening eller en A-kasse?	Ja Nej, har ikke råd Nej, af andre grunde
Kviklån	Har du, inden for det seneste år, optaget et kvik-lån, sms-lån eller lignende?	Ja Nej
Afbetaling	Har du, inden for det seneste år, købt noget på afbetaling, fx tv, hårde hvidevarer eller andet?	Ja Nej
Tilskud til medicin, briller eller tandbehandling	Har du fået eller søgt tilskud hos kommunen til medicin/briller/tandbehandling?	Har søgt og modtaget hjælp Har søgt, men IKKE modtaget hjælp Har ikke søgt hjælp
Væsentlig forandring af økonomi	Er der sket en væsentlig forandring i din økonomiske situation inden for de seneste to år, som fx at du har fået nyt job, har mistet jobbet, har fået børn, er flyttet eller lignende?	Ja, hvilken: _____ Nej
Fattigdomsfølelse	Føler du dig fattig?	Ja Nej
Varighed af fattigdom	Hvor længe har du følt dig fattig?	Under 1 år 1 - 3 år 3 - 5 år 5 år og derover

---

BILAGSTABEL B1.10

Spørgsmål og svarkategorier for spørgsmål om selvvurderet livstilfredshed.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Livstilfredshed	Nu kommer et spørgsmål om, hvad du synes om dit liv lige nu. Forestil dig en stige med 10 trin, hvor "10" er det bedst mulige liv for dig, og bunden "0" er det værst mulige liv for dig. Hvor på stigen føler du, at du står lige for tiden?	0 Det værst mulige liv 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Det bedst mulige liv

---

BILAGSTABEL B1.11

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier for spørgsmål omhandlende brug af rusmidler, tobak og deltagelse i spil.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Ryging	Ryger du?	Ja Nej
Alkohol	Drikker du alkohol hver dag eller næsten hver dag?	Ja Nej
Hash	Har du, inden for den seneste måned, røget hash?	Ja Nej
Hårdere stoffer	Har du, inden for den seneste måned, taget andre stoffer som kokain, heroin, amfetamin, ecstasy eller lignende?	Ja Nej

---

BILAGSTABEL B1.12

Spørgsmål og svarkategorier for spørgsmål omhandlende baggrundskarakteristika.

Baggrundsfaktorer:	Spørgsmål	Svarkategorier
Køn	Er personen en mand eller kvinde?	Mand Kvinde
Alder	I hvilket år er du født?	Skriv: _____
Etnicitet	Tilhører du en etnisk minoritet?	Ja, hvilken: _____ Nej
Uddannelse	Højeste fuldførte uddannelse	Mindre end 9. klasse Grundskolens 9. eller 10. klasse Gymnasial uddannelse Erhvervsfaglig uddannelse KVU MVU LVU eller højere Andet: _____
Husstand	Bor alene eller sammen med andre?	Bor alene Bor sammen med familie, partner og evt. børn Er hjemmeboende barn over 18 år Bor i et bofællesskab Bor i institution eller i botilbud Har ingen bolig
Partner	Bor sammen med partner?	Ja Nej
Børn	Antallet af børn Alder på børn Relation til børn	Skriv: _____ Skriv: _____ Fælles barn Eget særbarn Partners særbarn Plejebarn
Indkomst	Nuværende indkomstkilder	Lønindkomst Egen virksomhed (selvstændig) Arbejdsløshedsdagpenge SU Lærlingeløn Løn som værnepligtig Folkepension Efterløn Flexjob Fleksydelse Kontanthjælp Førtidspension Sygedagpenge Barselsdagpenge Andre sociale ydelser Indkomst fra investeringer, opsparing, forsikring eller formue Ingen indkomst Andet: _____
Boligtype	Nuværende indkomst pr. måned efter skat Bor i leje-, andel- eller i ejerbolig?	Skriv: _____ Lejebolig Andelsbolig Ejerbolig Andet: _____
Boligstøtte	Får husstanden boligstøtte?	Ja Nej

BILAGSTABEL B1.13

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier vedrørende børns sociale relationer, skolegang, helbred, trivsel og livstilfredshed.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
<i>Sociale relationer</i>		
Familien kommer ikke godt ud af det sammen	Din familie kommer godt ud af det sammen. Passer det godt, passer det nogenlunde eller passer det ikke?	Passer godt Passer nogenlunde Passer ikke
Føler sig ikke tryk derhjemme	Du føler dig tryk derhjemme. Passer det godt, passer det nogenlunde eller passer det ikke?	Passer godt Passer nogenlunde Passer ikke
Familien skændes tit med hinanden	Din familie skændes tit med hinanden. Passer det godt, passer det nogenlunde eller passer det ikke?	Passer godt Passer nogenlunde Passer ikke
Kan ikke tale med forældre om ting, der bekymrer	Kan du tale med din far eller mor, hvis der er noget, der bekymrer dig?	Ja Nej
Kan ikke tale med andre voksne om ting, der bekymrer	Har du en voksen, ud over dine forældre, som du kan tale med, hvis der er noget, der bekymrer dig?	Ja, flere Ja, en Nej
Er sammen med bedsteforældre sjældnere end hver tredje måned	Hvor ofte har du det seneste år været sammen med en eller flere af dine bedsteforældre?	Mindst en gang om måneden Hver anden eller tredje måned 1-3 gange om året 0 gange Har ingen bedsteforældre
Har aldrig kammerater på besøg	Tænk på det seneste år. Hvor ofte har du kammerater med hjemme hos dig?	Flere gange om ugen Én gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig
Er aldrig på besøg hos kammerater	Tænk på det seneste år. Hvor ofte er du ude med eller hjemme hos kammerater?	Flere gange om ugen Én gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig
Har ikke en god ven	Hvor mange gode venner har du?	Ingen En To eller flere
Føler sig ensom (ofte eller af og til)	Føler du dig ensom?	Ja, ofte Ja, af og til Sjældent Nej, aldrig
Bliver mobbet (ofte eller af og til)	Er du blevet mobbet i løbet af det sidste halve år?	Ja, ofte Ja, af og til Sjældent Nej, aldrig
<i>Skolegang</i>		
Forældre hjælper aldrig med lektier	Hvor ofte hjælper dine forældre dig med skolearbejdet?	Flere gange om ugen Én gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig
Andre hjælper aldrig med lektier	Hvor ofte får du hjælp til at lave lektier af andre end dine forældre – fx i en lektiecafé?	Flere gange om ugen Én gang om ugen 1-3 gange om måneden Sjældnere Aldrig

(Fortsættes)

BILAGSTABEL B1.13 FORTSAT

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier vedrørende børns sociale relationer, skolegang, helbred, trivsel og livstilfredshed.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Kan ikke lide skolen for øjeblikket	Hvad synes du om skolen for øjeblikket?	Du kan virkelig godt lide den Du kan godt lide den Du synes, den er nogenlunde Du kan ikke så godt lide den Du kan slet ikke lide den
Klarer sig ikke så godt/dårligt i skolen	Hvordan synes du selv, du klarer dig i skolen – rent fagligt?	Virkelig godt Godt Nogenlunde Ikke så godt Dårligt
Har pjækket en hel dag det seneste halve år	Er du inden for det sidste år blevet væk fra undervisningen?	Ja, i nogle få timer Ja, en hel dag Ja, flere dage i træk Nej
<i>Helbred</i>		
Har dårligt helbred	Hvordan synes du dit helbred er?	Virkelig godt Godt Nogenlunde Dårligt Meget dårligt
<i>Trivsel</i>		
Har hovedpine (hver dag eller flere gange om ugen)	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, haft hovedpine?	Hver dag eller næsten hver dag Flere gange om ugen Ca. en gang om ugen Ca. en gang om måneden Sjældnere/ aldrig
Har mavepine (hver dag eller flere gange om ugen)	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, haft mavepine?	Hver dag eller næsten hver dag Flere gange om ugen Ca. en gang om ugen Ca. en gang om måneden Sjældnere/ aldrig
Er ked af det (hver dag eller flere gange om ugen)	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, været ked af det?	Hver dag eller næsten hver dag Flere gange om ugen Ca. en gang om ugen Ca. en gang om måneden Sjældnere/ aldrig
Har svært ved at sove (hver dag eller flere gange om ugen)	Hvor tit har du, inden for de seneste tre måneder, haft svært ved at sove om natten?	Hver dag eller næsten hver dag Flere gange om ugen Ca. en gang om ugen Ca. en gang om måneden Sjældnere/ aldrig
<i>Livstilfredshed</i>		
Livstilfredshed	Nu kommer et spørgsmål om, hvad du synes om dit liv lige nu. Forestil dig en stige med 10 trin, hvor "10" er det bedst mulige liv for dig, og bunden "0" er det værste mulige liv for dig. Hvor på stigen føler du, at du står lige for tiden?	0 Det værste mulige liv 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Det bedst mulige liv

BILAGSTABEL B1.14

Kontekstfaktorer, spørgsmål og svarkategorier vedrørende børnenes oplevelse af familiens økonomi og forhold omkring deres egen økonomi.

Kontekstfaktorer	Spørgsmål	Svarkategorier
Synes familie har færre penge end andre familier (11-17 år)	Sammenlignet med andre familier dér, hvor du bor, synes du så, at din familie har ...	Mange flere penge Flere penge Hverken flere eller færre penge Færre penge Meget færre penge
Har undladt at bede forældre om noget pga. økonomi (seneste år) (11-17 år)	Er det sket inden for det seneste år, at du har ladet være med at bede dine forældre om noget, der koster penge, fordi de ikke har råd?	Ja Nej
Får ikke lommepenge (11-17 år)	Får du lommepenge?	Ja, (fast hver uge eller måned) Ja, nogle gange Nej
Har et ugentligt fritidsjob (13-17 år)	Har du et fritidsjob, hvor du arbejder mindst en gang om ugen?	Ja Nej
Gennemsnitlige ugentlige arbejdstimer på fritidsjob (13-17 år)	Hvor mange timer om ugen arbejder du i dit fritidsjob?	Skriv: ____
<i>Skal selv betale for (13-17 år og har en indtægt)</i>		
Tøj og sko	Skal du selv betale for tøj eller sko?	Ja Nej
Gaver	Skal du selv betale for gaver?	Ja Nej
Billetter til transport	Skal du selv betale for billetter til transport, herunder bus- eller togkort?	Ja Nej
Mobiltelefonregning	Skal du selv betale for din mobiltelefonregning?	Ja Nej
Sport- eller fritidsinteresser	Skal du selv betale, når du deltager i sport- eller fritidsinteresser?	Ja Nej
Ture i biografen og lignende	Skal du selv betale for ture i biografen og lignende?	Ja Nej
At bo hjemme	Skal du betale for at bo hjemme?	Ja Nej
Andet	Er der andre ting, du selv skal betale for?	Ja Nej

BILAGSTABELLER TIL KAPITEL 6

BILAGSTABEL B1.15

Alle afsavnsindikatorer, rangordnet efter den største andel med afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ikke gået til tandlæge, pga. økonomi	41,6	9,7*
Ikke taget i byen eller lign. med venner eller familie, pga. økonomi	33,8	9,0*
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	32,2	8,4*
Ikke gået til frisør jævnligt, pga. økonomi	31,8	9,8*
Ikke købt nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	31,7	7,5*
Ikke udskiftet slidte møbler, pga. økonomi	31,2	9,5*
Ingen bil, pga. økonomi	29,9	7,7*
Ikke repareret eller erstattet udstyr i hjemmet, pga. økonomi	28,5	7,6*
Ikke givet fødselsdagsgaver, pga. økonomi	27,6	4,5*
Gået i tøj, der var slidt op, pga. økonomi	27,1	5,6*
Gået i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	26,7	5,4*
Ikke besøgt venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	26,5	5,3*
Køber ikke andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	23,8	4,0*
Vanskeligt ved at fejre højtid, pga. økonomi	23,4	3,5*
Køber ikke sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	22,7	4,2*
Træk eller kulde i boligen	22,3	12,5*
Ikke foretaget reparationer i boligen, pga. økonomi	21,3	6,4*
Køber ikke nødvendige fødevarer, pga. økonomi	20,9	3,5*
Ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	20,4	4,5*
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	19,5	3,9*
Køber ikke frugt eller grønt, pga. økonomi	18,4	3,3*
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	18,4	4,3*
Spiser ikke tre måltider om dagen, pga. økonomi	15,7	2,6*
Ikke betalt boligudgift (hustje, termin osv.) til tiden pga. økonomi	15,6	1,9*
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	14,8	3,3*
Fugt eller svamp i boligen	13,5	7,6*
Ikke købt nødvendige briller, pga. økonomi	13,1	3,5*
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	13,1	3,9*
Ikke betalt el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	13,0	2,3*
Ingen cykel, pga. økonomi	11,3	2,4*
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	9,6	1,5*
Ikke opvarmet boligen tilstrækkeligt, pga. økonomi	9,3	3,2*
Ingen PC, tablet eller lign., pga. økonomi	8,6	0,8*
Overbefolket bolig	8,3	3,4*
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	6,2	1,1*
Mistet boligen pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lign.	6,1	0,5*
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	6,1	0,4*
Ingen vaskemaskine, pga. økonomi	5,6	2,1*
Intet bad i boligen	4,9	1,9*
Intet TV, pga. økonomi	4,8	0,3*
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	4,7	1,2*
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	4,4	0,4*
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	2,9	0,4*
Ingen fryser, pga. økonomi	2,5	0,2*
Intet toilet i boligen	1,6	0,4*
Ingen sofa, pga. økonomi	1,3	0,3*

(Fortsættes)

BILAGSTABEL B1.15 FORTSAT

Alle afsavnsindikatorer, rangordnet efter den største andel med afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige (n = 1.036)	Økonomisk ikke-fattige (n = 1.070)
Ingen seng, pga. økonomi	1,0	0,3
Ingen telefon, pga. økonomi	1,0	0,1 *
Intet køleskab, pga. økonomi	0,8	0,2

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante (p < 0,05).

Kilde: Surveyoplysninger

BILAGTABELLER TIL KAPITEL 7

BILAGSTABEL B1.16

Andelen af respondenter med basale afsavn, særskilt for beskæftigelsessituation blandt fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Ikke-beskæftiget		Beskæftiget	
	Økonomisk fattige (n = 560)	Økonomisk ikke- fattige (n = 420)	Økonomisk fattige (n = 476)	Økonomisk ikke- fattige (n = 650)
Ikke spist et dagligt hovedmåltid, pga. økonomi	9,3	1,8 *	0,7	0,4
Ikke spist tre måltider om dagen, pga. økonomi	22,1	5,2 *	4,3	0,5 *
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	6,7	1,7 *	1,1	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	6,5	0,8 *	0,7	0,0
Intet toilet i boligen	2,2	0,0 *	0,6	0,7
Intet bad i boligen	6,6	3,0 *	1,9	0,9
Ikke opvarmet bolig tilstrækkeligt pga. økonomi	11,7	4,7 *	5,0	1,9 *
Intet køleskab, pga. økonomi	0,9	0,0	0,6	0,3
Ingen seng, pga. økonomi	1,5	0,6	0,2	0
Ikke taget offentlig transport, pga. økonomi	24,6	6,1 *	10,5	2,1 *
Ingen telefon, pga. økonomi	1,5	0,1	0,0	0,0
Ikke haft familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,4	2,9 *	2,9	0,3 *
Ikke købt lægeordineret medicin, pga. økonomi	19,7	6,6 *	6,1	0,6 *
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	17,6	7,4 *	5,2	0,9 *
Mindst 1 basalt afsavn	54,4	18,8 *	25,3	7,1 *
Mindst 2 basale afsavn	35,6	9,6 *	8,3	2,3 *
Mindst 3 basale afsavn	22,5	4,7 *	3,6	0,0 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante (p < 0,05).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.17

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende mad og dagligvarer. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	9,3	0,7 *	1,8	0,4
Undladt at spise tre måltider om dagen, pga. økonomi	22,1	4,3 *	5,2	0,5 *
Undladt at købe nødvendige fødevarer, pga. økonomi	28,7	7,0 *	6,1	1,3 *
Undladt at købe andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	31,2	10,8 *	6,6	1,8 *
Undladt at købe frugt eller grønt, pga. økonomi	24,0	8,6 *	4,5	2,3
Undladt at købe sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	30,1	9,7 *	6,1	2,6 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	44,9	17,2 *	10,9	3,8 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	34,5	11,6 *	7,2	2,3 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	26,7	6,1 *	5,3	1,6 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.18

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	6,7	1,1 *	1,7	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	6,5	0,7 *	0,8	0,0
Været nødt til at gå i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	34,2	13,4 *	7,4	3,8 *
Har måttet gå i tøj der var slidt op, pga. økonomi	34,2	14,6 *	8,5	3,3 *
Undladt at købe nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	40,7	15,7 *	10,5	5,0 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	51,9	23,6 *	14,3	8,7 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	36,8	14,4 *	8,5	2,9 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	24,0	6,5 *	4,3	1,2 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.19

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende bolig. Særskilt for beskæftigelsesituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Intet toilet i boligen	2,2	0,6	0,0	0,7
Intet bad i boligen	6,6	1,9 *	3,0	0,9 *
Overbefolket bolig	7,0	10,4	2,6	4,0
Mistet bolig pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	8,0	2,6 *	1,1	0,0 *
Undladt at betale boligudgift (hustleje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	17,2	12,9	3,0	1,1
Undladt at betale el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	15,6	8,6 *	2,5	2,2
Undladt at opvarme bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	11,7	5,0 *	4,7	1,9 *
Fugt eller svamp	15,1	10,5	7,6	7,6
Træk eller kulde	24,6	18,2 *	13,8	11,4
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	54,4	43,0 *	24,6	23,2
Mindst to afsavn inden for dimensionen	29,1	17,3 *	8,6	5,7
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	13,0	5,7 *	3,0	0,6 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.20

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende møbler og hvidevarer. Særskilt for beskæftigelsesituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Intet køleskab, pga. økonomi	0,9	0,6	0,0	0,3
Ingen fryser, pga. økonomi	3,5	0,9 *	0,5	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	1,5	0,2 *	0,6	0,0
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	4,5	0,0 *	0,8	0,0
Ingen sofa, pga. økonomi	2,0	0,0 *	0,7	0,0
Ingen vaskemaskine	8,3	1,0 *	3,6	0,8 *
Undladt at reparere eller erstatte udstyr i hjemmet, pga. økonomi	34,6	17,8 *	8,2	7,0
Undladt at foretage reparationer i boligen, pga. økonomi	24,4	16,0 *	7,8	5,3
Undladt at udskifte slidte møbler, pga. økonomi	36,1	22,5 *	9,5	9,5
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	54,8	31,6 *	18,4	14,0
Mindst to afsavn inden for dimensionen	34,4	18,8 *	8,0	6,4
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	17,5	8,3 *	3,8	2,6

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.21

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende transport. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Undladt at tage offentlig transport, pga. økonomi	24,6	10,5 *	6,1	2,1 *
Ingen cykel, pga. økonomi	14,8	5,3 *	3,8	1,2 *
Ingen bil, pga. økonomi	37,9	15,7 *	10,4	5,4 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	50,6	21,7 *	13,9	7,9 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	19,7	7,3 *	5,4	0,8 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.22

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende kommunikation. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Ingen telefon, pga. økonomi	1,5	0,0 *	0,1	0,0
Intet TV, pga. økonomi	6,0	2,7	0,3	0,2
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	12,6	1,6 *	1,7	0,1
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	8,8	1,3 *	0,8	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	17,4	4,5 *	2,5	0,3 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	8,2	1,2 *	0,5	0,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.23

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende sociale aktiviteter. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Har ikke familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,4	2,9 *	2,9	0,3 *
Har ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	27,7	7,6 *	8,4	1,3 *
Undladt at besøge venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	32,4	16,2 *	8,0	3,1 *
Undladt at tage i byen eller lignende med venner eller familie, pga. økonomi	41,7	19,8 *	13,8	5,0 *
Undladt at give fødselsdagsgaver, pga. økonomi	36,6	11,8 *	6,9	2,5 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	59,9	29,1 *	18,5	8,0 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	45,1	17,1 *	11,1	3,2 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	27,5	8,1 *	5,4	0,7 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.24

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	24,6	7,6 *	6,8	2,3 *
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	41,0	16,5 *	12,8	4,7 *
Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi	30,8	10,4 *	6,0	1,5 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	53,7	21,9 *	14,5	6,9 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	31,5	9,2 *	8,0	1,5 *

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.25

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje. Særskilt for beskæftigelsessituation blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 560)	Beskæftigede (n = 476)	Ikke-beskæftigede (n = 420)	Beskæftigede (n = 650)
Undladt at købe lægeordineret medicin, pga. økonomi	19,7	6,1 *	6,6	0,6 *
Undladt at købe nødvendige briller, pga. økonomi	16,3	7,4 *	4,0	3,1
Undladt at gå til tandlæge, pga. økonomi	51,0	25,0 *	12,5	7,4 *
Undladt at gå til frisør jævnligt, pga. økonomi	39,9	17,6 *	11,5	8,3
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	17,6	5,2 *	7,4	0,9 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	65,7	33,5 *	19,7	12,9 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	42,9	17,7 *	11,9	5,7 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	22,6	6,5 *	7,7	1,4 *

Anm.: Med *) er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.26

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende mad og dagligvarer. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	10,2	0,8 *	2,1	0,4
Undladt at spise tre måltider om dagen, pga. økonomi	23,1	5,4 *	5,8	0,4 *
Undladt at købe nødvendige fødevarer, pga. økonomi	30,1	8,2 *	6,7	1,3 *
Undladt at købe andre nødvendige dagligvarer, pga. økonomi	31,4	13,5 *	7,2	1,8 *
Undladt at købe frugt eller grønt, pga. økonomi	24,2	10,4 *	5,0	2,1 *
Undladt at købe sunde og varierede fødevarer, pga. økonomi	30,2	12,4 *	6,8	2,4 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	46,3	19,2 *	11,9	3,7 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	34,9	14,3 *	8,0	2,1 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	27,3	8,2 *	5,9	1,5 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med *) er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.27

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende beklædning og fodtøj. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	6,1	2,7	1,9	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	7,0	0,8 *	0,9	0,0
Været nødt til at gå i genbrugstøj eller andres aflagte tøj, pga. økonomi	33,8	16,9 *	7,8	3,8 *
Har måttet gå i tøj der var slidt op, pga. økonomi	34,6	16,8 *	9,2	3,2 *
Undladt at købe nødvendigt tøj eller fodtøj, pga. økonomi	41,3	18,5 *	11,3	4,9 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	52,6	26,6 *	15,2	8,5 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	37,2	17,1 *	9,0	2,9 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	23,9	9,1 *	4,9	1,1 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.28

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende bolig. Særskilt for beskæftigelsesituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Intet toilet i boligen	2,4	0,5 *	0,0	0,6
Intet bad i boligen	6,9	2,1 *	3,3	0,9 *
Overbefolket bolig	5,5	12,1 *	2,3	4,1
Mistet bolig pga. en udsættelse, tvangsauktion eller lignende	8,8	2,3 *	1,2	0,0 *
Undladt at betale boligudgift (husleje, termin osv.) til tiden, pga. økonomi	17,5	13,1	3,5	1,0
Undladt at betale el, vand, varme eller gas til tiden, pga. økonomi	15,3	10,0	2,6	2,1
Undladt at opvarme bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	10,7	7,3	5,1	1,8 *
Fugt eller svamp	14,2	12,4	7,4	7,8
Træk eller kulde	23,5	20,5	14,0	11,4
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	53,7	45,7 *	25,1	23,0
Mindst to afsavn inden for dimensionen	28,8	19,4 *	8,6	5,9
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	11,9	8,3	3,4	0,5 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenter selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenter selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.29

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende møbler og hvidevarer. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Intet køleskab, pga. økonomi	1,0	0,5	0,0	0,3
Ingen fryser, pga. økonomi	3,8	0,7 *	0,5	0,0
Ingen seng, pga. økonomi	1,6	0,2 *	0,7	0,0
Intet spisebord med stole, pga. økonomi	5,0	0,0 *	0,9	0,0
Ingen sofa, pga. økonomi	2,2	0,0 *	0,8	0,0
Ingen vaskemaskine	9,0	1,1 *	4,0	0,7 *
Undladt at reparere eller erstatte udstyr i hjemmet, pga. økonomi	35,2	19,3 *	8,9	6,7
Undladt at foretage reparationer i boligen, pga. økonomi	24,5	17,0 *	7,9	5,5
Undladt at udskifte slidte møbler, pga. økonomi	36,0	24,6 *	10,0	9,2
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	55,6	33,9 *	19,2	13,7 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	35,3	19,8 *	8,5	6,2
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	17,8	9,2 *	4,2	2,4

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.
Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.30

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende transport. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Undladt at tage offentlig transport, pga. økonomi	24,9	12,0 *	6,6	2,0 *
Ingen cykel, pga. økonomi	14,7	6,8 *	4,2	1,1 *
Ingen bil, pga. økonomi	40,7	15,0 *	10,5	5,7 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	52,0	23,8 *	14,4	8,0 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	20,7	7,7 *	5,9	0,8 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.
Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.31

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende kommunikation. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Ingen telefon, pga. økonomi	1,7	0,0 *	0,2	0,0
Intet TV, pga. økonomi	6,7	2,4 *	0,4	0,2
Ingen PC, tablet eller lignende, pga. økonomi	13,6	1,8 *	1,9	0,1
Ingen adgang til internettet, pga. økonomi	9,7	1,1 *	0,9	0,0
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	18,9	4,2 *	2,8	0,3 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	9,1	1,0 *	0,6	0,0

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.32

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende sociale aktiviteter. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Har ikke familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,4	4,4 *	3,1	0,4 *
Har ikke været ude at spise på restaurant, pga. økonomi	29,1	8,5 *	8,3	1,9 *
Undladt at besøge venner eller familie mere end 20 km væk, pga. økonomi	33,2	17,4 *	8,8	3,0 *
Undladt at tage i byen eller lignende med venner eller familie, pga. økonomi	41,7	22,9 *	14,4	5,3 *
Undladt at give fødselsdagsgaver, pga. økonomi	36,8	14,9 *	7,6	2,4 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	61,5	31,2 *	19,2	8,4 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	46,0	19,7 *	11,7	3,4 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	27,1	11,3 *	5,9	0,8 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.33

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende rekreative aktiviteter. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Ikke gået til en regelmæssig fritidsaktivitet, pga. økonomi	24,3	10,4 *	6,7	2,7 *
Ikke holdt en uges ferie væk fra hjemmet, pga. økonomi	41,2	19,7 *	13,5	4,9 *
Vanskeligt ved at fejre højtider, pga. økonomi	30,4	13,8 *	6,4	1,6 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	54,0	26,0 *	15,4	6,9 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	31,2	12,7 *	8,1	1,9 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.34

Andelen af respondenter med afsavn vedrørende helbred og personlig pleje, særskilt beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Undladt at købe lægeordineret medicin, pga. økonomi	18,9	9,0 *	7,1	0,8 *
Undladt at købe nødvendige briller, pga. økonomi	15,6	9,6 *	3,9	3,2
Undladt at gå til tandlæge, pga. økonomi	52,5	26,7 *	12,3	7,9 *
Undladt at gå til frisør jævnligt, pga. økonomi	39,5	21,2 *	12,0	8,2
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	17,8	6,7 *	7,5	1,4 *
Mindst ét afsavn inden for dimensionen	66,6	36,8 *	20,0	13,2 *
Mindst to afsavn inden for dimensionen	42,9	21,3 *	11,9	6,2 *
Mindst tre afsavn inden for dimensionen	22,2	9,3 *	7,9	1,8 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.35

Andelen af respondenter med basale afsavn. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Indikatorer:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Spiser ikke et dagligt hovedmåltid med kød, kylling el. fisk, pga. økonomi	10,2	0,8 *	2,1	0,4
Undladt at spise tre måltider om dagen, pga. økonomi	23,1	5,4 *	5,8	0,4 *
Har ikke passende overtøj, herunder varmt vintertøj, pga. økonomi	6,1	2,7	1,9	0,8
Har ikke mindst to par sko, pga. økonomi	7,0	0,8 *	0,9	0,0
Intet toilet i boligen	2,4	0,5 *	0,0	0,6
Intet bad i boligen	6,9	2,1 *	3,3	0,9 *
Undladt at opvarme bolig tilstrækkeligt, pga. økonomi	10,7	7,3	5,1	1,8 *
Intet køleskab, pga. økonomi	1,0	0,5	0,0	0,3
Ingen seng, pga. økonomi	1,6	0,2 *	0,7	0,0
Undladt at tage offentlig transport, pga. økonomi	24,9	12,0 *	6,6	2,0 *
Ingen telefon, pga. økonomi	1,7	0,0 *	0,2	0,0
Har ikke familie eller venner til middag, pga. økonomi	13,4	4,4 *	3,1	0,4 *
Undladt at købe lægeordineret medicin, pga. økonomi	18,9	9,0 *	7,1	0,8 *
Haft svært ved at afholde udgifter ift. handicap	17,8	6,7 *	7,5	1,4 *
Mindst ét basalt afsavn	55,2	28,3 *	19,9	7,2 *
Mindst to basale afsavn	35,7	12,0 *	10,5	2,3 *
Mindst tre basale afsavn	22,4	6,4 *	5,1	0,1 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenter selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenter selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.36

Samlet antal afsavn blandt respondenterne. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Antal afsavn:	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Mindst 1 afsavn	87,3	67,1 *	40,5	37,8
Mindst 3 afsavn	74,5	42,4 *	22,6	15,6 *
Mindst 5 afsavn	65,2	31,3 *	16,8	9,0 *
Mindst 10 afsavn	42,8	17,9 *	10,4	2,0 *
Mindst 15 afsavn	29,6	12,4 *	6,3	0,9 *
Mindst 20 afsavn	16,4	4,8 *	3,5	0,0 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.37

Andelen af respondenter med betydelige afsavn på hver dimension. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Dimensioner:	Tærskelværdi, antal indikatorer	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
		Ikke-beskæftigede (n = 494)	Beskæftigede (n = 542)	Ikke-beskæftigede (n = 360)	Beskæftigede (n = 710)
Mad og dagligvarer	3	27,3	8,2 *	5,9	1,5 *
Beklædning og fodtøj	3	23,9	9,1 *	4,9	1,1 *
Bolig	3	11,9	8,3	3,4	0,5 *
Indbo	3	17,8	9,2 *	4,2	2,4
Transport	2	20,7	7,7 *	5,9	0,8
Kommunikation	2	9,1	1,0 *	0,6	0,0 *
Sociale aktiviteter	3	27,1	11,3 *	5,9	0,8 *
Rekreative aktiviteter	2	31,2	12,7 *	8,1	1,9 *
Helbred og personlig pleje	3	22,2	9,3 *	7,9	1,8 *

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.38

Andelen af respondenter med betydelige afsavn i flere dimensioner. Særskilt for beskæftigelsessituation i husstanden blandt økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

	Økonomisk fattige		Økonomisk ikke-fattige	
	Ikke- beskæfti- gede (n = 494)	Beskæfti- gede (n = 542)	Ikke- beskæfti- gede (n = 360)	Beskæfti- gede (n = 710)
Mindst 1 dimension	56,8	27,6 *	15,2	7,6 *
Mindst 2 dimensioner	40,9	17,1 *	9,8	1,9 *
Mindst 3 dimensioner	31,9	11,7 *	8,1	1,0 *
Mindst 4 dimensioner	24,5	8,6 *	5,2	0,3 *
Mindst 5 dimensioner	16,9	6,1 *	3,5	0,0 *
Mindst 6 dimensioner	10,1	2,8 *	2,7	0,0 *
Mindst 7 dimensioner	6,6	2,4 *	1,8	0,0 *
Mindst 8 dimensioner	2,6	0,3 *	0,3	0,0
Mindst 9 dimensioner	0,9	0,3	0,2	0,0

Anm.: Beskæftigede er opgjort som husstande, hvor respondenten selv og/eller eventuel partner er i beskæftigelse. Ikke-beskæftigede er husstande, hvor hverken respondenten selv eller eventuel partner er i beskæftigelse.

Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGTABELLER TIL KAPITEL 10

BILAGSTABEL B1.39

Korrelationsmatrice over variable, der indgår i de statistiske modeller (jf. tabel 10.1-10.3).

Variable:	Økonomisk fattig	Kvinde	Alder 18-29 år	Alder 30-59 år	Alder 60 år eller derover	Indvandrerefterkommer	Par u. hjb. børn	Par m. hjb. børn	Enlig u. hjb. børn	Enlig m. hjb. børn
Økonomisk fattig	1,00									
Kvinde	-0,08	1,00								
Alder 18-29 år	0,06	-0,03	1,00							
Alder 30-59 år	0,10	0,00	-	1,00						
Alder 60 år eller derover	-0,18	0,03	-	0,08	1,00					
Indvandrerefterkommer	0,25	0,01	-0,01	-0,24	0,32	1,00				
Par u. hjb. børn	-0,24	0,01	-0,04	0,45	-0,35	-0,12	1,00			
Par m. hjb. børn	-0,01	0,05	-0,19	0,45	-0,35	0,14	-	1,00		
Enlig u. hjb. børn	0,16	-0,15	0,19	-0,31	0,19	-0,05	-	-	1,00	
Enlig m. hjb. børn	0,06	0,15	0,06	0,10	-0,16	0,02	-	-	-	1,00
Kronisk fysisk lidelse/handicap	0,11	0,01	-0,06	-0,04	0,10	0,04	0,01	-0,11	0,10	0,01
Psykisk lidelse	0,20	0,00	0,16	0,00	-0,14	0,00	-0,06	-0,16	0,22	-0,02
Dagligt alkoholforbrug	-0,05	-0,12	-0,13	-0,08	0,22	-0,09	0,13	-0,11	0,06	-0,09
Hash/stoffer	0,15	-0,16	0,14	0,00	-0,12	-0,07	-0,06	-0,15	0,23	-0,05
Gæld	0,18	-0,04	0,07	0,19	-0,29	-0,04	-0,12	0,10	-0,03	0,03
Lønindkomst, heltid	-0,30	-0,04	-0,08	0,29	-0,29	-0,04	-0,03	0,27	-0,25	0,00
Lønindkomst, deltid	-0,01	0,14	0,02	0,02	-0,11	-0,01	-0,04	0,04	-0,04	0,05
Selvstændig	0,22	-0,12	-0,16	0,17	-0,05	-0,02	-0,04	0,17	-0,14	0,00
Kontanthjælp	0,32	-0,07	0,17	0,01	-0,17	0,04	-0,12	-0,18	0,26	0,03
Anden indkomstkilde	-0,08	0,08	-0,01	-0,42	0,50	0,03	0,17	-0,28	0,17	-0,05

(Fortsættes)

BILAGSTABEL B1.39 FORTSAT

Korrelationsmatrixe over variable, der indgår i de statistiske modeller (jf. tabel 10.1.1-10.3).

Variable:	Kronisk fysisk lidelse/handicap	Psykisk lidelse	Dagligt alkoholforbrug	Hash/stoffer	Gæld	Lønindkomst, heltid	Lønindkomst, deltid	Selvstændig	Kontant-hjælp	Anden indkomstkilde
Økonomisk fattig										
Kvinde										
Alder 18-29 år										
Alder 30-59 år										
Alder 60 år eller derover										
Indvandrer/efterkommer										
Par u. hjb. børn										
Par m. hjb. børn										
Enlig u. hjb. børn										
Enlig m. hjb. børn										
Kronisk fysisk lidelse/handicap	1,00									
Psykisk lidelse	0,21	1,00								
Dagligt alkoholforbrug	-0,01	-0,03	1,00							
Hash/stoffer	0,07	0,24	0,05	1,00						
Gæld	0,07	0,18	-0,06	0,13	1,00					
Lønindkomst, heltid	-0,19	-0,20	-0,04	-0,04	0,03	1,00				
Lønindkomst, deltid	-0,04	-0,06	-0,06	-0,05	0,01	-	1,00			
Selvstændig	-0,11	-0,10	0,00	-0,06	0,03	-	-	1,00		
Kontanthjælp	0,21	0,44	0,00	0,21	0,17	-	-	-	1,00	
Anden indkomstkilde	0,13	-0,02	0,07	-0,04	-0,18	-	-	-	-	1,00

Anm.: En numerisk høj værdi angiver, hvor stor korrelation der er mellem to givne variable. Fortegnet viser, om sammenhængen er positiv eller negativ.

Kilde: Surveyoplysninger

BILAGSTABELLER TIL KAPITEL 12

BILAGSTABEL B1.40

Interviewede børn på 11-17 år, fordelt på baggrundskarakteristika. Særskilt for økonomisk fattige og ikke-fattige. Procent.

Børn (11-17 år)	Økonomisk fattige (n = 317)	Økonomisk ikke-fattige (n = 264)
Pige	49,9	55,4
15-17 år	44,1	50,4
Indvandrer/efterkommer	45,3	10,8*
Bor med enlig forælder	15,0	15,8
Forælder: Kronisk fysisk lidelse/handicap	35,4	28,3
Forælder: Psykisk lidelse	8,5	12,6
Forælder: Dagligt alkoholforbrug	8,5	12,3
Forælder: Hash/stoffer	0,5	0,0
Forældre: Gæld	51,5	44,5
<i>Forældre: Indkomstkilde</i>		
Lønmodtager	28,0	76,7*
Selvstændig	52,0	13,7*
Kontanthjælp	15,8	6,4*
Andre uden for beskæftigelse	4,2	3,3
<i>Forældre: Indkomst</i>		
1. kvintil		16,1
2. kvintil		17,8
3. kvintil		26,8
4. kvintil		26,3
5. kvintil		13,0

Anm.: Med * er markeret forskelle, der er statistisk signifikante ($p < 0,05$).

Forældres indkomstkilde er baseret på oplysninger fra begge forældre efter følgende princip: 1) Mindst én lønmodtager og ingen selvstændige, 2) Mindst én selvstændig, 3) Mindst én på kontanthjælp og ingen i beskæftigelse, 4) Andre uden for beskæftigelse.

Kilde: Surveyoplysninger.

BILAGSTABEL B1.41

Lineær regressionsmodel af antal afsavn (ud af alle 22 afsavnsindikatorer) for 11-17 årige børn givet økonomisk fattigdom og andre faktorer inkl. interaktionsled.

Baggrundsfaktorer:	Interaktionsmodel
Økonomisk fattig	1,00* (0,41)
Pige	0,07 (0,19)
15-17 år	-0,13 (0,24)
Indvandrer/efterkommer	0,91* (0,37)
Bor med enlig forælder	1,36 (0,73)
Forælder: Kronisk fysisk lidelse/handicap	0,42 (0,30)
Forælder: Psykisk lidelse	0,29 (0,65)
Forælder: Dagligt alkoholforbrug	0,08 (0,31)
Forælder: Hash/stoffer	
Forældre: Gæld	0,18 (0,35)
<i>Forældre: Indkomstkilde</i> (Lønmodtager)	
Selvstændig	0,02 (0,22)
Kontanthjælp	3,80* (1,76)
Andre uden for beskæftigelse	0,70 (1,10)
Økonomisk fattig og pige	0,74* (0,34)
Økonomisk fattig og bor med enlig forælder	-2,01** (0,77)
Økonomisk fattig og forælder psykisk lidelse	2,08* (1,01)
Økonomisk fattig og forældre selvstændig	-1,47*** (0,38)
Økonomisk fattig og forældre kontanthjælp	-1,81 (1,92)
Økonomisk fattig og forældre andre uden for beskæftigelse	0,89 (1,45)
Konstant	0,60*** (0,17)
Observationer	573
R ²	0,439

Anm.: I parenteserne ud for baggrundsvARIABLENE er angivet referencekategorien for baggrundsvARIABLE med mere end to kategorier. Standardfejl i parentes. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Forældres indkomstkilde er baseret på oplysninger fra begge forældre efter følgende princip: 1) Mindst én lønmodtager og ingen selvstændige, 2) Mindst én selvstændig, 3) Mindst én på kontanthjælp og ingen i beskæftigelse, 4) Andre uden for beskæftigelse.

Kilde: Surveyoplysninger.

LITTERATUR

- Alkire, S. (2002): *Valuing Freedoms: Sen's Capability Approach and Poverty Reduction*. New York: Oxford University Press.
- Backe-Hansen, E. (2004): *Barn og unges håndtering av vanskelige livsvilkår. Kunnskapsbidrag fra 36 studier av barnefattigdom*. Oslo: NOVA.
- Baviskar, S. & K.M. Dahl (2008): *11-årige børns fritidsliv*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:34.
- Berthoud, R., M. Bryan & E. Bardasi (2004): *The Dynamics of Deprivation: the Relationship Between Income and Material Deprivation Over Time*, Department for Work and Pensions, Research Report No. 219.
- Bonke, J., E. Borgeraas, R. Døving, T. Hjort, P. Hohnen, N. Montesino, M. Rysst & T. Salonen (2005): *Udsathed og forbrug i de nordiske velfærdsstater*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Bradshaw, J. (1990): *Child poverty and deprivation in the UK*. Innocenti Occasional Papers, Urban Child, Series No 8. Firenze: UNICEF International Child Development Centre.
- Brady, D. (2003): Rethinking the Sociological Measurement of Poverty, *Social Forces* 81 (3): 715-52.
- Christoph, B. (2010): "The Relation Between Life Satisfaction and the Material Situation: A Re-Evaluation Using Alternative Measures". *Social Indicators Research*, 98, s. 475-499.

- Conger, R.D. & K.J. Conger (2002): "Resilience in Midwestern families: Selected findings from the first decade of a prospective, longitudinal study". *Journal of Marriage and the Family*, 64, s. 361-373.
- Conger, R.D., X. Ge, G.H. Jr. Elder, F.O. Lorenz & R.L. Simons (1994): "Economic Stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents". *Child Development*, 65, s. 541-561.
- Currie, J. & M. Stabile (2007): "Mental Health and Childhood and Human Capital". *NBER Working Paper*, No. 13217.
- Dahl, K.M. (2013): *Helbredsmæssige og Sociale afsavn blandt danske børn*. Analysepapir til mødrehjælpen. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Ekspertudvalg om Fattigdom (2013): *En dansk fattigdomsgrænse. Analyser og forslag til opgørelsesmetoder*. København.
- Elder, G.H., Jr., (red.) (1985): *Life Course Dynamics: Trajectories and Transitions, 1968-1980*. Project of SSRC Committee on the Life Course. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Espersen, L.D. (2006): *Opvækst med afsavn*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Europa-Kommissionen (2008): *Child Poverty and Well-being in the EU. Current status and way forward*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Eurostat (2010a): *Combating poverty and social exclusion 2010 edition. A statistical portrait of the European Union 2010*. Eurostat Statistical books. Kan downloades fra:
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5723553/KS-EP-09-001-EN.PDF/beb36abc-ff29-48a0-8518-32b64ad73ca5>
- Eurostat (2010b): *Income poverty and material deprivation in European countries. 2010 edition*. Eurostat Methodologies and Working papers. Kan downloades fra:
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5849337/KS-RA-10-030-EN.PDF/872d605c-ec9a-4ecd-85cd-cae2b0dc5d4e>
- Fløtten, T. & A.W. Pedersen (2008): "Fattigdom som mangel på sosialt aksepterte levekår". I: *Fattigdommens dynamikk. Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Gordon, D. (2000): 'The Scientific Measurement of Poverty: Recent Theoretical Advances', in J. Bradshaw and R. Sainsbury (red.) *Researching Poverty*, s. 37-58. Aldershot: Ashgate.
- Gordon, D. (2005): 'The Concept and Measurement of Poverty', in C. Pantazis, D. Gordon and R. Levitas (red.) *Poverty and Social Exclusion in Britain: the Millennium Survey*. Bristol: The Policy Press.
- Gustafsson, B. & M. Lindblom (1993): Poverty Lines and Poverty in Seven European Countries, Australia, Canada and the USA, *Journal of European Social Policy* 3 (1): 21-38.
- Halleröd, B. (1996): "Deprivation and Poverty: A Comparative Analysis of Sweden and Great Britain". *Acta Sociologica*, 39, s. 141-168.
- Halleröd, B. (1994): *A new approach to the direct consensual measurement of poverty*. Sydney: Social Policy Research Centre. SPRC discussion paper no. 50.
- Halleröd, B., D. Larsson, D. Gordon & V. Ritakallio (2006): "Relative deprivation: a comparative analysis of Britain, Finland and Sweden". *Journal of European Social Policy*, 16, s. 328-345.
- Hansen, F.K. (1990): *Materielle og sociale afsavn i befolkningen*. København: Socialforskningsinstituttet, 90:4.
- Hansen, F.K. & M.A. Hussain (2009): *Konsekvenser af de laveste sociale ydelser – Forsørgelsesgrundlag og afsavn*. København: CASA.
- Hansen, F.K. & M.A. Hussain (2013): "Afsavn: Opgørelse af faktisk fattigdom". *Dansk Sociologi*, 1/24, s. 47-69.
- Hirsch, D. (2006): *What will it take to end child poverty: Firing on all cylinders*. Joseph Rowntree Foundation: York Publishing Services.
- Hjort Andersen, B., (red.) (2003): *Udviklingen i befolkningens levekår over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet og Sociologisk Institut, 03:14.
- Københavns Kommune (2007): *Analyse af levevilkår og fattigdom i Københavns Kommune*. København: Socialforvaltningen, Københavns Kommune.
- Larsen, J.E. (2004): *Fattigdom og social eksklusion - Tendenser i Danmark over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet og Sociologisk Institut, 04:27.
- Main, G. & J. Bradshaw (2012): A child material deprivation index. *Child Indicators Research*, 5(3), s. 503-521.

- Mattsson, C., A.D. Hestbæk & A.R. Andersen (2008): *11-årige børns hverdagsliv og trivsel. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:16.
- McFate, K., T. Smeeding & L. Rainwater (1995): 'Market and States: Poverty Trends and Transfer System Effectiveness in the 1980s' i: K. McFate, R. Lawson & W.J. Wilson (red.) *Poverty, Inequality and the Future of Social Policy*, s. 29-66. New York: Russel Sage Foundation.
- McLoyd, V.C. (1998): "Socioeconomic disadvantage and child development". *American Psychology*, 53(2), s. 185-204.
- Micklewright, J. (2003): "Child poverty in English-Speaking Countries". Innocenti Working Paper, No. 94. Firenze: UNICEF Innocenti Research Centre.
- Müller, M., M.A. Hussain, J.E. Larsen, H. Hansen, F.K. Hansen & M. Ejrnæs (2015): *Fattigdom, afsavn og coping*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Nolan, B. & C.T. Whelan (2010): "Using Non-Monetary Deprivation Indicators to Analyze Poverty and Social Exclusion: Lessons from Europe?". *Journal of Policy Analysis and Management*, 29(2), s. 305-325.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard (2014): *Børn og Unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 14:30.
- Ottosen, M.H. & P.R. Skov (2013): "Fattigdom blandt børn født i 1995". *Dansk Sociologi*, 24(1).
- Ottosen, M.H. (2007): *Børnefattigdom og Social eksklusion: en kundskabsstatus*. Konferencepaper til "Velstandens paradoks". Nordisk konference om børnefattigdom, Oslo, 18-19. april 2007.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, L.P. Nielsen, M. Lausten, S. Stage (2010): *Børn og Unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:20.
- PSE UK (2013): *The Impoverishment of the UK. PSE UK first results: Living Standards*. Bristol: Poverty and Social Exclusion.
- Ritakallio, V.-M. (2002): Trends of Poverty and Income Inequality in Cross-national Comparison, *European Journal of Social Security* 4 (2): 151-77.

- Sandbæk, M. (2004): *Barns levekår. Hva betyr familiens inntekt?*. Oslo: NOVA.
- Sandbæk, M. (red.) (2008): *Barns levekår. Familiens inntekt og barns levekår over tid*. Oslo: NOVA
- Sen, A.K. (1993): "Capability and Well-being". I: A. Sen & M. Nussbaum (red.), *The Quality of Life*, s. 30-53. Helsinki: United Nations University.
- Sievertsen, H.H. & C. Montgomery (2015): Børn i lavindkomstfamilier. SFI: 15:22
- Sloth, D.A. (2004): *Færre penge end andre børn. Interviewundersøgelse med børn fra familier med lav indkomst*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Townsend, P. (1979): *Poverty in the United Kingdom. A survey of Household resources and standards of Living*. Middlesex: Penquin Books.
- Wagle, U. (2008): *Multidimensional Poverty Measurement. Concepts and Applications*. New York: Springer.
- Whelan, C.T., R. Layte & B. Maître (2004): Understanding the Mismatch Between Income Poverty and Deprivation: A Dynamic Comparative Analysis. *European Sociological Review*, 20(4), s. 287-302.
- Økonomi- og Indenrigsministeriet (2014): *Familiernes økonomi. Fordeling, fattigdom og incitamenter 2014*. København.
- Økonomi- og Indenrigsministeriet (2015): *Familiernes økonomi. Fordeling, fattigdom og incitamenter 2015*. København.

DATASÆT OG SPØRGESKEMAER

Barn i lavinntektsfamilier (2004 + 2008)

Børneforløbsundersøgelsen (1996-2014)

Børn og unge i Danmark (2009; 2014)

German Socio-Economic Panel (GSOEP): Spørgeskemaet kan downloades fra <https://www.econstor.eu/dspace/bitstream/10419/96128/1/782879330.pdf>

Poverty and Social Exclusion in the United Kingdom (2012) (PSE:UK): Spørgeskemaet kan downloades fra: <http://www.poverty.ac.uk/sites/default/files/attachments/PSE%20UK%20living%20standards%20questionnaire%20%282012>

%29%20with%20top%20level%20results_HHld%20%26%20In
d%20marked_2013.pdf

Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC): Det danske spørgeskema: Danmarks Statistik, Levevilkårsundersøgelse 2012. Skema 1. Husstanden og den udtrukne person.

The Panel "Labour Market and Social Security" (PASS). Spørgeskemaet kan downloades fra http://fdz.iab.de/en/FDZ_Individual_Data/PASS/Working_Tools.aspx

The German Welfare Survey (GWS). Spørgeskemaet kan downloades fra <http://www.gesis.org/fileadmin/upload/dienstleistung/daten/umfragedaten/wohlfahrtssurvey/ws98qu.pdf>

SFI-RAPPORTER SIDEN 2015

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119-279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119-281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgaard, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119-284-1. Pris: 200,00 kr.

- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119- 286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119- 294-0. Pris: 120,00 kr.
- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaassiutitut tunngasut kinguaasiutitigullu innarliisarnerit qitiinneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.
- 15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 297-1. Netpublikation.
- 15:15 Amilon, A. (red.): *Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119- 300-8. Pris: 280,00 kr.
- 15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for førtidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 301-5. Netpublikation
- 15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119- 306-0. Pris: 140,00 kr.
- 15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af foged-*

- sager og udsættelser i perioden 2007-13. 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation
- 15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119-309-1. Pris: 90,00 kr.
- 15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119-311-4. Pris: 90,00 kr.
- 15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning.* 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119-312-1. Netpublikation.
- 15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier.* 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.
- 15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013.* 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.
- 15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss & J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119-316-9. Pris: 170,00 kr.
- 15:25 Christensen, E.: *Det har vi lært af NAKUUSA.* 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-317-6. Netpublikation.
- 15:26 Christensen, E.: *Nakuusamit makku ilikkarpavut. NAKuusap meeqqanut isummorsorfiani ılaasortanik apersuineq.* 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-318-3. Netpublikation.
- 15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne.* 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119-319-0. Netpublikation.
- 15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skolendevikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år.* 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119-320-6. Netpublikation.
- 15:29 Baviskar, S: *Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-321-3. Netpublikation.

- 15:30 Siren, A., R.N. Brunner & R.C.H. Jørgensen: *"Øvelse gør mester" i Næstved Kommune. Evaluering af livs kvalitet i forbindelse med et rehabiliteringsforløb på plejecentre.* 71 sider. e-ISBN: 978-87-7119-322-0. Netpublikation.
- 15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119-324-4. Pris: 200,00 kr.
- 15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Effekter af klasseledelse på elevers læring og trivsel.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.
- 15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge.* 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.
- 15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttunillu 26-nik malinnaaqinnek - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna.* 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119-330-5. Pris: 60,00 kr.
- 15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.
- 15:36 Nielsen, C.P., A.T. Hansen, V.M. Jensen & K.S. Arendt: *Folkeskolereformen. Beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever.* 137 sider. E-ISBN: 978-87-7119-335-0. Netpublikation.
- 15:37 Jensen, M.T., K. Karmsteen, A.-M.K. Jørgensen & S.B. Rayce: *Psychosocial function and health in veteran families - A gap map of publications within the field.* 220 sider. e-ISBN: 978-87-7119-336-7. Netpublikation.
- 15:38 Sievertsen, H.H: *En god start – betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling.* 83 sider. e-ISBN: 978-87-7119-337-4. Netpublikation.
- 15:39 Mehlsen, L., H. Holt, H.B. Bach & C. Törnfeldt: *Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandlers og borgeres erfaringer.* 108 sider. ISBN: 978-87-7119-338-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:40 Kjer, M.G., S. Baviskar & S.C. Winter: *Skoleledelse I folkeskolereformens første år. En kortlægning.* 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-340-4. Netpublikation.
- 15:41 Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark.*

- En registerbaseret kortlægning.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-341-1. e-ISBN: 978-87-7119-342-8. Pris: 330,00 kr.
- 15:42 Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-343-5. e-ISBN: 978-87-7119-344-2. Pris: 120,00 kr.
- 15:43 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge.* 129 sider. e-ISBN: 978-87-7119-345-9. Netpublikation.
- 15:44 Jakobsen, V., M. Larsen & S. Jensen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2015.* 272 sider. ISBN: 978-87-7119-346-6. e-ISBN: 978-87-7119-347-3. Pris: 270,00 kr.
- 15:45 Christensen, G., R.C.H. Jørgensen & M.R. Larsen: *Erfaringer med at ændre socialt mix i udsatte boligområder. Evaluering af brugen af anvisnings- og udlejningsredskaber som led i Landsbyggefondens 2006-10-midler.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-348-0. e-ISBN: 978-87-7119-349-7. Pris: 200,00 kr.
- 15:46 Mehlsen, L., M.T. Jensen, A.-M.K. Jørgensen, R.E. Wendt & G. Christensen: *Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet. En systematisk forskningsoversigt, nr. 1 af 4.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-350-3. e-ISBN: 978-87-7119-351-0. Pris: 110,00 kr.
- 16:01 Skårhøj, A., A.-K. Højen-Sørensen, K. Karmsteen, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-352-7. e-ISBN: 978-87-7119-353-4. Pris: 160,00 kr.
- 16:02 Andersen, D., M.B. Holtet, L. Weisbjerg & L.L. Eriksen: *Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-354-1. e-ISBN: 978-87-7119-355-8. Pris: 170,00 kr.
- 16:03 Baviskar, S., M.N. Christoffersen, K. Karmsteen, H. Hansen, M. Leth-Espensen, A. Christensen & J. Brauner: *Kontinuitet i anbringelser. Evaluering af lovændringer under Barnets reform, delrapport 1.* 128 sider. e-ISBN: 978-87-7119-356-5. Netpublikation.
- 16:05 Benjaminsen, L., M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Fattigdom og afsavn. Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige.* 335 sider. ISBN: 978-87-7119-358-9. e-ISBN: 978-87-7119-359-6. Pris: 320 kr.

FATTIGDOM OG AFSAVN

OM MATERIELLE OG SOCIALE AFSAVN BLANDT ØKONOMISK FATTIGE OG IKKE-FATTIGE

Denne rapport præsenterer resultaterne af en undersøgelse af materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og økonomisk ikke-fattige i Danmark. Undersøgelsen afdækker omfanget og karakteren af afsavn blandt både voksne og børn.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i den definition af økonomisk fattigdom, der blev udarbejdet af ekspertudvalget om fattigdom i 2013, og den måler afsavn i ni dimensioner: mad, beklædning, bolig, indbo, kommunikation, transport, sociale aktiviteter, rekreative aktiviteter samt helbred og personlig pleje.

Rapporten giver ikke bare et nuanceret indblik i forholdet mellem økonomisk fattigdom og afsavn, men beskriver også samspillet med bl.a. beskæftigelse, familieforhold, gæld, psykisk sygdom og social udsathed.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af satspuljepartierne og Social- og Indenrigsministeriet.